

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

A portrait of Marina Borovskaya, a woman with short blonde hair, wearing a dark blue dress with white floral patterns and a gold necklace. She is sitting in a white chair and holding a pen in her right hand.

**МАРИНА
БОРОВСКАЯ**

ИЛИМИЙ-АГАРТУУ УЮМДАРЫНДА
ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИКТИ БАШКАРУУ
ЖАНА БИЛИМДИ КАПИТАЛДАШТЫРУУ
БОЮНЧА СТРАТЕГИЯЛЫК ЫКМАЛАР

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК БОЮНЧА ФЕДЕРАЛДЫК КЫЗМАТ
(РОСПАТЕНТ)

ФЕДЕРАЛДЫК МАМЛЕКЕТТИК БЮДЖЕТТИК МЕКЕМЕ
«ФЕДЕРАЛДЫК ӨНӨР ЖАЙ МЕНЧИК ИНСТИТУТУ (ФӨМИ)»

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

BULLETIN OF FEDERAL
INSTITUTE
OF INDUSTRIAL PROPERTY

2024

Т. 3 № 4 (10)

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК БОЮНЧА ФЕДЕРАЛДЫК КЫЗМАТ (РОСПАТЕНТ)
Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчик институту»

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
ФӨМИ жарчысы
Т. 3 № 4 (10)
Москва 2024

Катталган: Байланыш, маалыматтык технологиялар жана массалык коммуникациялар чөйрөсүндө көзөмөлдөө боюнча федералдык кызматы (ПИ № ФС77-85468; Эл сериясы № ФС77-85469 2023-жылдын 13-июнунан тартып).

Тиешелүү аймактар: Россия (бардык аймактар), КМШ өлкөлөрү, жакынкы жана алыскы чет өлкөлөр.

Басылманын мезгилдүүлүгү: Жылына 4 номер, кошумча атайын чыгарылыштары менен.

Жазылуу индекси – 85599

«ФӨМИ жарчысы» 2022-жылы интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү илимдин төмөнкү тармактары боюнча илимий ишмердүүлүктүн натыйжаларын чагылдыруу үчүн негизделген: Мамлекет жана укук. Юридикалык илимдер; Экономика. Экономикалык илимдер; Патенттик укук. Ойлоп табуучулук; Рационалдаштыруу; Табигый илимдер. Жалпы жана ар тараптуу көйгөйлөр; Статистика; Кибернетика.

Окурмандардын аудиториясы: интеллектуалдык менчик жаатындагы адистер, патенттик ишенимдүү адамдар, юристтер, адвокаттар (жактоочулар), жетекчилер, аспиранттар, студенттер, ойлоп табуучулар жана башка окурмандар.

«ФӨМИ жарчысы» өзүнүн мазмунуна түз ачык жеткиликтүүлүктү төмөнкү принципке негиздеп камсыз кылат: изилдөөлөрдүн натыйжаларына эркин ачык жеткиликтүүлүк бүткүл дүйнөлүк билим алмашууну алга илгерилетүүгө өбөлгө түзөт. Журналдын чыгарылыштары ФӨМИнин сайтынын электрондук ресурсунда жайгаштырылган (журналдын электрондук түрү): www.vestnikfips.ru.

Бардык материалдар колдонуучулар үчүн жарыялангандан кийин дароо жеткиликтүү болот. Тыюу салуу (эмбарго) мезгили каралган эмес. Журналдын сайтында материалдарды акысыз эркин алып туруш үчүн катталуу талап кылынбайт. Бардык авторлор акысыз эле макалаларын жарыялай алышат.

Ачык жеткиликтүүлүктөгү журнал (open access) болуп саналат, башкача айтканда, бардык мазмун баарына ачык жана жеткиликтүү, ачык жеткиликтүүлүктүн аныктамасына ылайык, колдонуучулар үчүн акысыз.

Редакцияга келип түшкөн бардык материалдар кош көз карандысыз рецензиялоо тартибинен өтөт. Рецензиялоо көз карандысыз адистер тарабынан жана этикалык принциптерге ылайык жүргүзүлөт.

Журналдын электрондук архиви жарыялангандан кийин төмөнкү улуттук сактоо жайларында (репозиторийлерде) жеткиликтүү: «Россиянын илимий цитаталоо индекси» (РИНЦ) библиографиялык маалымат базасынын алкагында «Илимий электрондук китепканада» – катталган колдонуучулар үчүн (система боюнча каттоо жана журналга жеткиликтүүлүк акысыз); «КиберЛенинка» – бардык окурмандар үчүн акысыз, катталууга зарылдыгы жок.

«ФӨМИ жарчысы» журналынын негиздөөчүсүнүн, редакциянын жана басып чыгаруучунун дареги: 125993, Москва, Г-59, ГСП-3, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корп.

Журналдык электрондук почтасы: Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Сайты: vestnikfips.ru.

Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)
Bulletin of Federal Institute of Industrial Property
Vol. 3 No. 4 (10)
Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:
4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science): State and Law. Juridical Sciences Economics. Economic Sciences Patent Law. Inventive Activities. Innovative Activities Natural Sciences. General and Complex Problems Statistics Cybernetics

Readership:
professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:
free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FPIS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.
There is no embargo period. No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal, i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.
Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:
Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1, Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email: Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Website: vestnikfips.ru

РЕДАКЦИЯЛЫК КОЛЛЕГИЯ

Башкы редактор **НЕРЕТИН Олег Петрович**
Экон. илимдеринин д-ру, Москвадагы Федералдык өнөр жай менчик институтунун (ФӨМИ) директору.

ЗУБОВ Юрий Сергеевич

пед. илимдеринин кан-ты, Москвадагы Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын жетекчиси

ИВЛИЕВ Григорий Петрович

башкы редактордун орун басары, юрид. илимдеринин кан-ты, Евразия патент мекемесинин президенти, ФӨМИнин илимий жетекчиси, Москва

ГОРУШКИНА Светлана Николаевна

башкы редактордун орун басары, соц. илимдеринин кан-ты, ФӨМИнин илимий катчысы, Москва

АБАНКИНА Татьяна Всеволодовна

эког. илим. кан-ты, профессор, Москвадагы УИУнин шаардык жана регионалдык өнүгүү факультетинин ЧЭБнун деректири.

АЛЕКСАНДРОВА Анна Владимировна

техн. илимдердин кан-ты, доцент, улук илимий кызматкер – ФӨМИнин Аналитикалык борборунун башчысы – Москва

АЛЕКСЕЕВА Ольга Ленаровна

юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысы, Москва

БЛИЗНЕЦ Иван Анатольевич

юрид. илим. д-у, профессор, Москвадагы А.С. Грибоедов атындагы университеттин юридикалык факультетинин деканы жана интеллектуалдык менчик кафедрасынын башчысы С. Грибоедова, Москва

БОРОВСКАЯ Марина Александровна

экон. илим. д-ру, профессор, Россия билим берүү академиясынын корреспондент-мүчөсү, Ростов-на-Дону шаарындагы Түштүк федералдык университетинин президенти

БЫЧКОВ Дмитрий Владимирович

физ.-мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕПМЭ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси

ГЛАЗЬЕВ Сергей Юрьевич

экон. илим д-ру, профессор, РИА академиги, Евразия экономикалык интеграциясынын, модернизациясынын жана туруктуу өнүгүүсүнүн ар тараптуу көйгөйлөрү боюнча Россия илимдер академиясынын илимий кеңешинин төрагасы, Москва

ГРИБ Владислав Валерьевич

юрид. илим. д-ру, профессор, Россиянын эмгек сиңирген юристи, Россия билим берүү академиясынын академиги, Москвадагы А.С. Грибоедов атындагы университеттин ректору жана Россия профессордук жыйынынын төрагасы

ЕНА Олег Валерьевич

ФӨМИнин «Патенттик аналитика» илимий багытынын жетекчиси, Москва

ЖУРАВЛЕВ Андрей Львович

юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Эл аралык кызматташтык борборунун башчысы, Москва

ЗОЛОТЫХ Наталья Ивановна

экон. илим. кан-ты, Москвадагы «Опора России» жалпы россиялык коомдук уюмунун чакан жана орто ишмердүүлүк боюнча вице-президенти

ИВАНОВА Марина Германовна

соц. илим. д-ру, экономика илим. кандидаты, доцент, ФӨМИнин илимий-окутуу борборунун улук илимий кызматкери, Москва

ИВАНОВ Роман Алексеевич

«молекулярдык иммунология» боюнча PhD, «Сириус» университетинин трансляциялык медицина илимий борборунун директору жана «Медициналык биотехнология» багытынын илимий жетекчиси, Сочи

ИЛЬИНА Ирина Евгеньевна

экон. илим. д-ру, доцент, Россия илимий-изилдөө институтунун илимий-техникалык багытындагы экономика, саясат жана укук боюнча директору, Москва

КАЛЯТИН Виталий Олегович

юрид. илим. кан-ты, доцент, Россия Федерациясынын Президентине караштуу С. С. Алексеев атындагы жеке укук изилдөө борборунун интеллектуалдык укуктар кафедрасынын профессору жана интеллектуалдык укуктар боюнча мыйзамдар бөлүмүнүн кеңешчиси, Москва

КЛИМАНОВ Владимир Викторович

экон. илим. д-ру, география илимдеринин кандидаты, доцент, «Коомдук каржыларды реформалоо институту» аттуу АКУун директору, Москва

КУЗНЕЦОВА Татьяна Викторовна

пед. илим. д-ру, профессор, «Всероссийская патентно-техническая библиотека» борборунун башчысы, Москва

ЛОПАТИНА Наталья Викторовна

пед. илим. д-ру, профессор, ФӨМСтүн Илимий-окутуу борборунун улук илимий кызматкери, Москва

ЛЫСКОВ Николай Борисович,

ФӨМИнин Химия, биология жана медицина борборунун башчысы, Москва

ПРОКОФЬЕВ Станислав Евгеньевич

экон. илим д-ру, профессор, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө караштуу Финансы университетинин ректору, Москва

САЛЬНИКОВ Михаил Юрьевич

ФӨМИнин физика жана колдонмо механика борборунун башчысы, Москва

СИРОТЮК Владимир Олегович

техю илим. д-ру, доцент, РИАнын башкаруу көйгөйлөрү институтунун улук илимий кызматкери, Москва

СМИРНОВ Михаил Борисович

физ.-мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕПМЭ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси

СУКОНКИН Александр Владимирович

тех. илим. кан-ты, ФӨМИнин башкы илимий кызматкери, Москва

ФАБРИЧНЫЙ Сергей Юрьевич

юрид. илим. д-ру, профессор, «Аскердик, атайын жана кош максаттуу интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын укуктук коргоо боюнча федералдык агенттик» аттуу ФМБМ мекемесинин директору, Москва

ФЕДОТОВ Михаил Александрович

юрид. илим. д-ру, профессор, «Жогорку экономика мектеби» аттуу УИУ ЭИБнун «ЮНЕСКОнун автордук укук, текстеш, маданий жана маалыматтык укуктар кафедрасынын» директору, Москва

ШОРИН Олег Николаевич

тех. илим. кан-ты, Москва

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**
Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher– Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational pivate institution of higher education “Moscow University named after A.S. Griboyedov”, Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business “Opora Russia”, Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the “All-Russian Patent and Technical Library” Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

МАЗМУНУ

Башкы редактордун тилкеси
Editorial

О. П. Неретин
336

1. Интеллектуалдык менчик
укуктарын коргоо жана сактоо
маселелери

Issues of intellectual property rights
protection and enforcement

А. А. Полякова,
Н. Б. Лысков,
Н. В. Зарянов

Маркуша структураларын камтыган ойлоп
табууларга арыздарды кароонун өзгөчөлүктөрү, чет
элдик юрисдикциялардын тажрыйбасын эске алуу
менен (2-бөлүк).

А. А. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov

Features of invention application consideration
containing Markush structures in the light of experience
of foreign jurisdictions (part 2)

338

С. Ю. Тузова,
М. И. Скудро

Чет өлкөлүк укуктук тартиптердеги техникалык
иштеп чыгуулардын негизинде жаткан
интеллектуалдык менчик укугун камсыздандыруу

S. Yu. Tuzova,
M. I. Skudro

Insurance of intellectual property underlying technical
developments in foreign legal systems

348

Ю. С. Зубов,
С. А. Ренжин,
М. И. Евдокимова

Россия Федерациясында товардык белгилер
институтун изилдөө жана жөнгө салуу боюнча
келечеги кең багыттар

Yu. S. Zubov,
S. A. Renzhin,
M. I. Evdokimova

Trends in the development and regulation of trademarks
in the Russian Federation

368

Н. К. Николаенко

Мажбурлап лицензиялоо
институтунун укуктук
жөнгө салынышы
жана фармацевтика
тармагындагы укук
колдонуу аспектилери

N. K. Nikolaenko

Legal regulation of
compulsory licensing of
inventions and some aspects
of enforcement in the field of
pharmaceuticals

376

2. Интеллектуалдык
менчиктин
экономикасы

Economy of
intellectual
property

М. А. Боровская,
А. А. Афанасьев,
А. Ю. Никитаева,
Т. В. Федосова,
А. В. Кононенко

Илимий-агартуу
уюмдарында
интеллектуалдык менчикти
башкаруу жана билимди
капиталдаштыруу боюнча
стратегиялык ыкмалар

M. A. Borovskaya,
A. A. Afanasyev,
A. Yu. Nikitaeva,
T. V. Fedosova,
A. V. Kononenko

Strategic approaches
to intellectual property
management and knowledge
capitalization in scientific and
educational organizations

386

CONTENT

3. Регионалдық экономика
жана интеллектуалдык
менчик

Regional economy and
intellectual property

О. П. Неретин,
В. В. Климанов,
С. Н. Горушкина

Регионалдық бренд астындагы
продукцияны жарандык жүгүртүүгө
тартууга багытталган колдоо чараларын
системалаштыруу ыкмалары

O. P. Neretin,
V. V. Klimanov,
S. N. Gorushkina

Approaches to systematization of support
measures aimed at involving products under a
regional brand in the civil turnover

396

4. X-файлдары ВПТБ
VPTB X-Files

408

5. Патент ишинин жалпы
маселелери Ойлоп
табуучулук

General issues of patent
practice. Invention activities

Т. В. Кузнецова,
О. В. Зезина
Россиядагы үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук
салттары
T. V. Kuznetsova,
O. V. Zezina

Family invention traditions in Russia

410

6. Китеп текчеси
Bookshelf

А. Е. Сычев,
Ю. В. Турчина

«Географиялык
көрсөткүчтөр катары
жарыяланган белгилерди
экспертизалоонун
өзгөчөлүктөрү»

A. E. Sychev,
Yu. V. Turchina

“Features of the examination
of designations declared as
geographical indications”

420

О. И. Терещенко

Методикалык колдонмосуна
рецензия А. Е. Сычева, Ю.
В. Турчина «Географиялык
көрсөткүчтөр катары
жарыяланган белгилерди
экспертизалоонун
өзгөчөлүктөрү»

O. I. Tereshchenko

Review of the methodological
manual by A. E. Sychev,
Yu.V. Turchina “Features
of the examination of
designationsdeclared as
geographical indications”

421

Башкы редактордун тилкеси

Урматтуу окурмандар, кесиптештер, достор!

Алдыңыздарда «ФӨМИ жарчысы» журналынын чыгарылышы.

Биз бул журналдын тогуз санына интеллектуалдык менчик тармагындагы мен мен деген адистердин макалаларын жарыяладык, статистикалык эксклюзивдүү маалыматтарды ачып бердик, санариптештирүү жана жасалма акыл менен иштөө тууралуу айтып бердик, ФӨМИнин илимий-изилдөө иштеринин жыйынтыгы боюнча экспертизанын өзгөчөлүктөрүн, укуктук жөнгө салуу тармактарын жана Орусиянын аймактарындагы интеллектуалдык менчик чөйрөсүнүн өнүгүүсүнө жасалган аналитиканы чагылдырган макалаларды жарыяладык, патенттик арыздарды экспертизалоо боюнча улуттук патенттик органдарынын ыкмалары жөнүндө материалдарды жайгаштырдык, Евразия мейкиндигиндеги патенттик активдүүлүктүн аналитикалык серептерин жүргүздүк.

ФӨМИнин илимий багыттарын өнүктүрүү алкагында биз ушул журналдын жетинчи санын негизги тармактардын бири болгон патенттик аналитикага арнадык.

Журналдын авторлорунун катарында ФӨМИнин алдына ат салдырбаган адистери, патенттик ишеничтүү инсандар, ошондой эле билим берүү жана илимий уюмдардын изилдөөчүлөрү бар.

Региондун илимий-технологиялык жана заманбап өнүгүүсүнө багытталган чаралар тутумунун комплекстүү анализи Роспатенттин жетекчиси Ю. С. Зубов тарабынан жана Мордовия Республикасынын башчысы А. А. Здунов А. берилген.

Журналда Илим, билим берүү жана маданият боюнча Федерация Кеңешинин Комитетинин төрайымы Л.С. Гумерованын макаласы жарык көргөн. Ал мындай ойду белгилеген: «Социалдык-экономикалык чыныгы абалын көрсөткөн кайсы тармак болбосун, улуттук долбоорлордун ар бири интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасына негизделген жаңы технологияларды натыйжалуу колдонгондо гана ийгиликтүү болот».

Онунчу чыгарылыштан баштап, биз «БПТКнын X-файлдары» аттуу жаңы рубриканы баштайбыз, ал рубрикада Бүткүл Россиянын патенттик-техникалык китепканасынын фонддорунан бөтөнчө материалдар тууралуу айтып беребиз.

«Интеллектуалдык менчик укуктарын коргоо жана сактоо маселелери» деген салттуу рубрикада Россиянын, Япониянын, Корея Республикасынын жана Кытайдын патенттик ведомстволорунун Маркуш структуралары бар арыздарды экспертизалоо боюнча ыкмалары келтирилет. Түштүк Федералдык университеттин кесиптештери өздөрүнүн макаласында интеллектуалдык менчикти башкаруунун натыйжалуу механизмдерин издөө боюнча өлкөлөр аралык тажрыйбаны сунушташат. Эмгекте библиометрикалык жана наукометрикалык анализдин илимий макалалары тууралуу маалыматтар көрсөтүлгөн.

Бүгүнкү күндөгү өтө актуалдуу темалардын бири болгон аймактык бренддер эки тармакта каралат: Россияда товардык белгилер институтунун укуктук мамилелерин жөнгө салуунун жана өнүктүрүүнүн келечектүү багыттары контексти, ошондой эле аймактык бренддерди өнүктүрүү аркылуу экономиканын туруктуу өсүшүн камсыз кылуу

жана аймактык товарлар менен кызматтардын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатууга таасир этүүчү натыйжалуу механизмдерди аныктоо контексти.

Заманбап экономика шарттарында материалдык эмес активдер ишкердиктин стратегиялык бөлүгү болуп саналат, ал эми интеллектуалдык менчик рыноктогу компаниянын бардык мүмкүнчүлүктөрүнүн башаты болуп саналат. ФӨМИнин адистери жаңы технологиялык өндүрүмдөрдү рынокко чыгаруудагы тобокелчиликтерге сереп салып чыгышты, ошондой эле чет өлкөдө интеллектуалдык менчикти камсыздандырууну уюштуруу боюнча маалыматтарды системалаштырышты.

Биз интеллектуалдык менчик экономикалык өсүш үчүн жаңы шарттарды түзүп, калктын муктаждыктарын канааттандырган жана өлкөнүн экономикалык өнүгүүсүнө өбөлгө түзгөн ата мекендик өндүрүмдөрдү чыгаруунун негизин түзүп берерине бекем ишенебиз. Роспатент жана ФИПС интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү евразиялык мейкиндиктеги интеллектуалдык иштин натыйжаларынын жана идентификация каражаттарынын экспертизасы, укуктук коргоосу, пайдаланылышы жана корголушу боюнча методикалык борбор катары өлкөнүн технологиялык биринчилигин жана интеллектуалдык көз карандысыздыгын бекемдөө боюнча маселелерди комплекстүү жана натыйжалуу чечүүнү улантат.

Ар бир чыгарылыштын үстүндө иштеп жатып, биз кызыктуу гана эмес, пайдалуу боло турган материал жарыялаганга умтулабыз!

Сиздерди урматтап, О. П. Неретин, журналдын башкы

EDN <https://elibrary.ru/cskmzc>

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

Here is the 10th issue of the "FIPS Bulletin".

On the pages of nine issues of the journal, we published articles by leading experts in the field of intellectual property, disclosed exclusive statistical data, told about digitalization and work with artificial intelligence, published articles based on the results of FIPS research work, disclosing the features of examination, aspects of legal regulation and analytics of the development of the intellectual property sphere in the regions of Russia, posted materials on the approaches of national patent offices to the examination of patent applications, analytical materials on patent activity in the Eurasian space.

In the context of the development of scientific areas of FIPS, we dedicated the seventh issue to the one of the key areas, namely patent analytics.

Among the authors of the journal are the leading specialists of FIPS, patent attorneys, researchers from educational and scientific organizations.

A comprehensive analysis of the system of measures aimed at scientific, technological and innovative development of the region was given by Yu. Zubov, head of Rospatent, and A. Zdunov, head of the Republic of Mordovia.

The journal published an article by L. Gumerova, Chairperson of the

Federation Council Committee on Science, Education and Culture, who expressed the opinion that "any sphere of socio-economic reality, any national project are successful only in the case of effective use of new technologies based on the results of intellectual activity".

In the tenth issue, we are starting a new section "VPTB X-files", where we will tell about unique materials from the collections of the All-Russian Patent and Technical Library.

The traditional section "Issues of Intellectual Property Rights Protection and Enforcement" gives an analysis of approaches of patent offices of Russia, Japan, China and the Republic of Korea to examination of applications with Markush structures. The cross-country experience in searching for efficient mechanisms for intellectual property management is offered in the publication by the colleagues from the Southern Federal University. The article gives the data of a bibliometric and scientometric analysis of scientific publications.

One of the most relevant topics today, namely regional brands, is disclosed in two directions: in the context of promising areas of development and regulation of legal relations of the institute of trademarks in Russia; as well as in the context of identifying efficient mechanisms that have an impact on sustainable economic growth and increase of the

competitiveness of regional goods and services through the development of regional brands.

In the conditions of modern economy, intangible assets constitute a strategic part of business, and intellectual property is the beginning of all potential opportunities of a company in the market. FIPS specialists prepared a review of risks when introducing new technological products to the market, and systematized information in the field of organizing intellectual property insurance abroad.

We are convinced that intellectual property creates new conditions for economic growth, forms the basis for the production of domestic products that meet the needs of the population, the economic development of the country. Rospatent and FIPS as a methodological center in the field of intellectual property in the Eurasian space on the issues of examination, legal protection, use and protection of the results of intellectual activity and means of individualization will continue to comprehensively and effectively solve the problems of strengthening the technological leadership and intellectual sovereignty of the country.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful.

Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫКМЕНЧИКУКУКТАРЫН КОРГОО ЖАНА САКТОО МАСЕЛЕЛЕРИ

Сереп макаласы

Review

УДК 347.771
EDN <https://elibrary.ru/dttiaf>

Маркуша структураларын камтыган ойлоп табууларга арыздарды кароонун өзгөчөлүктөрү, чет элдик юрисдикциялардын тажрыйбасын эске алуу менен (2-бөлүк).

Анна Анатольевна Полякова[✉], Николай Борисович Лысков, Николай Вадимович Зарянов
Федералдык өнөр жай менчик институту
[✉]apolyakova@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: улуттук патенттик ведомстволор Маркуш структуралары бар ойлоп табуулар боюнча патент берүү арыздарын экспертизалоого ар түрдүү мамиле жасашат, бул патенттик ведомстволордун ишмердүүлүгүн шайкеш келтирүүнүн зарылдыгын пайда кылат. Изилдөөнүн максаты – Россия Федерациясынын, Япониянын, Кореянын жана Кытайдын патенттик ведомстволорунун Маркуш структуралары бар арыздарды экспертизалоо боюнча ыкмаларын талдоо, ошондой эле мындай арыздарды экспертизалоонун конкреттүү учурларын изилдөө. Арыздарды иштеп чыгуу боюнча Маркуш структуралары менен жүргүзүлгөн анализдин натыйжасында ар кандай патенттик ведомстволордо жетиштүү ачылышты баалоо, патентке жөндөмдүүлүк, аныктуулук жана ойлоп табуулардын биримдигин баалоо шаймандары арыз берүүчү алган укуктардын көлөмүнүн ар башка болушуна алып келери аныкталган. Анализ көрсөткөндөй, бир эле баштапкы формула боюнча ар кандай улуттук ведомстволор ар түрдүү бузуу учурларын белгилешкен. Ушундан улам улуттук ведомстволордун адистеринин иш-аракеттерин бир кылка кылуу жана Маркуш структуралары бар арыздар боюнча окшош чечимдерди кабыл алуу үчүн универсалдуу сунуштарды иштеп чыгуунун зарылдыгы бар экени айкын болгон.

Негизги сөздөр: Маркуш структурасы, патент, арыз, ойлоп табуу, патентке жөндөмдүүлүк, ачылыштын жетиштүүлүгү, биримдик, интеллектуалдык укук, талап кылынган укуктардын көлөмү.

Шилтеме кылуу үчүн: Полякова, А. А. Маркуша структураларын камтыган ойлоп табууларга арыздарды кароонун өзгөчөлүктөрү, чет элдик юрисдикциялардын тажрыйбасын эске алуу менен (2-бөлүк) / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков, Н. В. Зарянов // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 4 (10). С. 338-347.

Ыраазычылык билдирүү: бул макала ФӨМИин илимий-изилдөө иштеринин «Ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди мүнөздөөдөгү жөндөөлөрдүн сандык маанилеринин жалпы түшүнүгү же интервалы менен чагылдырылган белгилерин колдонуунун ыкмасын иштеп чыгуу» материалдарынын негизинде даярдалган

Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 2)

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov
Federal Institute of Industrial Property
[✉]apolyakova@rupto.ru

Abastact: national patent offices have different approaches to examining applications with Markush structures, which raise the need to harmonize the activities of patent offices. The purpose of the study is to analyze approaches to the examination of patent offices of the Russian Federation, Japan, Korea and China in relation to applications with Markush structures, as well as to analyze specific cases of examination of applications. It has been established that different tools for assessing the sufficiency of disclosure, patentability, clarity and unity of claims with Markush structures in different patent offices lead to different scope of rights received by the applicant. Cases have been identified in which different national patent offices record different violations in the same initial claims. The need to achieve uniformity in the actions of experts from national offices is shown in order to make similar decisions on applications with Markush structures.

Keywords: Markush structure, patent, application, invention, patentability, sufficiency of disclosure, unity, intellectual law, scope of claims.

For citation: Polyakova, A. A. Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 2) / A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 4 (10). P. 338–347.

Acknowledgements: the article is based on the materials of the research work of FIPS «Development of a methodology for using the features expressed by a general concept or an interval of quantitative parameter values in the characterization of inventions and utility models».

Киришүү

Ойлоп табуунун формуласы түзүлүп жатканда, арыз берүүчү ойлоп табуунун бардык маанилүү белгилерин, анын ичинде белгиленген техникалык натыйжага жетүүгө мүмкүндүк берген белгилерин кыска, ошол эле учурда мазмундуу форматта көрсөтүшү керек. Химия жана фармацевтика чөйрөсүндөгү патенттерде көбүнчө ойлоп табуунун формулалары кездешет, алар өз ичине жаңы заттардын жекече химиялык формулаларын, алардын негизиндеги композицияларды же аларды алуу же колдонуу ыкмаларын камтыйт. Анткен менен, эгерде патент бир катар жаңы бирикмелерди камтыса, анда формуладагы белгилерди, ар бир конкреттүү структуранын сүрөттөлүшүнө тиешелүү белгилерди берүү арыз берүүчү үчүн да ойлоп табуунун формуласы түзүлгөндө, адистер үчүн да арыз кылынган ойлоп табуунун патентке жөндөмдүүлүгүн баалоодо кыйынчылыктарды жаратышы мүмкүн.

Макаланын биринчи бөлүгүндө Маркуш структураларын химиялык бирикмелердин түзүлүшүн мүнөздөгөн формуланын аныктоо үчүн эң ыңгайлуу жана кеңири тараган форма катары колдонуунун кандай артыкчылыктары жана кемчиликтери бар экени анализденген. Ойлоп табуунун Маркуш структурасы түрүндөгү формуласы формуланын бир пунктунда альтернативдүү белгилердин жыйындысын баяндоону көздөйт, алардын ичинен бириктирүү ыкмасы менен ойлоп табуунун конкреттүү ишке ашыруу жолдорун табуу үчүн белгилер тандалат [1]. Макаланын биринчи бөлүгүндө көрсөтүлгөндөй, ойлоп табуунун белгилеринин ушундай жол менен көрсөтүлүү ыкмасы ал тууралуу маалыматты берүүнү кыйла жеңилдетет жана башка бир катар артыкчылыктарга ээ кылат. Бирок, ошол эле учурда ал маалыматтык издөө жүргүзүүдө да, арыздар боюнча экспертизалоонун

Улуттук фазага өткөндө көп учурда ойлоп табуунун формуласына оңдоо киргизүү зарыл болуп калат.

жыйынтыгы боюнча чечим кабыл алууда да кээ бир кыйынчылыктарды жаратат.

Маркуш формуласы көптөгөн өлкөлөрдө кабыл алынган, бирок Маркуш структуралары камтылган арыздарды экспертизалоо ыкмасы ар кайсы патенттик ведомстволордо ар кандай болушу мүмкүн. Ошондуктан, эл аралык арыздарга негизделген практика көрсөткөндөй, улуттук фазага өткөндө көп учурда ойлоп табуунун формуласына оңдоо киргизүү зарыл болуп калат. Бул иш процессинин убактысын узартат жана арыз берүүчүдө мыйзам ченемдүү мындай суроону туудурат: бирдей кириш маалыматтардын (арыздын баштапкы документтери, техниканын деңгээли жана патент алуунун бирдей шарттары) негизинде бир өлкөдө ага патент берилсе, башка өлкөдө ал үчүн кошумча маалыматтар талап кылынат же укуктардын ошол эле көлөмүнө чектөөлөр коюлат.

Арыз берүүчүнүн ойлоп табуу боюнча арыздар менен ар бир улуттук патенттик ведомство менен иш алып баруусунун натыйжасы ар кандай болушу мүмкүн, бул сөзсүз түрдө бирдей кириш маалыматтардын негизинде, тактап айтканда, арыздын баштапкы документтери жана техниканын деңгээли боюнча, ар кайсы өлкөлөрдө берилген укуктук коргоонун көлөмүндөгү айырмачылыктарга алып келет. Мындан көрүнүп тургандай, Маркуш формуласы камтылган арыздарды кароодо бирдейликтин жоктугу – бул олуттуу көйгөй. Аны чечүү үчүн патенттик

Негизги принцип боюнча, экспертизалоо процессинде ар бир альтернатива өз-өзүнчө каралат.

ведомстволордун иш жүргүзүү өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен комплекстүү иш-аракет кылуу зарыл.

Бул иштин максаты – Маркуш структурасы түрүндө берилген ойлоп табуулар боюнча арыздарды экспертизалоого Россия Федерациясы, Кытай, Жапония жана Корея Республикасынын патенттик ведомстволорунун кандай иш жүргүзөрүн анализдөө, ошондой эле ар кайсы өлкөлөрдүн патенттик ведомстволорунда мындай арыздарды карап чыгуу боюнча иштердин натыйжалары жана ыкмаларын конкреттүү арыздардын жардамы менен изилдөө.

Материалдар жана изилдөө ыкмалары

Арыздарды карап чыгуу боюнча экспертиза жүргүзүүгө байланыштуу сунуштарды жана көрсөтмөлөрдү анализдөө Россия Федерациясынын, Жапониянын, Корея Республикасынын жана Кытайдын улуттук патенттик ведомстволорунун расмий сайттарында жеткиликтүү болгон экспертиза жүргүзүү боюнча нускамаларын изилдөө менен жүргүзүлөт. Маркуш структуралары бар арыздарды аныктоо, ошондой эле бул арыздар боюнча иштерди талдоо Espacenet жана Patent Centre издөө системаларынын жардамы менен жүргүзүлгөн.

Изилдөөнүн жыйынтыктары

Маркуш формулаларын колдонуу, биринчи бөлүктө кеңири баяндалгандай, бир катар артыкчылыктарга ээ. Мисалы, ойлоп табуунун формуласынын кыска жана мазмундуу баяндалышы, укуктук коргоо чөйрөсүнүн кеңири көлөмү, арыз берүүчүнү эн натыйжалуу бирикмени издөө этабында атаандаштардан коргоо мүмкүнчүлүгү, заманбап ойлоп табууларга стимул жаратуу ж. б. [2, 3, 4, 5]. Анткен менен мындай формада баяндоонун кемчиликтери да бар. Аларга ойлоп табуунун формуласына эксперименталдык маалыматтар алынбаган ишке ашыруу жолдорунун кирип кетишинен улам талап кылынган укуктардын көлөмүнүн негизсиздиги, арыз берилген ойлоп табууну тастыктоо үчүн жетиштүү эксперименталдык маалыматтардын санын так аныктоодо так-айкын чектин жоктугу, маалыматтык издөө жүргүзүүдөгү татаалдыктар жана «чектелген» арыздар берилгенде интеллектуалдык менчикти коргоо мөөнөт-төрүнүн негизсиз узартылышы жана башка тармактар кирет [6, 7, 8, 9, 10].

АКШ патенттик ведомствосунун, ошондой эле Евразия жана Европа патенттик ведомстволорунун арыздарды экспертизалоо боюнча сунуштар макаланын биринчи бөлүгүндө каралган.

Макаланын экинчи бөлүгүндө Россия Федерациясында, Кытайда, Жапонияда жана Корея Республикасында

Маркуш структуралары камтылган арыздарды экспертизалоого болгон сунуштар анализденген. Бардык аталган юрисдикциялардагы ички жөнгө салуучу документтер ойлоп табуулар боюнча арыздарды изилдөө жана экспертизалоо боюнча нускамалар болуп саналат.

Россия Федерациясы

Россия Федерациясынын мыйзамдарында «Маркуш формуласы» же «Маркуш структурасы» термини так-ана айтылбаса да, күчүндө турган мыйзам ченемдердин алкагында бул формула сунуш кылгандай белгилерди билдирүүгө жол берилет.

Ошол эле учурда, экспертизанын негизги принциби, ар бир альтернатива өз-өзүнчө каралат, башкача айтканда, экспертиза жүргүзүүнүн бардык баскычтары белгилерди ишке ашыруунун ар бир учуру үчүн, анын ичинде Маркуш формуласы түрүндө баяндалган белгилер үчүн да жүргүзүлүшү керек¹.

Маркуш формуласына кирген бирикмелер ойлоп табууну ишке ашыруунун альтернативдүү варианттары катары каралгандыктан, арыз кылынган ойлоп табуунун нагызын жетиштүү түрдө ачуунун алкагында, эгер ойлоп табуу формуласынын альтернативдүү белгилерин колдонуучу, ойлоп табууну аткаруу же колдонуу жолдорун мүнөздөөчү белгилери менен көрсөтүлгөн болсо, анда мындай белгилердин мүнөздөмөлөрүнүн бардык айкалыштары боюнча техникалык жыйынтык алуунун мүмкүнчүлүгүн көрсөтүүчү ойлоп табууну ишке ашыруу мисалдарын келтирүү зарыл².

Ошол эле учурда, эгер формула химиялык бирикмеге тиешелүү болсо, анда аны менен бирге төмөнкүлөр келтирилиши керек: белгилүү ыкмалар менен далилденген структуралык формула, физикалык-химиялык туруктуулуктар, бирикмени алуу ыкмасынын сүрөттөлүшү, ошондой эле ойлоп табууну көрсөтүлгөн багытта колдонуу мүмкүнчүлүгү³.

Химиялык бирикмелер боюнча жетиштүү ачылышка байланыштуу айта турган болсок, төмөнкүлөр да көрсөтүлгөн: эгерде ойлоп табуу структурасы белгиленген химиялык бирикмелердин тобуна (катарына) тиешелүү болсо жана алар жалпы структуралык формула аркылуу сүрөттөлсө, анда топтун (катардын) бардык бирикмелерин алуунун мүмкүнчүлүгү жалпы алуу схемасын, ошондой эле топтун (катардын) конкреттүү бирикмесин алуу мисалын келтирүү аркылуу

¹ Ойлоп табууларды мамлекеттик каттоого алуу үчүн юридикалык маанилүү аракеттерди жүргүзүүгө негиз берген документтерди түзүү, тапшыруу жана кароо эрежелери жана алардын формалары Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 буйругунун 47-пункту менен бекитилген. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/prikaz-minekon-otrazvitiya-107-21022023#1> (кайрылуу датасы: 11.08.2024)

² Ойлоп табууларды мамлекеттик каттоо боюнча юридикалык маанилүү аракеттерди ишке ашыруу үчүн негиз болуп саналган документтерди түзүү, тапшыруу жана кароонун талаптары, ошондой эле алардын формалары Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 буйругунун 53-пункту менен бекитилген.

³ Ошол эле жакта 55-п.

тастыкталышы керек. Ал эми топ (катар) ар кандай химиялык табияттагы радикалдарга ээ бирикмелерди камтыса, анда ар башка радикалдар менен бирикмелерди алуу мүмкүнчүлүгүн тастыктоо үчүн жетиштүү мисалдар менен ырасталышы керек.

Россия Федерациясынын мыйзамдарында химиялык бирикмелердин патентке жөндөмдүүлүгүн текшерүү боюнча өзүнчө көрсөтмөлөр камтылган.

- химиялык бирикменин жаңылыгы текшерилгенде, жалпы структуралык формуласы белгилүү бирикмелер тобуна дал келген химиялык бирикме же анын негизинде түзүлгөн композиция жаңы деп таанылат. Андайда химиялык бирикменин техниканын деңгээлинде белгисиз экенин жана анын алынган баштапкы бирикмелери, алынуу ыкмасы жана касиеттери тууралуу маалыматтын ойлоп табуунун артыкчылыктuu датасына чейин дүйнөдө жалпыга маалым болушу керек⁴;
- Жалпы структуралык формуласы белгилүү кошулмалар тобуна туура келген, бирок атайын алынган жана изилденген деп сүрөттөлбөгөн, ошол эле учурда бул топ үчүн мурда белгисиз болгон жаңы сапаттык же сандык касиеттерди көрсөтүүчү химиялык кошулма ойлоп табуучулук деңгээлге жооп берет (тандалма ойлоп табуу)⁵.

Ошол эле учурда, Маркуш формуласы түрүндө берилиши мүмкүн болгон башка укуктук коргоо объектилери үчүн өзүнчө текшерүү алгоритмдери каралган эмес.

Ойлоп табуунун биримдигин текшерүү үчүн Маркуш формуласына байланыштуу өзүнчө маалыматтар да каралган эмес.

Маркуша формуласы да кирген формулага жалпы талап төмөнкүдөй: эгерде альтернативанын каалаган мүмкүн болгон тандоосу ойлоп табуунун формуласына киргизилген башка белгилер менен бирге ошол эле техникалык натыйжаны камсыз кыла алса, белгилер альтернативдүү түрдө көрсөтүлүшү мүмкүн⁶. Бул Маркуш формуласы үчүн Европалык патенттик ведомствонун (ЕРО) жана АКШнын патент жана товардык белгилер ведомствосунун (USPTO) көрсөтмөлөрүндө берилген «жалпы мүнөздөмөсү» түшүнүгүнүн бир түрдүү аналогу болуп эсептелет.

Россия Федерациясынын мыйзамдарында, USPTO жана ЕРО көрсөтмөлөрүндө белгиленгендей, «өтө көп» альтернатива менен байланышкан формуланын белгисиздиги боюнча талаптар каралган эмес.

Япония

Япониянын Патенттик ведомствосунун (JPO) көрсөтмөсүндө Маркуш формуласы боюнча бирдиктүүлүк талабын текшерүү боюнча сүрөттөлгөн аракеттер

алгоритмдери Европанын Патенттик ведомствосундагы (ЕРО)⁷ алгоритмдерге дал келет.

Эгерде жаңы белгилердин айкалышы арыздын баштапкы документтеринде ачып көрсөтүлгөн болсо, Маркуш формуласы үчүн альтернативаларды жокко чыгарууга же аларды тактоого жол берилет⁸.

Айрым учурларда арыздар Маркуш структурасынын жардамы менен көрсөтүлгөн альтернативаларды камтыйт, бирок алардын бир гана бөлүгү түшүндүрмөсүндө көрсөтүлөт. Мындай учурларда, бул тармак боюнча адис түшүндүрмөдө көрсөтүлбөгөн альтернативаларды, атүгүл түшүндүрмөнү жана чиймени, ошондой эле арыз берилген учурга берилген жалпыга маалым болгон маалыматтарды эске алган күндө да, ишке ашыра албай калды деп эсептөөгө себеп бар деп айтууга болот. Бул учурда түшүндүрмө жетиштүү ачылыш талабынын талаптарына жооп бербейт. Айта кетчү нерсе, эксперимент жүргүзүү жана талдоо ыкмалары арыз берилген учурда жалпыга маалым болгон маалыматтарга камтылышы мүмкүн⁹. Мисалы, арыз берилген ойлоп табуунун предмети катары пара-нитро-орун басуучу бензолду алуу ыкмасы көрсөтүлгөн, ал баштапкы орун басылган бензолду нитрлөө аркылуу ишке ашырылат, мында орун басуучу топ (X) альтернативдүү түрдө CH₃, OH же COOH катары көрсөтүлөт. Түшүндүрмөдө иш жүзүндө колдоно турган мисал катары баштапкы бирикме толук болгон учур гана көрсөтүлгөн, башкача айтканда, X CH₃тү билдирет. Эгерде мындай ыкма баштапкы бирикме бензой кычкылы (X COOHтү билдирет) болгон учурда жараксыз экендиги техникалык фактыларга негизделген рационалдуу далил менен тастыкталса, мисалы, CH₃ менен COOH ортосунда багыттоодо олуттуу айырмачылыктар бар экенди тастыкталса, анда түшүндүрмөдөгү мисалдар жетиштүү ачылыш талабынын талаптарына жооп бербейт.

Кытай

Кытайдын Интеллектуалдык менчик боюнча Улуттук башкармалыгынын (CNIPA) көрсөтмөсүндө Маркуш формуласынын бирдиктүүлүк талабын баалоодо колдонулуучу текшерүү алгоритми тууралуу маалымат камтылган¹⁰. Бул алгоритм Европанын Патенттик башкармалыгынын (ЕРО) көрсөтмөсүндө баяндалган текшерүү алгоритми менен дал келет.

Маркуш формуласына карата патентке жөндөмдүүлүктү текшерүү CNIPA көрсөтмөсүнүн алкагында өзүнчө кошумча жөнгө салынбайт. Текшерүү альтернативдүү белгилерди жана жалпы түшүнүктөрдү камтыган формулалар үчүн каралган жалпы талаптар жана сунуштарга ылайык жүргүзүлөт.

⁷ Examination Guidelines for Patent and Utility Model in Japan (Provisional Translation), 2015, Chapter 6.2 // Japan Patent Office: сайт. URL: https://www.jpo.go.jp/e/system/laws/rule/guideline/patent/tukujitu_kijun/ (кайрылуу датасы: 11.08.2024).

⁸ Ошондой эле Chapters 2, 4 (2.1.2, 3.3.1).

⁹ Ошондой эле Chapters 1, 2, 4 (2.1.2, 3.3.1).

¹⁰ Guidelines for examination, 2006, Chapter 8.1 // CNIPA: сайт. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn192en.pdf> (кайрылуу датасы: 11.08.2024).

⁴ Документтерди түзүү, тапшыруу жана кароо эрежелери боюнча... 73-пунктта.

⁵ Ошол эле жакта 84-п.

⁶ Документтерди түзүү, тапшыруу жана кароо талаптары... 63-п.

Корея Республикасы

Түштүк Кореянын Интеллектуалдык менчик башкармалыгынын (KIPO) көрсөтмөсүндө да Маркуш формуласынын текшерүү алгоритмдери бар.

Жетиштүү ачылышка байланыштуу айта турган болсок, эгерде ойлоп табуунун түшүндүрмөсүндө Маркуш структураларынын формуласына кирген альтернативалардын баары эмес, кээ бир жолдору гана көрсөтүлгөн болсо, жана бул тармактагы адис ойлоп табууну практикада ишке ашыра албаса, анда эксперт патент берүү жөнүндө баш тартууга тийиш¹¹.

Эгерде арызда формуланын белгилери альтернативаларды камтыса жана ошол эле учурда ойлоп табуунун бардык альтернативдүү варианттары окшош касиетке же функцияга ээ болсо, анда формула белгисиз деп эсептелбейт¹².

Эгерде альтернативдүү белгилер Маркуш формуласынын бир пунктунда көрсөтүлүп, алар тиешелүү окшош касиеттерге же функцияларга ээ болсо, ойлоп табуулардын бирдиктүүлүгү сакталган болот. Маркуша формуласы болобу же ойлоп табуу формуласынын бир нече көз карандысыз пункттарында эки же андан көп альтернативдүү белгилер көрсөтүлгөнбү, ойлоп табуулардын бирдиктүүлүгүн аныктоонун критерийлери дайыма бирдей болушу керек. Эгерде Маркуш тобундагы альтернативалардын арасында жок дегенде бир альтернативдүү белги техниканын белгилүү деңгээлине салыштырмалуу жаңы эмес деп аныкталса, адис ойлоп табуулардын бирдиктүүлүгүн текшеруши керек¹³.

Эгерде ойлоп табуунун формуласына, мисалы, Маркуш формуласына бир же бир нече ойлоп табуу киргизилсе, патент берүүдө баш тартуу чечими кабыл алынышы мүмкүн. Бул чечим жок дегенде бир ойлоп табуу жаңы эместикке жана ойлоп табуучулук деңгээлин камтыбаган негизде кабыл алынат¹⁴.

Эгерде Маркуш тибиндеги арыз же альтернативдүү техникалык белгилер көрсөтүлгөн арыз үчүн жок дегенде бир ойлоп табуу техниканын деңгээлине негизделген ойлоп табуучулук деңгээлге ээ эмес деп аныкталса, арыз берүүчүгө бул тууралуу кабардар кылынышы мүмкүн. Бул учурда арыз берүүчү ойлоп табуучулук деңгээлге ээ болбогон Маркуш альтернативаларын алып салуу аркылуу баш тартуу себептерин жокко чыгарып, жеңип чыга алат. Башка жагынан алганда, Маркуш формуласынын же бир нече альтернативдүү техникалык белгилери бар формуланын ойлоп табуучулук деңгээлин аныктоодо, бир альтернативанын таасири бардык арыз берилген ойлоп табууга тийбеши үчүн этият болуу керек. Мисалы, эгерде арыз берилген ойлоп табуу хроманолдун нейрокоргоочу бирикмелерине тиешелүү болсо жана ар кандай химиялык бирикмелер тандалма

элементтер катары киргизилсе, анда арыз кылынган ойлоп табуу патентке жөндөмдүү деп таанылышы үчүн, бардык химиялык бирикмелер мурунку деңгээлдин бир же андан көп булактарына олуттуу таасир тийгизиши керек. Демек, эгерде адис бир гана альтернативдүү бирикме (түшүндүрмөдө кыйла натыйжалуу деп ачып көрсөтүлгөн формула бирикмеси) боюнча салыштырмалуу сыноо маалыматтарына негизделсе, ал патент берүү чечимин кабыл ала албайт¹⁵.

Мындай учурда мунун негизги принцип боюнча экспертиза ар бир альтернатива боюнча өзүнчө жүргүзүлөт. Башкача айтканда, Маркуш формуласы түрүндө баяндалган белгилердин ар бир өзүнчө ишке ашыруу учуру үчүн экспертизанын бардык этаптары өзүнчө жүргүзүлүшү керек¹⁶.

Адистин Маркуш формулаларын камтыган арыздарды анализдөө боюнча жалпы алгоритми

Маркуш формулаларын камтыган арыздарды экспертизалоо боюнча ар түрдүү патенттик ведомстволордун көрсөтмөлөрүн талдоо учурунда, көпчүлүк ведомстволордо Маркуш структуралары жалпы түшүнүк катары эмес, ойлоп табуунун альтернативдүү белгилерин билдирүүнүн формасы катары караларын байкоого болот. Ошондуктан арызды кароо учурунда Маркуш формуласынын ишке ашыруу боюнча ар бир варианты өз-өзүнчө каралып, андан соң арыз документтеринде берилген маалыматтардын негизинде текшерүү алгоритмдери ар бир вариантка өзүнчө колдонулат.

Патенттик органдардын ыкмаларынан жана БИМУ сунуштарынан улам, Маркуш түзүмү түрүндө берилген формуласы бар арыздарды экспертизалоо үчүн өзүнчө алгоритмдер бар. Маркуш формуласынын экспертизасын жүргүзүү боюнча нускамаларда өзүнчө көрсөтүлгөн негизги этаптарга төмөнкүлөр кирет:

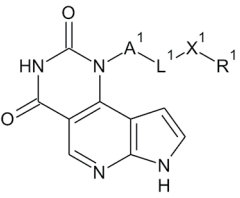
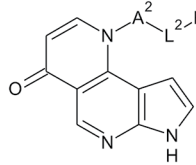
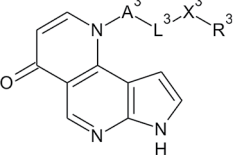
- биримдик талабын текшерүү;
- толук ачып көрсөтүүнү текшерүү;
- формуланын ачык-дааналыгын жана тактыгын текшерүү;
- патентке жарамдуулук шарттарына шайкештикти анын ичинде, тандалма ойлоп табууларга карата шайкештикти текшерүү;
- формуланы оңдоо учурунда арыздын мазмундук өзгөртүүлөрүн текшерүү.

Маркуш формуласы боюнча арыздарды экспертизалоонун кыйынчылыктары

Маркуш түзүмү менен байланышкан ойлоп табуулар боюнча арыздарды экспертизалоонун орчундуу жери – бул адистер жүргүзгөн маалыматты издөөнүн көлөмү. Бирикмелерди жалпы функционалдык (түзүмдүк) өзөккө байланышкан альтернатива түрүндө көрсөтүүдө издөө боюнча процесс чоң эмгек чыгымдары менен коштолот,

¹⁵ Ошого эле байланыштуу Chapter 9.
¹⁶ Ошого эле байланыштуу Chapter 2.1.

1-таблица.
WO 2015174376 A1 арызына EPO (EP 3144309 B1), USPTO (US 9890165 B2), RUPTO (RU 2674262 C2) тарабынан каралып чыккандан кийин берилген патенттердин укуктук коргоо көлөмүн салыштыруу

Эл аралык арыз	EPO	USPTO	RUPTO
 (I)	A¹: a C3-7-cycloalkylene group, L¹: C1-6 alkylene group, X¹: O or NH		
R¹: a cyano C1-6 haloalkyl group or a cyano C1-6 alkyl group	R¹: cyano C1-4 haloalkyl group	Патенттин берилген формуласынын курамында бирикме (I) жок	R¹: : циано-C1-6 галогеналкилдүү топ же циано-C1-6 алкилдүү топ
 (II)	A²: C3-7 cycloalkylene group, L²: C1-6 alkylene group		
R²: a 5 to 10-membered aromatic heterocyclic group (the heterocyclic group is one selected from the group consisting of a halogen atom, a C1-4 alkyl group, and a C1-4 haloalkyl group, either independently or differently; Which may be substituted with two substituents)	R²: a 5 to 10-membered aromatic heterocyclic group (the heterocyclic group may be substituted with one or two identical or different substituents independently selected from the group consisting of halogen atoms, C1-4 alkyl groups and C1-4 haloalkyl groups)	Берилген патенттин формуласынын курамында бирикме (II) жок	R²: беш мүчөлүү гетероароматтык топ, курамында эки азот атомун камтыган шакек бар (гетероциклдик топ бир же бирдей болгон эки ар түрдүү алмаштыруучулар менен алмаштырылышы мүмкүн, алардын ар бири өз алдынча төмөнкү топтон тандалган: галоген атомдору, C1-4 алкилдүү топтор жана C1-4 галогеналкилдүү топтор).
 (III)	A³: C3-7 cycloalkylene group, L³: C1-6 alkylene group, X³: O, R³: a C1-6 haloalkyl group, a cyano C1-6 haloalkyl group, or a cyano C1-6 alkyl group, X³: NH, R¹: cyano C1-6 haloalkyl group or a cyano C1-6 alkyl group		

Авторлор тарабынан түзүлгөн

ал тургай кээде (мисалы, радикалдарды «гетероцикл», «гетероарил» сыяктуу жалпы түшүнүктөр менен билдиргенде) толук көлөмдө аткарылышы мүмкүн болбой да калат. Жогорудагыларды эске алсак, ар бир патенттик ведомство бул маселелерди арыздарды кароонун ар кандай баскычтарында өз алдынча чечет.

Айрыкча, АКШнын патенттик жана товардык белгилер боюнча бюросу (USPTO) биримдик талабын аткаруу үчүн каралып жаткан альтернативанын санын азайтууга аракет кылат. Ички практика, негизинен, альтернативаларды толук ачып көрсөтүү алкагында чектөөгө багытталган.

Кандай болбосун, экспертизанын негизги талабы бул – түшүндүрмөдө берилген, максатты ишке ашыруу жана техникалык натыйжага жетишүүнү тастыктаган маалыматтардын көлөмү ойлоп табуунун формуласына ылайык талапкердин доо коюу көлөмүнө шайкеш келиши керек.

«Бирдиктүү структуралык окшоштукту» (АКШ) кантип баалоо керек, «окшош табият» (ЕРО) деген эмне, кайсы радикалдар «химиялык табияты боюнча ар түрдүү радикалдарга» (РФ) таандык, «бул тармактагы адистин калган альтернативаларды ишке ашыра албай турганын» (JPO) кантип далилдөө керек, «баштапкы деңгээлдин бир же бир нече булагына олуттуу таасир этүүнү» (KIPO) кантип аныктоо керек – бул суроолорго арыздарды экспертизалоо боюнча нускамаларда жооп берилбейт, ушундан улам ар кандай ведомстволордо мазмун боюнча экспертиза жүргүзүүдө бир жактуу эмес жана бири-бирине окшобогон ыкмалар пайда болот.

Маркуш формуласы боюнча арыздарды кароодо бирдиктүү ыкманын жоктугунун кесепети

Маркуш формулалары менен арыз берген талапкерлер жогоруда аталган көйгөйлөргө туш болуп жатышат.

¹¹ Patent Examination Guidelines, 2023, Chapter 2.4 // KIPO: сайт. URL: https://www.kipo.go.kr/en/HtmlApp?c=92006&catmenu=ek03_06_01 (кайрылуу датасы: 11.08.2024).
¹² Ошого эле байланыштуу Chapter 4.
¹³ Ошого эле байланыштуу Chapter 7.
¹⁴ Ошого эле байланыштуу Chapter 4.4.

2-таблица.

Маркуш формуласы камтылган, WO 2017142325 A1 арызын EPO (EP 3418275 B1), USPTO (US 10442796 B2) жана RUPTO (RU 2724957 C2) тарабынан каралып чыгуунун жыйынтыгында берилген патенттердин укуктук коргоо көлөмүн салыштыруу

Эл аралык арыз	EPO	USPTO	RUPTO
Химиялык формула 1 (Маркуш түзүмү)	Жок	Жок	Жок
Химиялык формула 1a (Маркуш түзүмү)	Өзгөрүү менен	Өзгөрүүсүз	Конкреттүү бирикмелердин тизмесине алмаштыруу
Көрсөтүлгөн кошулмалардын негизиндеги ооруларды дарылоо, алдын алуу же жеңилдетүү үчүн фармацевттик композиция	Өзгөрүүсүз	Өзгөртүүлөр менен (айрым ооруларды тактоо)	Максаттуу бутага карата ингибирлөө активдүүлүгүн көрсөткөн, көрсөтүлгөн бирикмелердин негизиндеги фармацевттик композиция
Көрсөтүлгөн бирикмелерди алуунун ыкмасы	Өзгөрүүсүз	Өзгөрүүсүз	Өзгөрүүсүз
Жок	Жок	Ооруну дарылоо, алдын алуу же жеңилдетүү ыкмасы	Жок

Авторлор тарабынан түзүлгөн

Белгилүү болгондой, РСТ процедурасы аркылуу берилген көптөгөн эл аралык арыздар ар кайсы улуттук ведомстволордо Маркуш формуласына негизделген ар кандай экспертиза ыкмаларынын натыйжасында укуктук коргоонун ар түрдүү көлөмүнө ээ болушкан. Иш жүргүзүүдө адистер баштапкы материалдарды жана кошумча кат алышууларды ар кандайча баалашат. Натыйжада алар ар кандай бузулууларды аныктап, патент берүүдөн баш тартуунун себептерин белгилешет. Төмөндө ошондой арыздардын айырмдары көрсөтүлөт.

РСТ процедурасы боюнча берилген WO 2015174376 A1 арызына байланыштуу айта турган болсок, арызды карап чыккан АКШнын (US 9890165 B2), Европанын (EP 3144309 B1) жана Россиянын (RU 2674262 C2) патенттик ведомстволору патент берүү жөнүндө чечим кабыл алышкан. Бирок, бул патенттердин укуктук коргоо көлөмү айырмаланып турат. Бул арыз химиялык бирикмелерге тиешелүү жана формуланын үч пунктунда көрсөтүлгөн кошулмалар Маркуш түзүмдөрү аркылуу берилген. Жеткиликтүү булактардан эксперттер арыз ээсине жөнөткөн документтерди анализдөөгө болот. Демек, бул учурда USPTO тарабынан жөнөтүлгөн баштапкы кат алышууда толук ачып көрсөтүү талабын бузуу жөнүндө көрсөтмөлөр камтылган, бирок патентке жарамдуулук боюнча эскертүүлөр жок болгон. Ошол эле учурда EPO баштапкы кароодо толук ачып көрсөтүү боюнча эскертүүлөрдү аныктаган эмес, бирок жаңылык жана ойлоп табуучулук деңгээл шарттарына туура келбегенин белгилеген. Иш жүргүзүү процессинде АКШ, Россия жана Европанын мыйзамдарынын алкагында арыз ээси адистер тарабынан берилген эскертүүлөрдүн негизинде ойлоп табуунун формуласына өзгөртүүлөрдү киргизүүнү ылайыктуу деп тапкан. Үч ведомстводо тең патент берилгенине карабастан, укуктук коргоонун көлөмү ар кандай чыккан (1-таблицаны караңыз). EPO жана Роспатенттеги

(RUPTO) экспертизанын жыйынтыгы боюнча ойлоп табуунун формуласына баштапкы РСТ арызы менен салыштырганда бир аз гана өзгөртүүлөр киргизилген. Ошол эле учурда, USPTOдогу экспертизанын натыйжасында Маркуш түзүмдөрүнүн үчөөсүнүн экөөсү ойлоп табуунун формуласынын курамынан алынып салынган.

РСТ процедурасынын алкагында берилген жана Маркуш формулаларын камтыган WO 2017146116 A1 арызы боюнча айтсак, бул арызда окшош жагдай байкалган, тагыраак айтканда, арызды кароонун натыйжасында, талапкерге ар кайсы патенттик ведомстволор тарабынан US 10807986 B2, EP 3269370 B1 жана RU 2770727 C2 патенттери берилген, бирок укуктук коргоо көлөмү кыйла айырмаланган. Баштапкы кароодо АКШ жана Россиянын патенттик ведомстволору талапкерге толук ачып көрсөтүү талабынын бузулганын билдиришкен. Ошол эле учурда USPTO патентке жарамдуулук боюнча эскертүүлөрдү көрсөткөн эмес, ал эми RUPTO жаңылык шартына ылайык келбегенин белгилеген. Европанын патенттик ведомствосу толук ачып көрсөтүү боюнча эскертүүлөрдү, жаңылык шартына же ойлоп табуучулук деңгээлине карата дал келбегендиктерди аныктаган эмес. Бул патенттик ведомстволордун Маркуш формулаларын камтыган арыздарды кароодогу сунуштарындагы айырмачылыктар EPO тарабынан берилген патентте эки топтогу химиялык бирикмелерге тиешелүү жана Маркуш түзүмдөрү аркылуу көрсөтүлгөн формула пункттарынын камтылышына алып келген. Ошондой эле, бул патентте аталган бирикмелерди камтыган композициялар жана бул бирикмелердин ар кандай максаттуу буталарга карата ингибирлөө касиеттери да көрсөтүлгөн. АКШнын USPTO тарабынан берилген патентте ойлоп табуунун формуласы ооруну дарылоо ыкмасына гана тиешелүү пункттарды камтыйт. Бул пункттар Маркуш түзүмү аркылуу бириктирилген кошулмалардын бир гана тобун же алардын негизинде

түзүлгөн композицияларды колдонууга негизделген. Россиянын патенттик ведомствосунда ойлоп табуунун формуласы максаттуу бутаны ингибирлөө ыкмасына, Маркуш түзүмү менен бириктирилген биринчи топтогу бирикмелерди колдонуу менен ооруну дарылоо ыкмасына, ошондой эле бул кошулмаларды белгилүү бир бутаны тандалма ингибиторлору катары колдонууга тиешелүү. Алар бутаны ингибирлөө, белгилүү бир багыттагы дары каражатын алуу, ошондой эле жогоруда көрсөтүлгөн бутанын активдүүлүгү менен байланышкан ооруну алдын алуу жана дарылоо үчүн колдонулат. Мындан тышкары, Россиянын патенти Маркуш түзүмү менен бириктирилген экинчи топтогу бирикмелерге тиешелүү пункттарды камтыйт. Алар мишенге карата ингибирлөө касиеттерин, ушул бирикмелердин негизиндеги фармацевттик композицияны, бул бирикмелерди колдонуу менен оорунун алдын алуу жана дарылоо ыкмаларын, бутаны ингибирлөө ыкмасын жана бул топтогу бирикмелер бутаны тандалма ингибиторлору катары колдонуу аспектилерин камтыйт. Ошондой эле бул бирикмелер дары-дармек каражаттарын алуу жана бутанын активдүүлүгү менен байланышкан ооруларды алдын алуу жана дарылоо үчүн колдонулат. Маркуш формулаларынын өзү да арыз ээси тарабынан ведомстволордун сунуштарына ылайык өзгөртүлгөн.

WO 2017142325 A1 арызы боюнча АКШ (US 10442796 B2), Европа (EP 3418275 B1) жана Россия (RU 2724957 C2) патенттик ведомстволору тарабынан берилген патенттердин укуктук коргоо көлөмү да бир топ айырмаланат. Ошол эле учурда USPTO жана RUPTO толук ачып көрсөтүү талабын бузуу жөнүндө талапкерге билдирген. Мындан тышкары, USPTO жаңылык шартына дал келбегендигин белгилеген, ал эми RUPTO ойлоп табуучулук деңгээлинин шартына ылайык келбегендигин маалымдаган. EPO, RUPTO сыяктуу эле, ойлоп табуучулук деңгээлинин шартына ылайык келбегендикти аныктаган, анткен менен кайра эле толук ачып көрсөтүү боюнча эскертүүлөрдү берген эмес. Ошол эле учурда АКШ жана Европадагы патенттерде баштапкы арызда камтылган эки Маркуш формуласынын бирөө алынып салынган. Мындан тышкары, EPO патентинде калган формуладан айрым орун басуучу топтор да чыгарылган. Россия тарабынан берилген патент баштапкы Маркуш формулаларын камтыбайт жана укуктук коргоонун көлөмү көрсөтүлгөн конкреттүү бирикмелер менен гана чектелген. EPO, USPTO жана RUPTO патенттериндеги ойлоп табуунун формулаларындагы дагы башка негизги айырмачылыктар 2-таблицада көрсөтүлгөн.

Бул мисалдар Маркуш формуласы камтылган арыздарды экспертиза жүргүзүүдө дүйнөлүк практикада ар түрдүү ыкмаларды колдонуунун жыйынтыгын ачык көрсөтүп турат. Ушунун натыйжасында ар кайсы өлкөлөрдө патент берилип жаткан учурда арыз ээси Маркуш түзүмү аркылуу көрсөтүлгөн альтернативалар топтомуна байланыштуу патент берген учурда да, структураларды камтыган же аларга шилтеме берген пункттарга байланыштуу патент берген учурда да укуктук коргоонун ар кандай көлөмүнө ээ болот.

Россия, Япония, Түштүк Корея жана Кытайдын патенттик ведомстволору толук ачып көрсөтүү, патентке жарамдуулук, формулалардын ачыктыгы жана Маркуш түзүмдөрүн камтыган арыздардын так-дааналыгын жана биримдик шарттарын баалоо үчүн ар түрдүү куралдарды колдонушат.

Улуттук ведомстволордун экспертизасы боюнча мындай ар түрдүү чечимдери патент берүүнүн негизги шарттары – толук ачып көрсөтүү, формуланын ачыктыгы жана патентке жарамдуулук боюнча – ар кандай түшүндүрмөлөрдүн натыйжасында буга чейин айтылган көйгөйлөрдүн бар экендигин ырастайт. Бул патенттик түзүмүнүн талаптарын ар кандайча чечмелөө арыз ээсинде түшүнбөстүктөрдү жаратат. Натыйжада арыз ээси арыз кандайча түзүлүшү керек экендигин, арыз материалдарында канча мисал жана сыноо камтылууга тийиш экендигин, ошондой эле арызда ачып берилген маалыматка жараша укуктук коргоонун кайсы көлөмүнө ээ болорун так билбей калат.

Корутунду

Россия, Япония, Түштүк Корея жана Кытайдын патенттик ведомстволору толук ачып көрсөтүү, патентке жарамдуулук, формулалардын ачыктыгы жана Маркуш түзүмдөрүн камтыган арыздардын так-дааналыгын жана биримдик шарттарын баалоо үчүн ар түрдүү куралдарды колдонушат.

Экспертиза жүргүзүү ыкмаларына анализ жүргүзүү жогоруда айтылган өлкөлөрдө, ошондой эле АКШда, Евразия жана Европа патенттик ведомстволорунда, Маркуш түзүмдөрүн колдонуунун артыкчылыктары бар болсо да, ойлоп табуулар боюнча арыздарды карап чыгууда бир катар маселелерге алып келерин көрсөттү. РСТ процедурасы боюнча берилген, көз карандысыз пункттарда химиялык бирикмелер Маркуш түзүмдөрү түрүндө көрсөтүлгөн арыздардан көрүнүп тургандай, ар кандай улуттук патенттик ведомстволор бир эле ойлоп табуунун формуласы жана бир эле эксперименталдык маалыматтар топтому үчүн ар түрдүү мыйзам бузууларды аныкташат. Мындан тышкары, бир эле талаптын алкагында, мисалы, ачып көрсөтүүнүн жетиштүүлүгү алкагында, ар кандай патенттик ведомстволор укуктук коргоонун көлөмүн ар кандай чектешет. Ошол себептен улуттук ведомстволордун адистеринин аракеттерин шайкеш келтирип, Маркуш түзүмдөрү бар арыздар боюнча окшош чечимдерди кабыл алууга мүмкүндүк берген Маркуш формуласын маңыздуу экспертиза баскычында текшерүү боюнча бирдиктүү ыкма жок. Ушундай кырдаалдан улам

бул багытта улуттук патенттик ведомстволордун мындан аркы биргелешип иштешин талап кылат.

Өз кезегинде, ойлоп табуучуларга чет өлкөлөрдө ийгиликтүү патент алуу үчүн, ар кайсы өлкөлөрдөгү арыз материалдарын даярдоо боюнча ар кандай талаптарды жана химиялык түзүмдөрдүн патентке жөндөмдүүлүгүн баалоо шарттарын эске алуу сунушталат. Мындан тышкары, ойлоп табуучуларда арыз боюнча экспертизанын кандай өтөрүн түшүнүү максатында жана зарыл болуп кала турган болсо, алдын ала керектүү кошумча материалдарды же туураланган арыз документтерин ойлоп таап, даярдап коюу максатында арыз берилчү патенттик ведомстволордун тиешелүү методикалык сунуштарын анализдеп чыгууга мүмкүнчүлүктөр бар. Ошондой эле адабиятта Маркуш формуласын камтыган арыздарды даярдоо боюнча сунуштар бар. Бул сунуштарды арыз берүүчүлөр экспертизанын бул жааттагы эскертүүлөрүнө жооп катары өз жүйөлөрүн негиздөө үчүн да колдонуп жана ишке ашыра алышат [11, 12].

Бир эле талаптын алкагында, мисалы, ачып көрсөтүүнүн жетиштүүлүгү алкагында, ар кайсы патенттик ведомстволор укуктук коргоонун көлөмүн ар башка чектешет.

Арыз материалдарында ачып көрсөтүүнүн жетиштүүлүгүнүн талабына ылайык эксперименталдык маалыматтын кандай көлөмү болушу керектиги тууралуу төмөнкүлөрдү белгилөөгө болот. Арыз материалдарында ар бир альтернативдүү белгилердин айкалышы үчүн конкреттүү мисал келтирилгени абдан жакшы. Бирок мындай вариантты иш жүзүндө ишке ашыруу көп учурда мүмкүн болбой калат. Ошол себептен эң жакшы вариант ар бир альтернатива үчүн ойлоп табууну ишке ашыруунун мисалы же ойлоп табууну ишке ашыруу жана техникалык натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгүн ырастоого мүмкүндүк берген, мисалы, деңгээлдин маалыматын колдонгон объективдүү теориялык негиздемелер келтирилген учур болуп саналат. Ал эми альтернативалардын жыйындысы боюнча мисалдар жогоруда айтылган маалыматтарга негизделиши керек. Анткен менен мындайда ойлоп табуунун конкреттүү объекттерине, мисалы, химиялык бирикмелерге карата кошумча талаптарды да эске алуу керек. Бул талаптар ойлоп табууну ишке ашыруунун мисалдарын көрсөтүү боюнча белгилүү бир эрежелерди камтыйт жана арыздарды даярдоодо маанилүү роль ойнойт.

Адабияттардын тизмеси

1. WIPO, Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16-20 October 2023 // ВОИС: сайт. – URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (кайрылуу датасы: 11.08.2024).

2. Wagner, S. Mapping Markush / S. Wagner, C. Sternitzke, S. Walter // Research Policy. – 2022. – Vol. 51, № 10. – P. 1-14.
3. Holman, C. M. In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination / C. M. Holman // Indiana Law Review. – 2017. – Vol. 50, № 3. – P. 1-56.
4. Залесов, А. В. Особенности защиты патентных прав в области фармацевтики в России / А. В. Залесов // Интеллектуальные права: вызовы XXI века: Материалы международной конференции, Томск, 14-16 ноября 2019 года / Под редакцией Э. П. Гаврилова, С. В. Бутенко. – Томск: Издательский дом Томского государственного университета, 2019. – С. 52-65. – DOI 10.17223/9785946218559/8.
5. Применение формул Маркуша в современных химических информационных системах: методические и программно-технологические средства / А. К. Мартиросов, Д. И. Гончаренко, В. М. Зацепин, В. А. Иванченко // Научно-техническая информация. Сер. 2. – 2004. – № 4. – С. 21-33.
6. Wang, P. – H. Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer / P.-H. Wang, J.-H. Chen, Y.J Tseng // Scientific Reports. – 2022. – Vol. 12, № 175. – P. 1-8.
7. Заявки на изобретения, относящиеся к производным известных веществ: новый взгляд / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 8. – С. 24-37.
8. Осипов, К. В. Продление срока действия патентной защиты лекарственных средств в России (обзор законодательных изменений) / К. В. Осипов // Разработка и регистрация лекарственных средств. – 2016. – № 2. – С. 216-220.
9. Мещеряков, В. А. Кризис российского патентного права в области фармацевтики / В. А. Мещеряков // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2016. – № 13. – С. 30-37.
10. Леонидов, Н. Б. Особенности патентной защиты химических веществ / Н. Б. Леонидов, Н. В. Михеева // Российский химический журнал. – 2000. – Т. XLIV, № 5. – С. 34-41.
11. Достаточность сведений, представляемых в материалах заявки, для оценки соответствия изобретения в области химии и медицины условиям патентоспособности: методические рекомендации / А. А. Полякова, Е. А. Уткина. – Москва: ИНИЦ «Патент», 2007. – 44 с.
12. Особенности определения патентоспособности изобретений, относящихся к органическим соединениям / Е. Н. Лубянка и др.; Информ-изд. центр Роспатента. – Москва: Информ-изд. центр Роспатента ИНИЦ, 2004. – 50 с.

Авторлор тууралуу маалымат

Полякова Анна Анатольевна, «Жеке менчик өндүрүш боюнча Федералдык институт» ЖӨФИнин деректирин

орун басары (Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, корп. 1); apolyakova@rupto.ru

Лысков Николай Борисович, «Жеке менчик өндүрүш боюнча Федералдык институт» ЖӨФИге караштуу Химия, биотехнология жана медицина боюнча борбордун башчысы (Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, корп. 1); otd1463@rupto.ru

Зарянов Николай Вадимович, «Жеке менчик өндүрүш боюнча Федералдык институт» ЖӨФИге караштуу интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик адис (Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, корп. 1); nikolai.zaryanov@rupto.ru

Авторлоштордун жарыяланган салымы

Бардык авторлоштор концепцияны иштеп чыгууга, изилдөө жүргүзүүгө жана макаланы даярдоого зор салым кошушкан, жарыяланардын алдында акыркы версиясын окуп чыгып, макулдугун беришкен.

А. А. Полякова – изилдөөнүн планы менен концепциясын иштеп чыгуу жана жыйынтыктарды иштеп чыгууну жүзөгө ашыруу.

Н. Б. Лысков – изилдөөнүн планы менен концепциясын иштеп чыгуу жана жыйынтыктарды иштеп чыгууну жүзөгө ашыруу.

Н. В. Зарянов – маалыматтарды издөө, ойлоп табуулар боюнча арыздардын экспертизасынын иш кагаздарын анализдөө жана жыйынтыктарды иштеп чыгууну жүзөгө ашыруу.

References

1. WIPO (2023), Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (Accessed: 11 August 2024).
2. Wagner, S., Sternitzke, C. and Walter, S. (2022), “Mapping Markush”, Research Policy, vol. 51, no 10. pp.1–14.
3. Holman, C.M. (2017) “In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination”, *Indiana Law Review*, vol. 50, no 3, pp. 1–56.
4. Zalesov, A.V. (2019), “Features of patent protection in the field of pharmaceuticals in Russia”, *Proceedings of the International Conference “Intellectual Property Rights: Challenges of the 21st Century”*, Tomsk, Publishing House of Tomsk State University, pp. 52–65. DOI 10.17223/9785946218559/8.
5. Martirosov, A. A. Martirosov, A. K., Goncharenko, D. I., Zachepin, V. M. and Ivanchenko, V. A. (2004), “Application of Markush formulas in modern chemical information systems: methodological and software-technological tools”, *Sci. – Tech. I. Series 2. Information processes and systems*, no 4, pp. 21–33.
6. Wang, P. – H., Chen, J. – H. and Tseng, Y.J. (2022), “Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer”, *Scientific Reports*, vol. 12, no 175, pp. 1–8.
7. Galkowskaya, V.G., Lyskov, N.B., Polyakova, A.A. and Krivoruchko, T.E. (2019), “Applications for inventions relating

to derivatives of known substances: a new perspective”, *Patent and licenses. IP rights*, no 8, pp. 24–37.

8. Osipov, K.V. (2016), “Extension of the validity period of patent protection of medicines in Russia (review of legislative changes)”, *Razrabotka i registraciya lekarstvennykh sredstv*, no 2, pp. 216–220.
9. Meshcheryakov, V.A. (2016), “Crisis of russian patent law in pharmaceutical sphere”, *IPC Magazine*, no 13, pp. 30–37.
10. Leonidov, N.B. and Miheeva, N.V. (2000), “Features of patent protection of chemicals”, *Rossiiskij himicheskij zhurnal* [Russian Chemical Journal], no. 5, pp. 34–40.
11. Polyakova, A. A. and Utkina, E. A. (2007), *Dostatochnost svedenij, predstavlyayemykh v materialakh zayavki, dlya ocenki sootvetstviya izobreteniya v oblasti himii i mediciny usloviyam patentosposobnosti: metodicheskije rekomendacii* [Sufficiency of the information provided in the application materials to assess the compliance of an invention in the field of chemistry and medicine with the conditions of patentability: methodological recommendations], INIC “Patent”, Moscow, Russia.
12. Lubjanko, E. N. et al. (2004), *Osobennosti opredeleniya patentosposobnosti izobretenij, otnosyashchih k organicheskim soedineniyam* [Features of determining the patentability of inventions related to organic compounds], Inform. – izd. centr Rospatenta INIC, Moscow, Russia

Information about the authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd1463@rupto.ru

Nikolay V. Zaryanov, Leading State Expert on Intellectual Property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); nikolai.zaryanov@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

А. А. Polyakova – development of the research plan and concept and processing of the results.

Н. В. Lyskov – development of the research plan and concept and processing of the results.

Н. В. Zaryanov – carrying out informational search, analyzing examination documents of applications and processing the results.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 14.08.2024-жылы келип түшкөн

Рецензиядан кийин 27.09.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 01.10.2024-жылы кабыл алынган

УДК 347.77:368

EDN <https://elibrary.ru/gaywffq>

Чет өлкөлүк укуктук тартиптердеги техникалык иштеп чыгуулардын негизинде жаткан интеллектуалдык менчик укугун камсыздандыруу

Светлана Юрьевна Тузова[✉], Марина Ивановна Скудро

Федералдык өнөр жай менчик институту

[✉]svetlana.tuzova@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: Заманбап экономика шарттарында, материалдык эмес активдер бизнеске стратегиялык бөлүк болуп саналып жаткан учурда, интеллектуалдык менчик компаниянын рыноктогу бардык потенциалдуу мүмкүнчүлүктөрүнүн башталышы болуп эсептелет. Ошол эле учурда, интеллектуалдык менчигисоттарабынанкуугунтуккадуушарболгонкомпанияэмгектикөпталапкылган жана кымбат баалуу интеллектуалдык менчик тармагындагы соттук териштирүүлөрдүн алдында алсыз болуп калышы мүмкүн. Интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу тобокелчиликтерди башкаруунун маанилүү куралы болуп эсептелет, себеби бул соттук териштирүүлөр болгон учурда интеллектуалдык менчик укуктарын коргоого же сот чечимдерин аткарууга байланыштуу каржылык чыгымдарды/жүктөмдөрдү азайтууга жардам берет. Бул чара интеллектуалдык менчикти туруктуу процесс кылып берет. Интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү камсыздандыруу полистери компаниянын интеллектуалдык менчик укуктарын бузууга байланыштуу сот чыгымдарын камтыйт, бул укук бузуучуларды жоопкерчиликке тартуу учурда да, башка компания тарабынан доо коюудан коргонууда да колдонулат. Изилдөөнүн максаты – жаңы технологиялык продукцияларды рынокко чыгаруудагы коркунучтарды кароо жана интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу жаатындагы маалыматты системалаштыруу, тактап айтканда, технологиялык иштеп чыгуулардын мамлекеттик деңгээлде да, чет элдик укуктук тартиптеги камсыздандыруу компанияларынын деңгээлинде да уюштурулушу тууралуу маалыматтарды системалаштыруу. Иште жалпы илимий изилдөө ыкмалары – багытталган жана системалаштырылган издөө ыкмалары: формалдуу-логикалык, салыштырмалуу жана системалык анализ, системалаштыруу жана классификация ыкмалары колдонулган. Маалымат боюнча издөөнү ачык маалымат булактарына ылайык жүргүзүшкөн. Жыйынтык материалдары ФӨМИнин кызматкерлери тарабынан адистик баалоо ыкмасы аркылуу тандалган. Авторлордун ишинин натыйжасы интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу багыттары жана бул процессти уюштуруу варианттары боюнча чет элдик өкмөттүк сайттарда жана камсыздандыруу уюмдарынын сайттарында берилген маалыматты системалаштыруу болду. Авторлордун көз карашы боюнча, жогорку технологиялык ата мекендик өндүрүмдөрдү экспорттоочулар үчүн интеллектуалдык менчикти камсыздандырууну киргизүү эң ылайыктуу, бул мындай товарларды чет элдик рынокторго чыгаруунун чоң финансылык тобокелчиликтерине байланыштуу. Россияда бул камсыздандыруу формасы колдонулбагандыктан, сунушталган маалымат бул ишкердикти колдоо чарасын мамлекеттик деңгээлде да, камсыздандыруу уюмдары тарабынан да киргизүүнүн келечектүүлүгүн баалоого мүмкүнчүлүк берет.

Негизги сөздөр: патент, интеллектуалдык менчик, интеллектуалдык менчик боюнча сот, соттук доо, интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу.

Шилтеме кылуу үчүн: Тузова, С. Ю. Техникалык иштеп чыгуулардын негизинде жаткан чет элдик укуктук тартиптеги интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу / С. Ю. Тузова, М. И. Скудро // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4 (10). – С. 348-362.

Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems

Svetlana Yu. Tuzova[✉], Marina I. Skudro

Federal Institute of Industrial Property

[✉]svetlana.tuzova@rupto.ru

Abstract: currently, when intangible assets form a strategic part of a business, the intellectual property is the beginning of all potential market opportunities for a company. At the same time, a company whose intellectual property has been sued may be vulnerable to time-consuming and costly intellectual property litigation. The relevance of intellectual property insurance stems from the fact that it is an intellectual property litigation risk management solution that helps to mitigate the exorbitant financial costs/burdens associated with intellectual property infringement litigation or enforcing a court judgement. Intellectual property insurance policies cover the legal costs associated with the infringement of a company's intellectual property, both in the case of prosecuting infringers and defending against claims brought by another company. The purpose of the study was to review the risks of bringing new technological products to the market, as well as to systematise information in the field of intellectual property insurance, namely technological innovations, both at the state level and at the level of insurance companies in foreign legal systems. In the work general scientific methods of research – methods of directed and systematised search, formal-logical, comparative and system analysis, systematisation and classification – were used. Information search was carried out using open sources of information. The final selection of materials was carried out by the method of expert evaluation by FIPS employees. The result of the work is a systematisation of information presented on foreign governmental sites and on the sites of insurance organisations regarding the directions of intellectual property insurance and options of organisation of this process. In our opinion, the most appropriate is the introduction of IP insurance for exporters of high-tech domestic products due to the high financial risks of introducing Russian goods to foreign markets. Due to the fact that IP insurance is not practically used in Russia yet, the above information will allow us to assess the prospects of introducing this measure of business support in our country both at the state level and on the part of insurance organisations.

Keywords: patent, intellectual property, IP, intellectual property court, lawsuit, intellectual property insurance, IP insurance.

For citation: Tuzova S. Yu. Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems / S. Yu. Tuzova, M. I. Skudro // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4 (10). – P. 348–362.

Киришүү

Бүгүнкү күндө компаниянын интеллектуалдык менчиги анын эң баалуу активи жана ишкердигинин натыйжалуу стратегиялык өнүгүүсүнүн шарты болуп эсептелет. Россиянын жана дүйнөлүк экономиканын өнүгүү багыты жыл сайын жеке компаниялар үчүн да, ар кандай мамлекеттердин экономикасы үчүн да материалдык эмес активдердин баалуулугу өсүп жатканын айкын көрсөтүп турат^{1,2} [1–5].

¹ Juetten, M. Pay Attention To Innovation And Intangibles – They're More Than 80 % Of Your Business' Value // Forbes: сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/maryjuetten/2014/10/02/pay-attention-to-innovation-and-intangibles-more-than-80-of-your-business-value/?sh=110a50c51a67> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

² EPO and EUIPO. Intellectual property rights and firm performance in the European Union, 2021. // European Union Intellectual Property Office: сайт. URL: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPContributionStudy/IPR_firm_performance_in_EU/2021_IP_Rights_and_firm_performance_in_the_EU_en.pdf (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

Материалдык эмес активдердин ишкердикти баштоодогу жана өнүктүрүүдөгү ролу өсүп жаткандыгын эске алганда, дүйнө жүзү боюнча ИМ чөйрөсүндөгү талаш-тартыштар боюнча доо арыздардын саны да көбөйүүдө.

Ошентип, 1995-жылдан 2015-жылга чейин дүйнөдө материалдык эмес активдердин рыноктук баасынын үлүшү 68%дан 84%га чейин өстү Бүгүнкү күндө алдыңкы америкалык компаниялардын (S&P 500) рыноктук баасынын 90 %ын материалдык эмес активдер түзөт. Мындай көрүнүш алдыңкы европалык компанияларга

Материалдык эмес активдерди жоготуу менен байланышкан каржылык тобокелчиликтерди түшүнүүнүн аркасында акыркы ондогон жылдар ичинде интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу полистеринин саны 300%га жогорулады.

да (S&P Europe 350 индекси) тиешелүү, бирок азыраак деңгээлде ала турган болсок, 2015-жылы 71%дан 2020-жылы 74%га чейин жогорулаганы байкалган^{3, 4}. Өз кезегинде, Россия Федерациясында да ушундай эле көрүнүш байкалат – 2017-2021-жылдар аралыгында материалдык эмес активдердин жалпы өсүшү 49,9%ды түзгөн [6]. Айрыкча белгилеп кетчү нерсе, пандемиядан кийин экономиканы калыбына келтирүү көбүнчө жогорку технологиялык заманбап өндүрүмдөргө негизделген технологиялык башталыштардын ишмердүүлүгү менен шартталган, ошондуктан акыркы убакта интеллектуалдык менчиктин (ИМ) экономикага тийгизген таасири кыйла күч алды^{5, 6}.

Соттук териштирүү үчүн жеткиликтүү акча каражаты бар компаниялар саналуу гана.

Материалдык эмес активдердин ишкердикти баштоодогу жана өнүктүрүүдөгү ролу өсүп жаткандыгын эске алганда, дүйнө жүзү боюнча ИМ чөйрөсүндөгү талаш-тартыштар боюнча доо арыздардын саны да көбөйүүдө. Орточо алганда, патенттердин 1 %ы алардын жарактуулук мөөнөтү ичинде соттук териштирүүгө туш болот. Бирок патенттер боюнча соттук териштирүүлөргө байланышкан мүмкүнчүлүктөрдүн пайызы ар кайсы тармакта ар кандай. Мисалы, фармацевттик патенттер боюнча бул көрсөткүч 25 %ды түзөт, ал эми негизги технологиялар 10 %ы түзүп экинчи орунда турат.

³ Hopkins Joseph K. Empowering Business Growth Through Intellectual Property Financing // Forbes: сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbesfinancecouncil/2023/09/08/empowering-business-growth-through-intellectual-property-financing/?sh=79b57e243131> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴ Ocean Tomo. Отчет «Intangible Asset Market Value Study», 2022 // Ocean Tomo: сайт. URL: <https://oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁵ Berkan Altun Yusuf. Pandemic Fuels Global Growth Of Entrepreneurship And Startup Frenzy // Forbes: сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/04/09/pandemic-fuels-global-growth-of-entrepreneurship-and-startup-frenzy/?sh=66e9d5e37308> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁶ Schneider Howard. Insight: Soaring U. S. business starts in pandemic show new normal evolving // Reuters: сайт. URL: <https://www.reuters.com/business/soaring-us-business-starts-pandemic-show-new-normal-evolving-2021-10-28/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024)

Белгилей кетсек, акыркы убактарда интеллектуалдык менчик жаатындагы соттук териштирүүлөрдүн саны бир кыйла өскөнү байкалууда: мисалы, автоунаа өнөр жайында 2019-жылдан 2022-жылга чейин соттук доо арыздардын саны 150%га көбөйгөн^{7, 8}. Бул тармактардагы соттук териштирүүлөрдүн жогорку ыктымалдуулугу жаңы өндүрүмдөрдөн чоң киреше алууга байланыштуу, ошондой эле алардын ээлеринин өндүрүмгө монополияны узартуу максатында патенттерди активдүү «жашылдандыруусу» менен шартталган, бул рыноктун башка катышуучуларынын кызыкчылыктарына каршы келет⁹. Технологиялык уюмдарга каршы берилген патенттик доо арыздар жыл сайын кеңири таралып баратат. В 2015 году ИМ боюнча иштер АКШдагы жалпы соттук териштирүүлөрдүн 35%ын гана түзсө, 2021-жылы бул көрсөткүч бардык иштердин 45%ын түзгөн. Ал эми 2023-жылдын биринчи жарым жылдыгында эле технологиялык компанияларга карата патенттик доо арыздардын үлүшү 42%ды түзгөн^{10, 11}. Ошол себептен ИМ жаатындагы соттук иштердин көпчүлүгү, адатта, патенттик троллдор деп аталган практикалык иш менен алектенбеген уюмдар (ПАУ) тарабынан демилгеленгенин баса белгилеп кетүү керек. Мисалы, 2022-жылы ПАУ интеллектуалдык менчик чөйрөсүндө доо арыздардын 63 %ын берген, ал эми 2023-жылдын биринчи жарымында бул көрсөткүч 51%ды түзгөн¹².

Жалпысынан алганда, интеллектуалдык менчик жаатындагы, айрыкча патенттелген жогорку технологиялык иштеп чыгуулардын айланасындагы соттук доо арыздар, негизинен, компаниялардын рынокто атаандаштарынан үстөмдүк алууга болгон аракеттеринин натыйжасынан келип чыгат^{13, 14, 15, 16}. Бир чети, соттук доолордун айрымдары ар дайым эле фактыларга негизделе бербейт – ири компаниялар жөн эле андан азыраак каржылык мүмкүнчүлүктөргө ээ

⁷ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт. URL: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-insurance> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁸ Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: сайт. URL: <https://www.aon.com/en/insights/articles/how-current-ip-patent-litigation-trends-are-changing-risk-exposures> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁹ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

¹⁰ Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: сайт.

¹¹ Aon. Patent Litigation Trends Report, 2021 // Aon: сайт. URL: [https://www.aon.com/en/capabilities/intellectual-property/intellectual-property-liability-insurance#:~:text=Intellectual%20property%20\(IP\)%20insurance%20typically,infringement%20claims%20brought%20against%20them](https://www.aon.com/en/capabilities/intellectual-property/intellectual-property-liability-insurance#:~:text=Intellectual%20property%20(IP)%20insurance%20typically,infringement%20claims%20brought%20against%20them) (дата обращения: 21.06.2024).

¹² Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: сайт.

¹³ Белгилей кетсек, ИМ жаатында бир катар талаш-тартыштар компанияларды бириктирүү жана өзүнө бириктирүү учурунда пайда болот, анткени компанияларды бириктирүү жана өзүнө бириктирүү бүтүмдөрүнүн басымдуу бөлүгү дал ушул ИМ укуктарына байланыштуу болот.

¹⁴ Merger & acquisition risk reduction insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт. URL: <https://ipisc.com/solutions/merger-acquisition-risk-reduction-insurance/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

¹⁵ Зенин, И. А. Право интеллектуальной собственности (11-е изд., пер. и доп.): учебник. / И. А. Зенин. – Москва, Юрайт, 2023. – 557 с. – ISBN 978–5–534–15292–0.

¹⁶ AIPLA (American Intellectual Property Law Association). Report of the Economic Survey, 2023 // American Intellectual Property Law Association: сайт. URL: <https://www.aipla.org/home/news-publications/economic-survey/2023-report-of-the-economic-survey> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

Камсыздандыруу ИМ укуктарын бузуу боюнча доо арыз берүүгө компаниянын ресурстары жетишпейт деп ойлогондор үчүн (бул, өзгөчө патенттик троллдорго тиешелүү) токтотуучу фактор болушу мүмкүн.

болгон кичирээк компанияларды соттук процесске тартуу аркылуу артыкчылык алышат, анткени бул кичирээк компаниялар сотто өз кызыкчылыктарын коргоону каржылоого жөндөмсүз болушат. Соттук процесс – бул кандай гана компания болбосун өтө чыгымдуу жол-жобо болуп саналат, аны утулуп калган тарапка соттун чечими менен дайындалган айып пулдардын жана компенсациялардын өлчөмү ого бетер оорлотот

ИМ камсыздандыруу полисинин болушу чындыгында эле компаниянын рыноктогу позициясын бекемдейт.

Мисал катары интеллектуалдык менчик укуктарын бузуу боюнча ири иштерге кеткен чыгымдарды келтирсек болот: Honeywell менен Litton ортосунда – 1,2 миллиард доллар; Polaroid менен Kodak ортосунда – 900 миллион доллар; Honeywell менен Minolta ортосунда – 128 миллион доллар; Fonar менен General Electric ортосунда – 128 миллион доллар; DCS Communications менен General Instruments ортосунда – 140 миллион доллар; Stac Electronics менен Microsoft ортосунда – 120 миллион доллар; Nintendo менен iLife ортосунда – 10 миллион доллар; Octane менен Icon ортосунда – 1,7 миллион доллар; Hoover менен Dyson ортосунда – 4 миллион фунт стерлинг; Electrical Appliance Manufacturing – 9,1 миллион юань (800 миң фунт стерлинг)^{17, 18, 19, 20, 21, 22}.

¹⁷ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

¹⁸ Intellectual Property Insurance // Founder Shield from the Baldwin Group: сайт. URL: <https://foundersshield.com/coverage/intellectual-property-insurance/#nintendo-vs-ilife> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

¹⁹ Intellectual Property Court // Supreme Court USA: сайт. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/18-956_d18f.pdf (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

²⁰ Hoover taken to cleaners in £4m Dyson case // The Guardian: сайт. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2002/oct/04/claredyer> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

²¹ Selby Jonathan. Top 5 Legal Risks for SaaS Companies in 2024 // Founder Shield from the Baldwin Group: сайт. URL: <https://foundersshield.com/blog/legal-risks-for-saas-companies/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

²² Britton Nick. Protecting IP in China // GB.Growth Business: сайт. URL: <https://growthbusiness.co.uk/protecting-ip-in-china-6890/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

Камсыздандырууну берүүнүн шарттары боюнча, RPS тестинин жыйынтыгы доо арызды ийгиликтүү камсыз кылуу мүмкүнчүлүгү 50–60%дан жогору экенин көрсөтүшү керек.

Жалпысынан алганда, интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү соттук териштирүүлөрдүн баасы көпчүлүк компаниялар үчүн өтө эле жогору. (Мисалы, Улуу Британияда бул сумма 350 миң фунт стерлингден ашса²³, ал эми АКШда иштердин орточо наркы 50 миң доллардан 3 миллион долларга чейин өзгөрүп турат..²⁴). Соттук териштирүү үчүн жеткиликтүү акча каражаты бар компаниялар саналуу гана. Процесстин узактыгына жана соттук талаш-тартыштарды жүргүзүүнүн жогорку наркына байланыштуу, каржылык жактан жакшы камсыздалган тараптар көбүрөөк артыкчылыкка ээ болушат. Ал эми жетиштүү каржы ресурстарына ээ эмес тараптар ИМ жасалган «чабуулдардан» өздөрүн коргой албай калышат.

Ошентип, ИМ колдоонун ар кандай чараларынын арасында [7] орус өндүрүүчүлөрүн, айрыкча экспортторлорду, алардын технологиялык заманбап өндүрүмдөрүнө негизделген ИМ укуктарын коргоо жаатында соттук куугунтуктоолорго туш болгондо колдоо барган сайын маанилүү болуп баратат. ИМ камсыздандыруу соттук териштирүүлөрдүн шартында чет өлкөдө жакшы көрсөткүчтөрдү берген натыйжалуу колдоо чарасы болуп саналат.

Интеллектуалдык менчикти камсыздандырууга байланыштуу жаппы маалымат

ИМ камсыздандыруу атайын патенттерге жана товардык белгилерге ээ болгон компанияларды коргоо үчүн иштелип чыккан, башкача айтканда, патенттерди бузуу боюнча камсыздандыруунун айкын үстөмдүгү менен конкреттүү соттук доолорго алсыз болгон тараптарды коргоого багытталган.

2019-жылы камсыздандыруу тармагында адистешкен Aon эл аралык консалтинг компаниясынын жана маалыматтык²⁵ коопсуздук көйгөйлөрү жана тенденциялары жаатындагы изилдөөлөргө багытталган Ponemon Institute көз карандысыз уюмунун

²³ IP Insurance. Assurance, financial backing and support, peace of mind // BloomIP Leeds: сайт. URL: <https://www.bloomip.co.uk/patent-insurance> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

²⁴ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

²⁵ Aon – компаниянын сайты <https://www.aon.com> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

изилдөөсүнө²⁶ ылайык, орто эсеп менен компаниялар өздөрүнүн негизги каражаттарынын (PP & E) 59% ын жана материалдык эмес активдеринин 18 % ын камсыздандырышат²⁷. Ошол эле учурда материалдык эмес активдер бизнес үчүн материалдык активдерге салыштырмалуу жогору мүмкүн болуучу чыгымдарды алып келет.

Материалдык эмес активдердин жоготуу каржылык тобокелдиктерин түшүнүүнүн аркасында акыркы он жылда интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу полистеринин саны 300%га көбөйдү²⁸.

ИМ камсыздандырууну алуунун негизги себептери:

- рыноктогу өз үлүшүн коргоо;
- негизсиз соттук доолордон, анын ичинде патенттик троллдордон коргонуу.;
- жаңы өндүрүмдү рынокко чыгарууда курч атаандаштык шарттарында соттук доолордун келип чыгуу мүмкүндүктөрүнө байланыштуу мүмкүн болгон каржылык жоготууларды жумшартуу;
- ИМ укуктары боюнча өнөктөш менен келишимдин ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу, лицензиондук келишимге кол койгон учурда же патентти өткөрүп берүү учурунда (көптөгөн компаниялардын талаптары);
- ИМ укуктары боюнча өнөктөш менен келишимдин ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу, камсыздоочулар менен келишимге кол коюу учурунда (компания-алуучүлөрдүн камсыздоочуларга коюлган талабы).

ИМти камсыздандыруу соттук процесстер боюнча чыгымдарды жаба тургандыктан, ал юридикалык жана каржылык ресурстар жетишсиз болгондуктан ири компаниялардын чабуулуна каршы тура албай турган чакан компаниялар үчүн өзгөчө пайдалуу болушу мүмкүн. Ошондой эле камсыздандыруу компанияда ИМ укуктарын бузууга байланыштуу доо арыз берүү үчүн ресурстар жетишпей калат деп ойлогондор үчүн, айрыкча патенттик троллдорго карата, кармап туруучу фактор болушу мүмкүн.

Интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу патент ээсин үч багытта коргойт: коргоо полиси боюнча – эгерде компания башка бир компаниянын интеллектуалдык менчик укуктарын бузса; куугунтуктоо полиси боюнча – эгерде компания өзүнүн интеллектуалдык менчик укуктарын бузган тарапты сотко бериши керек болсо; бүтүмдүн негизиндеги келишим полиси боюнча – бүтүм боюнча келишимдин алкагында берилген

Компаниянын интеллектуалдык менчик туруктуулугуна тышкы факторлор (өлкөдөгү саясий-экономикалык шарттар, конкреттүү тармактагы атаандаштык шарттары, тармактагы тренддердин болушу ж.б.) жана ички факторлор (илимий-техникалык деңгээли, бизнес-стратегиялары, жаңы өндүрүмдөрүн чыгаруу боюнча тажрыйбасы ж.б.) таасир этет.

интеллектуалдык менчик укуктарынын бузулушунан же туура эмес көрсөтүлүшүнөн коргойт^{29, 30}.

Белгилей кетсек, камсыздандыруу полистери сот чечимдерин да, талаш-тартыштарды дүйнөлүк деңгээлде жөнгө салууну да камтыйт. Мындан тышкары, ИМ камсыздандыруу полисинин болушу компаниянын рыноктогу позициясын бекемдейт (эгерде компания өзүнүн маркетингдик материалдарында же веб-сайттарында ИМ камсыздандырылганын көрсөтсө, бул атаандаштарды компанияга каршы доо арыз берүүнүн коркунучтарын эске алууга мажбурлайт); сүйлөшүүлөрдө компаниянын позициясын жакшыртат, анткени мыйзам бузган тарап компаниянын сотко кайрылып, доо арыз берүү мүмкүнчүлүгү бар экенин түшүнөт; камсыздандыруу инвестицияларды тартууга жана компаниянын ИМ укуктарын күрөөгө коюу мүмкүнчүлүгүн берет (камсыздандыруу инвесторлор менен кредиторлорду, компания каржылык мүмкүнчүлүктөрдүн жоктугуна байланыштуу мыйзам бузуучуларга каршы күрөшүүдө өзүнүн ИМ укуктарын жоготпойт дегенге ишендире алат); болочокто лицензия алуучулар да компания зарыл болгон учурда сотко кайрылып, компенсация ала алары тууралуу билишет.

ИМ камсыздандыруудагы камтуу багыттары

Ар кайсы өлкөдө жана ар кайсы камсыздандыруу компанияларында интеллектуалдык менчикти камсыздандыруунун беренелери ар кандай болушу мүмкүн. Жалпы алганда, камсыздандыруу боюнча төмөнкү беренеде маалымат берилет: соттук талаш-тартыштын келечегин баалоо үчүн

²⁹ Intellectual property insurance/Financier Worldwide Magazine. October 2022 // Financier Worldwide: сайт. URL: <https://www.financierworldwide.com/intellectual-property-insurance> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

³⁰ Skidmore Micah. Intellectual Property Insurance Coverage: Seven Tips That Every Purchaser Of Defensive IP Coverage Should Know // Haynes Boone: сайт. URL: <https://www.haynesboone.com/news/alerts/intellectual-property-insurance-coverage-seven-tips> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

ИМ камсыздандыруу полисинин баасы көптөгөн факторлорго, мисалы өлкө, интеллектуалдык менчиктин түрү, бизнес көлөмү, тармактык тобокелдиктер, географиялык жайгашуу жана тандалган камтуу шарттарына жараша өзгөрүп турат.

адистештирилген юристтин корутундусун алуу чыгымдары; патент алынгандан кийин ИМ патентке жарамдуулугун текшерүү (АКШнын Патент сотунда жана Патенттер жана товардык³¹ [8] белгилер башкармалыгынын апелляциялык кеңешинде ишти карап чыгуу); медиациянын чыгымдары [8] жана медиатордун гонорары; талашты соттон тышкары чечүүнүн чыгымдары (юристтердин гонорарлары, компенсациялык төлөмдөр); юрисконсульттун ишинин гонорарлары; адвокаттардын гонорарлары; ИМ³² укуктарын бузуу боюнча зарыл болгон адистердин күбөлөндүрүүлөрүнө, техникалык анализге жана укуктарды бузуу (же бузбоо) далилдерине зарыл болгон долбоор иштерине кеткен чыгымдар; соттук чыгымдар; патенттик дооматтарды ырастоо үчүн патентти кайрадан каттоо чыгымдары (эгерде патентке камсыздоочунун нааразычылыктарын ырастоо бул керек болсо); соттук доого жооп берүү үчүн иштөө менен байланышкан камсыздандырылган адамдын жол чыгымдары, жашоо жана тамактануу чыгымдары; иштеги үзгүлтүктөр (убактылуу/туруктуу соттук тыюу салуулар, өндүрүмдөр/кызматтар боюнча чыгашалар); компаниянын камсыздоо чынжырындагы бизнеске карата доону карап чыгуу же коргоо чыгымдарын камтыган үчүнчү тараптарга келтирилген зыянды компенсациялоо; келишимдик кепилдиктен же ИМ доо арызы менен байланыштуу башка тарапты коргоо жана чыгымдарды кайтаруу милдеттенмесинен келип чыккан дооматтар (бул ар кандай келишим түрлөрүнөн, мисалы, сатуу, лицензия берүү же коммерциялык уюмдардын

ортосундагы кызматташтык келишимдеринен келип чыгышы мүмкүн).

Чет өлкөлөрдөгү соттук практика эске алынып, компаниянын коммерциялык сырларын уруксатсыз ачыктоону камсыздандыруу полистери иштелип чыккан.

Камсыздандырылган чыгымдарга төмөнкүлөр кириши мүмкүн: келишимди бузууга байланыштуу чыгымдар, мисалы, көзөмөлдүк баскычтарды же лицензиялык төлөмдөрдү (роялти) төлөбөө; ИМ укуктарын бузуу же уруксатсыз пайдалануу натыйжасында тартылган чыгымдардын ордун толтуруу (жоголгон пайда, бренддин беделине келтирилген зыян жана компаниянын рыноктогу абалын калыбына келтирүү чыгымдары); компаниянын интеллектуалдык менчик укуктарын жоготуу натыйжасында жоголгон киреше (бул мурунку пунктка тиешелүү эмес). Титулдук камсыздандыруу төмөнкү учурларда чыгымдарды жабууга багытталган: патенттердин/күбөлүктөрдүн жараксыз болуп калышы (Россиянын мыйзамдарында бул ГК РФтин 1252, 1398, 1404, 1441, 1512, 1513, 1535, 1536, 1549-беренелеринде каралган); апелляция жана доо чыгымдары; автордук укуктардын бузулушу боюнча доо арызды уттуруп коюудан келип чыккан зыянды компенсациялоо; ишкердик үзгүлтүктөрү (өндүрүмдү кайра иштеп чыгуу үчүн соттук тыюу салуудан кийин ИТКИ кеткен чыгымдар, мисалы, патенттик укуктарды бузбоо үчүн өндүрүмдү кайра иштеп чыгуу же алгоритмди кайра программага салуу үчүн кызматкерлерди көбөйтүү зарылдыгы); өндүрүштү кайра курууга кеткен чыгымдар; компаниялардын биригүүсү же ич ара биригүүсү учурунда интеллектуалдык менчик боюнча

Тиешелүү камсыздандыруу полисин түзүүдө камсыздандыруу компаниясы патентке арыз берүү учурунда пайда болгон тобокелдиктер үчүн (патент алуу боюнча баш тартуу тобокелдиги жана арыз берүү процессинде патентке талапкердин мыйзамдуу укуктарын бузуу тобокелдиги үчүн) камсыздандыруу жоопкерчилигин ала алат.

²⁶ Ponemon Institute – компаниянын сайты <https://www.ponemon.org/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

²⁷ Aon, Ponemon Institute // Отчет «Intangible Assets Financial Statement Impact Comparison Report», 2019 // Aon: сайт. URL: <https://www.aon.com/getmedia/52401ebe-c9e7-4fe0-a2f0-f77a210aac6b/2019-Intangible-Assets-Financial-Statement-Impact-Comparison-Report.aspx> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

²⁸ Intellectual Property Insurance // Founder Shield: сайт. URL: <https://foundersshield.com/coverage/intellectual-property-insurance/#nintendo-vs-ilife> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

³¹ Медиация – бул талаш-тартыштарды сотко кайрылбастан чечүүнүн альтернативалык ыкмасы (ADR). Медиациянын чыгымдары соттук териштирүүлөргө салыштырганда азыраак, ал эми талаш-тартыштарды чечүү ылдамдыгы кыйла жогору. Кээ бир учурларда соттук териштирүү башталгандан кийин, сот талаш-тартышты чечүү үчүн арыз ээси менен жоопкерди көз карандысыз, аккредитацияланган медиатордун жардамы менен медиацияга жөнөтө алат. Медиатордун ролу талаш-тартыш боюнча чечим кабыл алуу эмес, тараптар үчүн кабыл алынуучу чечимди табууга жардам берүү болуп саналат. Ушул максатта айрым патенттик органдардын алдында ортомчулук кызматтары түзүлгөн, мисалы, Улуу Британияда: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-mediation> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

³² Мындай анализдин баасы, мисалы, АКШда болжол менен 13 000 долларды түзөт.

келишимдик милдеттенмелер боюнча чыгашалар; ИМ негиздүүлүгүн ырастоо үчүн лицензияны жокко чыгаруу же кайтарып алуу процедуралары; киберкоопсуздук: интеллектуалдык менчик укуктарын бузуу сыяктуу кибер кылмыштары катталган учурларда кеткен зыяндарды жабуу (1 млн долларлык камсыздандыруу үчүн полистин тарифтери жылына 1 миңден 1,5 миң долларга чейин жетет). ИМ³³, тиешелүү болушу мүмкүн жарнамадан келип чыккан зыян (бизнес-процесстерди бузуу, автордук укуктарды бузуу жана жарнамалык мазмунга байланыштуу товардык белгилердин укуктарын бузуу (камсыздандыруу полисинин жылдык баасы болжол менен 500 АКШ долларын түзөт))^{34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49} [9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17].

³³ Бир катар чет мамлекеттерде (мисалы, АКШда жана Кытайда) бизнес-процесстер патентке алынат.

³⁴ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

³⁵ Jones A. What types of intellectual property insurance are available // Anthony Jones Insurance Brokers: сайт. URL: <https://anthonyjones.com/types-of-intellectual-property-insurance/> (кайрылуу датасы 21.06.2024).

³⁶ Kimberlee L. What Is Intellectual Property Insurance? // business.com: сайт. URL: <https://www.business.com/insurance/intellectual-property/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

³⁷ Alan Boswell Group. Guide to intellectual property rights insurance // Alan Boswell Group: сайт. URL: <https://www.alanboswell.com/news/what-is-intellectual-property-rights-insurance/#What%20is%20intellectual%20property%20rights%20insurance?> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

³⁸ Intellectual property insurance: How to Insure Your Intellectual Property and Cover Your // FasterCapital: сайт. URL: <https://fastercapital.com/content/Intellectual-property-insurance-How-to-Insure-Your-Intellectual-Property-and-Cover-Your-Losses.html> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

³⁹ Intellectual property insurance: How to Insure Your Intellectual Property and Cover Your // FasterCapital: сайт. URL: <https://fastercapital.com/content/Intellectual-property-insurance-How-to-Insure-Your-Intellectual-Property-and-Cover-Your-Losses.html> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴⁰ Trademark Infringement: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт. URL: <https://www.upcounsel.com/trademark-infringement> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴¹ Singapore's New IP Insurance Initiative To Support Innovative Enterprises Enter Global Markets // Conventus Law: сайт. URL: <https://conventuslaw.com/report/singapores-new-ip-insurance-initiative-to-support/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴² The State of IP and Innovation in Insurance Industry // GreyB: сайт. URL: <https://www.greyb.com/blog/innovation-insurance-industry-patent-perspective/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴³ Recent Developments in IP Protection in China // JD Supra: сайт. URL: <https://www.jdsupra.com/legalnews/recent-developments-in-ip-protectionin-15735/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴⁴ Intellectual property insurance // Улуу Британиядагы мамлекеттик кызматтар боюнча расмий сайт: сайт. URL: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-insurance> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴⁵ 2022-жылы чет өлкөлөрдө, Пекинде интеллектуалдык менчик боюнча талаш-тартыштар боюнча соттук чыгымдарды камсыздандыруу боюнча пилоттук ишти жүргүзүү жөнүндө билдирүү // Beijing Municipal Intellectual Property Office: сайт. URL: <https://zscqj.beijing.gov.cn/zscqj/zwgk/tzgg/325843492/index.html> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴⁶ Intellectual Property Insurance // Gallagher: сайт. URL: <https://www.ajg.com/uk/corporate-insurance/intellectual-property-insurance/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴⁷ New Progress Made in the Application of Data IP Rights in China // Unitalen: сайт. URL: <https://www.unitalen.com/html/report/23061518-1.htm> (кайрылуу датасы 21.06.2024).

⁴⁸ Hao Zeng. Intellectual Property Insurance Developing Steadily // Lexology: сайт. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ef9db4a1-2dc8-49bf-b218-46590557cea3> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁴⁹ Safa Omid. An Overview of Intellectual Property Insurance Issues // JD Supra: сайт. URL: <https://www.jdsupra.com/legalnews/an-overview-of-intellectual-property-82800/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024)

Белгилей кетчү нерсе, талаш-тартыштарды/доо арыздарды уюштуруу үчүн камсыздандыруу компанияларынын юристтерге койгон талаптары бир аз айырмаланат. Кээ бир учурларда камсыздандыруу учуру келип чыккандан кийин полис күчүнө кириши үчүн камсыздандыруучулар белгилүү бир юристти, патенттик ишенимдүү өкүлдү же камсыздандыруучунун адистик тобунун мүчөсүн (жок дегенде баштапкы этапта) тартууну талап кылышы мүмкүн. Кээ бир камсыздандыруучулар, мисалы, сааттык акынын ылайыктуу чени боюнча макулдашуу үчүн юридикалык фирмалардын тизмесин жүргүзүүнү туура көрүшөт. Башка учурларда полис компанияга өзүнүн юристин колдонууга уруксат берет, бирок камсыздандыруучу компаниянын тандаган юристинде сотто же сүйлөшүүлөрдө компаниянын кызыкчылыктарын коргоо үчүн зарыл болгон жөндөмдөр жана билимдер бар экенине ынануу укугун өзүнө калтырат. Демек, мындай учурда юристтерге камсыздандыруучу тарабынан макулдук берилиши керек.

ИМ камсыздандыруу тобокелдиктерин баалоо

Камсыздандыруу полисин түзүүнүн алдын ала баскычы камсыздандыруучу компания тарабынан ИМ камсыздандыруу тобокелдиктерин баалоо болуп саналат. Мындай баалоо – ИМ байланыштуу келип чыгышы мүмкүн болгон коркунучтарды жана жоготууларды талдоону камтыган татаал процесс. Баа бериле турган негизги нерселер төмөнкүлөр:

- 1. Укуктук тобокелдиктер – бул ИМ укуктарынын бузулушунун негизги мүмкүнчүлүгү, бул ойлоп табуунун формуласынын алсыз формулировкаларынан, өндүрүмдү техникалык жактан эскирүүсү же рыноктогу күчтүү атаандаштыктан келип чыгышы мүмкүн.
- 2. Каржылык тобокелдиктерге ИМ укуктарын коргоо же башка адамдардын интеллектуалдык укуктарын талашуу менен байланышкан потенциалдуу финансылык жоготуулар кирет. (Бул талаш-тартыштарды тынчтык жолу менен жөнгө салууга кеткен чыгымдарды же соттук чыгымдарды камтышы мүмкүн).

Жогоруда көрсөтүлгөн тобокелдик түрлөрүн баалоо үчүн ар кандай изилдөөлөр жүргүзүлөт. Негизги (камсыздандыруу компанияларына жана фонддоруна мүнөздүү) болуп төмөнкүлөр саналат: «акылга сыярлык ийгилик мүмкүнчүлүгү» тууралуу изилдөө («RPS тести»⁵⁰ – патенттик коргоонун алсыз жактарын изилдөө), ал камсыздандыруу компаниясынын патенттик ведомствосу тарабынан берилет; компаниянын тарыхын, рыноктун шарттарын жана атаандаштыктын деңгээлин изилдөө (патенттик жана маркетингдик изилдөөлөр). Белгилей кетчү

⁵⁰ RPS тестинин Улуу Британиядагы баасы болжол менен 200 фунт стерлинди түзөт

нерсе, камсыздандыруу берүү үчүн RPS тести доону ийгиликтүү камсыздоо мүмкүнчүлүгү 50-60%дан жогору экенин көрсөтүшү керек.

ИМ камсыздандыруунун баасына таасир этүүчү факторлор

Компаниянын интеллектуалдык менчик туруктуулугуна тышкы факторлор (өлкөдөгү саясий-экономикалык шарттар, конкреттүү тармактагы атаандаштык шарттары, тармактагы тренддердин болушу ж.б.) жана ички факторлор (илимий-техникалык деңгээли, бизнес-стратегиялары, жаңы өндүрүмдөрүн чыгаруу боюнча тажрыйбасы ж.б.) таасир этет. Камсыздандыруу полисин түзүүдө камсыздандыруучу компаниялар, фонддор же камсыздандырууну камсыз кылган мамлекеттик органдар ИМ камсыздандыруунун баасына жана акырында камсыздандыруу төлөмүнө таасир этүүчү бир катар факторлорду изилдешет.

- 1. Патенттөө стратегиясын мүнөздөгөн факторлор:
 - ИМ объектиси боюнча укуктарды ээлик кылуу фактысы;
 - ИМ объектисине болгон укуктардын бузулуш тобокелдиктеринин болушу;
 - ИМ объектисинин мүнөздөмөлөрү, функциялары, артыкчылыктары, чектөөлөрү, максаты жана колдонулушу (мисалы, коммерциялык, билим берүү же жеке максаттар).
 - патенттик коргоонун аймактык чөйрөсү; ИМ укуктарын иштеп чыгуу/сатып алуу же өткөрүп берүү тарыхы, анын ичинде даталар, чыгымдар жана катыштыгы бар тараптар
 - патенттин баасы (базар анализи, киреше ыкмасы, чыгымдар ыкмасы же роялти ыкмасы боюнча бааланган);
 - патенттин мөөнөтүнүн аякташы боюнча маалыматтар; патентти лицензиялоонун болушу;
 - ИМ объектисине укуктарды четтетүү фактысы; патенттен түшкөн жылдык кирешелердин өлчөмү; ИМ менен байланышкан соттук териштирүүлөрдүн, талаш-тартыштардын же дооматтардын болушу, ошондой эле ар бир иштин статусу, жыйынтыгы жана жөнгө салынуусу;
 - Башка катталган ИМ объектилеринин болушу (жана алардын колдонулушу), башкача айтканда, патенттик портфелдин көлөмү жана татаалдыгы
- 2. Компанияны жана тармакты мүнөздөгөн факторлор:
 - компаниянын көлөмү;
 - компаниядагы кызматкерлердин квалификациясы;
 - компаниянын өнүгүү баскычы (анын ишмердүүлүгүнүн мөөнөтү жана рыноктогу орду);
 - компаниянын жылдык кирешеси;
 - компания жетекчисинин тармак боюнча иш тажрыйбасы;
 - тобокелдиктерге кабылуусу (компаниянын соттук териштирүүгө катышуу ыктымалдыгын жана атаандаштык боюнча рыноктогу шарттарды баалоо);

- компаниянын практикасы: коопсуздукка болгон көз карашы, комплаенс (анын ичинде тобокелдиктерди башкаруу);
 - франшизанын көлөмү;
 - компаниянын чоң тобокелдиктерге барууга даярдуулугу;
 - компанияга коюлган дооматтардын тарыхы, анын ичинде ИМ чөйрөсүндөгү дооматтар: компанияга карата мурдагы дооматтардын түрү жана суммасы;
 - экспорттук операциялардын саны;
 - патент ээсинин өнөр жай багыты (тармагы) жана рыноктук шарттары;
 - тармакта талаптардын болушу;
 - ишкердикти камсыздандыруунун башка түрлөрүнүн болушу.
- 3. Камсыздандыруу стратегиясын мүнөздөгөн факторлор:
 - камсыздандыруу түрү (камсыздандыруу аркылуу жабылышы керек болгон чыгымдар);
 - камтуу кеңдиги (мисалы, бүткүл дүйнө жүзү боюнча же белгилүү бир юрисдикция боюнча; компаниянын интеллектуалдык менчик объекттеринин баарын же белгилүү гана объекттерди);
 - каржылык камтуу деңгээли (камсыздандыруу төлөмү).

Аталган факторлор камсыздандыруу компаниясынын өзгөчөлүктөрүнө жана конкреттүү полистин түрүнө жараша өзгөрүп турушу мүмкүн. ИМ камсыздандыруу көп жагынан башка камсыздандыруу түрлөрү сыяктуу жүргүзүлөт.

Интеллектуалдык иштин натыйжаларын же айырмалоо каражаттарын мыйзамдуу пайдалануу үчүн салыштырууга мүмкүн болгон шарттарда адатта алынуучу бааны аныктоодо бир нерсени эске алуу керек: доогер талап кылынган сумманын эсебин жана негиздемесин, ошондой эле пайдалануу укугунун баасын тастыктаган документтерди көрсөтүшү зарыл. Эгерде көрсөтүлгөн талаптар аткарылбаса, сот тиешелүү доо арызды кароосуз калтыруу жөнүндө аныктама чыгарууга укуктуу (№ 10ү токтомдун 61-пунктунун экинчи абзацы).

Мисалы, камсыздандыруу төлөмдөрү болжолдонгон тобокелдик деңгээлине жараша төмөн же жогору болушу мүмкүн. Эгерде компаниянын ишмердүүлүгү татаал

технологиялар секторунда же жогорку атаандаштыкка ээ рынокто болсо, тобокелдиктер жогору болушу мүмкүн. Бул секторлордо компаниялар полис үчүн көбүрөөк төлөп каларын эске алышы керек, ал эми кээ бир технологиялык секторлор камсыздандыруучулар үчүн кабыл алынгыс тобокелдиктер болуп калышы мүмкүн.

ИМ камсыздандыруу полисинин баасы

ИМ камсыздандыруу полисинин баасы көптөгөн факторлорго, мисалы өлкө, интеллектуалдык менчиктин түрү, бизнес көлөмү, тармактык тобокелдиктер, географиялык жайгашуу жана тандалган камтуу шарттарына жараша өзгөрүп турат.

Мисалы, Улуу Британияда болжолдуу эсеп менен 100 миң фунт стерлинг өлчөмүндөгү камсыздандыруу патенттер үчүн 1,5 миң фунт стерлингге бааланышы мүмкүн (башка ИМ түрлөрү үчүн азыраак болушу мүмкүн). Камсыздандыруу үчүн төлөмдөрдү көбүнчө бөлүп төлөөгө болот⁵¹.

АКШда камсыздандыруу полиси эле керек болгон компаниялар жылына 2,5 миңден 3,5 миң долларга чейин төлөм аларына ишене алышат. Камсыздандыруу полиси менен бирге камсыздандыруу компенсациясы да керек болгон чоңураак компаниялар болсо жылына 3 миңден 20 миң долларга чейин төлөмдөргө ээ болушат. Башка камсыздандыруу полистери полистин жарактуулук мөөнөтүнө жараша болот жана камсыздандыруу камтуусунун жалпы суммасынан 2%дан 5%га чейин түзөт⁵². Айта кетчү нерсе, АКШдагы кээ бир камсыздандыруу компаниялары камсыздандырылган тарап сот ишинде утулуп калса, чыгым боюнча компенсация беришпейт. Ал эми камсыздандырылган тарап утушка ээ болгон учурда, камсыздандыруу компаниясы жабырлануучунун чыгымынан кошумча 25% алат [18].

Чектелген камсыздандыруу жоопкерчилиги бар полиси боюнча чакан ишкерликтер 1 миллион долларлык болжолдуу лимит үчүн жылына 500 доллар төлөмдү күтсө болот. Бирок, белгилүү бир тобокелдиктерден коргоо үчүн атайын камсыздандыруу полиси үчүн жылына ондогон миң долларга чейин төлөнөт^{53, 54, 55}.

Белгилей кетсек, Кытайда ИМ камсыздандыруу боюнча пилоттук долбоорду ишке ашыруу учурунда, ар бир ишкана бир камсыздандыруу полиси үчүн

камсыздандыруу төлөмүнүн суммасынан 80% га чейин субсидия алуу укугуна ээ. Бул субсидия 800 миң юандан ашпаган камсыздандыруу төлөмүнө тиешелүү (полистин камтуу лимити 1,2 миллиондон 6 миллион юанга чейин). Мындайда камсыздандыруу компенсациясы төлөнгөндө, биринчи, экинчи жана үчүнчү учурлар үчүн зыяндын суммасынан 10%, 20% жана 30% өлчөмүндөгү чегерүүлөр каралган⁵⁶.

Ноу-хау камсыздандыруусу

Чет өлкөлөрдө патенттерди жана товардык белгилерди (ТЗ) бузуу менен катар өндүрүштүк сырларды бузууга байланыштуу соттук иштер да кеңири жайылган.

- 1999-жылы Sears, Roebuck компаниясы RRK Holding деген чакан инструменталдык компания менен жашыруун маалыматты ачпоо тууралуу келишимге кол коюшкан. RRK жаңы типтеги спиралдуу арааны иштеп чыгып, ал арааны Sears үчүн сатууну көздөп өндүргөн. Сүйлөшүүлөр үзгүлтүккө учураган, бирок 2001-жылы RRK жакшыртылган мүнөздөмөлөрү бар спиралдуу арааны рынокко чыгарган. Эки жуманын ичинде Sears компаниясы өзүнүн Craftsman аттуу бренди менен ошого окшош спиралдуу арааны рынокко чыгарган. Натыйжада RRK компаниясы Sears компаниясына каршы сотко доо арыз менен кайрылган. Алар мындай кыска мөөнөттө RRK шайманына окшош шайманды иштеп чыгып, чыгаруу мүмкүн болгонун, бирок бул Searsке берилген жашыруун маалыматтын негизинде гана ишке ашканын билдиришкен. Федералдык сот дооматтарды колдоп, 2008-жылы RRK компаниясын 25 миллион доллар өлчөмүндө чыгымдарды компенсациялоого милдеттендирген⁵⁷.

Улуттук стандартты иштеп чыгуу жана ишке киргизүү Орусияда интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу боюнча баштапкы укуктук базанын пайда болгонун көрсөтүп турат.

- 2020-жылы кыймылдаткычтарды чыгарган америкалык Celgard, ЖЧК компаниясы Кытайдын

⁵⁶ 2022-жылычет өлкөлөрдө, Пекинде интеллектуалдык менчик боюнча талаш-тартыштар боюнча соттук чыгымдарды камсыздандыруу боюнча пилоттук ишти жүргүзүү жөнүндө билдирүү // Beijing Municipal Intellectual Property Office: сайт.

⁵⁷ Unauthorized disclosure of confidential information insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт. URL: <https://ipisc.com/solutions/unauthorized-disclosure-of-confidential-information-insurance/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁵¹ Intellectual property insurance // Улуу Британиядагы мамлекеттик кызматтар боюнча расмий сайт.

⁵² Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

⁵³ Kimberlee L. What Is Intellectual Property Insurance? // business.com: сайт.

⁵⁴ Intellectual Property Insurance: The Ultimate Guide // East Insurance Group: сайт. URL: <https://eastinsurancegroup.com/intellectual-property-insurance/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁵⁵ Niedbala C. Intellectual Property Insurance – What Startups Need to Know // Founder Shield from the Baldwin Group: сайт. URL: <https://foundershield.com/blog/intellectual-property-insurance-startups-need-know/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

Shenzhen Senior Technology Material Co., Ltd компаниясына литий-иондук батареяларда колдонулуучу сепараторлорду Улуу Британияда сатууга сот тарабынан тыюу салуусун киргизген. Celgard ырастагандай, Seniors компаниясынын батареялык сепараторлору жашыруун маалыматты (коммерциялык сырды) колдонуу менен иштелип чыккан. Бул маалыматка Celgard компаниясынын мурдагы кызматкери болгон Шиомин Чжан (Xiaomin Zhang) мыйзамсыз түрдө ээ болуп алган. Shenzhen Senior Technology Material компаниясына жумушка орношкондон кийин, ал Celgard компаниясынын жогорку технологиядагы сепараторлоруна тиешелүү коммерциялык сырларын жаңы жумуш берүүчүсүнө өткөрүп берген. Сот Celgard компаниясынын дооматтарын канааттандырган⁵⁸ [19].

Чет өлкөлөрдөгү соттук тажрыйбаны эске алуу менен, компаниянын коммерциялык сырларынын уруксатсыз ачыкка чыгышына каршы камсыздандыруу полистери иштелип чыккан. Камсыздандыруу полисинин мындай түрү жашыруун маалыматты уруксатсыз/байкабастан ачыкка чыгаруу үчүн үчүнчү тарап тарабынан же компаниянын кызматкери, мурдагы кызматкери же өнөктөшү тарабынан коммерциялык сырды ачыктоо менен байланышкан сот учурундагы чыгымдарды жана/же компанияга келтирилген зыянды жабууга багытталган⁵⁹.

Интеллектуалдык менчикти камсыздандырууну уюштуруунун башка варианттары

ИМ камсыздандыруунун салттуу түрүнөн тышкары, камсыздандыруу компаниясынын жардамы менен дагы башка ИМ камсыздандыруу түрлөрү да бар. Алардын кеңири таралган түрлөрүн карап чыгалы.

Биргелешкен камсыздандыруу

Камсыздандыруучу сот процесстери боюнча чыгымдардын белгилүү бир пайызын гана жабат, калган каржылоо камсыздандырылган компаниянын мойнуна жүктөлөт. Камсыздандыруунун мындай түрү Улуу Британияда жана Жапонияда колдонулат. Камсыздандыруучулардын ою боюнча, бул камсыздандырылган тарап доомат коюуда жана/же сот талашы учурунда өзүнүн аракеттерин көбүрөөк

ойлонуп, кылдат карап чыгарына кепилдик болуп саналат^{60, 61, 62, 63}.

Интеллектуалдык менчикти камсыздандыруунун эң натыйжалуу модели камсыздандыруу компаниясы менен тыгыз кызматташууда ишке ашат. Бул модель (юридикалык, экономикалык, экологиялык, саясий, социалдык жана технологиялык сыяктуу) ар кандай тобокелдиктерди баалоо боюнча өз ишинде квалификациялуу штаттык же сырттан тартылган адистерге ээ болгон үчүнчү тараптагы баалоочу компаниялардын колдоосу менен ишке кирет. Мындан тышкары, интеллектуалдык менчиктин тобокелдиктерин баалоодо патенттик ведомствонун катышуусу да зарыл.

Өз ара камсыздандыруу бирикмеси

2004-жылы Улуу Британиянын Патенттик агентствосу соттук териштирүүлөрдөн коргонуу фонду катары каражат топтоого багытталган өз ара камсыздандыруу бирикмесин (MIA) түзүү боюнча схема иштеп чыккан. Бирикменин мүчөлөрү төлөөгө тийиш болгон камсыздандыруу төгүмдөрүнүн өлчөмүн өздөрүнүн патенттик тобокелдиктерине жараша аныкташат [20]. Камсыздандыруу учурлары келип чыкса, каржылоо топтолгон камсыздандыруу фондунан жүргүзүлөт.

Патенттерди камсыздандыруу боюнча кооператив

Патенттик камсыздандыруу кооперативине кирген жеке адам же компания жыл сайын камсыздандыруу компаниясына белгилүү бир сумманы төлөп турат. Кооперативдин мүчөлөрү үчүн тиешелүү квалификациялуу

⁶⁰ Intellectual property insurance // Улуу Британиядагы мамлекеттик кызматтар боюнча расмий сайт.

⁶¹ Co-insurance IP // Япониянын экономика, соода-сатык жана өндүрүш боюнча Министирлине караштуу расмий сайт: сайт. URL: http://www.meti.go.jp/english/press/2016/0608_03.html (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁶² Subsidized IP Litigation Insurance in Japan and Increased Enforcement in China // IP finance: сайт. URL: <http://www.ip.finance/2016/08/subsidized-ip-litigation-insurance-in.html> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁶³ Bloomberg Law. Patent Litigation Report, 2023 // Bloomberg Law: сайт. URL: <https://pro.bloomberglaw.com/insights/litigation/2023-patent-litigation-report/> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁵⁸ Neutral Citation Number: [2020] EWCA Civ 1293 Case No: A3/2020/1412 in the court of appeal (Between Shenzhen Senior Technology Material CO LTD and Celgard, LLC) // Bird & Bird: сайт. URL: <https://www.twobirds.com/-/media/pdfs/celgard-v-senior-2020-ewca-civ-1293doc.pdf?la=en&hash=A9E53EE49B044331BC93BA032A867972AE0A6741> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

⁵⁹ Unauthorized disclosure of confidential information insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт

патенттик агенттик патенттерди камсыздандыруу боюнча бир катар кызматтарды көрсөтөт. Кооперативдин мүчөлөрү интеллектуалдык менчик боюнча талаш-тартыштарга аралашып калган учурда, камсыздандыруу компаниясы өзү соттук чыгымдарды өндүрүп берүү талабын коёт [13].

ИМ камсыздандыруунун башка түрлөрү

Салттуу ИМ камсыздандыруудан тышкары, анын бузулушуна каршы башка коргоо түрлөрү да бар.

Патенттик арыздарды камсыздандыруу

Улуу Британияда тиешелүү камсыздандыруу полисин түзүүдө камсыздандыруу компаниясы патентке арыз берүү процессинде пайда болгон тобокелдиктер (патент алуудан баш тартуу тобокелдиги жана арыз берүү процессинде патент талапкеринин мыйзамдуу укуктарын бузуу тобокелдиги) үчүн камсыздандыруу жоопкерчилигин алышы мүмкүн [13].

Кепилдик берилген өздүк наркты сактоо камсыздандыруусу (GAP⁶⁴)

ИМ укуктарын камсыздандыруу, анын өзгөчөлүгүн жоготуу, башка продукт категориясына зыян келтирүү жана адепсиз атаандаштык сыяктуу факторлордон улам баасы төмөндөгөн учурларды жабууга багытталган.

Чет элдик патенттерди лицензиялоо/ сатып алуудагы камсыздандыруу

Бул камсыздандыруу түрү АКШда, Улуу Британияда, Кытайда жана Жапонияда ишке ашырылат жана компаниялардын эл аралык интеллектуалдык менчик соодасындагы тобокелдиктерин азайтууга, ошондой эле чет элдик рынокторго активдүү чыгууга жана чет элдик технологияларды өз рыногуна алып келүүгө түрткү берүүгө багытталган^{65, 66, 67}.

Россия Федерациясында интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу боюнча маселелер

Буга чейин Россияда ИМ чөйрөсүндө атайын камсыздандыруу ченемдери жок болчу. Россиядагы камсыздандыруу боюнча улуттук нормативдик-укуктук базанын жетиштүү иштелип чыкпагандыгы чет өлкөлүк тажрыйбанын натыйжалуу иштеген камсыздандыруу рыногуна колдонуунун көйгөйлөрүн шарттап койгон. Бирок жакында «Интеллектуалдык менчик. Тобокелдиктерди

⁶⁴ GAP – Guaranteed Asset Protection (англ. – кепилденген мүлктүн наркын коргоо).

⁶⁵ Intellectual property insurance // Улуу Британиядагы мамлекеттик кызматтар боюнча расмий сайт.

⁶⁶ 2022-жылы чет өлкөлөрдө, Пекинде интеллектуалдык менчик боюнча талаш-тартыштар боюнча соттук чыгымдарды камсыздандыруу боюнча пилоттук ишти жүргүзүү жөнүндө билдирүү // Beijing Municipal Intellectual Property Office: сайт.

⁶⁷ Intellectual Property Insurance // Япониянын экономика, соода-сатык жана өндүрүш Министирлигине караштуу расмий сайт: сайт. URL: <https://www.meti.go.jp/english/index.html> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

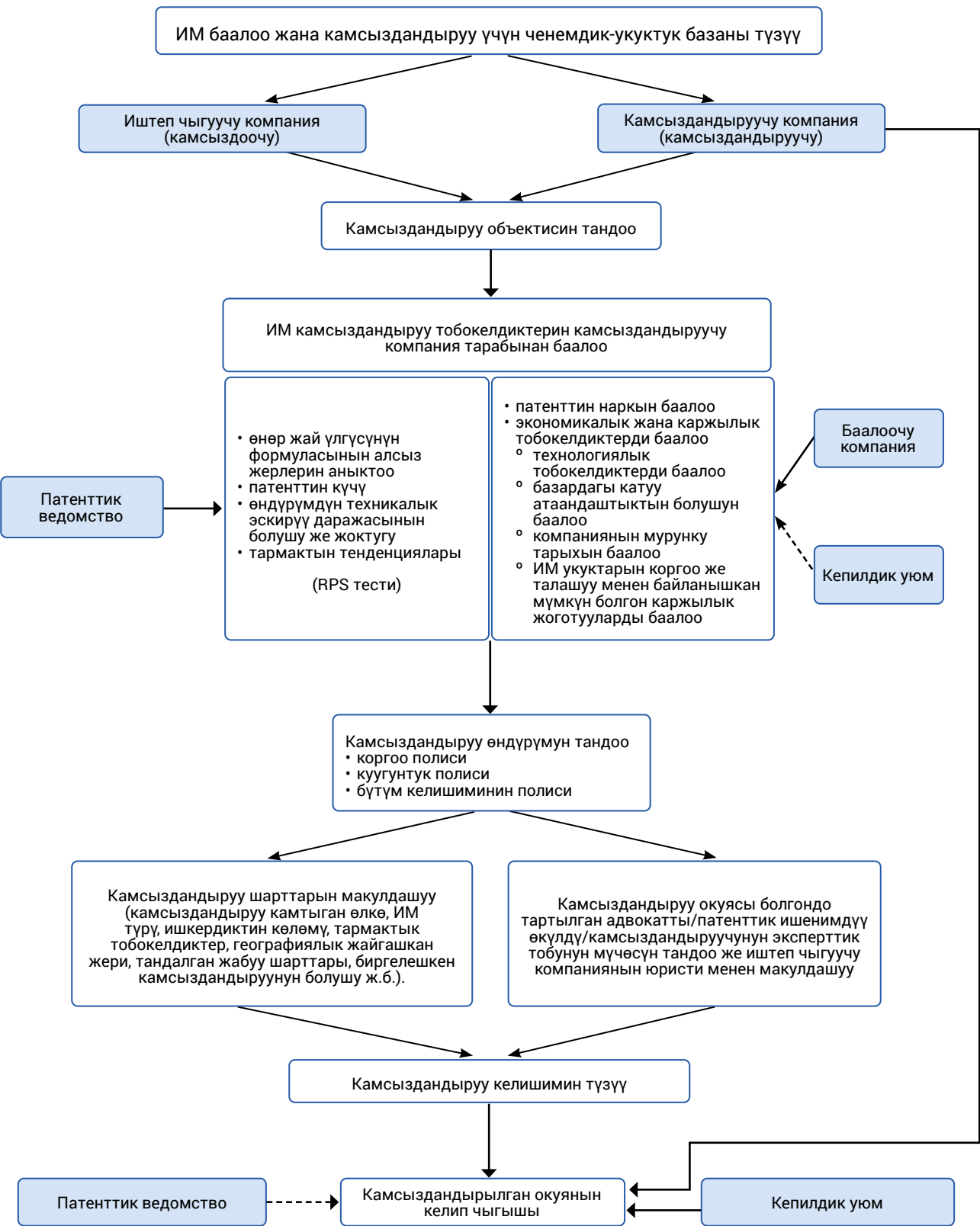
Россия Федерациясында интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу институтун ийгиликтүү иштетүү үчүн камсыздандыруу уюму жүргүзгөн камсыздандыруу моделине патенттик ведомство, баалоочу компания жана кепилдик уюму сыяктуу субъекттерди киргизүү зарыл.

камсыздандыруу»⁶⁸ (мындан ары – Улуттук стандарт) аттуу Улуттук стандарт кабыл алынган. Улуттук стандарт 2023-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирген.

Көрсөтүлгөн Улуттук стандартта төмөнкү эң актуалдуу багыттар боюнча тобокелдиктерди камсыздандыруу каралган: мүлктү (анын ичинде интеллектуалдык менчик объекттеринин материалдык алып жүрүүчүлөрүн жана документтерди) жоготуу/зыянга учуратуу тобокелдиктеринен камсыздандыруу; ИМ карата мүлктүк укукту бузуу же чектөө; интеллектуалдык менчикке болгон өзгөчө укукту жоготуу/чектөө тобокелдиги (титулдук камсыздандыруу); ИМ мамлекеттик каттоо жана ага мүлктүк укуктар боюнча келишимдерди жүргүзүү процедурасында карыз алуучуда пайда болгон тобокелдиктерди камсыздандыруу; контрафакттык товарлардын өндүрүшүндө же жүгүртүүсүндө ИМ колдонуу фактысын аныктоо боюнча күтүлбөгөн чыгымдардан, ошондой эле рынокто башка ИМ объекттеринин негизинде өндүрүлгөн окшош товарлардын пайда болушуна байланышкан чыгымдардан камсыздандыруу; ИМ күрөө предмети катары мүлктүк укуктарды коргоо боюнча соттук чыгымдар (жумшоолор) тобокелдиктерин камсыздандыруу, интеллектуалдык менчикти туура эмес, кокусунан пайдалануу үчүн жоопкерчиликти камсыздандыруу, жарандык жоопкерчиликти камсыздандыруу (камсыздандырылган тарапка талап коюу тобокелдиги), ошондой эле патенттик ведомстводо камсыздандырылган тараптын документтерин (интеллектуалдык менчикти мамлекеттик каттоого, патенттерге, күбөлүктөргө жана башка документтерге арыздарды) кайра экспертизалоо жана талапкердин доосу боюнча патенттөө боюнча кошумча процедуралардын чыгымдарын камсыздандыруу.

Белгилей кетчү нерсе, бул документтин алкагында камсыздандыруу төлөмдөрүнүн, камсыздандыруу сый

⁶⁸ ГОСТ Р 70484–2022. Россия Федерациясынын улуттук стандарты. Интеллектуалдык менчик. Тобокелдиктерди камсыздандыруу (Росстандарттын 21.11.2022-жылдын № 1322-6ер буйругу менен бекит жана күчүнө киргизилген). Москва, Стандартташтыруу институту, 2022. 38-б.

1-сүрөт.

ИМ камсыздандыруу модели

(техникалык чечимдерге карата укуктарды башкарууга байланышкан тобокелдиктер).

Схема авторлор тарабынан түзүлгөн

акыларынын (тарифтеринин) көлөмүн аныктоо, белгилүү бир тобокелдиктин ыктымалдыгын жана жол берилчү чектерин баалоо, тобокелдиктерди баалоочуларды тандоо механизми жана аларга коюлган талаптар сыяктуу маселелер каралган эмес.

Ошол эле учурда Улуттук стандартты түзүү жана ишке киргизүү Россияда ИМ камсыздандыруу боюнча алгачкы юридикалык базанын пайда болгонун көрсөтүп турат. Улуттук ИМ камсыздандыруу өнүксө, россиялык ишкерликтин өз иштеп чыгууларынын коммерциялаштырууга байланыштуу көйгөйлөрдү, анын ичинде өндүрүмдү чет өлкөлүк рынокторго чыгаруу боюнча маселелерди чечүүгө жардам берет деп болжолдоого болот.

Эл аралык ИМ камсыздандыруу тажрыйбасын жана жогоруда көрсөтүлгөн Улуттук стандартты эске алуу менен, макала авторлору тарабынан Россияда ишке ашырылышы мүмкүн болгон техникалык чечимдерге укуктарды башкаруу тобокелдиктерин камсыздандыруу модели түзүлгөн (1-сүрөт). Чет элдик тажрыйба ИМ камсыздандыруунун эң натыйжалуу модели камсыздандыруу компаниясы менен юридикалык, экономикалык, экологиялык, саясий, социалдык жана технологиялык сыяктуу ар кандай тобокелдиктерди баалоо боюнча штатындагы же сырттан тартылган квалификациялуу адистери бар үчүнчү тараптагы баалоочу компаниялар менен тыгыз кызматташуусунун, ошондой эле интеллектуалдык менчик тобокелдиктерин баалоого патенттик мекеменин катышуусунун аркасында иштей турганын көрсөткөн. Патенттик мекеменин тобокелдиктердин айрым бөлүктөрүн баалоого катышуусунун максатка ылайыктуу болушу камсыздандыруу келишимин түзүүгө чейин патенттик коргоонун алсыз жактарын өз убагында аныктоонун, патенттин күчүн⁶⁹ квалификациялуу баалоонун жана тармактын өнүгүү тенденцияларын аныктоонун зарылдыгын көрсөкөн эл аралык тажрыйба менен бекемделген. Ишмердүүлүгүнүн адистештирилген багытына байланыштуу патенттик мекеменин адистери мындай баалоону эң ийгиликтүү жүргүзө алышат.

Алынган тобокелдиктерди баалоонун негизинде камсыздандыруучу компания иштеп чыгуучу компаниянын (камсыздоочунун) да, камсыздандыруучу компаниянын өзүнүн да кызыкчылыктарын эске алган камсыздандыруу келишимин түзөт.

Камсыздандыруу окуясы болгондо, эки же андан көп талаштуу патенттердин өнөр жай үлгүсүнүн формулаларын салыштыруу үчүн камсыздандыруучу компания зарыл болгон учурда квалификациялуу адистик

корутунду түзүү максатында патенттик мекемени тартууга мүмкүнчүлүк алат.

Белгилеп кетчү нерсе, камсыздандыруу окуясы болгондо, чыгымдардын бир бөлүгүн компенсациялоо боюнча кепилдик милдеттенмелерин өзүнө ала турган кепилдик берүүчү субъекттерди (кепилдик уюмдарын) тартуу максатка ылайыктуу болот. Ошол эле учурда мындай кепилдик уюмдары камсыздандыруу келишимин түзүүгө чейин камсыздандыруу тобокелдиктерин баалоо боюнча баалоочу компаниянын айрым функцияларын өзүнө ала алышат. Мамлекет тарабынан аккредитацияланган кепилдик берүүчү уюмдун камсыздандыруу схемасынын болушу камсыздандыруу окуясы болгондо камсыздандыруу чыгымдарын мамлекеттик субсидиялоо мүмкүнчүлүгүн иштеп чыгууга жардам берет. Мамлекет тарабынан аккредитацияланган кепилдик берүүчү уюмдун камсыздандыруу схемасында болушу камсыздандырууну камсыздандыруучу компания үчүн да, камсыздандыруучулар үчүн да жагымдуу кылат жана интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу рыногунун заманбап өнүгүү тенденцияларын эске алат.

Корутунду

Россиялык компаниялардын өзүнүн жогорку технологиялык өндүрүмдөрүн экспорттоодогу жигердүүлүгү тынымсыз өсүүдө Ошону менен бирге россиялык экспорттоочулар чет өлкөлүк рыноктордогу катуу атаандаштык менен үзгүлтүксүз күрөшүп келишет, бул интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү соттук териштирүүлөргө да алып келиши мүмкүн [2]. Соттук иштерди жүргүзүүгө байланышкан чоң каржылык жүк көпчүлүк учурларда россиялык өндүрүүчүлөр үчүн чет өлкөлүк рыноктордо өз кызыкчылыктарын ийгиликтүү коргоого мүмкүнчүлүк бербейт.

Өндүрүмдү коммерциялаштыруунун баштапкы баскычында тобокелдиктерди ар тараптуу баалоо бар болгондуктан, ушундайча иштеген интеллектуалдык менчикти камсыздандыруу институту гранттарды алуу же жергиликтүү жана эл аралык рыноктордо жогорку технологиялык өндүрүмдөрдү өндүрүү жана ишке ашыруу долбоорлоруна инвестицияларды тартууда каражаттарды натыйжасыз чыгымдоого байланышкан тобокелдиктерди азайтууга да кыйыр түрдө өбөлгө түзөт.

⁶⁹ Патенттин күчү – бул бир нече көрсөткүчтөрдүн (өнөр жай үлгүсүнүн формуласына киргизилген укуктардын көлөмү, формуладагы көз каранды жана көз карандысыз пункттардын саны, патенттин колдонуу мөөнөтү, патенттик үй-бүлөнүн географиялык камтуусу, патентте көрсөтүлгөн эл ЭПК класстарынын саны, патенттин цитаталуулугу, лицензиялардын же талаштардын болушу жана башкалардын) негизинде түзүлүүчү комплекстүү көрсөткүч. Патенттин күчү, чындыгында, аны пайдалануунун потенциалдуу натыйжалуулугунун көрсөткүчү болуп саналат [21].

Жогоруда айтылгандардан көрүнүп тургандай, рыноктун натыйжалуу өнүгүүсү үчүн, айрыкча экспорттук операциялардын ишенимдүүлүгүн жогорулатууда, орусиялык өндүрүүчүлөргө заманбап өндүрүмдөрдү интеллектуалдык менчик укуктарын бузуу боюнча талаш-тартыштарга активдүү жана ыкчам жооп берүүгө мүмкүндүк берген жана компаниялардын каржылык туруктуулугуна тийгизген таасирин азайткан каржылык тобокелдиктерди азайтуу тутумун иштеп чыгуу маанилүү болуп саналат.

Бул тобокелдиктерди башкаруу тутумунун алкагында ИМти камсыздандыруу, албетте, ИМ боюнча соттук териштирүүлөргө катышкан компаниялардын тобокелдиктерин азайтуу боюнча эң ылайыктуу жооп болуп саналат.

Түшүндүрүлгөн изилдөөнүн алкагында

- жаңы технологиялык өндүрүмдөргө негизделген интеллектуалдык менчикти камсыздандыруунун чет өлкөлүк практикаларына талдоо жүргүзүлгөн;
- интеллектуалдык менчикти, атап айтканда, технологиялык иштеп чыгууларды камсыздандырууну уюштуруу жаатындагы маалыматтар чет өлкөлөрдө мамлекеттик деңгээлде жана камсыздандыруучу компаниялар деңгээлинде тутумдаштырылган;
- чет өлкөлөрдө интеллектуалдык менчикти камсыздандыруунун негизги беренелери (анын ичинде ноу-хауларды камсыздандыруу) аныкталып жана тутумдаштырылган;
- ИСТИ камсыздандыруунун баасына таасир этүүчү факторлор аныкталган;
- ИМти камсыздандыруунун тобокелдиктеринин топтору жана ИМти чет өлкөлөрдө камсыздандыруу тобокелдиктерин баалоону жүзөгө ашыруучу субъекттер аныкталган;
- Чет өлкөлөрдө ИМти камсыздандырууну уюштуруунун багыттары, варианттары жана түрлөрү аныкталган;
- Россия Федерациясында мыкты чет элдик практикалар эске алынган ИМтин тобокелдиктерин камсыздандырууну уюштуруу модели иштелип чыккан.

Авторлордун айтымында, Россия Федерациясында ИМти камсыздандыруу институтунун ийгиликтүү иштеши үчүн, камсыздандыруучу уюм тарабынан ишке ашырылуучу камсыздандыруу моделине патенттик мекемени, баалоочу компанияны жана кепилдик уюмду киргизүү зарыл. Чет элдик тажрыйба көрсөткөндөй, юридикалык, экономикалык, экологиялык, саясий, социалдык жана технологиялык тобокелдиктерди баалоо боюнча өз штатында квалификациялуу адистери бар үчүнчү тараптагы баалоочу компанияларды тартуунун натыйжалуу, ошондой эле камсыздандыруу келишимин түзүүгө чейин патенттик коргоонун алсыз жактарын аныктап, патенттин күчүн квалификациялуу баалоого жана тармактын өнүгүү тенденцияларын аныктоого жөндөмдүү патенттик мекеменин адистерин

тобокелдиктерди баалоого тартуу зарыл. Мамлекет тарабынан аккредитацияланган кепилдик берүүчү уюмду камсыздандыруу схемасына тартуу, бир четинен алганда, камсыздандыруу келишимин түзүүгө чейин тобокелдиктерди баалоого жардам берет, экинчи четинен алганда, ИМти чөйрөсүндөгү тобокелдиктерди камсыздандыруу боюнча чыгымдарды мамлекеттик субсидиялоо мүмкүнчүлүгүн камсыздайт.

Өндүрүмдү коммерциялаштыруунун баштапкы баскычында тобокелдиктерге ар тараптуу баалоо жүргүзүлгөндүктөн, ушундайча иштеген ИМти камсыздандыруу институту гранттарды алуу же жергиликтүү жана эл аралык рынокторго жогорку технологиялык өндүрүмдөрдү өндүрүү жана ишке ашыруу долбоорлоруна инвестицияларды тартууда каражаттарды натыйжасыз чыгымдоо тобокелдиктерин азайтууга кыйыр түрдө өбөлгө түзөт.

Мына ошондуктан ИМти камсыздандыруу бул – рынок экономикасынын шарттарында компаниялардын тобокелдиктерин диверсификациялоонун жана чыгымдарын азайтуунун натыйжалуу куралы. Учурда ИМти камсыздандыруу дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндө колдонулуп келет жана анын Россия Федерациясында ишке ашырылышы заманбап жигердүү компаниялардын ийгилигине жана жогорку технологиялык өндүрүмдөрдү экспорттоонун көбөйүшүнө оң таасирин тийгизери шексиз. Бул болсо, акыры, өлкөнүн жалпы экономикалык көрсөткүчтөрүнүн жакшырышына алып келет.

Жогорку технологиялык өндүрүмдөрдү экспорттоо жана импорттоо боюнча чет өлкөлүк тажрыйба жана Россия экономикасынын өнүгүү векторунун негизинде, россиялык иштеп чыгуучуларга өзүнүн заманбап өндүрүмдөрүн россиялык жана чет элдик рынокторго чыгарууга байланыштуу каржылык тобокелдиктерди камсыздандыруу тутуму керек деген бир жактуу тыянак чыгарууга болот

Акыркы учурлардагы эл аралык жашоодогу саясий процесстердин динамикасы көрсөткөндөй, дүйнөлүк коомчулук эриш-аркак аракет кылып, эл аралык рынокто ИМ чөйрөсүндөгү иштеп чыгуучуларды колдоо боюнча россиялык институттун өнүгүүсүнө өбөлгө түзүүгө даяр деген оң көз карашта болуунун кереги жок. Ушундан улам маселени чечүүнүн аралыктуу жолу катары Россия Федерациясынын кайсы бир географиялык бирдигинин базасында ушундай колдоо чарасын түзүү жана ишке ашыруу, ошондой эле белгилүү бир убакыт аралыгында бул колдоо механизминин эл аралык рыноктогу натыйжалуулугун сыноо болушу мүмкүн.

Өзгөчө белгилей кетчү нерсе, мындай колдоо чарасынын болгону зарыл экенин кабыл алуунун өзү көйгөйдү чечпейт, тескерисинче, анын иштөө механизмин талкуулоо маселесин жаратат. Айкын көрүнүп тургандай, мындай талкуу ИМ жаатындагы мыйзамдардын ар кандай өнүгүшү жана өркүндөтүлүшү экономикалык максаттуулукка негизделиши керек деген талашсыз чындыкты эске алуу менен жүргүзүлүшү керек, биринчи кезекте мамлекетке экономикалык пайда

алып келип, ошол эле учурда иштеп чыгуучулардын кызыкчылыктары толугу менен эске алынышы керек. Жогоруда айтылгандарды жалпылай кетсек, ИМти камсыздандырууну мамлекеттик колдоо чарасын киргизүү россиялык иштеп чыгуучуларга ата мекендик жогорку технологиялык өндүрүмдөрдү рынокко чыгарууга эле жардам бербестен, мамлекеттик бюджетке көп киреше түшүшүнө жана Россия экономикасынын атаандаштыкка жөндөмдүү болушуна да шарт түзөт. Ошентип, ИМти камсыздандыруу жаатындагы мыйзамдарды өркүндөтүү жогорку технологиялык россиялык өндүрүмдөрдүн импортунун өсүшүн камсыз кылууда мамлекеттик бийлик органдарынын артыкчылыктуу милдети болуп калууга тийиш.

Адабияттардын тизмеси

1. Блинец, И. А. Методология интеллектуального суверенитета – новое в теории интеллектуальной собственности / И. А. Блинец // Вестник ФИПС. – 2022. – Т. 1. № 2. – С. 58-59.
2. Горышина, О. А. Интеллектуальная собственность в контексте развития экспорта в условиях санкционных ограничений / О. А. Горышина, Е. В. Ермакова // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. – 2023. – № 6. – С. 5-12.
3. Зубов, Ю. С. Содействие формированию технологического суверенитета России – ключевая задача Роспатента / Ю. С. Зубов // Вестник ФИПС. – 2022. – Т. 1. – № 1. – С. 10-15.
4. Сальникова, А. В. О направлениях интенсификации развития инновационной экономики и создания промышленной интеллектуальной собственности / А. В. Сальникова, А. В. Молотков // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2023. – № 3. – С. 66-76.
5. Гвоздецкая, И. В. Интеллектуальная собственность – фактор обеспечения технологического суверенитета и экономической безопасности / И. В. Гвоздецкая, С. Э. Майкова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 1. – С. 32-43.
6. Колесникова, Ю. С. Объекты нематериальной собственности компаний / Ю. С. Колесникова, С. Е. Иванов // Вестник экономики, права и социологии. – 2023. – № 3. – С. 25-28.
7. Дьяченко, О. Меры поддержки патентной активности: зарубежный опыт / О. Дьяченко, С. Тузова, А. Ищенко // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 5. – С. 3-20.
8. Федорова, Ю. А. Применение медиации при разрешении споров в сфере интеллектуальной собственности / Ю. А. Федорова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2023. – № 5. – С. 160-168.
9. Kyazim, P. Consideration of intellectual property insurance essence / P. Kyazim // Technology Audit

- and Production Reserves. – 2022. № 1/4 (63) – P. 12-15. – DOI: 10.15587/2706-5448.2022.253587.
10. Green, Ph. How to Obtain IP insurance for Clients or How to Watch Your Client's Back // American Intellectual Property Law Association (ALPLA): сайт. URL: <https://www.aipla.org/list/innovate-articles/how-to-obtain-ip-insurance-for-clients-or-how-to-watch-your-client-s-back> (кайрылуу датасы 21.06.2024).
11. Gao, Z. Z. Enlightenment of American Intellectual Property Insurance System to China / Z. Z. Gao // Special Economic Zone. – 2016. – № 2. – P. 297-299
12. Qi, C. Patent infringement liability insurance: the application of professional liability // English Portal Site of China Intellectual Property: сайт. URL: <http://www.chinaiptoday.com/post.html?id=1596> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).
13. Li, A. Research and Enlightenment of Intellectual Property Insurance / A. Li // Open Journal of Social Sciences. – 2018. – Vol. 6. № 11. November 8. – P. 15-27. – DOI: 10.4236/jss.2018.611002.
14. Агаджанова, М. В. Правовые механизмы страхования рисков субъектов рынка интеллектуальной собственности / М. В. Агаджанова, М. В. Кляшня // Право интеллектуальной собственности. – 2017. – № 4. – С. 29-34.
15. Месяц, М. А. Страхование на рынке интеллектуальной собственности в интересах инновационного развития региона / М. А. Месяц, С. М. Никитенко, Е. В. Коробейникова // Экономика и управление инновациями. – 2023. – № 3 (26). – С. 32-43. DOI: 10.26730/2587-5574-2023-3-32-43.
16. Lakdawalla, D. Social Insurance and the Design of Innovation / D. Lakdawalla, N. Sood // Economies Letters. – 2004. – № 85. – P. 57-61. – <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2004.03.021> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).
17. Цыганов, А. А. Современные тенденции развития страхового обеспечения прав интеллектуальной собственности в России и мировая практика страхования / А. А. Цыганов // Финансы и кредит. – 2014. – № 13 (589). – С. 27-37. – ISSN 2071-4688.
18. Sun H. T. Review of the US Intellectual Property Insurance System / H. T. Sun // Intellectual Property. 2015. № 4. P. 84-87.
19. Smith W. Court of Appeal upholds interim injunction in trade secrets case // ManagingIP: сайт. – URL: <https://www.managingip.com/article/2a5cxt3jlq-j6c6ik0j1ts/court-of-appeal-upholds-interim-injunction-in-trade-secrets-case> (кайрылуу датасы: 21.06.2024).
20. Shadlen, K. C. Intellectual Property, Trade, and Development: Can Foes Be Friends? / K. C. Shadlen // Global Governance. – 2007. – № 13. – P. 171-177. – DOI:10.2307/27800652.
21. Park, W. International patent protection: 1960-2005 / W. Park // Research Policy. – 2008. – № 37. – P. 761-766.

Авторлор тууралуу маалымат

Светлана Юрьевна Тузова, химия илимдеринин кандидаты, ФӨМИ «Федералдык өнөр жай менчиги институту» алдыңкы технологияларга көмөктөшүү борборунун башчысынын орун басары (Москва, Бережковская жээк көчөсү., 30-үй, корп. 1); ORCID ID: 0000-0001-5988-4726, ResearcherID: 0-7590-2015, SPIN-код: 6038-3767; svetlana.tuzova@rupto.ru

Марина Ивановна Скудро, ФӨМИ «Федералдык өнөр жай менчиги институту» алдыңкы технологияларга көмөктөшүү борборунун башчысы (Москва, Бережковская жээк көчөсү., 30-үй, корп. 1); mskudro@rupto.ru

References

1. Bliznets, I.A. (2022), "Methodology of intellectual sovereignty – new in the theory of intellectual property", *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol.1, no. 2, pp. 58–59.
2. Goryshina O. A. and Ermakova E. V. (2023), Intellectual property in the context of the export development under sanctions restrictions, *Intellectualnaja Sobstvennost. Avtorskoje Pravo*, no. 6, pp. 5–12.
3. Zubov, Yu.S. (2022), "Assistance to the formation of technological sovereignty of Russia – the key task of Rospatent" // *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no. 1, pp. 10–15.
4. Salnikova, A.V. and Molotov, A.V. (2023), "On the directions of intensification of innovative economy development and creation of industrial intellectual property", *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 3, pp. 66–76.
5. Gvozdet'skaya, I.V. and Maikova, S.E. (2024), "Intellectual property – a factor in ensuring technological sovereignty and economic security", *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 1, pp. 32–43.
6. Kolesnikova, Yu.S. and Ivanov, S.E. (2023), "Objects of intangible property of companies", *The Review of Economy, the Law and Sociology*, no. 3, pp. 25–28.
7. Dyachenko, O. and Tuzova, S. and Ischenko, A. (2022), "Measures to support patent activity: foreign experience", *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 5, pp. 3–20.
8. Fedorova, Yu.A. (2023), "Application of mediation in resolving disputes in the field of intellectual property", *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 5, pp. 160–168.
9. Kyazim, P. (2022), "Consideration of intellectual property insurance essence", *Technology Audit and Production Reserves*, no. 1/4 (63), pp. 12–15. DOI:10.15587/2706–5448.2022.253587
10. Green, Ph. (2014), "How to Obtain IP insurance for Clients or How to Watch Your Client's Back" (American Intellectual Property Law Association (ALPLA)), [Online], available at: <https://www.aipla.org/list/innovate-articles/how-to-obtain-ip-insurance-for-clients-or-how-to-watch-your-client-s-back> (Accessed 21 June 2024).

clients-or-how-to-watch-your-client's-back (Accessed 21 June 2024).

11. Gao, Z.Z. (2016), "Enlightenment of American Intellectual Property Insurance System to China", *Special Economic Zone*, no. 2, pp. 297–299
12. Qi, C. (2021), "Patent infringement liability insurance: the application of professional liability", [Online], available at: <http://www.chinaiptoday.com/post.html?id=1596> (Accessed June 06 2024).
13. Li, A. (2018), "Research and Enlightenment of Intellectual Property Insurance". *Open Journal of Social Sciences*, vol.6, no. 11, pp. 15–27, DOI: 10.4236/jss.2018.611002
14. Agadzhanova M. V. and Klyashnya M. V. (2017) "Legal mechanisms for insuring risks of subjects of the intellectual property market", *Intellectual Property Law*, vol. 4, pp. 29–34.
15. Nikitenko, S.M. and Mesyats M. A. and Korobeynikova E. V. (2023), Insurance in the intellectual property market for innovative development of the region. *Economics and Innovation Management*, no. 3 (26), pp. 32–43, DOI: 10.26730/2587–5574–2023–3–32–43
16. Lakdawalla, D. and Sood, N. (2004), "Social Insurance and the Design of Innovation", *Economies Letters*, no. 85, pp. 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2004.03.021> (Accessed 21 June 2024).
17. Cyganov A. A. (2014) "Modern trends in the development of insurance coverage of intellectual property rights in Russia and global insurance practice", *Finance and Credit*, vol. 13 (589), pp. 27–37, ISSN 2071–4688
18. Sun, H.T. (2015), "Review of the US Intellectual Property Insurance System", *Intellectual Property*, no. 4, pp. 84–87.
19. Smith, W. (2020), "Court of Appeal upholds interim injunction in trade secrets case", [Online], available at: <https://www.managingip.com/article/2a5cxt3jlq-j6c6ik0j1ts/court-of-appeal-upholds-interim-injunction-in-trade-secrets-case> (Accessed 21 June 2024).
20. Shadlen, K.C. (2007), "Intellectual Property, Trade, and Development: Can Foes Be Friends?", *Global Governance*, no. 13, pp. 171–177.
21. Park, W. (2008), "International patent protection: 1960–2005", *Research Policy*, no. 37, pp. 761–766.

Information about the authors

Svetlana Yu. Tuzova, Cand. Sci. (Chemistry), Deputy Head of the Centre for Promotion of Advanced Technologies of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID ID: 0000–0001–5988–4726, ReasearcherID: 0-7590–2015, SPIN code: 6038–3767; svetlana.tuzova@rupto.ru

Marina I. Skudro, Head of the Centre for Promotion of Advanced Technologies of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mskudro@rupto.ru

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 09.07.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 15.11.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 18.11.2024-жылы кабыл алынган

Роспатент
Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

ФИПС
ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ
ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

РАЗВИВАЕМ РЫНОК
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ
СОБСТВЕННОСТИ

→ 24 АПРЕЛЯ 2025 года

АУДИТОРИЯ КОНФЕРЕНЦИИ

- Руководители и представители федеральных органов государственной власти, субъектов Российской Федерации
- Представители национальных патентных ведомств и региональных патентных организаций
- Госкорпорации, промышленные предприятия, холдинги
- Образовательные и научно-исследовательские организации
- Венчурные инвесторы и технологические предприниматели
- Институты развития в сфере науки, технологий и инноваций
- Инженеры, разработчики, изобретатели, патентные поверенные
- Субъекты научно-технологической и инновационной инфраструктуры, научно-образовательные центры, центры трансфера технологий, технопарки, центры поддержки технологий и инноваций

По вопросам регистрации и участия в конференции:
valentina.morozova@rupto.ru

КАК ЭТО БЫЛО
В 2024

Роспатент

ФИПС

Роспатент

Илимий макала

Original article

УДК 347.772
EDN <https://elibrary.ru/jejebj>

Россия Федерациясында товардык белгилер институтун изилдөө жана жөнгө салуу боюнча келечеги кең багыттар

Юрий Сергеевич Зубов, Сергей Александрович Ренжин, Майя Игоревна Евдокимова[®]
[®]mievdokimova@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: бул теманын актуалдуулугу кайрылуучулардын жогору болушу, ошондой эле Россия Федерациясында товардык белгилерди укуктук жөнгө салуу тутумун өркүндөтүү боюнча илимий, кесиптик жана ишкер-коомчулуктун суроо-талабы менен шартталган. Жаңылык Россиянын экономикасында товардык белгилердин ролунун жогорулашына байланыштуу, ошондой эле жыл сайын тапшырылган арыздардын санынын олуттуу өсүшүнө шартталган мыйзамдардын жаңы жоболорун талдоого негизделген. Максаты Россияда товардык белгилер институтунун укуктук мамилелерин өнүктүрүү жана жөнгө салуунун келечектүү багыттарын аныктоо болуп саналат. Аталган максатка жетүү үчүн изилдөө ыкмасы катары жалпы илимий изилдөө ыкмаларын, ошондой эле ченемдик жана башка актыларды контент-талдоо ыкмасын колдонуу тандалган. Мындан тышкары, макалада товардык белгилерди экспертизалоонун негизги ыкмалары каралып, интеллектуалдык менчиктин башка объекттери жана мыйзамдын тиешелүү тармактары менен болгон байланышы боюнча көйгөйлүү маселелер белгиленген. Макалада россиялык керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоону камсыз кылууга мүмкүндүк берген ар кандай аспектилерде укуктук жөнгө салууну өзгөртүүнүн зарылдыгы боюнча маалыматты изилдөөнүн натыйжалары баяндалган. Макалада Россия Федерациясындагы товардык белгилер боюнча мыйзамдардын өнүгүү тенденцияларын талдоонун жыйынтыктары көрсөтүлгөн, алардын негизинде товардык белгилерди экспертизалоо жаатында ченемдик жөнгө салууну андан ары өркүндөтүүнүн зарылдыгы тууралуу тыянак чыгарылат. Бул макала интеллектуалдык менчик тармагындагы адистердин кеңири чөйрөсүнө, ошондой эле Россияда товардык белгилер институтун жөнгө салууну өзгөртүү боюнча ченемдик жөнгө салууну түзүү жана талкуулоо учурунда мамлекеттик органдардын өкүлдөрүнө пайдалуу болушу мүмкүн.

Негизги сөздөр: товардык белги, автордук укук, чыгарма, органикалык, географиялык көрсөтмө, товардын келип чыккан жеринин аталышы, интеллектуалдык менчик, товардык белгилерди экспертизалоо.

Ыраазычылык билдирүү: макала Россияда товардык белгилер институтунун укуктук мамилелерин өнүктүрүү жана жөнгө салуунун келечектүү багыттары боюнча ФӨМИ 5-ПО-2022 илимий-изилдөө ишинин алкагында даярдалды.

Шилтеме келтирүү үчүн: Зубов Ю. С. Перспективные направления исследований и регулирования института товарных знаков в Российской Федерации / Ю. С. Зубов, С. А. Ренжин, М. И. Евдокимова // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 364-372.

Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation

Yu. S. Zubov, S. A. Renzhin, M. I. Evdokimova[®]
[®]mievdokimova@rupto.ru

Abstract: the relevance of the topic is due to the high activity of applicants, as well as the request of scientific, professional and business community to improve the system of legal regulation of trademarks in the Russian Federation. The novelty is due to the analysis of new legislation in the context of the increasing role of trademarks in the Russian economy and as a consequence of a significant increase in the number of applications submitted annually. The aim is to identify promising directions of development and regulation of legal relations of the institute of trademarks in Russia. To achieve this goal as methods of research was chosen the use of general scientific methods of research, as well as the method of content analysis of normative and other acts. the article presents the results of the analysis of the main trends in the development of legislation on trademarks in the Russian Federation. The article also highlights the results of the study of information about the need to change the legal regulation in various aspects that will ensure the protection of the rights of Russian consumers. The article presents the results of the analysis of the main trends in the development of trademark legislation in the Russian Federation, according to which it is concluded that there is a need for further improvement of normative regulation in the field of trademark examination. This article may be useful for a wide range of specialists in the field of intellectual property, as well as representatives of the authorities in the formation and discussion of changes in the normative regulation of the institution of trademarks in Russia.
Keywords: trademark, copyright, composition, organic, geographical indication, appellation of origin, intellectual property, trademark examination.

Acknowledgements: the article was prepared within the framework of the Research Project of FIPS “Promising directions for the development and regulation of legal relations of the trademark Institute in Russia”.

For citation: Zubov Yu. S. Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation / Yu. S. Zubov, S. A. Renzhin, M. I. Evdokimova // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 364–372.

Киришүү

Товардык белги – бул интеллектуалдык менчиктин эң белгилүү объекттеринин бири, анын укуктук табиятына, экономикалык жагымдуулугуна жана колдонуу мөөнөтүнө байланыштуу ишкерлерге өз ишкердик кызыкчылыктарын жогорку деңгээлде коргоону жана камсыздоону, ошондой эле компаниянын капитализациясын жогорулатууну камсыз кылууга мүмкүндүк берет.

Товардык белгилер катары белгилерди каттоого арыздардын жыл сайын өсүшү каттоо жана укуктук коргоо боюнча илимге негизделген сунуштарды иштеп чыгуу жана киргизүү практикасын талдоонун, ошондой эле товардык белгилерди каттоо жана укуктук коргоо боюнча тең салмактуу мамилелерди иштеп чыгуунун зарылдыгын шарттайт.

Материалдар жана изилдөө ыкмалары

Россияда товардык белгилер институтунун укуктук мамилелерин өнүктүрүү жана жөнгө салуунун келечектүү багыттарын аныктоо максатына жетүү үчүн изилдөө ыкмасы катары жалпы илимий изилдөө ыкмаларын, ошондой эле ченемдик жана башка актыларды жана маалымат булактарын контент-талдоо ыкмасын колдонуу тандалган.

Роспатенттин жылдык отчетунун маалыматы боюнча, 2023-жылы товардык белгилерге жогорку көрсөткүч – 143 192 арыз берилген (берилген арыздардын саны 27,8%га өскөн)¹.

¹ Годовой отчет Федеральной службы по интеллектуальной собственности за 2023 год: Интеллектуальная собственность – основа технологического лидерства страны / под ред. Ю. С. Зубов, О. П. Неретин. – Москва: ФИПС, 2023. – 180 с. – Роспатент: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchet-2023-ru.pdf> (кайрылуу датасы: 16.08.2024).

Товардык белги – ишкерлик чөйрөсүндө эң баалуу жана суроо-талап жогору болгон материалдык эмес активдердин бири. Келечекте товардык белгилер институтунун өнүгүшү экономикага оң таасирин тийгизет, анын ичинде:

Интеллектуалдык менчик чөйрөсүнө түздөн-түз тиешеси жок мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү товардык белгилерди экспертизалоо ыкмаларына олуттуу өзгөрүүлөрдү алып келиши мүмкүн.

- керектөөчүлөр үчүн керектүү товарларды жана кызматтарды тандоо мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтет;
- рынокто атандаштыкты күчөтөт;
- Өндүрүүчүлөргө өндүрүмдүн сапатын жакшыртууга, өндүрүштүк процесстерди өркүндөтүүгө, тобокелчиликтерди азайтууга түрткү берет ж.б.

Белгилерди товардык белги катары каттоо боюнча арыздардын санынын өсүшүнө байланыштуу, арыздардын санынын өсүү тенденцияларын сактоо, ошондой эле товардык белгилерге байланыштуу субъекттер арасындагы талаш-тартыштардын санын көбөйтүү болжолдонууда. Мындан тышкары, мамлекет тарабынан белгилерди каттоо боюнча талаптар күчөтүлөт (товардык белги катары катталбаган белгилер үчүн маркетплейстерге, жарнамага жана башка тармактарга кирүүгө чектөөлөр, автордук укуктарды жана башка негиздерди эске алуу

«Патенттик троллинг» менен күрөшүү ишкердик-коомчулуктун маанилүү талабы болуп саналат жана бир нече жолу Россия Федерациясынын Соода-өнөр жай палатасы жана Коомдук палата сыяктуу ар кандай адистик аянтчалардын алкагында талкууланган.

менен сунушталган белгилерди экспертизалоо системасын өркүндөтүү, ошондой эле жеке жактарга товардык белгилерди каттоо укугун берүү менен) [1].

Интеллектуалдык менчик чөйрөсүнө түздөн-түз тиешеси жок мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү товардык белгилерди экспертизалоо ыкмаларына олуттуу өзгөрүүлөрдү алып келиши мүмкүн. Буга Россияда органикалык өндүрүмдү милдеттүү маркалоо боюнча мыйзамдардагы өзгөртүүлөр мисал боло алат.

«Патенттик троллинг» менен күрөшүү – бул ишкердик-коомчулуктун маанилүү талабы жана Россия Федерациясынын Соода-өнөр жай палатасы менен Коомдук палатанын адистик аянтчаларында бир нече жолу талкууланган. Учурда бул көйгөйдү чечүүнүн эң ылайыктуу ыкмалары табыла элек, бирок ал, айрыкча интернет-сооданын өнүгүүсүн эске алуу менен, өндүрүүчүлөр үчүн өтө маанилүү болуп эсептелет.

Товардык белгилер боюнча мыйзамдарды өркүндөтүү боюнча тапшырмалар коомчулук жана мамлекет тарабынан бир нече жолу көтөрүлүп келген. Ошентип, регионалдык бренддерди илгерилетүү маселесин чечүү зарылдыгы, аны Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңешинин төрайымы В. И. Матвиенко 2017-жылдын 19-декабрында Федерация Кеңешинин интеллектуалдык менчик маселелери боюнча Кеңешинин жыйынында көтөргөн, бул географиялык көрсөтмөлөр, товардын келип чыккан жеринин аталышы жана товардык белги сыяктуу интеллектуалдык менчиктин ар кандай объектеринин ортосундагы кызыкчылыктардын тең салмактуулугун камсыз кылуу үчүн укукту колдонуу практикасы менен кылдат иштөөнү талап кылат.

Мындан тышкары, белгилерди товардык белги катары каттоого ишкерлик коомчулугунун кызыгуусу өсүп жаткандыктан, экспертиза жана укуктарды андан ары коргоо маселелери алдыңкы адис-практиктердин көңүлүнүн борборунда болууда.

Мисал катары буларды келтирсе болот: О. П. Неретин, А. А. Чеканов, И. А. Русаков «Достоверность социальных исследований в практике защиты прав на средства индивидуализации» [2] же В. И. Еременко «О допустимости регистрации в России товарного знака по согласию правообладателя» [3].

Ошол эле учурда экспертиза маселелерин изилдөө алкагында бул чөйрөдөгү адабияттарга өзгөчө көңүл буруу керек.

Мисалы, О. Л. Алексеева жана М. Г. Карабанованын «Россияда жана чет өлкөлөрдө товардык белгилердин аралашуусунун алдын алуу: салыштырмалуу изилдөөлөрдүн жыйынтыктары» аттуу макаласында башка адамдар тарабынан мурда катталган товардык белгилерди камтыган элементтери бар товардык белгилерди каттоо көйгөйлөрү каралат.

Ошондой эле мындай жыйынтык чыгарылат: 2022-жылдын 28-майындагы № 143-ФЗ Федералдык мыйзамынын редакциясына ылайык, Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин (ГК РФ) 1483-беренесинин 7-пунктуна өзгөртүүлөрдү киргизүүнүн кереги жок. Анткени бул пункт азыркы учурда кодекстин жоболоруна ылайык корголгон географиялык көрсөтмөлөрдү же товарлардын келип чыгышынын аталыштарын камтыган, кайталаган же окшоштуруп көрсөткөн белгилердин катталышына тоскоолдук кылган норманы камтыйт[4]. Бул жобо талаштуу көрүнөт деп айтууга болот.

Ушуга байланыштуу, Россияда интеллектуалдык менчик системасын өнүктүрүү, арыз берүүчүлөрдүн жана керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо, ошондой эле Россия жана анын айрым аймактарындагы бизнес-процесстерди стимулдаштыруу максатында анын өркүндөтүлүшүнүн зарылдыгы жагынан өнүктүрүү жана жөнгө салуу боюнча айрым багыттар каралат.

1. Органикалык өндүрүм жөнүндө учурдагы мыйзамдардын такталуусуна байланыштуу товардык белгилерге арыз боюнча сунушталган белгилерди экспертизалоо ыкмаларынын өзгөрүүлөрү

Мамлекеттер аралык укукта «органикалык айыл чарба» (organic agriculture) түшүнүгү англис тилдүү өлкөлөрдө мыйзамдуу түрдө бекитилген. Италияда, Францияда, Португалияда, Нидерландда «биологиялык айыл чарба» термини колдонулат, ал эми Германияда, Испанияда, Польшада, Чехияда – «экологиялык айыл чарба», Финляндияда болсо – «табиатка негизделген айыл чарба» термини колдонулат². Ошол эле учурда тышкы экономикалык мамилелерде аталган түшүнүктөр эквиваленттүү деп таанылат.

«Гринвошинг» тактикасын тандоо³ натыйжасында, базарда «органикалык өндүрүм» термини менен катар «эко», «био», «экологиялык» жана «жашыл» деген жазуулар менен белгиленген товарлар пайда болот, бул жазуулар

² Федералдык мыйзам долбооруна түшүндүрмө кат «Органикалык өндүрүм жөнүндө Федералдык мыйзамдын 7-беренесине өзгөртүү киргизүү жана Россия Федерациясынын айрым мыйзамдык актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» // Мыйзам чыгаруу ишин камсыздоо системасы: сайт. URL: https://sozd.duma.gov.ru/bill/153298-8#bh_note (кайрылуу датасы: 24.07.2024).

³ Гринвошинг – бул керектөөчүдө өндүрүмдүн (бренддин жана башка нерселердин) экологиялуулугу жөнүндө жалган түшүнүк пайда кылган ар кандай аракеттер.

маанисине жараша тиешелүү ассоциацияларды жаратып, орто керектөөчүнүн башын айлантууга алып келет.

Мамлекеттик каттоо тармагындагы товардык белгилер боюнча мыйзам чыгаруучунун позициясы өзгөчө көңүлдү талап кылат, анткени сунушталган өзгөртүүлөрдү киргизүү өндүрүмдүн өндүрүүчүлөрү тарабынан өндүрүмдүн белгиленген мүнөздөмөлөрүн тастыктоо зарылдыгына алып келет. Бул, өз кезегинде, өндүрүмдүн чыныгы касиеттерине туура келбеген жана керектөөчүлөрдү жаңылыштыруу менен байланышкан маалыматтарды камтыган өндүрүмдүн үлүшүн азайтууга тийиш.

Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1477-беренесине ылайык, товардык белги – бул товарларды индивидуалдаштыруучу белги. Товардык белги анын атына катталган адамга (укук ээси) таандык жана ал Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1484-беренесинин 1-пунктуна ылайык, мыйзамга каршы келбеген каалаган ыкма менен товардык белгини колдонууга өзгөчө укук берет.

Сунушталган белгилердин экспертизасы Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1497–1499-беренелеринде белгиленген тартипте жүргүзүлөт. Керектөөчүнү адаштырууну алдын алуу зарылчылыгына байланыштуу нормалар жөнүндө Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктунда бекитилген, ага ылайык, жалган же товар, анын өндүрүүчүсү же жасалган жери жөнүндө керектөөчүнү адаштырышы мүмкүн болгон элементтерди камтыган белгилердин товардык белгилер катары мамлекеттик каттоосуна жол берилбейт.

Ошол эле учурда Бажы биримдигинин техникалык регламентинде «Тамак-аш өндүрүмү анын маркалоо бөлүгүндө» (ТР ТС 022/2011), 2011-жылдын 9-октябрында № 881 токтому менен бекитилген (мындан ары – Регламент ТР ТС 022/2011)⁴, тамак-аш продукциясынын маркалоосу бул тамак-аш өндүрүмү тууралуу маалымат экени аныкталган. Бул маалымат керектөөчү таңгакка, транспорттук таңгакка же башка маалымат алып жүрүүчү каражатка тамгалар, сүрөттөр, белгилер, символдор, башка белгилер же алардын айкалыштары түрүндө түшүрүлгөн, жана/же керектөөчү таңгакка, транспорттук таңгакка тиркелген же аларга коштолгон маалымат болуп саналат.

Регламент ТР ТС 022/2011дин 4-беренесинин 4.1-бөлүгүнүн 3-пунктуна ылайык, таңгакталып жабылган тамак-аш өндүрүмүнүн маркалоосунда кошумча маалыматтар көрсөтүлүшү мүмкүн. Алар төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн: тамак-аш өндүрүмү өндүрүлгөн жана аныкталган документ тууралуу маалымат, тамак-аш өндүрүмүнүн ойлоп табылган аталышы, товардык белги, товардык белги боюнча өзгөчө укукка ээ болгон

тараптын маалыматтары, тамак-аш өндүрүмүнүн келип чыккан жеринин аталышы, лицензия берүүчүнүн аталышы жана жайгашкан жери, ыктыярдуу сертификация системасынын белгилери.

Буга байланыштуу «эко», «био», «жашыл» жана башка жазууларды камтыган белгилер боюнча экспертиза жүргүзүү үчүн так сунуштамалардын жок экендигин эске алып, № 367-ФЗ Федералдык мыйзамында⁵ каралган, укук ээлери үчүн терс кесепеттер болушу мүмкүн. Алардын маңызы төмөнкүлөргө байланыштуу: эгерде № 280-ФЗ Федералдык мыйзамы («Органикалык өндүрүм жөнүндө жана Россия Федерациясынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө», 2018-жылдын 3-августунда бекитилген) менен белгиленген тартипте өндүрүм тастыкталбаса, мындай товардык белгилерди тамак-аш өндүрүмүнүн маркалоосунда колдонуу колдонуудагы мыйзамдары бузулду деп таанылышы мүмкүн.

Эгерде товардык белги жалган болсо же товар, анын өндүрүүчүсү же жасалган жери тууралуу керектөөчүнү адаштырышы мүмкүн болгон элементтерди камтыса же ушундай мүнөзгө ээ болсо, андай товардык белгилер мамлекеттик каттоодон өткөрүлбөйт.

Айрыкча, Россия Федерациясында органикалык өндүрүмдү өндүрүүнүн улуттук, мамлекеттер аралык жана эл аралык стандарттарга ылайык келишин тастыктоо тартиби № 280-ФЗ Федералдык мыйзамынын 5-беренесинде аныкталган. Бул тартип ыктыярдуу жана милдеттүү тастыктоо формасында көрсөтүлгөн.

Божомолдонгондой, 1497-берененин 4-пунктуна (Россия Федерациясынын Жарандык кодекси) ылайык, экспертизага тиешелүү суроо-талапты жөнөтүү же 1499-берененин 1-пунктунун экинчи абзацына ылайыктыкты текшерүү жыйынтыктары жөнүндө билдирүү алкагында тастыктоочу документтерди суроо аркылуу «эко», «био», «жашыл» жана «гринвошингдин» башка элементтерин камтыган товардык белгилерди каттоо мүмкүнчүлүгүн четке кагууга жардам берет. Бул, өз кезегинде, рынокто талаптарга жооп бербеген өндүрүмдүн санын азайтууга жана Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматта (мындан ары – Роспатент) катталган товардык белгилер менен

⁴ Техникалык регламент «Бажы биримдиги» аттуу «Тамак-аш өндүрүмү анын маркалоо бөлүгүндө» (ТР ТС 022/2011) 2011-жылдын 9-октябрында № 881 токтому менен Бажы биримдигинин Комиссиясы тарабынан бекитилген // Кодекс: расмий портал. URL: <https://docs.cntd.ru/document/902320347> (кайрылуу датасы: 19.07.2024).

⁵ Федералдык мыйзам 2023-жылдын 24-июлундагы № 367-ФЗ (2024-жылдын 24-июлуна өзгөртүүлөр менен) «Органикалык өндүрүм жөнүндө жана Россия Федерациясынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» 7-беренесине өзгөртүүлөр киргизүү тууралуу // КонсультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_452745/ (кайрылуу датасы: 24.07.2024).

белгиленген товарларга керектөөчүлөрдүн ишеним деңгээлин жогорулатууга алып келет.

Продукция, маркируемая «зелеными» символами, это в основном товары пищевой, сельскохозяйственной, легкой промышленности, а также товары косметической отрасли, т. е. товары так называемого широкого или массового спроса. Мындай өндүрүмдүн талапка ылайык сапатын жөнгө салуунун маанилүүлүгү анын кеңири керектөөчүлөр тобу тарабынан колдонулганы жана аны колдонууда терс кесепеттердин болушу, анын ичинде ден соолукка тийгизиши мүмкүн болгон кесепеттер менен шартталган.

Жогоруда айтылгандарды эске алып, РФ Жарандык кодексинде арыз берүүчүлөрдүн «эко», «био», «органик» элементтери бар товардык белгилерди каттоого өтүнмөлөрдү кароо учурунда тиешелүү тастыктоо талаптарына шайкештигин ырастаган документтерди беришин мыйзам жүзүндө бекитүү зарыл.

2. Ак ниет өндүрүүчүлөрдүн товардык белгилерин каттоого тоскоолдук кылуу максатында бажы төлөмдөрүн төлөбөстөн товардык белгилерге арыз берген «патенттик троллдорго» каршы күрөшүү чаралары жөнүндө

Ишкердик-коомчулук үчүн келечекте көйгөйлөрдү жараткан актуалдуу маселелердин бири – айрым арыз берүүчүлөрдүн мамлекеттик төлөмдөрдү төлөбөстөн, Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн эл аралык классификациясынын (мындан ары – ТКЭК) мүмкүн болушунча көп класстарына товардык белгилерди каттоо боюнча арыздарды берүү практикасы болуп саналат.

Тиешелүү төлөм төлөнбөгөндүктөн арыз боюнча экспертиза жүргүзүлбөйт, бирок анын өзү жокко чыгарылбайт жана жарактуу деп эсептелет.

РФ Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 6-пунктунун 1-бөлүмчөсүнүн талаптарына ылайык, мурда бир тектүү товарларга карата каттоого берилген башка адамдардын товардык белгилери менен таптакыр окшош же жаңылыштык жараткандай окшош белгилерди каттоого тыюу салынат. Ушуга байланыштуу, мурда бажы төлөмдөрү төлөнбөстөн берилген арыздар төлөмү жүргүзүлгөн белгилер менен окшоштугу аныкталган учурда, аталган пунктка ылайык каттоого тоскоолдук жаратат.

Белгилей кетсек, арыз берүүчүлөр экспертизадан окшош белги бар экендиги жөнүндө билдирме алган учурда, каттоого тоскоолдуктарды жоюу үчүн эртерээк укук алган ээси менен байланышып, макулдук катынын алууга мүмкүнчүлүк алышат. «Патенттик троллдор» бул мүмкүнчүлүктөн пайдаланып, мындай макулдуктарды акы төлөө негизинде берүү практикасын колдонушат.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен, мындай стратегиянын максаты ак ниеттүү арыз берүүчүлөрдүн товардык белгилерин мамлекеттик каттоодон мүмкүн болушунча көбүрөөк бөгөт коюу аркылуу пайда көрүү деп жыйынтык чыгарууга болот.

Товардык белгилер боюнча укуктарды сатып алуу боюнча мындай укук ээлеринин аракеттерине Россия Федерациясынын Жогорку соту тарабынан баа берилген⁶.

Жылдык отчетто жарыяланган формалдык экспертизадан өтпөгөн арыздар жөнүндө маалыматты, бажы төлөмдөрүнүн⁷ төлөнбөгөндүгүнө байланыштуу артка алынган арыздардын саныменен толуктоо акылга сыярлык:

2021-жыл – 8629;	2023-жыл – 7624;
2022-жыл – 8330;	2024-жыл – 3849.

Ишкердик-коомчулук үчүн келечекте көйгөйлөрдү жараткан актуалдуу маселелердин бири – айрым арыз берүүчүлөрдүн мамлекеттик төлөмдөрдү төлөбөстөн, Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн эл аралык классификациясынын (мындан ары – ТКЭК) мүмкүн болушунча көп класстарына товардык белгилерди каттоо боюнча арыздарды берүү практикасы болуп саналат.

Товардык белгилерди каттоо үчүн арыздарды бажы төлөмдөрүн төлөбөстөн берүү экспертизанын мөөнөт-төрүнө терс таасирин тийгизет, анткени мындай арыздар бирдей жана жаңылыштык жараткандай окшош товардык белгилер боюнча кийинки арыздарга карата чечимдерди кабыл алууга тоскоолдук кылат. Бул, өз кезегинде, билдирүүнү жөнөтүүнү талап кылат, ал билдирүүдө арыздын талаптарга ылайык келишин текшерүү натыйжалары тууралуу маалымдалат.

«Патенттик троллдор» көйгөйүн чечүү үчүн бажы төлөмдөрүн төлөө мөөнөттөрүнө түзөтүүлөр киргизилген – мындай мөөнөт бир топ кыскарган: негизги төлөм мөөнөтү – Роспатенттен тиешелүү төлөм жөнүндө кабарлама жөнөтүлгөн күндөн баштап эки айдан бир айга чейин кыскартылган, ал эми кошумча мөөнөт – негизги мөөнөт аяктагандан кийин алты айдан бир айга чейин кыскартылган, бул учурда төлөм 100 пайызга көбөйтүлөт.

Ошону менен бирге сунушталган чара «троллинг» көрүнүшүн толугу менен жоюп салбайт. Көйгөй түп-тамыры менен чечилиши үчүн РФ Жарандык кодексинин 1492-беренесинин 8-пунктуна жаңы эрежени киргизүү менен арызды

⁶ Товардык белгилердин укук ээлеринин аракеттерин баалоого байланыштуу иштер боюнча сот практикасынын жыйынтыгы Россия Федерациясынын Жогорку сотунун Президиуму тарабынан 2023-жылдын 15-ноябрында бекитилген // Россия Федерациясынын Жогорку соту: расмий сайт. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (кайрылуу датасы: 19.07.2024).

⁷ 2023-жылга карата Россия Федерациясынын интеллектуалдык менчик боюнча Федералдык кызматынын жылдык отчету: Интеллектуалдык менчик – өлкөнүн технологиялык биринчилигинин негизин түзөт.

берүү датасы бажы төлөмү төлөнгөн күнгө байланыштуу белгилениши керек, бул товардык белгинин маанилүүлүгүн аныктап, экспертизанын жыйынтыктарына таасир этет.

Мындай ыкма эл аралык практикада колдонулуп келет. Айта кетчү нерсе, АКШнын федералдык эрежелер жыйнагынын 2.21-параграфына ылайык, «Патенттер, товардык белгилер жана автордук укуктар» 01.07.2023 № 37, АКШнын Патенттер жана товардык белгилер боюнча кызматынан арызды берүү датасын аныктоо үчүн арыз берүүчү тарабынан бажы төлөмүнүн төлөнүшү милдеттүү шарт болуп саналат⁸.

Ушуга байланыштуу РФ ГКтин 1492-беренесинин 7-пунктуна төмөнкүдөй редакцияда берүүгө болот:

«Товардык белгини каттоо боюнча арыздын берилген күнү катары, бажы төлөмү төлөнгөн учурда, интеллектуалдык менчик боюнча федералдык аткаруу бийлигине ушул макаладагы 3-пунктун 1-3-бөлүмчөсүндө белгиленген документтер келип түшкөн күн эсептелет. Эгерде көрсөтүлгөн документтер бир маалда берилбесе, анда акыркы документтин келип түшкөн күнү же бажы төлөмүнүн төлөнгөн күнү, кайсы окуя кийин боло турганына жараша эсептелет».

Ошону менен бирге, сунушталган өзгөртүү РФ Жарандык кодексинин 1492-беренесинин 8-пунктуна Сингапур келишими менен карама-каршы келерин белгилеп кетүү керек. Сингапур келишиминин 5-беренесинин (2) (а) жана 5-беренесинин (2) (b) пункттары, Сингапур келишимине тиешелүү Жоболордун 5-эрежесинин (1) пункту, келишим боюнча кошумча пошлина төлөө талаптарын белгилөөгө уруксат берет. Эгерде кошумча талап Сингапур келишимине кошулган күндөн тартып ошол келишимдин катышуучу мамлекетинде колдонулуп келген болсо, бул кошумча талап өтүнмөнүн берилүү күнүн аныктоо үчүн жарактуу деп эсептелет.

Орусия Федерациясы Сингапур келишимине кошулган учурда алган милдеттенмелерин, ошондой эле мыйзамдарда көрсөтүлгөн кошумча талаптын жоктугун эске алганда, эл аралык милдеттенмелерди аткарбоо коркунучу бар.

Бирок учурдагы жөнгө салууга карата коомчулуктун кеңири нааразычылыгын эске алуу менен, Россиянын ишкерлигинин кызыкчылыктарын учурдагы мыйзамдар олуттуу түрдө бузуп жатат деген негизде, Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1492-беренесинин 8-пунктуна мындай өзгөртүүлөрдү киргизүү демилгесин көтөрүүгө мүмкүн деп эсептелет.

3. Географиялык объекттердин аталыштарын жана алардын туундуларын камтыган товардык белгилерди экспертизалоо практикасындагы көйгөйлүү маселелер

Белгилүү болгондой, товардык белги (кызмат көрсөтүү белгиси) негизги функциясы жана милдети катары конкреттүү адамдын товары менен кызматтарын айырмалоо

⁸ АКШнын федералдык эрежелер жыйнагы «Патенттер, товардык белгилер жана автордук укуктар» 01.07.2023 № 37 // ВОИС: расмий сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22545> (кайрылуу датасы: 19.07.2024).

болуп эсептелет. «Айырмалоо» деген термин практикада керектөөчүлөрдүн белгилүү өндүрүүчүлөрдүн товары (кызматтары) үчүн белгилүү бир белгилерди байлап, аныктоо жөндөмдүүлүгүн билдирет жана бул товардык белги менен белгиленген өндүрүм менен керектөөчү биринчи жолу таанышкан учурдан тартып аныкталат. Эгерде белги айырмалануучу жөндөмүнө ээ болсо, бул алгачкы таанышууда керектөөчүлөрдүн аң-сезимине белгилүү бир маанилүү образ тартылып, өндүрүүчүлөр менен болгон ассоциативдик байланышты калыптандырат.

Ошону менен бирге, өндүрүмдү белгилөөдө көбүнчө географиялык объекттерди түз же кыйыр түрдө көрсөткөн элементтер колдонулат жана алар керектөөчүлөрдүн аң-сезиминде товарлардын өндүрүлгөн жери, рецептура-сы жана башка ушул сыяктуу түшүнүктөрдү пайда кыла алат. Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 1-пунктунун жоболоруна ылайык, мындай белгилер же элементтер сүрөттөөчү мүнөзгө ээ болгондуктан, укуктук коргоого жатпай турганы айдан-ачык.

Ошентсе да товардык белгилер катары каттоо үчүн берилген белгилерди экспертизалоодо, алардын иштелип чыгуу учурунда колдонулган стилдик ыкмаларына баа берилет. Ал эми бул ыкмалардын колдонулушу мындай белгилердин экспертиза жүргүзүлүшүнүн укуктук натыйжаларына таасир этет. Стилдик ыкма деген төмөнкүлөрдү билирет:

- географиялык объекттердин расмий аталыштарын колдонуу;
- жаңы семантикалык образды жараткан «географиялык» элементтер менен бирге кошумча сөздөрдү колдонуу;
- бөтөнчө автордук шрифттерди колдонуу, саптарга ар кандай жайгаштыруу, визуалдык доминанттуулук жана башка графикалык өзгөчөлүктөрдү колдонуу.

Учурдагы экспертиза практикасын жана колдонулган ыкмаларды жалпылап караганда, географиялык топонимдерди же алардын туундуларын камтыган жана алардан турган белгилердин төмөнкү топторун бөлүп көрсөтсө болот:

1. «Географиялык» элементтер башка элементтерден графикалык жана мазмундук жактан өзүнчө бөлүнүп көрсөтүлгөн белгилер.

Бул учурда мындай «географиялык» элемент тек гана маалыматтык функцияны аткарат. Жалпы эрежеге ылайык, белгилердин курамындагы бардык сүрөттөөчү элементтерге өз алдынча укуктук коргоо берилбейт (Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 1-пункту). Бул норма, негизинен, мындай сөздөрдү/сүрөттөрдү рыноктун башка катышуучуларына карата монополиялаштырууга тыюу салууга багытталган, анткени бул элементтер жарандык жүгүртүүдө эркин бойдон калышы керек.

Бул байланышта «дискламация» механизми (укуктук коргоодон чыгаруу) сүрөттөөчү элементтерди монополиялаштырууга тыюу салуу менен, товардык белгини келечекте колдонулуучу түрүндө каттоо мүмкүнчүлүгүнүн ортосундагы теңсалмактуулукту сактоого багытталган.

Географиялык элементтерди камтыган белгилерди товардык белгиге мамлекеттик каттоодон баш тартуунун дагы бир негизги себеби Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 3-пунктунун 1-бөлүмчөсүндөгү жоболор болуп саналат. Мындай белгилердин баарында, өтүнмө берилген белги экспертиза баскычында көрсөтүлгөн элементтер өтүнмө ээсинин жайгашкан жери менен байланыштырылат.

Эгерде товардык белги катары каттоо үчүн белгилүү бир географиялык объекттин аталышын же анын курамындагы географиялык объектке тиешелүү элементти камтыган белги берилсе, экспертиза жүргүзүү учурунда мындай белги же анын курамындагы элемент товарлардын өндүрүлгөн жерин көрсөтүү катары кабыл алынабы же географиялык объект менен байланыштын чындыгы жоктугунан улам семантикалык жактан нейтралдуубу, же башкача айтканда, «фантазиялык» катары кабыл алынбайбы деген маселе аныкталат.

Экспертиза учурунда белгилердин өзгөчөлүктөрү, тактап айтканда, камтылган бардык сөздөрдүн жана сүрөттүк элементтердин анализи, ошондой эле бул белги каттоо үчүн каралып жаткан товарлар жана кызматтар эске алынат.

2. «Географиялык» элементтер кошумча сүрөттөөчү сөз менен айкалыштырылган белгилер.

Бул аспектке «географиялык» элементтер кошумча сөз менен анализденет, ал зат атооч, сын атооч же тактооч болушу мүмкүн. Ошентсе да, эгерде кошумча сөз товарлар жана/же кызматтар, жана/же өтүнмө ээси боюнча Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 3-пунктунун жоболоруна ылайык деп бааланса, мындай сөз айкашынын («география» + кошумча сөз) укуктук натыйжалары толугу менен сөз айкашынын баарына колдонулат.

3. «Географиялык» элементтер кошумча «фантазиялык» сөз менен айкалыштырылган белгилер.

Бул категория белгилери биринчи экөөнөн айырмаланып, кошумча «фантазиялык» сөздүн «географиялык» элемент менен айкалышы бүтүндөй конструкцияны укуктук коргоого жөндөмдүү кылат.

Ошону менен бирге, белгилердин курамында географиялык аталыштардын туундулары бар экенин эске алып, бардык образдар кандайдыр бир деңгээлде белгиленген географиялык объект менен байланышкан деп божомолдонот. Башкача айтканда, мындай белгилердин бөтөнчөлүгүнө карабастан, географиялык объект менен ассоциативдик байланышы пайда болгондуктан, товарларды өндүрүүчүнүн жайгашкан жери тууралуу керектөөчүнүн жаңылышына алып келүү ыктымалдуулугу боюнча Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 3-пунктунун 1-бөлүмчөсүнүн жоболоруна ылайык өтүнмө ээсинин жайгашкан жерин текшерүү талап кылынат[5].

Өтүнмө берүүчүнүн жайгашкан жери белгиленген географиялык объект менен дал келген учурда же дал келбеген учурда, керектөөчүлөрдү адаштырбоо боюнча жыйынтык чыгарууга негиз болгон документтер берилсе, белги укуктук коргоого тийиш.

4. Ичүүчү жана минералдык суулар боюнча товардык белгиге каттоо үчүн берилген белгилерде «географиялык» элементтин болушу.

«Табигый» деген белгилүү бир булактан, скважинадан алынган жана мындай суунун курамындагы катиондордун, аниондордун жана биологиялык активдүү компоненттердин мазмуну менен катышын өзгөртпөгөн ыкмалар (көбүнчө механикалык фильтрлер) аркылуу иштетилген/тазаланган сууну билирет. Суунун курамы өзгөрүүсүз калат.

Табигый сууга карама-каршы болгон суу – бул адистер иштетилген деп атаган суу, ал белгилүү бир географиялык объектке байланыштырылбаган ар кандай суу алуучу жайлардан алынат. Суу алуучу жай ар кандай: булактан, борбордук суу менен камсыздоо системасынан болушу мүмкүн.

Мындай суу ар кандай ыкмалар менен, анын ичинде микрофлораны, суунун курамын жана анда катиондордун, аниондордун жана биологиялык активдүү компоненттердин катышын өзгөрткөн ыкмалар менен да тазаланышы мүмкүн. Тазалоо нурлануу же реагенттерди колдонуу менен жүргүзүлүшү мүмкүн⁹.

Белгилей кетчү нерсе, объекттин аталышы киргизилген белги курамында өтүнмө берүүчүнүн дареги ошол географиялык объекттин чегинде формалдуу жайгашкандыгы суунун табигый келип чыгышын тастыктабайт, ошону менен катар суунун табигый келип чыгышы жөнүндө керектөөчүнү адаштыруу коркунучу сакталат.

Кошумча укуктук жөнгө салуунун жок экенин эске алып, суунун чындыгында табигый келип чыкканын далилдөө үчүн өтүнмө берүүчүгө сунушталуучу документтердин тизмесин өтүнмө берүүчү өзү аныктайт. Авторлордун пикири боюнча, далил катары, мисалы, сууну казып алуу лицензиялары, суу менен камсыздоо келишимдери, суунун шайкештик декларациялары жана тастыктамалары ж.б. көрсөтүлүшү мүмкүн.

Азыркы учурда, Патенттик талаштар палатасынын (мындан ары – ПТП) катышуусу менен иштелип чыккан практиканы эске алуу менен, суунун табигый келип чыгышы боюнча керектөөчүлөрдү адаштыруу мүмкүнчүлүгүнө байланыштуу баш тартуунун негизин жоюу үчүн өтүнмө берүүчүлөргө сууну казып алуу жана өндүрүү ишмердүүлүгү боюнча, анын ичинде ишмердүүлүк жүргүзүлүп жаткан болсо, скважиналарга болгон укуктарды тастыктаган документтерди же товардык белгиге укук алгандан кийин өндүрүштү баштоону пландаштырганда даярдыктар тууралуу документтерди экспертизага сунуш кылууну сунуштоо мүмкүн болот.

5. Белгиде товарлардын келип чыккан жери жөнүндө аталышка (мындан ары – ТКЖА) жана/же географиялык көрсөткүчкө (мындан ары – ГК) барабар же чаташтырууга алып келүүчү даражада окшош болгон «географиялык» элементтин болушу.

⁹ Ичүүчү суунун түрлөрү жана белгилөөгө коюлган талаптар // Роспатент: сайт. URL: <https://rskrf.ru/tips/obzory-i-topry/vidy-pitevoy-vody-i-trebovaniya-k-markirovke/> (кайрылуу датасы: 24.07.2024).

ТКЖА жана ГК белгилүү бир регионго мүнөздүү болгон салттуу өндүрүш ыкмаларын, кол өнөрчүлүктү жана маданий практикаларды сактоого жана кайра жандандырууга жардам берет.

• ГК же ТКЖА, ошондой эле РФ ГК ылайык корголгон, ошондой эле товардык белгилердин биринчилик датасына чейин ушундай катары катталууга берилген белгилерди камтыган, кайталаган же окшоштурган белгилер, бирок мындай учурда бул белги географиялык көрсөткүчтү же товарлардын келип чыккан жери жөнүндө аталышты пайдаланууга укуктуу адамдын атына катталып жаткан товардык белгиге коргоого алынбаган элемент катары камтылбаса, бирдей товарларга карата товардык белги катары катталууга жол берилбейт.

Демек, мыйзамдардын жаңы нормасы, эгерде өтүнмө берүүчүлөрдүн ГКга же ТКЖАга укугу болсо, окшош же барабар белгилерди бирдей товарларга каттоо үчүн тыюу салууну камтыбайт.

Натыйжалар, жыйынтыктар

Жаңы ыкма ГК жана/же ТКЖА менен барабар же чаташтырууга алып келүүчү даражада окшош болгон товардык белгилерди каттоодон баш тартуу боюнча каттоого берилген товарларга жана кызматтарга байланыштуу көп жылдык маселени чечти.

Бирок ушуну менен бирге эле, Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинин 7-пунктунун 1-бөлүмчөсү менен каралган жаңы ыкмалар ГК же ТКЖАны регионалдык бренддер катары «бююрмалоого» алып келиши мүмкүн.

Бул макала интеллектуалдык менчик тармагындагы адистердин кеңири чөйрөсүнө, ошондой эле Россияда товардык белгилер институтун жөнгө салууну өзгөртүү боюнча ченемдик жөнгө салууну түзүү жана талкуулоо учурунда мамлекеттик органдардын өкүлдөрүнө пайдалуу болушу мүмкүн.

Корутунду

Ошентип, россиялык экономика жана ишкердик алдына коюлган товардык белгилер барган сайын чоң ролду ойноп жаткан жана чоң мааниге ээ болуп жаткан азыркы чындык жана көйгөйлөр интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү мыйзамдык жөнгө салууну түзөтүүнү талап кылат. Өз убагында өзгөртүүлөрдү киргизүү ыкмаларды системалаштырууга, керектөөчүлөрдүн, товардык белги боюнча арыз бергендердин жана мамлекеттин кызыкчылыктарынын ортосунда тең салмактуулукту түзүүгө мүмкүндүк берет.

Мындан тышкары, маанилүү тармак болуп жарандарды сапатсыз товарлардын рынокто пайда болушунан коргоо

¹⁰ Россия Федерациясынын Жарандык кодекси (төртүнчү бөлүк) // СПС Консультанты Плюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/?ysclid=m4cmq0uz6f149682539 (кайрылуу датасы: 19.07.2024).

максатында айрым категориядагы арыз берүүчүлөрдүн абийирсиз аракеттерине каршы күрөшүүгө багытталган мамлекеттик мамилелерди иштеп чыгуу эсептелет.

Адабияттардын тизмеси

1. Гераева, М. А. Особенности регистрации товарных знаков, состоящих из географических названий или их включающих / М. А. Гераева // Копирайт. Вестник Академии интеллектуальной собственности. – 2023. – № 2. – С. 113–128. – EDN UTKAEU.
2. Неретин, О. П. Достоверность социологических исследований в практике защиты прав на средства индивидуализации / О. П. Неретин, А. А. Чеканов, И. А. Русаков // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 6. – С. 10–14.
3. Еременко, В. И. О допустимости регистрации в России товарного знака по согласию правообладателя / В. И. Еременко // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 4. – С. 4–14.
4. Алексеева, О. Л. Предупреждение смешения товарных знаков в России и за рубежом: результаты сравнительных исследований / О. Л. Алексеева, М. Г. Карабанова // Вестник ФИПС. – 2023. – Т. 2, № 2 (4). – С. 12–21. – EDN CRGNWS.
5. Алексеева, О. Л. Обсуждение проблем оценки охраноспособности товарных знаков: смешение и объемные знаки / О. Л. Алексеева // Интеллектуальная собственность для государства и человека: сборник докладов XXVII Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 28–29 сентября 2023 года. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2023. – С. 8–18. – EDN LSBJRJ.

Авторлор тууралуу маалымат

Юрий Сергеевич Зубов, педагогика илимдеринин кандидаты, Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматтын жетекчиси (Москва шаары, Бережковская жээк көчөсү, 24-үй, 12-бөлүк); rospatent@rospatent.gov.ru.
Сергей Александрович Ренжин, Товардык белгилер жана өнөр жай үлгүлөрү борборунун жетекчиси, Федералдык өнөр жай менчик институту, ФӨМИ «ВО РГАИС» аспиранты (Москва шаары, Бережковская жээк көчөсү, 30-үй, 1-бөлүк); renzhin@rupto.ru.

Майя Игоревна Евдокимова, философия илимдеринин кандидаты, Федералдык өнөр жай менчик институтунун бийлик органдары менен өз ара аракеттенүү борборунун жетекчиси (Москва шаары, Бережковская жээк көчөсү, 30-үй, 1-бөлүк); mievdokimova@rupto.ru.

Авторлоштордун жарыяланган салымы

Ю. С. Зубов – постановка задачи, руководство исследованием.

С. А. Ренжин – методология, формальный анализ, проведение исследования, создание рукописи и ее редактирование.

М. И. Евдокимова – методология, формальный анализ, проведение исследования, создание рукописи и ее редактирование.

References

1. Geraeva, M. A. (2023), "Features of registration of trademarks consisting of geographical names or including them", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 2, pp. 113–128.
2. Neretin, O. P., Chekanov, A. A. and Rusakov, I. A. (2024), "The reliability of sociological research in the practice of protecting the rights to means of individualization", *Intellectual property. Industrial property*, no. 6, pp. 10–14.
3. Eremenko, V. I. (2024), "On the admissibility of registration of a trademark in Russia with the consent of the copyright holder", *Intellectual property. Industrial property*, no 4, pp. 4–14.
4. Alekseeva, O. L. and Karabanova, M. G. (2023), "Preventing trademarks confusion in Russia and abroad: the results of a comparative research", *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, Vol. 2, no 2 (4), pp. 12–21.
5. Alekseeva, O. L. (2023), "Discussion of the problems of assessing the protectability of trademarks: mixing and volumetric marks", *Intellectualnaya sobstvennost dlya gosudarstva i cheloveka: sbornik докладов XXVII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii Rospatenta* [Intellectual property for the state and man: collection of reports of the XXVII International Scientific and Practical Conference of Rospatent], *Intellectual property for the state and man: XXVII International Scientific and Practical Conference of Rospatent*, Moscow, Russia, 28–29 Sept 2023, pp. 8–18.

Information about the authors

Yury S. Zubov, Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property (Moscow. Berezhkovskaya emb. 24–12); rospatent@rospatent.gov.ru

Sergei A. Renzhin, Head of the Center for Trademarks and Industrial Designs, Federal Institute of Industrial Property, postgraduate student of the Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); renzhin@rupto.ru

Maya I. Evdokimova, Ph.D., Head of Government Relations Department, Federal Institute of Industrial Property, (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mievdokimova@rupto.ru

Contribution of the authors

S. Yu. Zubov – problem statement, research management.

S. A. Renzhin – methodology, formal analysis, investigation, writing and editing.

M. I. Evdokimova – methodology, formal analysis, investigation, writing and editing.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 29.10.2024-жылы келип түшкөн

Рецензиядан кийин 05.12.2024-жылы кайра иштелип чыккан

Жарыялоо үчүн 09.12.2024-жылы кабыл алынган

Роспатент
Федералдык
интеллектуалдык
менчик кызматы

ЭГЕРДЕ УЛУТТУК КООПСУЗДУККА
КӨЗ КАРАНДЫ БОЛСО, ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КОЛДОНУУ
УКУКТАРЫН КАНТИП АЛУУ КЕРЕК?

УКУК ЭЭСИ МЕНЕН МАКУЛДАШУУСУЗ
ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ПАТЕНТТЕРДИ АЛУУ ҮЧҮН
КОМИССИЯ МЕНЕН ИШТӨӨ БОЮНЧА
КӨРСӨТМӨ

Орус капиталынын уставдык үлүшү
75%дан ашкан компаниялар үчүн

УКУК ЭЭЛЕРИНЕН АНЫН
ТЕХНОЛОГИЯСЫН КОЛДОНУУГА
УРУКСАТ СУРОО

ЭГЕР

Баш тартылса же 30 күн ичинде
жооп келбесе

ӨТҮНМӨНҮ ЖӨНӨТКҮЛӨ

Миниэкономика тарабынан патенттерди
колдонуу боюнча комиссияга атайын
формага ылайык

ЭКОНОМИКАНЫ
ӨНҮКТҮРҮҮ МИНИСТРЛИГИ
ӨТҮНМӨНҮ ТЕКШЕРЕТ
БУГА **5** ИШ КҮНҮ КЕТЕТ

Маалымат жетишсиз,
документтер толук эмес

✗ **БАШ
ТАРТУУ**

✓ **БАШ ТАРТУУ**

Буйрук кароо үчүн федералдык аткаруу
органдарына (Минпромторг, ФАС,
Роспатент жана тармактык
мамлекеттик орган) түшөт.

АР БИР ФАО ӨЗ
ЖЫЙЫНТЫГЫН ДАЯРДАЙТ
БУГА **20** ИШ КҮНҮ КЕТЕТ

АРЫЗ ЭКОНОМИКАНЫ
ӨНҮКТҮРҮҮ МИНИСТРЛИГИНЕ
КАЙТАРЫЛАТ. МИНИСТРЛИК
АЛ БОЮНЧА ӨЗ ЖЫЙЫНТЫГЫН
ДАЯРДАЙТ

БУГА **10** ИШ КҮНҮ КЕТЕТ

ЭГЕР АРЫЗДАГЫ СУНУШ
КОЛДООГО АЛЫНСА

✗ **< 3 ЖЫЙЫНТЫК
СУРОО КОМИССИЯГА
ЧЫГАРЫЛБАЙТ**

≥ 3 ЖЫЙЫНТЫК ✓
ЭКОНОМИКАНЫ
ӨНҮКТҮРҮҮ МИНИСТРЛИГИ
МАТЕРИАЛДАРДЫ

ПАТЕНТТЕРДИ КОЛДОНУУ БОЮНЧА
КОМИССИЯ ТӨМӨНКҮЛӨР БОЮНЧА
ЧЕЧИМ ЧЫГАРАТ

• Өтүнмөдөгү сунушту
колдоодон баш тартуу
жөнүндө

• Патентти колдонуу
жөнүндө

Материалдар экономикалык өнүгүү
жана интеграция боюнча Өкмөт
комиссиясына бекитүү жана РФ
Өкмөтүнүн буйругун даярдоо үчүн
жөнөтүлөт.

ӨКМӨТТҮН БУЙРУГУНАН КИЙИН
ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ПАТЕНТТИ УКУК
ЭЭСИ МЕНЕН МАКУЛДАШПАСТАН
КОЛДОНУУГА БОЛОТ

Илимий макала

Original article

УДК: 347.77.043.2

EDN: <https://elibrary.ru/mxibtd>

Мажбурлап лицензиялоо институтунун укуктук жөнгө салынышы жана фармацевтика тармагындагы укук колдонуу аспектилер

Наталья Константиновна Николаенко

Федералдык өнөр жай менчик институту

otd1816@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: макалада эл аралык, регионалдык жана орусиялык мыйзамдарда ойлоп табууларды мажбурлап лицензиялоо боюнча укуктук жөнгө салуу маселелери каралган. Эксклюзивдүү укуктарды берүү менен мамлекет патенттөө институтунун оптималдуу иштеши үчүн ошол укуктарды ишке ашыруунун чектерин жана аларды чектөө мүмкүнчүлүктөрүн да белгилейт. Ошол эле учурда, патенттик укук объекттерин укук ээлеринин макулдугусуз колдонууга уруксат берилген учурларда, эксклюзивдүү укуктарды чектөө Жарандык кодекстин 1239, 1360 жана 1362-беренелери менен мыйзамдуу түрдө белгиленген. Мажбурлап лицензиялоо механизмдин ишке ашыруунун мисалдарында, өзгөчө кырдаалдардын шарттарында, патенттик укуктар объекттерин укук ээлеринин макулдугусуз колдонууга уруксат берилген учурларда, мамлекет эксклюзивдүү укуктарды чектөө боюнча ыйгарым укуктарын кантип ишке ашыраты көрсөтүлгөн. Ошол эле учурда, Жарандык кодекстин 1360 жана 1362-беренелеринде каралган мажбурлап лицензиялоо процедуралары патенттөө институтун жок кылышы мүмкүн деп эсептөөгө негиз жок. Коопсуздукта камсыз кылган учурдагы ченемдик актыларды колдонуу натыйжасында патент ээлеринин монополиясы жоюган жана жалпы өлкө калкы, ошондой эле айрым пациенттердин топтору өмүр үчүн маанилүү дары-дармектер менен камсыз болушат. Мунун натыйжасында патент ээлеринин бааларды төмөндөтүү жана дары-дармектерди кайрадан жеткирүүнү калыбына келтирүү боюнча сүйлөшүүлөрдү жандандырууга кызыгуусу арткан.

Негизги сөздөр: мажбурлап лицензиялоо, ойлоп табуу, өзгөчө укук, дары-дармектер, өзгөчө кырдаалдар, монополиялык абал.

Шилтеме кылуу үчүн: Николаенко, Н. К. Правовое регулирование принудительного лицензирования изобретений и некоторые аспекты правоприменения в области фармацевтики / Н. К. Николаенко // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 374-383.

Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals

Natalia K. Nikolaenko

Federal Institute of industrial property

otd1816@rupto.ru

Abstract: the article considers the issues of legal regulation of compulsory licensing of inventions in international, regional and Russian legislation. Granting exclusive rights, the state, in order to optimise the functioning of the institution of patenting, simultaneously establishes both the limits of their exercise and

the possibilities of their restriction. At the same time, Articles 1239, 1360 and 1362 of the Civil Code define the limitations of exclusive rights when the use of objects of patent rights is allowed without the consent of the right holders. The examples of the implementation of the mechanism of compulsory licensing show how, in emergency situations, the state exercises the power to restrict exclusive rights in cases where the use of objects of patent rights is allowed without the consent of the right holders. There is no reason to believe that compulsory licensing procedures provided for by Articles 1360 and 1362 of the Civil Code may lead to the destruction of the institution of patenting. As a result of the enforcement of the current rules, the monopoly position of patent holders has been eliminated and the population of the country as a whole, as well as certain groups of patients, are provided with vital essential medicines. At the same time, the interest of patent holders in intensifying negotiations on price reductions and resumption of supplies of medicines has increased.

Keywords: compulsory licensing, invention, exclusive right, medicines, extraordinary circumstances, monopoly position.

For citation: Nikolaenko, N. K. Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals / N. K. Nikolaenko // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 374–383.

Киришүү

Мажбурлап берилген лицензиялардын бирден-бир учурларынын негизинде мажбурлап лицензиялоону колдонуу маселелери ушул күнгө чейин жетиштүү деңгээлде изилдене элек. Мажбурлап лицензиялоо темасы боюнча жарыялардын авторлору ар түрдүү көз караштарын билдиришет. Ушуга байланыштуу, мажбурлап лицензиялоо боюнча россиялык мыйзамдардын ченемдерин жана аларды колдонуудагы өзгөчөлүктөрүн изилдөө, өзгөчө кырдаалдар шарттарында калкты жеткиликтүү дары-дармектер менен камсыз кылуу үчүн мажбурлап лицензиялоо механизми канчалык деңгээлде мыйзамдуу жөнгө салынган жана натыйжалуу экенин аныктоо максатында, актуалдуу болуп саналат.

Адабиятты карап чыгуу

Мажбурлап лицензиялоо темасын камтыган чектелген сандагы адабияттардын ичинен маанилүү деп эсептелген материалдар атайын журналдарда жарыяланган: «Патенттер жана лицензиялар», «Интеллектуалдык укуктар боюнча сот журналы», «Интеллектуалдык менчик. Өндүрүштүк менчик» жана башка.

Латынцев А. В. нин айтымында, мажбурлап лицензиялоо дары-дармекке байланыштуу ойлоп табууларга патент ээлеринин өзгөчө укуктарын чектөөгө багытталган натыйжалуу каражат болуп саналат, бул үчүн саламаттык сактоо тармагында мажбурлап лицензиялоону колдонуу чөйрөсүн кеңейтүү максатында мыйзамдык жөнгө салууну модернизациялоо зарыл [1]. Ошол эле учурда, автор интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын автордук укук ээсинин өзү колдонушу же анын макулдугу менен колдонуу менен, интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын укук ээсинин макулдугусуз колдонууга жол берген өзгөчөлүктөрдүн укуктук табиятындагы айырмачылыктарды табат [2].

Бирок Ворожевич А. С. дары-дармектерге байланыштуу ойлоп табууларды колдонуу үчүн мажбурлап лицензиялоону колдонуу мүмкүнчүлүгүнө терс көз карашта экенин билдирет, анткени «мажбурлап лицензиялоону

Мамлекеттин атынан мажбурлап лицензия берүү чечими кабыл алынган учурда, кызыкдар тарап патенттелген ойлоп табууну укук ээсинин макулдугусуз пайдалануу укугуна ээ болот.

кеңири колдонуу фармацевтик каражаттардын интеллектуалдык укуктарынын алсыздыгына алып келет, бул чет элдик фармацевтик компаниялардын көз карашында россиялык юрисдикциянын инвестициялык жагымдуулугун төмөндөтөт» [3].

Завьялова М. нин пикири боюнча, мажбурлап лицензиялоо өтө татаал курал болуп саналат жана, бүгүнкү күндө анын колдонулушу кандай гана шарттарда болбосун, калкты дары-дармектер менен камсыз кылууну камсыздайт деп так айтуу мүмкүн эмес [4].

Кээ бир адабияттарда жарандык мыйзамдарда каралган патенттик монополиядан алып салуулар атаандаштык жана монополиялык көрүнүштөрдүн тең салмактуулугун камсыз кылууга оң таасир этери белгиленет [5, 6]. Мындай алып салуулар мамлекет тарабынан коргонуу жана коопсуздук кызыкчылыктарын камсыз кылуу, жарандардын өмүрүн жана ден соолугун коргоо, ошондой эле импортту алмаштыруучу өндүрүмдү өндүрүүгө катышкан жергиликтүү өндүрүүчүлөрдү колдоо максатында колдонулушу мүмкүн, бул болсо өз кезегинде мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүүнү талап кылат.

Ошентип, бүгүнкү күндө өзгөчө кырдаалдар шарттарында калкты жеткиликтүү дары-дармектер менен камсыз кылуу максатында мажбурлап лицензиялоо механизми канчалык деңгээлде мыйзамдуу жөнгө салынган жана натыйжалуу экендиги маселеси талаш бойдон калууда.

Эл аралык мыйзамдардагы мажбурлап лицензиялоо

Эл аралык мыйзамдарда мажбурлап лицензиялоо боюнча заманбап негиздер Париж конвенциясынын¹ 5А-беренесинде бекитилген. Аталган беренеге ылайык, ар бир катышуучу өлкөк ойлоп табуучунун ойлоп табуусун колдонуусу жана кызыкдар тараптарга аны колдонууга тыюу салуу менен байланышкан кыянаттыкты болтурбоо максатында мажбурлап лицензияларды берүү боюнча мыйзамдарды кабыл алуу укугуна ээ. Аталган беренедө катышуучу өлкө мажбурлап лицензия берүү патент ээсинин кыянаттыгын алдын алууга жетишсиз болгон учурда патент ээсин өзгөчө укуктан ажыратуу боюнча мыйзам чыгаруучу чараларды кабыл алуу укугу да каралган. Бирок, эгерде патент ээси ойлоп табуунун жетишсиз колдонулушу объективдүү себептер менен шартталганын далилдей алса, анда мажбурлап лицензия берүү боюнча кайрылуу четке кагылышы керек. Мындай себептерге патент ээсине ойлоп табууну колдонууга мүмкүндүк бербеген укуктук, экономикалык же техникалык мүнөздөгү тоскоолдуктар кириши мүмкүн.

Эл аралык мыйзамдарда мажбурлап лицензиялоонун заманбап негиздери Париж конвенциясынын 5А-беренесинин жоболорунда бекитилген.

Париж конвенциясынын 5А-беренесинин жоболору мажбурлап лицензиялоону укук ээлеринин кыянаттыгын алдын алуу гана эмес, улуттук коопсуздуктун кызыкчылыктарын коргоо, ошондой эле калктын жашоосун жана саламаттыгын сактоо үчүн зарыл болгон учурларда да жөнгө салат. Ушуга байланыштуу Г. Боденхаузен өзүнүн «Өнөр жай менчик объектилерин коргоо боюнча Париж конвенциясына комментарийлер» аттуу эмгегинде [7] мындай деп жазган: «Конвенцияга катышкан өлкөлөр өз мыйзамдарында коомдук кызыкчылыктарды камсыз кылуу үчүн зарыл деп эсептегенде, ушуга окшош же башка чараларды караганга укуктуу». Ошол эле учурда, комментарийдин автору белгилегендей, Париж конвенциясынын 5-беренесинин А (3) жана А (4) пункттары өлкөнүн коргонуу тармагындагы кызыкчылыктарына, калктын ден соолугун коргоого байланыштуу же «көз каранды патенттер» болгон учурларда колдонулбайт.

Белгилей кетчү нерсе, 1994-жылы Интеллектуалдык менчик укуктарынын соода аспектилерин боюнча

Тийиштүү ченемдерди белгилөө жаңа колдонуу учурунда мыйзам тарабынан кепилденген патент ээлигинин кызыкчылыктары менен коомдук кызыкчылыктардын ортосунда тең салмактуулукту сактоо зарыл.

Дүйнөлүк соода уюмунун (ДСУ) Макулдашуусу² (мындан ары – ИМСА Макулдашуусу) түзүлгөндөн кийин жана 2001-жылы Доха шаарында кабыл алынган ИМСА Макулдашуусу жана коомдук саламаттык боюнча министрлердин Декларациясы (мындан ары – Доха декларациясы) менен интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү эл аралык кызматташтык жана мыйзамдардын шайкештештирилиши өнүгүүдө жаңы түрткү алды.

ИМСА Макулдашуусунун 31-беренесинин жоболоруна ылайык, мүчө мамлекеттерге мажбурлап лицензия берүү укугу жана мажбурлап лицензия берүү маселесин чечүү үчүн зарыл болгон талаптарды белгилөө укугу берилет. Мында Доха декларациясынын 4-пунктунда ИМСА Макулдашуусу ДСУга мүчө мамлекеттердин калктын саламаттыгын коргоо укугун ишке ашырууга жана дары-дармектерге тоскоолсуз жетүүнү камсыздоого жардам бериши керек деп белгиленген.

Доха декларациясынын 5-пунктунда мындай деп айтылат: «(b) Уюмга мүчө болгон ар бир мамлекет мажбурлап лицензия берүү боюнча чечим кабыл алууга укуктуу жана алар кандай негиздерге ылайык берилерин эркин аныктай алат; (c) Уюмга мүчө болгон ар бир мамлекет улуттук өзгөчө кырдаал жана башка өзгөчө жагдайлар, саламаттыкты сактоо кризиси эмне экенин аныктоого укуктуу, анын ичинде ВИЧ/СПИДге, кургак учукка, безгекке жана башка эпидемияларга байланышкан кырдаал улуттук өзгөчө кырдаал же башка өзгөчө жагдайлар болуп эсептелиши мүмкүн экенин түшүнөт».

ИМСА Макулдашуусунун 31-беренесинин жоболору 2005-жылы 31bis-беренеси менен толукталган. Толуктоолор патенттелген дары-дармектерге карата мажбурлап лицензиялоону колдонууга тиешелүү. Орусия Федерациясы үчүн бул кошумчалар 2017-жылдын 22-сентябрында күчүнө кирген.

Ошентип, Париж конвенциясы жана ИМСА макулдашуусу мүчө мамлекеттерге улуттук мыйзамдардын эрежелерин өз алдынча түзүү укугун берет. Алар мажбурлап лицензиялоонун шарттары жана жол-жоболорун жөнгө салып, мажбурлап лицензиялоонун коомдук

¹ Конвенция по охране промышленной собственности (Париж, 20 марта 1883 г.) (с изменениями и дополнениями) // Кодекс: официальный портал. URL: <https://docs.cntd.ru/document/1900359> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

² Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности (ТРИПС) (ВТО, Уругвайский раунд многосторонних торговых переговоров, 15 апреля 1994 г.) // Кодекс: официальный портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/902340087> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

Заманбап ишмердүүлүктү алдыга жылдыруу коомдук маанилүү тапшырма катары кээде башка социалдык максаттар менен же жеке адамдардын кызыкчылыктары менен карама-каршылыктарга туш болот, өзгөчө, акыркылар көбүрөөк артыкчылыктуу же маанилүү деп эсептелет.

саламаттыкты сактоо максаттарына байланышкан өзгөчөлүктөрүн эске алат. Ошону менен бирге эки документте тең тиешелүү эрежелерди белгилөө жана колдонуу учурунда мыйзам менен кепилденген патент ээсинин кызыкчылыктары менен коомдун жалпы кызыкчылыктарынын ортосундагы балансты сактоонун зарылдыгы белгиленген.

Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмуна (мындан ары – ДИМУ) мүчө болгон мамлекеттер тарабынан улуттук мыйзамдардын алкагында мажбурлап лицензиялоону колдонуу маселелери Патент мыйзамы боюнча туруктуу комитетинин (мындан ары – ПМТК) дайыма көзөмөл алдында турат. ДИМУга мүчө мамлекеттер тарабынан ДИМУнун Эл аралык бюросуна берилген материалдар жана комментарийлерди изилдөөнүн жыйынтыгында ПМТКнын катчылыгы тарабынан документ [8] даярдалган, анда ар кайсы өлкөлөрдүн мыйзамдарында бекитилген мажбурлап лицензиялоонун максаттары жана тапшырмалары кеңири талданып, алардын колдонулушу коомдун жалпы кызыкчылыктарын камсыз кылууга багытталган. Буга тиешелүү документте [8] профессор Л. Бентли берген түшүндүрмө келтирилген. Анда жеке адамдардын (укук ээлеринин) жана коомдун карама-каршы кызыкчылыктары бар экендиги белгиленген. Атап айтканда, бул түшүндүрмөдө «заманбап ишмердүүлүктү алдыга жылдыруу коомдук маанилүү тапшырма катары кээде башка социалдык максаттар менен же жеке адамдардын кызыкчылыктары менен карама-каршы келген учурлар кездешет, өзгөчө, акыркылары көбүрөөк артыкчылыктуу же маанилүү деп эсептелет» деп белгиленген. Буга мисал катары улуттук коопсуздукту камсыздоо жана өзгөчө кырдаалдар учурунда калктын ден соолугун коргоо максатында мажбурлап лицензиялоону колдонуу келтирилиши мүмкүн.

Советтик жана россиялык мыйзамдардагы мажбурлап лицензиялоо

СССРде колдонулган мыйзамдарга ылайык³, «эгер ойлоп табуу мамлекет үчүн өзгөчө маанилүү болуп,

бирок патент ээсинен лицензия берүү же патентти өткөрүп берүү боюнча макулдашуу мүмкүн болбосо, СССР Министрлер Кеңешинин чечими боюнча патент мамлекет тарабынан мажбурлап сатып алынышы же тиешелүү уюмга ойлоп табууну пайдаланууга уруксат берилиши мүмкүн болгон, бул патент ээсине сый акы белгилөө менен коштолгон». Кийинчерээк бул жобо лицензиянын базар баасына шайкеш келген өлчөмдө акчалай компенсацияны тактоо менен толукталган. Эгерде төлөнүп жаткан компенсациянын өлчөмүнө макул болбой калса, укук ээси доо арыз менен сотко кайрылуу укугуна ээ болгон.

Советтик мыйзамдарга ылайык⁴, ойлоп табууларды коргоо боюнча патенттик форма гана каралган, эгерде ойлоп табуу катталган күндөн тартып беш жыл ичинде колдонулбаса же жетишсиз колдонулса жана ойлоп табууну колдонууга ниетин жана даярдыгын билдирген адам менен лицензиялык келишим түзүүдөн баш тартылса, анда көрсөтүлгөн мөөнөт бүткөндөн кийин, бул адам ойлоп табууну колдонуу чегин, лицензиялык төлөмдөрдүн көлөмүн, мөөнөтүн жана төлөө тартибин көрсөтүү менен мажбурлап берилүүчү патенттик эмес лицензия берүү жөнүндө доо арыз менен сотко кайрылуу укугуна ээ болгон. Мажбурлап берилүүчү лицензия патент ээси тарабынан ойлоп табууну колдонбоо же жетишсиз колдонуу негиздүү себептерден улам болгонун ырастаган далилдерди сотко берген учурда берилчү эмес.

Россия Федерациясынын алгачкы патенттик мыйзамдарында⁵ мажбурлап лицензиялоо механизмин колдонуу эки учурда каралган. Биринчи учурду ала турган болсок, Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн патент ээсинин макулдугусуз улуттук коопсуздук кызыкчылыгында ойлоп табууну пайдаланууга уруксат берүү жана бул тууралуу аны мүмкүн болушунча тез арада кабардар кылуу, ошондой эле ченемдүү компенсация төлөө каралган. Экинчи учурду айта турган болсок, патент берилген күндөн тартып төрт жыл бою патент ээси ойлоп табууну колдонбогон же жетишсиз колдонгон, ошондой эле ойлоп табууну колдонууга ниетин жана даярдыгын билдирген адам менен белгиленген практикага ылайык шарттарда лицензиялык келишим түзүүдөн баш тарткан учурда, мажбурлап берилүүчү патенттик эмес лицензия берүү жөнүндө чечим сот тарабынан кызыкдар тараптын доо арызын карап чыккандан кийин кабыл алынган. Ошол эле учурда доо арызда доогер сунуштаган мындай лицензияны берүү шарттары көрсөтүлүшү керек.

Эгерде патент ээси ойлоп табууну колдонбоо же жетишсиз колдонуу негиздүү себептерден улам болгонун далилдей албаса, сот мажбурлап лицензия берүү жана

⁴ Закон СССР от 31 мая 1991 г. № 2213-I «Об изобретениях в СССР» // Кодекс: официальный портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/900579> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

⁵ Патентный закон Российской Федерации от 23 сентября 1992 г. № 3517-I // Кодекс: официальный портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/900477> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

³ Положение об открытиях, изобретениях и рационализаторских предложениях (утв. постановлением Совета Министров СССР от 21 августа 1973 г. № 584) // Кодекс: официальный портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/9004990> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

Азыркы учурда Россиянын колдонуудагы мыйзамдарында мажбурлап лицензиялоо концепциясы Граждандык кодекстин 1239, 1360 жана 1362-беренелеринин нормалары менен бекемделген.

анын шарттарын, анын ичинде лицензия үчүн төлөмдүн өлчөмүн, ал окшош шарттарда лицензиянын баасынан төмөн болбошу керек экенин аныктоо жөнүндө чечим кабыл алат. Ошондой эле мажбурлап берилген патенттик эмес лицензиянын ишин токтотуу, эгерде мажбурлап лицензия берүү зарылдыгын шарттаган жагдайлар жоюлса, патент ээси тарабынан берилген доо арызынын негизинде сот тартибинде каралчу.

Азыркы учурда Россиянын колдонуудагы мыйзамдарында мажбурлап лицензиялоо концепциясы Жарандык кодекстин 1239, 1360 жана 1362-беренелеринин нормалары менен бекемделген⁶. Жарандык кодекстин 1239-беренесине ылайык, эгерде патент укугу объекттин патент ээси узак убакыт бою колдонбосо же жетишсиз колдонсо, ошондой эле патент укугунун объекттин колдонууга ниетин жана даярдыгын билдирген кызыкдар тарап менен лицензиялык келишим түзүүдөн баш тартса, сот кызыкдар тараптын доо арызы боюнча, патент укугунун объекттин колдонууга мажбурлап лицензия берүү жөнүндө чечим кабыл ала алат, жана бул лицензияны берүү шарттары соттун чечиминде көрсөтүлөт. Колдонулуп жаткан мажбурлап лицензиялоо түшүнүгүнүн маңызы мамлекеттин атынан же соттун чечими боюнча кызыкдар тарапка патент укугунун корголгон объекттин патент ээси каалабастан пайдалануу укугун берүүдө жатат.

Жарандык кодекстин 1360-беренесинин нормасына ылайык, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө патент укугунун объекттин патент ээси макул болбосо да улуттук коопсуздук кызыкчылыгында же калктын ден соолугун коргоо максатындагы эң зарыл учурларда колдонууга уруксат берүү чечимин кабыл алуу укугу берилген. Ошол эле учурда Өкмөттөн уруксат алуу үчүн алдын ала укук ээсинин макулдугун алуу зарыл эмес. Тийиштүү шарттар болуп, Өкмөттүн чечими жөнүндө укук ээсин мүмкүн болушунча тез арада кабардар кылуу жана укук ээсине ченемдүү компенсация төлөө саналат.

Россия Федерациясынын аймагында патент укугунун объекттин колдонбоо же жетишсиз колдонуу учурларында патент укугунун объекттин пайдаланууга

мажбурлап лицензия берүү маселелери Граждандык кодекстин 1362-беренесинин 1-пункту менен жөнгө салынат, анын нормалары Патенттик мыйзамдын 10-беренесинин 3-пунктунун нормаларына окшош. Ошону менен бирге Жарандык кодекстин 1362-беренесинин 1-пунктунда сот тарабынан жалпы төлөмдөрдүн өлчөмүн белгилөөгө байланыштуу кошумча тактоолор камтылган, ал окшош шарттарда аныкталган лицензия баасынан төмөн болбошу керек.

Россия мыйзамдарын эл аралык жана аймактык мыйзамдар менен шайкеш келтирүүдө маанилүү окуялардын бири болуп 2011-жылы кол коюу саналган. «Россия Федерациясынын 1994-жылдын 15-апрелиндеги БСУнун түзүлүшү боюнча Марракештик келишимге кошулушу жөнүндө» жана 2014-жылдагы протоколдор. Евразиялык экономикалык биримдик жөнүндө келишим⁷ (мындар ары – ЕАЭБ). Көрсөтүлгөн келишимдерге кол коюп, ошондой эле Евразия патенттик конвенциясына (мындан ары – ЕАПК) мүчө⁸ мамлекет болуп саналган Россия Федерациясы БСУга, ЕАЭБге жана ЕАПКга кошулуп, интеллектуалдык менчик объекттерин коргоонун жалпы принциптерин сактоо милдетин өзүнө алган. Келишимдик милдеттенмелерге ылайык, келишимдерге кол койгон мамлекеттер өз аймактарында эл аралык укук, эл аралык келишимдер жана улуттук мыйзамдар менен белгиленген интеллектуалдык менчик объекттерине болгон укуктарды коргоону жана камсыздоону жүзөгө ашырышат.

Ошондой эле улуттук мыйзамдарда патент негизинде берилген укуктарды чектөө каралышы мүмкүн, бирок андайда мындай чектөө патент ээси болгон адамдын мыйзамдуу кызыкчылыктарын негизсиз бузбашы жана өзгөчө кырдаалдарда коомдук мыйзамдуу кызыкчылыктарды сактоону камсыз кылышы шарт. Белгилей кетүү керек, ЕАПКнын 12-беренесине ылайык, мажбурлоо лицензиясын берүү чечимине ошол мажбурлоо лицензиясын берген мамлекеттин сотунда же башка компетенттүү мамлекеттик органында даттанууга жол берилет.

Демек, эл аралык, регионалдык жана Россиянын улуттук мыйзамдарынын мажбурлоо лицензиясын жөнгө салуучу нормаларын тутумдуу изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча, Россиянын мыйзамдары эл аралык жана регионалдык мыйзамдар менен шайкештирилген деген тыянак чыгарууга болот. Ошол эле учурда эл аралык жана регионалдык мыйзамдар улуттук мыйзамдар менен белгиленген нормалардан жана эрежелерден эл аралык жана регионалдык келишимдердин негизги жоболорунан четтөөгө жол берет, бирок мындайда мындай четтөө ал келишимдерге ылайык жол берилет деп таанылышы шарт.

⁷ Евразиялык экономикалык биримдик // Кодекс: расмий портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/42020596> (кайрылуу датасы: 18.11.2024)

⁸ Евразиялык патенттик конвенция 1994 г. // Кодекс: расмий портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/1901192> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

Ойлоп табууну өзгөчө кырдаал шарттарында калктын ден соолугун коргоо максатында колдонуу патенттик монополиядан мыйзамдуу түрдө четтөөгө жатат.

1360-берененин колдонулушу Жарандык кодексте

Жогоруда белгиленгендей, 2020-жылы алгач дары-дармекке тиешелүү ойлоп табууларды мажбурлоо лицензиясы механизми колдонулган, ал эми 2021-жылы Граждандык кодекстин 1360-беренесинде көрсөтүлгөн мажбурлоо лицензиясын берүү негиздери калктын жашоосун жана ден соолугун коргоо максаттары менен толукталган.

1. Алгач Жаранык кодекстин 1360-беренесинин жоболоруна ылайык, 2020-жылдын 31-декабрындагы Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн № 3718-р токтомунун негизинде «Фармсинтез» ата мекендик компаниясына ЕА025252, ЕА025311 жана ЕА029712 евразиялык патенттери (ээлик кылуучу – ГАЙЛИД САЙЭНСИЗ, ИНК. (АКШ)), ЕА020659 жана ЕА032239 евразиялык патенттери (ээлик кылуучу – ДЖИЛИД САЙЭНС, ИНК. (АКШ)), ошондой эле ЕА028742 евразиялык патенти (ээлик кылуучу ДЖИЛИД ФАРМАССЕТ, ЛЛС (АКШ)) берилип, ойлоп табууларды колдонуу укугу бир жылдык мөөнөткө, аталган компаниялардын макулдугусуз берилген. № 3718-р токтому өзгөчө кырдаалдарда COVID-19 дарылоо үчүн зарыл болгон, эл аралык патенттелбеген аталыштагы (мындан ары – ПА) «ремдесивир» дары-дармек препаратын чыгаруу максатында берилген. Мындай чечим пандемия шартында өлкөнүн жарандарын ПА «ремдесивир» дары-дармеги менен камсыз кылуу зарылдыгы менен негизделген, ошол эле учурда бул дарыны Россия рыногунда сатуу укук ээлеринин оюнда жок болчу.

Жыл өткөндөн кийин коронавирустун жаңы штамдары пайда болгондуктан, Россиянын «Фармсинтез» компаниясына жогоруда аталган ойлоп табууларды укук ээлеринин макулдугусуз кайрадан бир жылдык мөөнөткө колдонууга уруксат берилген. Бул чечим Россия Федерациясынын жарандарын ПА «ремдесивир» дары-дармеги менен камсыз кылуу максатында кабыл алынган (Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 28-декабрындагы № 3915-р токтому).

2021-жылы аталган патенттердин укук ээлери тарабынан № 3718-р токтому Россия Федерациясынын Жогорку Сотунда (мындан ары – Жогорку Сот) талашка салынган. Жогорку Сот административдик доону канааттандыруудан баш тарткан (2021-жылдын 27-майындагы № АКПИ21-303 иши боюнча чечим)⁹.

Жогорку Соттун аталган соттук актына ылайык билдирилген укуктук позициясына ылайык, калктын ден соолугун коргоо максатында ойлоп табууну өзгөчө кырдаал шарттарында колдонуу патенттик монополиядан мыйзамдуу түрдө четтөөгө жатат.

Ушул себептен мамлекеттин Граждандык кодекстин 1360-беренесине ылайык патент ээси менен келишим түзбөстөн ойлоп табууну колдонуу тууралуу кабыл алган

чечими мыйзамдуу болуп саналат, анткени бул чечим өлкөдө зарыл болгон дары-дармектердин жоктугунан жана алардын укук ээлери тарабынан жеткирилбегендигинен улам келип чыккан өзгөчө кырдаалды чечүү максатында кабыл алынган.

2. Учурда мажбурлоо лицензиясы боюнча «Герофарм» ЖЧК жана «Промомед» ААК тарабынан чыгарылып жаткан кийинки дары-дармек ПА «семаглутид» дарысы болуп саналат. Бул Жарандык кодекстин 1360-беренесине ылайык, Өкмөт мажбурлоо лицензиясын берип, ПА «семаглутид» дары-дармегин чыгарууга уруксат берген экинчи учур болуп саналат. Семаглутид (соода маркасы «Оземпик») 2012-жылы даниялык фармацевтикалык компания Novo Nordisk A/S тарабынан иштелип чыккан жана ПА «семаглутид» дары-дармегинин активдүү затына тиешелүү ойлоп табуулардын укук ээси болуп саналат. Бул ойлоп табуулар Россиянын № 2401276, 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 патенттери менен корголгон, алардын айрымдары 2031-2033-жылдарга чейин күчүндө болот. 2021-жылдын декабрь айында семаглутид Жашоо үчүн зарыл жана эң маанилүү дары-дармектердин тизмесине (мындан ары – Тизме) жүрөк-кан тамыр ооруларынын жогорку тобокелдиги бар оорулууларда салмакты азайтуу үчүн диабетке каршы каражат катары киргизилген. 2023-жылдын март айында Novo Nordisk A/S компаниясынан бул дары-дармектерди Россия Федерациясына жеткирүү токтотулган деген билдирүү алынган. Novo Nordisk A/S компаниясы аталган патенттер боюнча ойлоп табууларга болгон укуктардын жалгыз ээси болуп, ПА «семаглутид» препаратынын жеткирүүлөрүн токтотуудан баш тарткандыктан, 2023-жылдын октябрь айында Россияда «Оземпик» препаратынын аналогдору «Семавик», «Квинсента», «Велгия» аталыштары менен катталган.

3. Ошондой эле ВИЧти дарылоого арналган каражаттарды жеткирүү боюнча түзүлгөн кырдаалды белгилөө керек. Долутегравир активдүү затын камтыган, «Тивикай» аталышында чыгарылган каражат Россия рыногуна британдык фармацевттик компания GlaxoSmithKline (GSK) тарабынан дистрибьютордук бөлүм аркылуу жеткирилет. Долутегравир активдүү заты, ошондой эле аны ар кандай комбинацияларда камтыган фармацевттик композиция жана аны алуу ыкмасы «Вайв Хелткер Ко.» (АКШ) жана «Шионоги энд Ко. Лтд» (JP) компанияларынын ээлигиндеги ЕА014162 евразиялык патенти менен корголгон. Бул патенттин мөөнөтү 2029-жылы аяктайт.

⁶ Гражданский кодекс Российской Федерации (часть четвертая) от 18.12.2006 № 230-ФЗ (с изменениями и дополнениями) // Кодекс: официальный портал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/902019731> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

Өкмөт тарабынан кабыл алынган чечимдерди ишке ашыруунун натыйжасында калкты белгилүү дары-дармектер менен камсыздоонун жетишсиздиги же жоктугу шарттарын калктын ден соолугун коргоо маселелери чечилди.

2024-жылдын июль айында Россия Федерациясынын Федералдык монополияга каршы кызматы GSK дистрибьютордук бөлүмү тарабынан өткөрүлгөн аукцион боюнча нааразылыктан улам Россиянын Саламаттыкты сактоо министрлиги тарабынан бул каражатты сатып алууну токтотту. Баштапкы сатып алуу баасы 1,86 млрд рублдиге түзгөн, сооданын жеңүүчүсү GSK болуп чыккан эмес, долутегравирдин аналогун чыгаруучу «Промомед Рус» компаниясынын дистрибьютору болуп саналган россиялык «БСС» ЖЧКсы жеңүүчү болуп чыккан, ал сатып алуу үчүн баштапкы бааны 20 млн рублге аз сунуштаган. Нааразылыктан улам «БСС» ЖЧК менен жарандарды дары-дармек менен камсыздоону пландоо жана уюштуруу боюнча Федералдык борбордун ортосундагы келишимге кол коюу токтотулган. Ошондой эле нааразылыкта келишимдин баштапкы баасынын туура эмес бычылганы белгиленген. Келишимде көрсөтүлгөн баа боюнча компания каражатты узак мөөнөттүү келишимдин негизинде (1,5 жылга) жеткирүүгө тийиш болчу, бирок жүргүзүлгөн сатып алуу жеткирүүгө 2024-жылдын 1-декабрына караштырылган. Компаниянын ою боюнча, келишимдин төмөн баасы дары-дармектердин дженериктерин жеткирүүчүлөрдүн аукционго катышуусуна себеп болгон. Ошол эле учурда компания каражаттын баасын 30% төмөндөтүү менен бирге жеткирүү көлөмүн көбөйтүү сунушун киргизген. 2024-жылдын август айында дагы бир тендер өткөрүлүп, анын жыйынтыгы боюнча 2-сентябрда GSK менен келишим түзүлгөн. Натыйжада «Тивикай» каражатын жеткирүү маселеси 2024-жылдын июль-сентябрь айларында Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн катышуусу менен жөнгө салынган.

Белгилеп кетчү нерсе, Өкмөт тарабынан кабыл алынган чечимдерди (5.1-5.3-пункттар) ишке ашыруунун натыйжасында, Тизмеден белгилүү дары-дармектер менен калкты жетиштүү түрдө камсыз кылуу мүмкүн болбогон же алар жок болгон шарттарда калктын ден соолугун коргоо маселелери чечилип, патент ээлеринин монополиялык абалы жоюлуп, ошондой эле дары-дармектердин баасы төмөндөтүлгөн.

4. Жарандык кодексин 1360-беренесинин нормаларын колдонуу тажрыйбасы көрсөтүп тургандай, бул норма пандемия жана Тизмедеги дары-дармектердин жеткирүү көлөмүнүн азайышы менен байланышкан өзгөчө кырдаалдарга байланыштуу колдонулуп баштаган, алардын жоктугу калктын ден соолугуна коркунуч

жаратат. Жогоруда көрсөтүлгөн уруксат берүү учурлары мамлекеттик органдардын Жарандык кодексин 1360-беренесинин нормаларын колдонууда ийкемдүүлүгүн көрсөтүп турганы менен, укук колдонуу мажбурлоо лицензиялоо механизм ишке ашыруунун процедуралык маселелерин жөнгө салуучу эрежелерди иштеп чыгуунун зарылдыгын аныктады.

2024-жылдын 15-февралындагы № 122 Россия Федерациясынын Президентинин «Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу жөнүндө чечимдерди кабыл алуу тартибин жакшыртуу тууралуу» Жарлыгын ишке ашыруу максатында, 2024-жылдын 27-мартындагы № 380 токтомунун негизинде Россия Федерациясынын Өкмөтү тарабынан Экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча Өкмөттүк комиссиянын карамагында Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу маселелери боюнча негизги комиссиянын алдындагы комиссия (мындан ары – Комиссия алдындагы комиссия) түзүлдү, ошондой эле Подкомиссия тууралуу Жобо жана Комиссия алдындагы комиссия тарабынан патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу жөнүндө чечимдерди кыска мөөнөттө кабарлоо жана аларга ылайыктуу компенсация төлөп берүү менен кабыл алуу эрежелери бекитилген.

Укук колдонуу мажбурлоо лицензиялоо механизм ишке ашыруунун процедуралык маселелерин жөнгө салуучу эрежелерди иштеп чыгуунун зарылдыгын аныктады.

Комиссия алдындагы комиссия Россиялык компанияларга, чет элдик патент ээлери лицензия берүүдө негизсиз баш тарткан учурда, бирдиктүү пункт принциби боюнча иш жүргүзөт. 2024-жылдын 1-августунда өткөн Комиссия алдындагы комиссиянын биринчи жыйынында бекитилген патенттик укук объектисин патент ээсинин макулдугусуз колдонуу жөнүндө арыз формасы Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин сайтында ачык жеткиликтүү түрдө жарыяланган. Бул форманы колдонуу арыз ээлерине Комиссия алдындагы комиссияга берилүүчү маалыматты жакшыраак түзүмдөөгө, ошондой эле бардык талап кылынган маалыматтарды берүүгө мүмкүндүк берет. Эгерде арызда мындай маалыматтар жана аларды тастыктаган материалдар жок болсо, арыз формалдуу негиздер боюнча каралбайт.

Учурда Комиссия алдындагы комиссияга эки кайрылуу жөнүндө белгилүү. Кызыкдар тараптар тарабынан

берилген ойлоп табууларды колдонууга уруксат берүү боюнча арыздарды кароо жана Экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча Өкмөттүк комиссиянын төрагасы тарабынан бекитүү үчүн документтерди даярдоо боюнча укук колдонуу практикасы али калыптана элек болгону менен, Өкмөт тарабынан кабыл алынган чаралар оң натыйжа берет деп айтууга негиздер бар.

1362-берененин колдонулушу Жарандык кодексте

Жарандык кодексин 1362-беренесинин 1-пунктунун жоболоруна ылайык, мажбурлоо лицензиясын алуу үчүн сотко кайрылган арыз ээси ойлоп табууну колдонуу каалоосу жана даярдыгын тастыктаган далилдерди берүүгө, ошондой эле патент ээсине сунушталган лицензия берүү шарттарын, анын ичинде ойлоп табууну пайдалануу көлөмүн, лицензиялык төлөмдөрдүн өлчөмүн, тартибин жана төлөө мөөнөттөрүн көрсөтүүгө тийиш,

Ошондой эле мажбурлоо лицензиясын берүү негиздеринин бири болуп, Жарандык кодексин 1358.1-беренесинин 2-пунктунун жобосу саналат, ал өркүндөтүлгөн ойлоп табуунун патент ээсине, башка адамдын укугуна таандык болгон башка ойлоп табуусуз аны колдонууга мүмкүн болбогон учурда колдонулат.

Россия Федерациясынын Жогорку Сотунун Пленумунун 2019-жылдын 23-апрелиндеги №10 «Россия Федерациясынын Граждандык кодексинин төртүнчү бөлүгүн колдонуу жөнүндө»¹⁰ токтомунун 43-пунктунда жөнөкөй (ички эмес) лицензияны берүү шарттарынын тизмеси түзүлгөн, алар доо арызда көрсөтүлүшү керек. Бул талап аткарылбаса, доо арыз каралбаган абалда калтырылат. Ошондой эле Жогорку Сот өз токтомунда мажбурлоо лицензиялоо боюнча иштерди кароодо Жарандык кодексин 445-беренесинин 1-пунктунун жоболору колдонулушу керектигин белгиледи, анда лицензиялык келишим түзүүдө анын тараптарынын каалоосуна эмес, мыйзамдын милдеттүү көрсөтмөлөрүнө негизделген келишим түзүү процедурасынын өзгөчөлүктөрү каралган.

Патенттелген ойлоп табууну колдонууга мажбурлоо лицензиясын берүү боюнча талаш-тартыш жарандык укуктук мамилелер боюнча экономикалык талаштарга тиешелүү жана ойлоп табуу колдонулган өндүрүмдүн рыноктогу жетишсиздигин аныктоого байланыштуу маселелерди тактоо талаштын тараптары көрсөткөн далилдердин негизинде сот тарабынан жүргүзүлөт, алар өз талаптары жана каршылыктарынын негиздери катары көрсөтүлгөн (Жарандык процесстик кодексин 56, 67-беренелери, Арбитраждык процесстик кодексин 65, 71-беренелери). Айтылгандар дары-дармек каражатына тиешелүү ойлоп табуу колдонулган белгилүү бир дары-дармек каражатынын рынокто жетишсиздигин аныктоого толугу менен тиешелүү.

Соттук тартипте Россиялык компания «Мик» ЖЧКнын фармацевттик компания Vertexке каршы лицензиялык келишимди түзүүгө мажбурлоо тууралуу доосу боюнча № А40-185112/2022 иши каралган. Биринчи инстанциядагы соттун чечими менен доо арыз толугу менен канааттандырылган эмес.

Апелляциялык инстанциядагы соту фармацевттик компания Vertexти, «Трикафта» дары-дармек препаратына бир нече патенттин укук ээсин, бир нече патент боюнча ойлоп табууларды жетиштүү колдонбогонуна байланыштуу «МИК» ЖЧКга жөнөкөй (ички эмес) лицензияны берүүгө милдеттендирди. Апелляциялык инстанциядагы соту ишке тиешеси бар далилдерди изилдөө процессинде Vertex компаниясы «Трикафта» дары-дармек каражатын Россия рыногуна белгилүү курактык топтогу бейтаптардын жылдык керектөөсүнүн 8%дан азыраагын камсыз кылган көлөмдө жеткиргени аныкталды, бул дары-дармек каражаты ошол бейтаптарга сунушталышы мүмкүн. Сот доо арыз ээсинин патент ээсине лицензиялык келишим түзүү сунушуна жана доо арыз ээсинин патенттелген ойлоп табууларды колдонууга даярдыгына байланыштуу далилдерди да изилдеген.

Учурдагы ички укуктарды чектөө Париж конвенциясынын 5А-беренесинин, ТРИПС макулдашуусунун 31 жана 31bis-беренелеринин, ошондой эле Евразия конвенциясынын 12-беренесинин жоболорун чагылдырат.

Кассациялык инстанциядагы сот (Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун президиуму) Vertex жана «Санофи Россия» ААК тарабынан берилген кассациялык даттанууларды карап чыгып, чет өлкөлүк компания Vertex жана «Санофи Россия» ААКтын кассациялык даттанууларын канааттандырбоо тууралуу 2023-жылдын 25-сентябрындагы № А40-185112/2022 токтому боюнча апелляциялык инстанциядагы соттун токтомун өзгөртүүсүз калтырган. Жогорку Соттун соттук коллегиясы чет элдик компания Vertex жана «Санофи Россия» ААКтын кассациялык даттанууларын канааттандырган эмес.

Белгилей кетүү керек, Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун президиуму 2024-жылдын 16-январындагы токтомунда мажбурлоо лицензиясын берүү боюнча иштерде кайсы жагдайларды аныктоо далилдөө предметине кирерин так белгилеген. Бул төмөнкүлөрдү камтыйт: 1) Мажбурлоо лицензиясы суралган ойлоп табууну жетишсиз колдонуу; 2) Мажбурлоо лицензиясын сураган тараптын ойлоп табууну колдонууга даярдыгы жана мүмкүнчүлүгү; 3) Доогер патент ээсине лицензиялык

¹⁰ Россия Федерациясынын Жогорку Сотунун Пленумунун 2019-жылдын 23-апрелиндеги №10 «Россия Федерациясынын Граждандык кодексинин төртүнчү бөлүгүн колдонуу жөнүндө» токтому // Кодекс: расмий портал. — URL: <https://sudrf.cntd.ru/document/554351687> (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

келишим түзүү сунушу менен кайрылганбы жана мындай келишимдин орнотулган практикага дал келүүсү.

Жыйынтыктап айтканда, кабыл алынган соттук актынын башкы жыйынтыгы патент ээсинин монополиялык абалын жоюу болгонун белгилесе болот. Себеби соттук процесс атаандаштык мүнөзгө ээ болгондуктан, тараптар иштин жүрүшүндө сот иш боюнча тараптар тарабынан берилген далилдерди карап чыгып, баалай тургандыгын эске алышы керек.

Корутунду

Россия мыйзамдарындагы ойлоп табууларды колдонбогон же жетишсиз колдонгон учурларда, ошондой эле өзгөчө зарыл болгон учурларда өзгөчө укуктардын колдонулушун чектөөнү жөнгө салган нормаларды талдоодо бул нормалар Жарандык кодекске жана Россия Федерациясынын эл аралык келишимдерине негизделген жана тең салмактуу деп жыйынтык чыгарууга мүмкүндүк берет. Учурдагы өзгөчө укуктарды чектөөлөр Париж конвенциясынын 5А-беренесинин, ТРИПС макулдашуусунун 31 жана 31bis-беренелеринин, ошондой эле Евразия конвенциясынын 12-беренесинин жоболорун чагылдырат.

Мажбурлоо лицензиялоо механизм жөнө салуучу нормалар жетиштүү деңгээлде тең салмактуу жана ийкемдүү болуп саналат. Мамлекет институт патенттөөнүн оптималдуу иштеши үчүн өзгөчө укуктарды берип жатып, ошол укуктардын ишке ашыруу чектерин жана аларды чектөө мүмкүнчүлүктөрүн бир эле учурда белгилейт. Ошол эле учурда, патенттик укук объекттерин укук ээлеринин макулдугусуз колдонууга уруксат берилген учурларда, эксклюзивдүү укуктарды чектөө Жарандык кодексин 1239, 1360 жана 1362-беренелери менен мыйзамдуу түрдө белгиленген. Жогоруда айтылганды эске алуу менен, Жарандык кодексин 1360 жана 1362-беренелеринде каралган мажбурлоо лицензиялоо

процедуралары патенттөө институтунун бузулушуна алып келет деп эсептөөгө негиз жок.

Белгилей кетчү нерсе, Жарандык кодексин 1360 жана 1362-беренелерин колдонуу патент ээлеринин монополиялык абалын жоюуга мүмкүндүк берди, ошондой эле өлкө калкы, ошондой эле бейтаптардын айрым топтору жашоо үчүн маанилүү дары-дармек каражаттары менен камсыз кылынды. Мунун натыйжасында патент ээлеринин бааларды төмөндөтүү жана дары-дармек каражаттарын кайра жеткирүүнү жандандыруу боюнча сүйлөшүүлөрдү жандандырууга кызыгуусу артты.

Ойлоп табууну жетишсиз колдонуу критерийлеринин так эместиги тууралуу кеңири тараган пикирлерге байланыштуу айта турган болсок, дары-дармек каражаттарына тиешелүү ойлоп табуулардын жетишсиз колдонулушу маселелерин патенттелген ойлоп табуулар камтылган белгилүү бир дары-дармек каражаттарынын жетишсиздигин же жетишсиздик тобокелдигин аныктоо өткөргүчү аркылуу карап чыгуу максатка ылайыктуу. Жарандык кодексин 1360 жана 1362-беренелерин колдонуу көрсөтүп тургандай, дары-дармек каражаттарына тиешелүү ойлоп табууну жетишсиз колдонуу объективдүү критерийи белгилүү ооруларды дарылоодо керектүү дары-дармек каражаттарынын жетиштүүлүгү же жетишсиздиги болуп саналат, анткени мындай препараттардын жоктугу же жетишсиздиги калктын ден соолугуна коркунуч жаратат.

Ошондой эле, дары-дармек каражаттарына тиешелүү ойлоп табуулар боюнча мажбурлоо лицензиялоо процедураларына кабыл алынган чаралардын таасирин баалоо үчүн келечекте укукту колдонуу практикасын изилдөө максатка ылайыктуу. Бул изилдөөлөр учурдагы жөнгө салууну ишке ашыруунун алсыз жерлерин аныктоого жана экономикалык жана социалдык тармактарды эске алуу менен толук кандуу түшүнүктү түзүүгө мүмкүндүк берет.

Адабияттардын тизмеси

1. Латынцев, А. В. Применение гражданско-правовых механизмов принудительного лицензирования в здравоохранении / А. В. Латынцев // Патенты и лицензии. – 2024. – № 4. – С. 43-51.
2. Латынцев, А. В. Отличие правовой природы принудительного лицензирования и возмездного безлицензионного использования объектов патентной охраны / А. В. Латынцев // Журнал российского права. – 2023. – № 3. – С. 56-68.
3. Завьялова, М. Принудительное лицензирование как механизм-исключение в фармацевтическом секторе / М. Завьялова // Ремедиум. – 2016. – № 12. – С. 6-14.
4. Ворожевич, А. С. Пределы осуществления и защиты исключительного права патентообладателя. – М.: Статут. – 2018. – 320 с.
5. Гюльбасарова, Е. В. Изъятия из патентной монополии / Е. В. Гюльбасарова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2023. – № 41. – С. 23-32.

6. Малыгина, А. Н. Институт принудительного лицензирования в патентном праве РФ / А. Н. Малыгина // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2021. – № 31. – С. 56-68.
7. Боденхаузен, Г. Парижская конвенция по охране промышленной собственности: Комментарий / Г. Боденхаузен; Пер. с фр. Тумановой Н. Л., под ред. проф. Богуславского М. М.; Вступ. статья Питовранова Е. П. – М.: Прогресс. – 1977. – 310 с.
8. Справочный документ об исключениях для целей выдачи принудительных лицензий SCP/30/3, 21 мая 2019 г. Постоянный комитет по патентному праву, Тридцатая сессия, Женева, 24-27 июня 2019 г. / ВОИС: сайт. – URL: Электронный ресурс: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/ru/scp_30/scp_30_3.pdf (кайрылуу датасы: 18.11.2024).

Автор тууралуу маалымат

Наталья Константиновна Николаенко, техникалык илимдердин кандидаты, ФӨМИ «Федералдык өнөр жай менчиги институтунун» башкы илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээк көчөсү, 30, корп. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8299-1887>; otd1816@rupto.ru.

References

1. Latynthev, A.V. (2024), "Application of civil law mechanisms of compulsory licensing in healthcare", *Patents and licenses*, no 4, pp. 43–51.
2. Latynthev, A.V. (2023), "The difference between the legal nature of compulsory licensing and paid unlicensed use of patent protection objects", *Russian Law Journal*, no 3, pp. 56–68.
3. Zavyalova, M. (2016) "Compulsory licensing as an exception mechanism in the pharmaceutical sector", *Remedium*, no 12, pp. 6–14.

4. Vorozhevich, A. S. "Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder". Moscow: Statut. 2018, 320 pp.
5. Gulbassarova, E. V. (2023) "Exceptions from the patent monopoly", *Journal of the Intellectual Property Court*, no 41, pp. 23–32.
6. Malygina, A. N. (2021) "Institute of Compulsory Licensing in the Patent Law of the Russian Federation", *Journal of the Intellectual Property Court*, no 31, pp. 56–687.
7. Bodenhausen, G. (1977), *Parizhskaia konvencija ob intelektualnoy sobstvennosti: Kommentarii* [Paris Convention for the Protection of Industrial Property: Commentary]. Translated by Tumanova N. L., in prof. Boguslavsky M. M. (ed.); Introductory article by Pitovranov E. P., Progress, Moscow, Russia.
8. Reference document on the exception regarding compulsory licensing SCP/30/3, May 21, 2019. Standing Committee on the Law of Patents, Thirtieth Session Geneva, June 24 to 27, 2019, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_30/scp_30_3-main1.pdf (Accessed 18 Nov 2024).

Information about the author

Natalia K. Nikolaenko, Cand. Sci. (Technical Sciences), Leading Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8299-1887>; otd1816@rupto.ru.

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 15.11.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 04.12.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 06.12.2024-жылы кабыл алынган

Жарандык кодексин 1360 жана 1362-беренелерин колдонуу патент ээлеринин монополиялык абалын жоюуга мүмкүндүк берди, жана өлкө калкы, ошондой эле айрым бейтаптар топтору жашоо үчүн маанилүү дары-дармек препараттары менен камсыздалды. Мунун натыйжасында патент ээлеринин бааларды төмөндөтүү жана дары-дармектерди кайрадан жеткирүүнү калыбына келтирүү боюнча сүйлөшүүлөрдү жандандырууга кызыгуусу арткан.

2 ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИКТИН ЭКОНОМИКАСЫ

Илимий макала

Original article

УДК 347.77: 658.5

EDN: <https://elibrary.ru/nijrjf>

Илимий-агартуу уюмдарында интеллектуалдык менчикти башкаруу жана билимди капиталдаштыруу боюнча стратегиялык ыкмалар

Марина Александровна Боровская[✉], Антон Анатольевич Афанасьев, Анастасия Юрьевна Никитаева,
Татьяна Викторовна Федосова, Александр Владимирович Кононенко

Түштүк федералдык университет

[✉]bma@sfnedu.ru

Кыскача мүнөздөмө: интеллектуалдык менчикти башкаруунун натыйжалуу механизмдерин издөө өлкөнүн илимий-технологиялык көз карандысыздыгын камсыз кылуу жана экономикасын өнүктүрүү үчүн өзгөчө мааниге ээ, бул заманбап нерселердин кыймылдаткычы болгон илимий-билим берүү уюмдары үчүн да абдан актуалдуу. Иштин максаты – интеллектуалдык менчикти башкаруу тутумун изилдөөнүн учурдагы абалын жана бул тармакта университеттердин стратегиялык өнүгүү ишмердүүлүгүн аныктоо, ошондой эле Россиянын илимий-билим берүү уюмдарында интеллектуалдык менчикти башкарууну өркүндөтүүнүн жаңы ыкмаларын издөө. Дүйнөлүк тажрыйбаны карап чыгуу үчүн Lens.org эл аралык наукометрикалык тутумунда индекстелген илимий басылмалардын библиометрикалык жана наукометрикалык анализи жүргүзүлгөн. Университеттерде интеллектуалдык менчикти стратегиялык башкаруу боюнча түзүлгөн терминдер картасы изилдөө фокусу формалдуу келишимдерден, лицензиялардан жана биргелешкен ишканалардан заманбап нерселердин ачык моделдерине, принциптерине, шарттарына, трансформацияларына, заманбап жигердүүлүккө, долбоорлорго жана санарип платформаларга жылганын аныктоого мүмкүндүк берди. Интеллектуалдык менчикти натыйжалуу башкаруунун негизги элементтеринин бири – бул илимий изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын практикалык иш-аракетке жигердүү интеграциялоого шарттарды түзүү. Интеллектуалдык менчикти башкаруунун стратегиялык ыкмаларын иштеп чыгуу түзүмдүү мүнөзгө ээ болуп, интеллектуалдык менчикти колдоо жана өнүктүрүү тутумуна, ошондой эле түзүлүп жаткан интеллектуалдык менчик объектиси негизинде өндүрүмгө карата түзүлүшү керек. Университет деңгээлинде интеллектуалдык менчикти башкаруу боюнча сунушталган ыкманы колдонуу стратегиялык пландоо багыттарын өнүктүрүүнү жана интеллектуалдык менчикти башкаруу стратегиясынын үч ченемин (уюм, автор, өндүрүмдү) эске алуу менен Россия университеттери үчүн практикалык мааниге ээ. Интеллектуалдык менчикти жана билимди башкарууга карата стратегиялык мамиле рынок жана технологиялардын тез өзгөргөн шарттарына ийкемдүүлүк, кызматташуу жана ылайыкташууга негизделиши керек, бул илимий-билим берүү уюмдарынын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу үчүн маанилүү фактор болуп саналат.

Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчикти башкаруу стратегиялары, билимди капиталдаштыруу, илимий долбоорлорду башкаруу, билим экономикасы, илимий изилдөөлөрдүн натыйжалуулугу, библиометриялык анализ, илимий метрия

Шилтеме келтирүү үчүн: Боровская, М. А. М.А. тарабынан сунушталган интеллектуалдык менчикти башкаруу жана илимий-билим берүү уюмдарында билимди капиталдаштыруу боюнча стратегиялык ыкмалар Боровская, А. А. Афанасьев, А. Ю. Никитаева, Т. В. Федосова, А. В. Кононенко // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 384-393.

Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations

Marina A. Borovskaya[✉], Anton A. Afanasyev, Anastasia Yu. Nikitaeva, Tatyana V. Fedosova, Alexander V. Kononenko

Southern Federal University

[✉]bma@sfnedu.ru

Abstract: efficient mechanisms for managing intellectual property are critical for ensuring scientific and technological sovereignty and economic growth, related to scientific and educational organizations that are drivers of innovation. This study aims to identify the current state of research on the intellectual property management systems and the strategic development of universities, while also exploring new approaches to enhance intellectual property management in scientific and educational organizations in Russia. To incorporate global best practices, we performed a bibliometric and scientometric analysis of scholarly publications indexed in the international database Lens.org. The term map generated for strategic intellectual property management in universities reveals a notable shift in research emphasis – from traditional agreements, licensing, and joint ventures toward open innovation models, principles, conditions, transformations, innovation activities, projects, and digital platforms. A pivotal aspect of a successful intellectual property management involves fostering an environment where research outcomes can seamlessly be transferred to practical application. Strategic approaches to intellectual property management should be systemic and designed with consideration of both the infrastructure supporting intellectual property development and the products derived from these assets. Implementing such an approach at the university level, aligned with strategic planning objectives and encompassing three core dimensions of intellectual property strategy (organization, author, product), holds significant practical implications for Russian universities. Ultimately, flexible, collaborative, and adaptable strategies are essential for navigating dynamic market and technological landscapes, thereby bolstering the competitiveness of scientific and academic institutions.

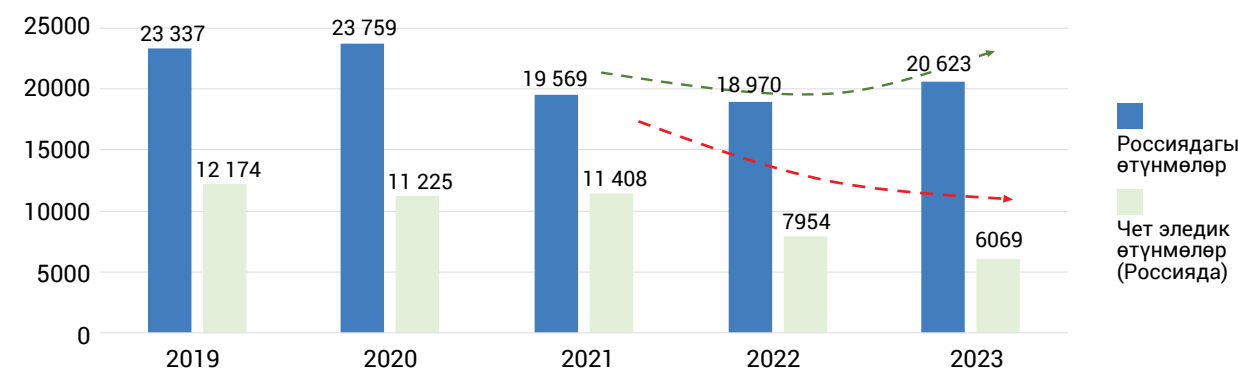
Keywords: intellectual property management strategies, knowledge capitalization, research management, knowledge economy, research efficiency, bibliometric analysis, scientometrics

For citation: Borovskaya M. A. Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations / M. A. Borovskaya, A. A. Afanasyev, A. Yu. Nikitaeva, T. V. Fedosova, A. V. Kononenko // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 4. P. 384–393.

Киришүү

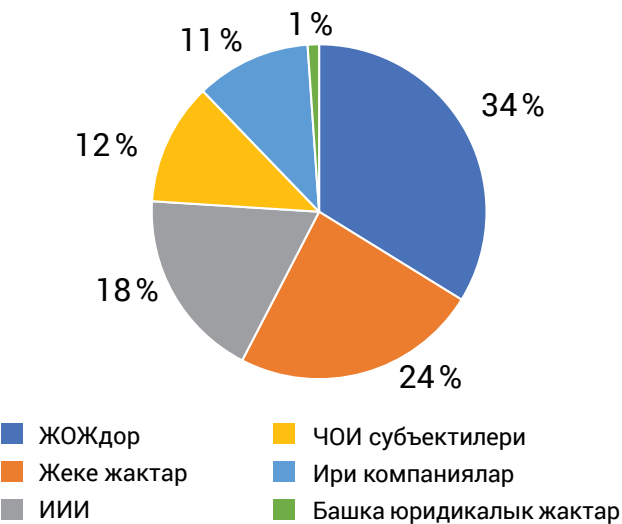
Заманбап экономика көбүнчө илимий-технологиялык келечектүүлүккө жана жогорку технологиялык өндүрүмдү өндүрүүгө негизделген, бирок жаңы билимди пайдалануу жана интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын (ИИЖ) башкаруу бардык тармактарда жана чөйрөлөрдө барган сайын маанилүү болуп жатат. Акыркы жылдары Россияда ойлоп табуучулук активдүүлүктүн оң динамикасы байкалып, анын ичинде

интеллектуалдык менчик (ИМ) объекттерин каттоо боюнча арыз берүүгө байланыштуу иш-аракеттердин өсүшү байкалууда 2021-жылдан тартып орус авторлорунун жалпы арыздардагы үлүшү барган сайын өсүп жатат, бул геосаясий кырдаалга байланыштуу чет өлкөлүк арыздардын кыскарышынын фонунда жергиликтүү иштеп чыгуучулардын интеллектуалдык менчик объекттерин коргоого жана коммерциялаштырууга болгон кызыгуусунун артканын көрсөтүүдө (1-сүрөт).

1-сүрөт.

2019–2023-жылдар аралыгында Россия Федерациясынын ойлоп табуулар боюнча патенттерге арыз берүү динамикасы 2023-жылдагы Роспатенттин отчетунун маалыматтары боюнча авторлор тарабынан түзүлгөн.

2-сүрөт.

Россиядагы ойлоп табуулар боюнча арыздардын түзүмү (Россиялык арыздардын жалпы санынын % үлүшү) 2023-жылдагы Роспатенттин отчетунун маалыматтары боюнча авторлор тарабынан түзүлгөн.

2023-жылдын аягына карата иштеп жаткан патенттердин жалпы саны 250 миңден ашкан, алардын 67%, 2023-жылга карата Роспатенттин жылдык отчетунда белгиленгендей, Россиянын жарандарына таандык¹.

Белгилей кетсек, жогорку окуу жайлар (ЖОЖ) жана илимий-изилдөө институттары (ИИИ) тарабынан берилген арыздардын үлүшү 52%дан ашык (ЖОЖдордуку 33,8%, ал эми ИИИдыкы 18,4%), бул илимий-билим берүү уюмдарынын Россиядагы интеллектуалдык менчикти башкаруу тутумундагы маанилүү ролун белгилүү деңгээлде аныктайт (2-сүрөт).

Өлкө үчүн маанилүү маселе болуп, Россиядагы жогорку окуу жайларда түзүлгөн интеллектуалдык менчик объекттерин (ИМО) коммерциялаштыруунун деңгээлин жогорулатуу эле эмес, орус илимий-билим берүү уюмдарынын патенттик активдүүлүк өсүш темптерин сактоо да милдет бойдон калууда, анын төмөн деңгээли бул изилдөөдө каралган негизги көйгөйлөрдүн бири болуп саналат. ИМти башкаруу деп илимий-билим берүү уюмдарынын жетекчилигинин жана кызматкерлеринин ИИЖнин жашоо циклинин бардык этаптарында – изилдөө темасын аныктоодон тартып, коммерциялаштыруу стадиясына жана ИМоне болгон өзгөчө жана башка мүлктүк укуктарды башкарууга, ошондой эле аларды экономикалык ишмердүүлүктө кардарлар менен өнөктөштөрдү тартуу аркылуу пайдаланууга багытталган максаттуу иш-аракеттерди түшүнөбүз. Бул иш-аракеттердин негизги максаты максималдуу натыйжага жетишүү болуп саналат. Интеллектуалдык

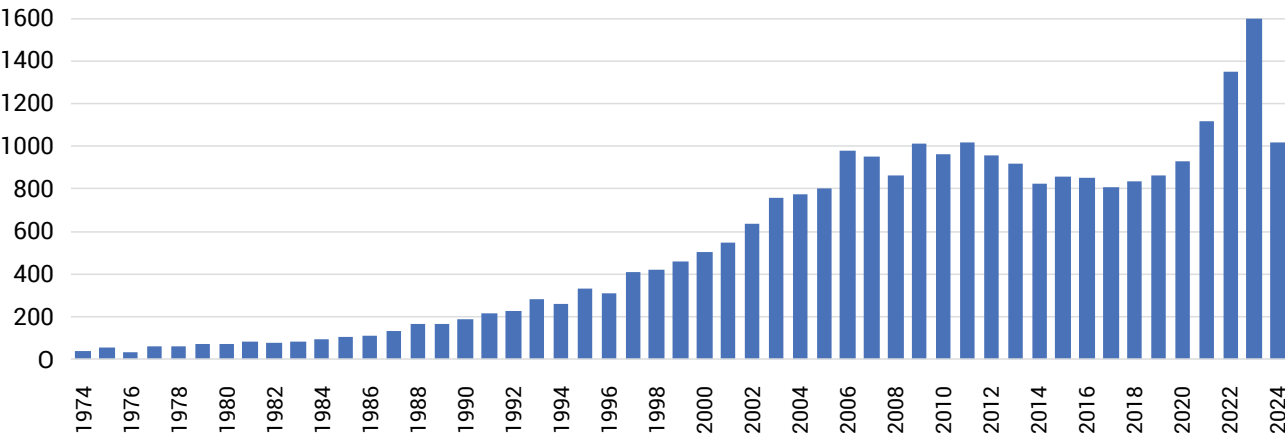
¹ 2023-жылга карата Интеллектуалдык менчик боюнча Федералдык кызматтын жылдык отчету: Интеллектуалдык менчик – өлкөнүн технологиялык биринчилигинин негизги платформасы / Ю. редакциясы астында С. Зубова, О. П. Неретина. – Москва: ФӨМУ, 2023. – 180 с.

менчикти башкаруунун натыйжалуу механизмдерин издөө, айрыкча заманабп кыймылдаткыч күч катары эсептелген университеттерде, экономиканы өнүктүрүү жана илимий-технологиялык көз карандысыздыкты камсыздоо үчүн өзгөчө мааниге ээ. Ошол эле учурда, илимий-билим берүү уюмдарында интеллектуалдык менчикти башкаруу боюнча стратегиялык ыкмаларды иштеп чыгуу тутумдук мүнөзгө ээ болушу керек жана ИМти колдоо жана өнүктүрүү тутумуна да, түзүлүп жаткан ИМОнин негизиндеги өндүрүмгө да багытталууга тийиш. Ушул байланышта ИМти башкаруу тутуму боюнча изилдөөлөрдүн учурдагы абалын жана бул багытта университеттердин стратегиялык ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнү аныктоо, ошондой эле Россиянын илимий-билим берүү уюмдарында ИМти башкарууну өркүндөтүүнүн жаңы ыкмаларын издөө максатка ылайык көрүнөт.

Материалдар жана изилдөө ыкмалары

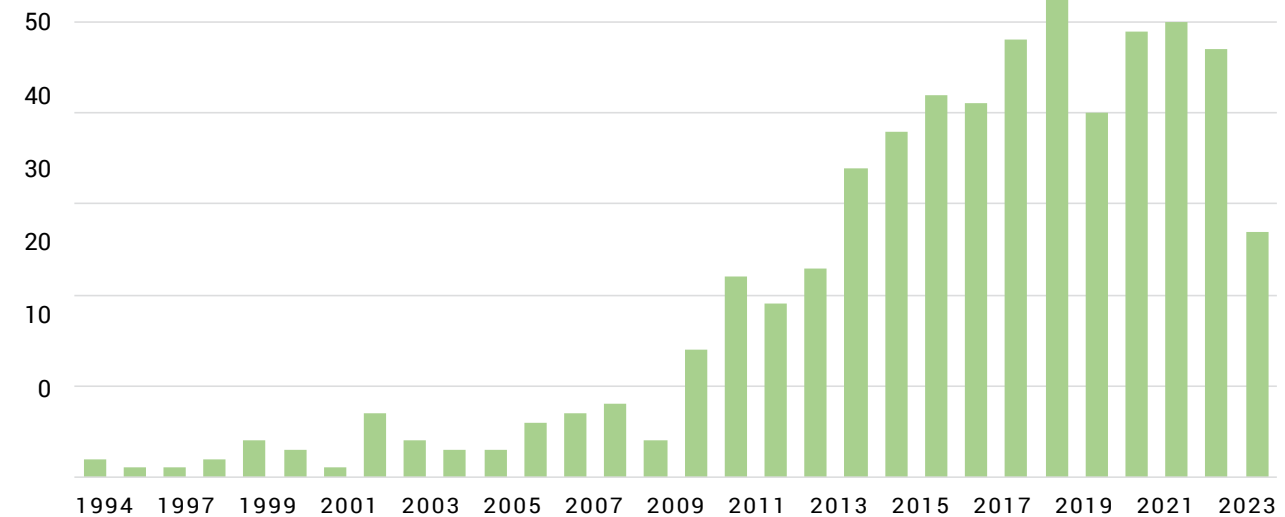
Илимий-билим берүү уюмдарында ИМти башкаруу маселелерин изилдөө акыркы жылдары кеңири таралууда. ИМти башкаруу боюнча дүйнөлүк тажрыйбаны кароо максатында эл аралык Lens.org илимий метриялык тутумунун негизинде адабияттардын динамикасын, талаптуулугун, географиялык жана тематикалык бөлүштүрүлүшүн талдоо жүргүзүлгөн. Публикациялар базасын түзүү үчүн алгач «башкаруу», «интеллектуалдык менчик», «университеттер» негизги сөздөрү менен издөө суроосу түзүлгөн. Бул учурда университеттер интеллектуалдык менчикти башкарууну ишке ашырган эл аралык контексттеги илимий-билим берүү уюмдарынын эң типтүү мисалдары катары тандалган. Көрсөтүлгөн издөө суроосу боюнча 2024-жылдын июль айына карата 27 387 илимий публикация табылган. Жылдар боюнча публикациялардын динамикасы 3-сүрөттө көрсөтүлгөн.

Андан соң издөө суроосу негизги сөздөргө «стратегиялык» контекстти кошуу аркылуу такталган. Бул учурда публикациялардын саны төрт эседен ашык кыскарып, 6607 жарыяланган эмгекти түздү. Бул учурда өзгөрүүлөргө тек гана публикациялардын саны эмес, ошондой эле тренддер, лидерлик кылган уюмдар жана тематикалык чөйрөлөр да кирет. Уюмдардын арасында биринчи орунга Россия Илимдер академиясы (Гарвард университети менен бирге) чыгат, ал эми предметтик чөйрөлөрдүн арасында негизгилер бизнес жана экономика болуп калат. Бул учурда белгиленген ачкыч сөздөр боюнча публикациялар базасында эң көп шилтеме кылынган эмгектердин арасында Индустрия 4.0 тууралуу макалалар орун алган. 2010-жылдан бери орус уюмдары университеттердеги ИМти стратегиялык башкаруу тематикасы боюнча изилдөөлөргө болгон кызыгуунун өсүүсү байкалууда (4-сүрөт). Улуттук деңгээлде РИАнын бул тармактагы публикациялар саны боюнча көрсөткүчтөрү бул тематика боюнча илимий изилдөөлөрдү жүргүзгөн башка уюмдардын көрсөткүчтөрүнөн дээрлик жети эсе жогору (5-сүрөт). Публикациялардын санынын динамикасын талдоо бул тематикалык чөйрөдө өсүүчү

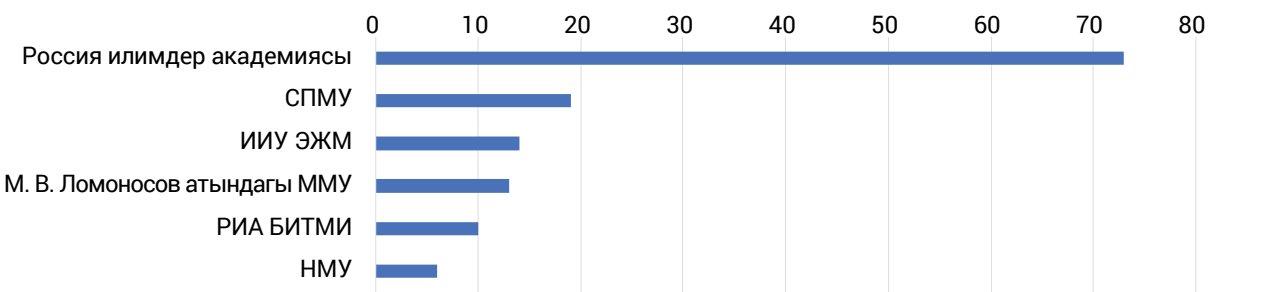
3-сүрөт.

Интеллектуалдык менчикти башкаруу тематикасы боюнча публикациялардын санынын динамикасы университеттерде 1974 жылдан 2024-жылга чейин. Lens.org маалыматтары боюнча авторлор тарабынан даярдалган

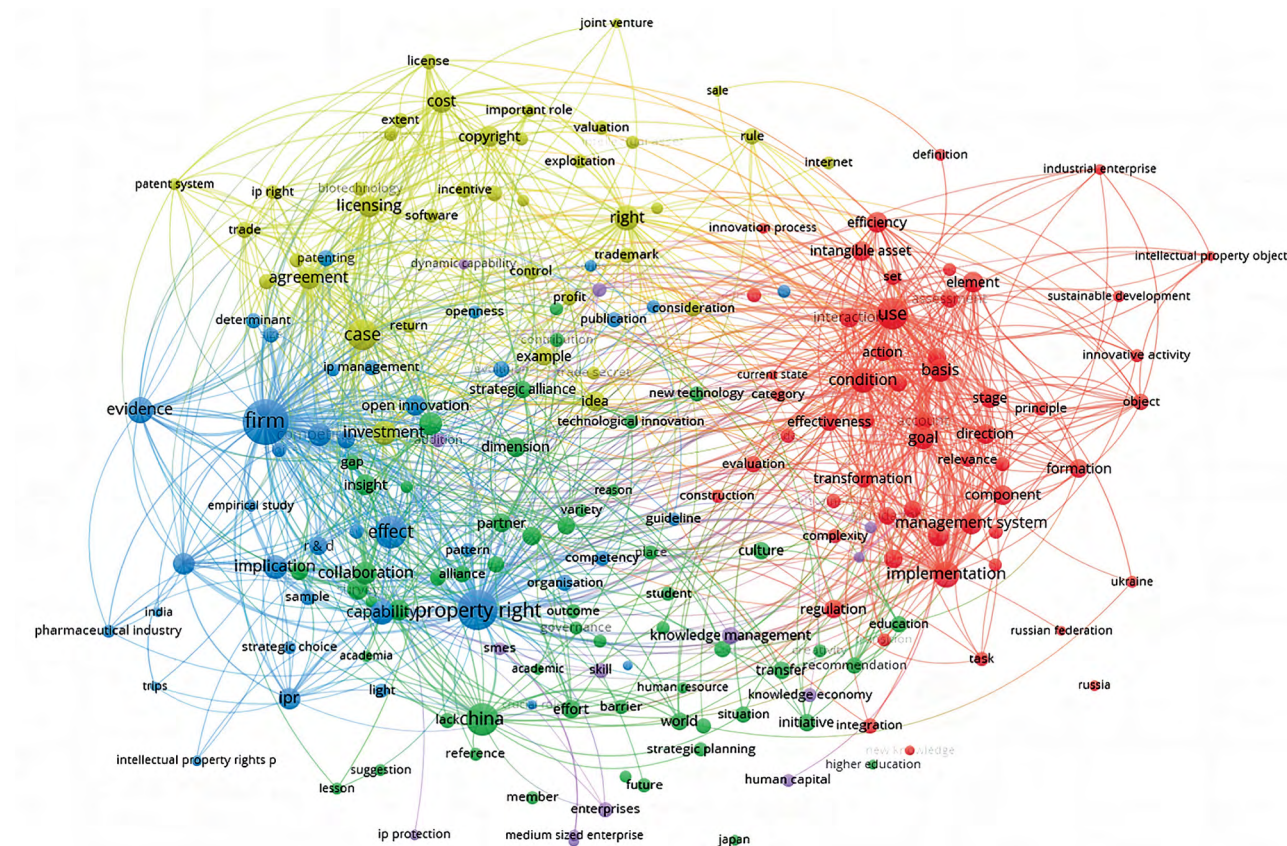
4-сүрөт.

Россиялык уюмдарга байланыштуу публикациялардын университеттердеги интеллектуалдык менчикти стратегиялык башкаруу тематикасы боюнча жылдар боюнча бөлүштүрүлүшү. Lens.org маалыматтары боюнча авторлор тарабынан даярдалган

5-сүрөт.

Интеллектуалдык менчикти стратегиялык башкаруу тематикасы боюнча университеттерде изилдөөлөрдү жүргүзүү боюнча (публикациялардын саны боюнча) Россиянын алдыңкы 5 уюму. Lens.org маалыматтары боюнча авторлор тарабынан даярдалган

6-сүрөт.

Университеттердеги интеллектуалдык менчикти стратегиялык башкаруу боюнча терминдердин тармактык картасы. Авторлор тарабынан Lens.org маалыматтарынын негизинде VOSviewer жардамы менен түзүлгөн.

тренддердин сакталышы боюнча божомол чыгарууга мүмкүндүк берет.

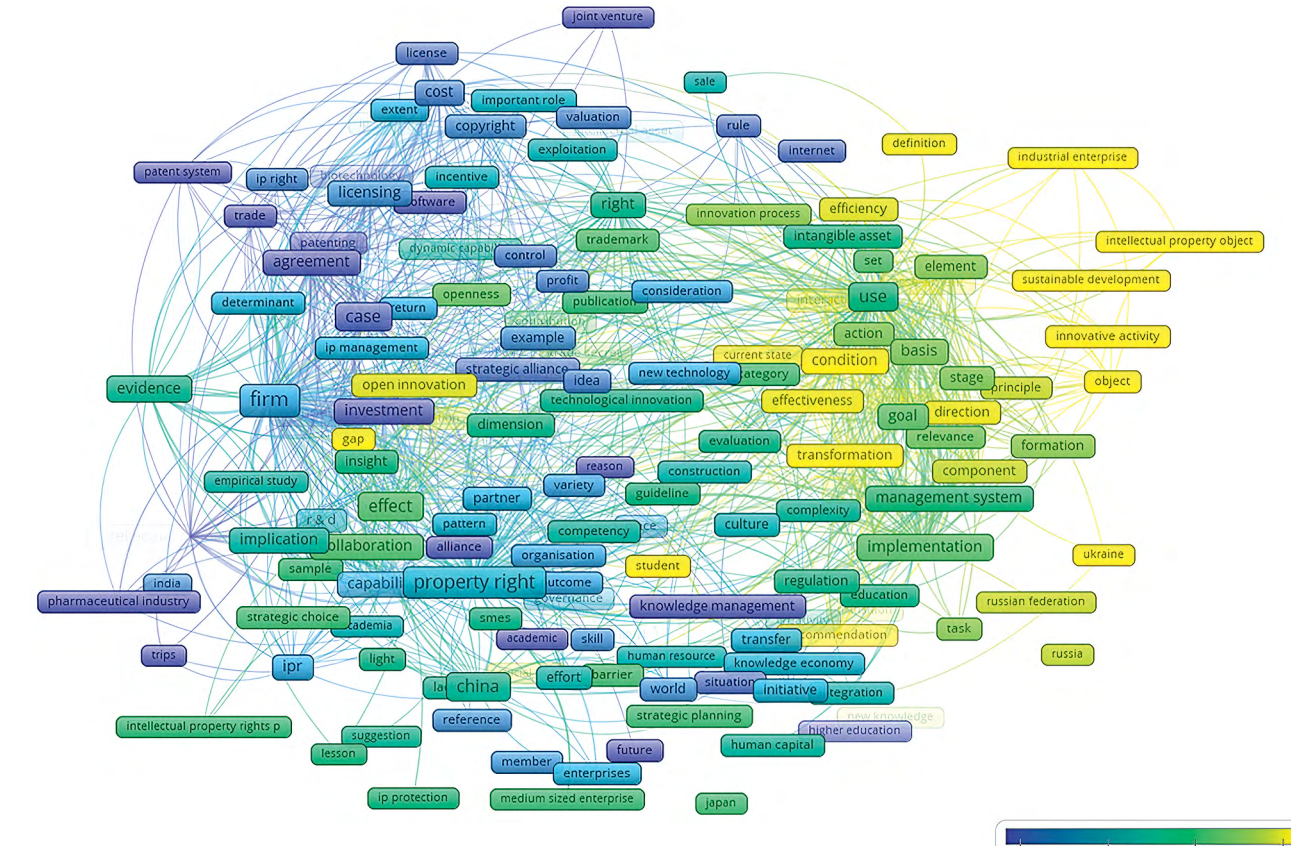
Изилдөөнүн жүрүшүндө публикациялар боюнча маалыматтардын негизинде VOSviewer программалык өндүрүмүн колдонуу менен тармактык карта түзүлгөн (кластерлештирүү 2000-жылдан бери актуалдуулугу боюнча ирилген 1000 макала боюнча жүргүзүлгөн). Макалалар өлкөлөр боюнча чектөө коюлбастан колдонулду.

Натыйжада, 6-сүрөттө көрсөтүлгөн тармактык карта түзүлдү (203 термин беш кластерге бөлүнгөн). Берилген изилдөө түшүнүктөрүнүн визуализациясынан көрүнүп тургандай, кластерлердеги борбордук терминдер кыйла айырмаланат, бул жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн белгилүү бир багытын чагылдырат. Көк кластерде бул фирма, менчик укуктары, мүмкүнчүлүктөр жана таасирлер. Кызыл кластерде – колдонуу, ишке ашыруу, менеджмент системасы, жөнгө салуу, шарттар, натыйжалуулук, материалдык эмес активдер, туруктуу өнүгүү жана заманбап жигердүүлүк. Сары кластерде эң маанилүү терминдер – кейс, инвестициялар, макулдашуулар, лицензиялоо, чыгымдар жана патенттик түзүм. Жашыл кластерде негизги терминдер – Кытай, стратегиялык пландоо, технологиялык трансфер, технологиялык заманбаптар, аракеттер жана тоскоолдуктар. Кызгылт

кластерде негизги терминдер – ишкердик-модель, билимди башкаруу, динамикалык жөндөмдөр, адам капиталы жана адаттар.

Университеттерде ИМти стратегиялык башкаруу боюнча терминдердин тармактык картасын публикациялардын убактысы боюнча талдоо учурунда башкача маанилик көрүнүш жаралат (7-сүрөт). Терминдерди изилдөө убакыт өткөн сайын изилдөө фокусунун жылганын көрсөтөт: расмий макулдашууларга, лицензияларга, инвестицияларга жана биргелешкен ишканаларга көңүл буруу акырындап азайган (7-сүрөттөгү кызгылт жана көк көрсөткүч), ал эми ачык заманбап моделдерге, принциптерге, шарттарга, заманбап жигердүүлүккө, трансформацияларга жана санарип платформаларга көңүл буруу көбөйгөн (терминдердин сары жана ачык жашыл түс спектри).

Андан ары жүргүзүлгөн контент-талдоо көрсөтүп тургандай, каралып жаткан блоктогу публикациялар тематикасы стратегия менен байланышкан университеттердин ИМти башкаруу боюнча саясаты жана анын нормативдик камсыздоосун [1, 2], заманбап саясат жана патенттик саясат анын курамдык бөлүгү катары [3, 4] камтыган кеңири маселелердин спектрин камтыйт. Илимий иштердин олуттуу бөлүгүндө көңүл [5] маселелерге жана

7-сүрөт.

Университеттерде интеллектуалдык менчикти стратегиялык башкаруу боюнча терминдердин тармактык картасынын публикациялар убактысы боюнча бөлүштүрүлүшү. Авторлор тарабынан Lens.org маалыматтарынын негизинде VOSviewer жардамы менен түзүлгөн.

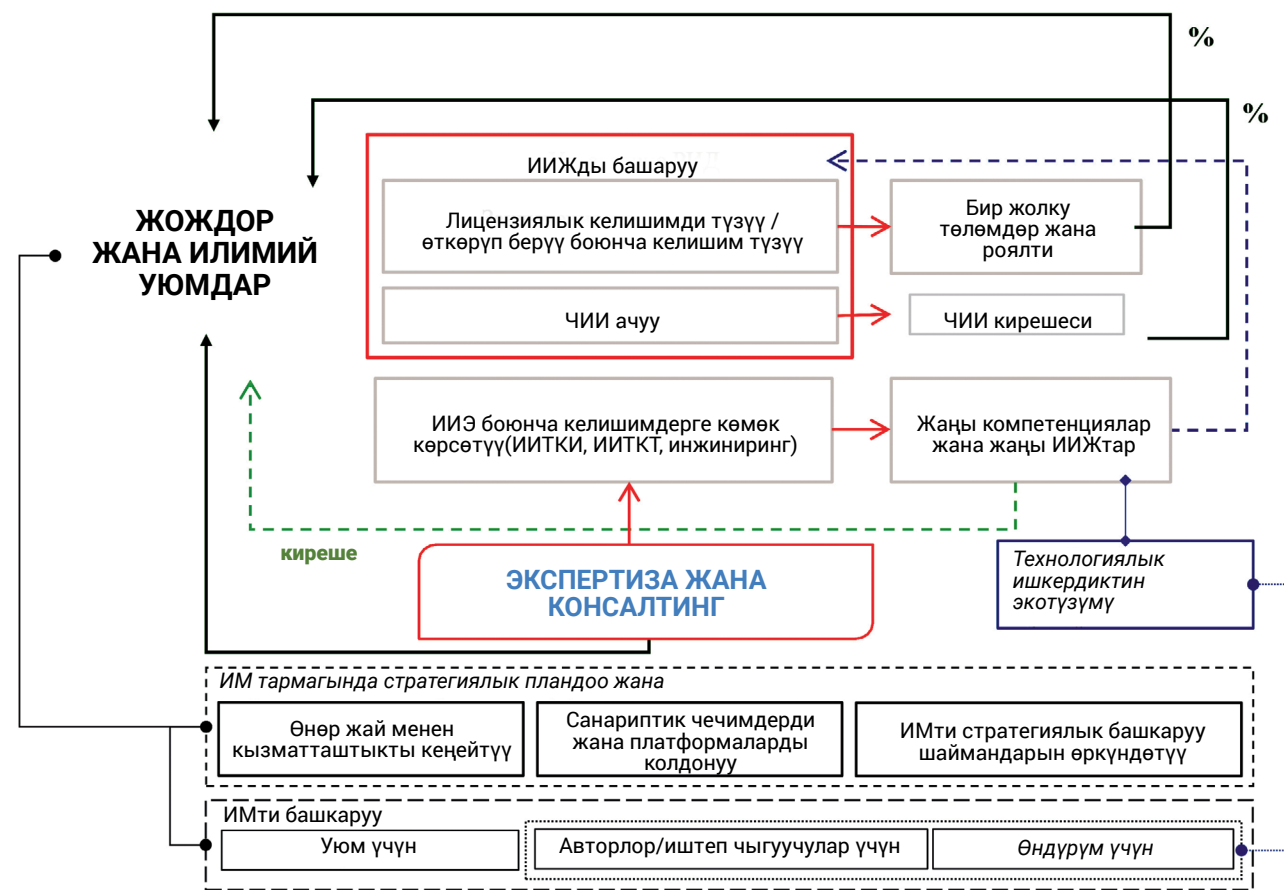
интеллектуалдык менчикти стратегиялык башкарууга багытталган механизмди түзүүнүн ар кандай концептуалдык жана практикалык аспектилерине, анын ичинде заманбап ишмердүүлүктүн негизги субъекттери катары университеттерге багытталат [6]. Сөз ачык заманбап экотүзүмдөрдү өнүктүрүү [7-9], санарип платформаларды жана экотүзүмдөрдү өнүктүрүү [10], мамлекеттин бул процессти олуттуу ролу менен ишкердик университеттерди калыптандыруу [11], аймактардын илимий-технологиялык өнүгүүсүн «Илим жана университеттер» улуттук долбоору аркылуу камсыздоо [12] жөнүндө болуп жатат. Жалпысынан алганда, жүргүзүлгөн адабияттарды талдоо изилдөө жүргүзүүнүн актуалдуу багыттарын гана эмес, бул тематикалык тармактагы кемчиликтерди да аныктоого мүмкүндүк берди.

Изилдөөнүн жыйынтыктары

Университеттерде ИМти башкарууга арналган илимий-метрикалык базалардагы иштердин маанилүү компоненттерин изилдөө көрсөтүп тургандай, жарыяланган стратегиялык ыкмалар ишмердүүлүк принциптерин иштеп чыгуу, коммерциялаштыруу көйгөйлөрү [13], уюмдук структураны өзгөртүү [14] жана маркетингдик ыкмаларды пайдалануу менен

чектелет [15]. Бул университеттерде интеллектуалдык менчикти башкаруу стратегиясын ишке ашыруу боюнча методикалык иштеп чыгуулар жетишсиз экенин жана илимий-окутуучу уюмдарда ИИЖ трансферинин экономикалык натыйжалуулугу жетишсиз экенин көрсөтөт. Федералдык деңгээлде студенттерди жана университет кызматкерлерин акселерациялык программаларга, ишкердик жөндөмдөр боюнча тренингдерге тартуу, стартап-студияларды өнүктүрүү, ошондой эле инженердик билим берүүнү кайра форматтоо боюнча демилгелер ишке ашырылууда. Бул «Алдыңкы инженердик мектептер» федералдык долбоорун ишке ашырууну камтыйт, ал университеттик чөйрөдө ИМти башкаруу боюнча стратегиялык ыкмаларды калыптандырууну актуалдаштырат.

Интеллектуалдык менчикти башкаруу тармагындагы ишке ашыруу потенциалына ээ болгон эң маанилүү сунуштарга кызматкерлердин ИМти башкаруу (анын ичинде патенттөө, лицензиялоо) боюнча жөндөмдөрдү алуу жана ИМти колдоочу инфраструктураны, анын ичинде университеттик технологиялык ишкердик платформаларын өнүктүрүү кирет. Бул платформалар окутуу жана идеядан ишке ашырууга даяр өндүрүм же стартапка чейин долбоорлорду өнүктүрүү аркылуу

8-сүрөт.

Схема управления интеллектуальной собственностью на уровне университета с учетом направлений развития стратегического планирования и трех измерений (организация, автор, продукт) стратегии управления в сфере ИС. Составлено авторами.

маанилүү ИИЖын комплекстүү аныктоого багытталган. 2023-жылы «Университеттик технологиялык ишкердик платформа» аттуу федеральдык долбоордун алкагында Түштүк Федералдык университетте төмөнкү иш-чаралар ишке ашырылган: 3 акселерациялык программа (1500дөн ашуун катышуучу, 165 стартап-долбоор); ишкердик жөндөмдөр боюнча 8 сааттык форматтагы 76 тренинг (4700 студент үчүн, анын ичинде ЮФУнун 19 тренери тарабынан өткөрүлгөн 34 тренинг); «Ишкердик кайноо чекити» (2000 катышуучу үчүн 150дөн ашуун стартап иш-чаралар). Бул университетте долбоорлорду акселерациялоо тутумунун түзүлгөнүн жана анын масштабын көрсөтөт.

Интеллектуалдык менчикти башкаруу университет деңгээлинде үч (уюм, автор, өндүрүм) негизги өлчөмдү эске алуу менен жүргүзүлүшү максатка ылайыктуу көрүнөт. Бул уюмдун, автордун/иштеп чыгуучунун жана түзүлүп жаткан продукттун өзүнчө, бирок бири-бири менен шайкештирилген стратегияларын иштеп чыгуунун мүмкүнчүлүгүн камтыйт. Стратегиялар ИМти башкаруу боюнча мамлекеттик, ишкердик жана коомдук суроо-талаптарды муниципалитет, регион жана мамлекет

деңгээлинде эске алуу менен түзүлүшү керек. Ошондой эле, бул стратегиялар илимий-изилдөө иштерин жана кадрларды даярдоону камтышы шарт, мында алынган натыйжаларды индустриялык өнөктөштөргө гана эмес, түздөн-түз билим берүү процесстерине да, анын ичинде технологиялык ишкердүүлүктүн экотүзүмү аркылуу – инкубаторлор, акселераторлор жана стартап-студиялар аркылуу өткөрүп берүү камсыз кылынат (8-сүрөт).

Мында ИМти башкарууну жакшыртуу уюмдагы ИМти башкаруу маданиятын өнүктүрүү жана ИМти башкаруу стратегияларын иштеп чыгуу аркылуу, анын ичинде интеллектуалдык менчик менен иштөө үчүн санариптик түзүмдөрдүн негизинде камсыз кылса болот. Узак мөөнөттүү пландоо жана ИМти башкаруу стратегияларын иштеп чыгуу жаатында уюмдун жалпы деңгээлин гана эмес, кызматкерлердин ИМти башкаруу боюнча жеке стратегияларын түзүү мүмкүнчүлүгүн да эске алуу керек. Мындан тышкары, ИИЖын жана билим берүү контентин өндүрүмдүк ыкманын логикасында иштеп чыгуу зарыл (бул ыкмага ылайык, катышкан адистердин ишмердүүлүгү толук кандуу өндүрүм алуу багытында жүргүзүлөт).

«Уюм, автор, продукт» ыкмасын колдонуу Түштүк федералдык университетинде ИМти башкаруу стратегиясын иштеп чыгууда ИМти башкаруу системасын жаңылоого, кайра түзүүгө жана активдештирүүгө мүмкүнчүлүк берди. Бул 2021-жылга салыштырмалуу 2023-жылы ИМти чөйрөсүндө жетишилген көрсөткүчтөрдүн жогорулашына таасирин тийгизди. Айрыкча, түзүлгөн ИИЖнын саны 55,9%га көбөйүп, 795 бирдикти түзгөн, ал эми бир ИПКге эсептелген ИИТКИ көлөмү 15,9%га өсүп, 1,4 миллион рублга жеткен².

Жүргүзүлгөн анализ көрсөткөндөй, илимий-билим берүү уюмдарында, айрыкча, университет деңгээлинде интеллектуалдык менчикти башкарууга акыркы жылдары академиялык адабиятта көбүрөөк көңүл бурулуп жатат, ошондой эле университеттердин базасында технологияларды өткөрүп берүү борборлорун өнүктүрүү боюнча бир катар чаралар көрүлүүдө. Ошол эле учурда ИИЖды башкаруу стратегияларын өзүнчө кызматкерлер жана өндүрүмдөр деңгээлинде түзүүгө жетиштүү көңүл бурулбай жатат. Университеттерде стратегиялык башкаруу ыкмасы жергиликтүү (уюм деңгээлинде), регионалдык (субъект деңгээлинде), улуттук (мамлекет деңгээлинде) жана эл аралык контекстти эске алууга тийиш, алардын ар бири ИМ менен иштөөнүн өзгөчөлүгүн аныктайт. Жергиликтүү стратегия башка деңгээлдер менен шайкештирилип гана тим болбостон, ИИЖды башкаруу стратегияларын өндүрүмдүк ыкманын логикасында иштеп чыгуу жана аларды рынокто суроо-талапка ээ болгон өндүрүмдөр катары коммерциялаштыруу боюнча жоболорду камтууга тийиш. Илимий-билим берүү уюмдарынын кызматкерлери ошондой эле жаңы технологиялар жана ИМти натыйжалуу башкарууга мүмкүндүк берген санариптик платформалардын негизинде өздөрүнүн ИМти (ИИЖ) башкаруу стратегияларын түзүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу керек. Ушул себептен профилдик бөлүмдөргө, анын ичинде технологияларды өткөрүп берүү борборлоруна, кызматкерлердин ИИЖды коммерциялаштырууга болгон маалымдуулугун жана кызыгуусун жогорулатуу боюнча активдүү позицияны ээлөө маанилүү, бул бир жагынан, ал эми экинчи жагынан – өнөр жай жана ишкердик менен кызматташтыкты кеңейтүү.

Корутунду

Макалада илимий-билим берүү уюмдарындагы ИМти башкаруу стратегиялык ыкмаларын жана билимди капиталдаштыруу процесстерин талдоо жүргүзүлгөн. Негизги көңүл ушул тармактагы изилдөөлөрдүн учурдагы абалына бурулуп, негизги көйгөйлөр жана өнүгүү келечектери аныкталды.

ИМти натыйжалуу башкаруунун негизги милдеттеринин бири – илимий изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын практикалык ишке активдүү интеграциялоо үчүн шарттарды түзүү. Бул ишкердик менен коомдун муктаждыктарын

билим берүү жана изилдөө процесстерине интеграциялоого негизделген узак мөөнөттүү стратегияларды иштеп чыгууну талап кылат.

Практикалык сунуштар заманбап нерселерди стимулдаштыруу механизмдерин иштеп чыгууну, укуктук колдоону жакшыртууну жана изилдөөчүлөр менен окутуучулардын дем-шык берүү түзүмүн өркүндөтүүнү камтыйт. Ошондой эле тышкы өнөктөштөр менен, анын ичинде өнөр жай жана мамлекеттик түзүмдөр менен өз ара аракеттешүүнү чыңдоо боюнча чаралар сунушталды, бул билимди натыйжалуураак капиталдаштырууга жана аларды коммерциялык жактан ийгиликтүү иштеп чыгууларга айлантууга көмөктөшөт.

Демек, ИМти жана билимди башкаруу боюнча стратегиялык ыкма рыноктун жана технологиялардын тез өзгөрүп турган шарттарына ийкемдүүлүк, кызматташтык жана ылайыкташуу негизинде түзүлүшү керек, бул илимий-билим берүү уюмдарынын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуунун маанилүү фактору болуп саналат.

Адабияттардын тизмеси

1. Suglovov, A. E., Orlova, K. S., Zharov, A. N., Katys, P., & Novikov, A. V. (2021). Intellectual property policy of universities: specific regulation. Revista Tempos e Espaços em Educação, 14 (33), e16155. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16155>
2. Управление интеллектуальной собственностью в экономике знаний: правовое регулирование и коммерциализация: монография / науч. ред.: А. А. Афанасьев, М. А. Боровская, Ю. А. Колесников, Т. В. Федосова; Южный федеральный университет. – Ростов-на-Дону; Таганрог: Издательство Южного федерального университета, 2023. – 348 с. DOI 10.18522/801300100.
3. Kortov S. V., Terlyga N. G., Shulgin D. B., Unegova I. E. Patent Strategy as a Key Component of Innovation Development in Universities. University Management: Practice and Analysis. 2019; 23 (5): 85-96. DOI: 10.15826/umpra.2019.05.044.
4. Использование патентных пулов в качестве одного из инструментов патентной стратегии, облегчающего доступ к запатентованным технологиям / Г. П. Ивлиев, Ю. С. Зубов, Т. Н. Эриванцева, В. О. Калятин // Право и цифровая экономика. – 2023. – № 1 (19). – С. 7-27. – DOI 10.17803/2618-8198.2023.19.1.007-027.
5. Рудая, И. Л. Проблемы стратегического управления интеллектуальной собственностью российских инновационных организаций / И. Л. Рудая // Управление. – 2019. – № 1. – С. 50-59.
6. Novikov, S.V., Kulikov, S. P. Development of a Toolkit for an Intellectual Property Management System for Higher Education Institutions. Russ. Engin. Res. 44, 584-589 (2024). <https://doi.org/10.3103/S1068798X2470045X>
7. Carayannis, E.G., Meissner, D. & Edelkina, A. Targeted innovation policy and practice intelligence (TIP2E): concepts and implications for theory, policy and

² Отчет ректора И. К. Шевченко о деятельности университета за 2023 год / Южный федеральный университет. – Ростов-на-Дону; Таганрог: Издательство Южного федерального университета, 2024. – 260 с. URL: https://sfedu.ru/docs/ufudoc/otechet_rektora_2023.pdf

- practice. J Technol Transf 42, 460-484 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-015-9433-8>
8. Carayannis, E.G., Meissner, D. Glocal targeted open innovation: challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice. J Technol Transf 42, 236-252 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9497-0>
 9. Dubina, I.N., Campbell, D.F.J., Carayannis, E.G. et al. The Balanced Development of the Spatial Innovation and Entrepreneurial Ecosystem Based on Principles of the Systems Compromise: A Conceptual Framework. J Knowl Econ 8, 438-455 (2017). <https://doi.org/10.1007/s13132-016-0426-0>
 10. Неретин, О. П. Особенности формирования и развития цифровых экосистем интеллектуальной собственности / О. П. Неретин, А. В. Александрова, С. Н. Горушкина // Цифровые интеллектуальные экосистемы в экономике и промышленности. – Санкт-Петербург: ПОЛИТЕХ-ПРЕСС, 2023. – С. 68-89. – DOI 10.18720/IEP/2023.5/3.
 11. Budyldina, N. Entrepreneurial universities and regional contribution. Int Entrep Manag J 14, 265-277 (2018). <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0500-0>
 12. Медведев, В. В. Национальный проект «Наука и университеты» как механизм государственной поддержки развития территорий с высоким научно-технологическим потенциалом / В. В. Медведев // Цивилизация знаний: российские реалии: Сборник трудов XXII Международной научной конференции, Москва, 15-24 апреля 2021 года. – Киров: Межрегиональный центр инновационных технологий в образовании, 2021. – С. 106-109.
 13. Макаров, А. М. Актуальные вопросы управления интеллектуальной собственностью в вузе / А. М. Макаров // Управление интеллектуальной собственностью в Удмуртской Республике: Материалы Всероссийской научно-практической конференции, Ижевск, 25 октября 2022 года. – Ижевск: Издательский дом «Удмуртский университет», 2022. – С. 4-5.
 14. Клеткина, Ю. А. Управление интеллектуальной собственностью вуза через отдел интеллектуальной собственности / Ю. А. Клеткина // Аллея науки. – 2020. – Т. 1, № 4 (43). – С. 291-295.
 15. Гвоздецкая, И. В. Интеллектуальная собственность – фактор обеспечения технологического суверенитета и экономической безопасности / И. В. Гвоздецкая, С. Э. Майкова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 1. – С. 32-43.

Авторлор тууралуу маалымат

Марина Александровна Боровская, Экономика илимдеринин доктору, профессор, РИА академиги, Түштүк федералдык университетинин президенти. (Ростов-на-Дону, Б. Садовая көч., 105/42), ORCID 0000-0002-8089-183X; bma@sfnedu.ru

Антон Анатольевич Афанасьев, Экономика илимдеринин кандидаты, Түштүк федералдык университетинин «Экономикадагы инструменталдык, математикалык жана интеллектуалдык каражаттар» илимий изилдөөлөр борборунун улук илимий кызматкери (Ростов-на-Дону, Б. Садовая көч., 105/42), ORCID 0000-0002-4297-2663; afanasyevanton@sfnedu.ru

Анастасия Юрьевна Никитаева, Экономика илимдеринин доктору, профессор, маалыматтык экономика кафедрасынын башчысы, Түштүк федералдык университети (Ростов-на-Дону, Б. Садовая көч., 105/42), ORCID 0000-0003-0406-7440; aunikitaeva@sfnedu.ru

Татьяна Викторовна Федосова, Экономика илимдеринин кандидаты, доцент, ишкана экономикасы кафедрасынын башчысы, Түштүк федералдык университети (Ростов-на-Дону, Б. Садовая көч., 105/42), ORCID 0000-0003-1463-3346; tvfedosova@sfnedu.ru

Александр Владимирович Кононенко, Түштүк федералдык университетинин ректору жанындагы жаштар саясаты боюнча кеңешчи (Ростов-на-Дону, Б. Садовая көч., 105/42), ORCID 0000-0003-4084-0963; kav@sfnedu.ru

Авторлоштордун жарыяланган салымы

М. А. Боровская – концептуализация, методология, руководство исследованием, создание рукописи и ее редактирование.

А. А. Афанасьев – методология, формальный анализ, проведение исследования, верификация данных, создание рукописи и ее редактирование, визуализация.

А. Ю. Никитаева – методология, формальный анализ, проведение исследования, верификация данных, работа с программным обеспечением, создание рукописи и ее редактирование.

Т. В. Федосова – методология, формальный анализ, проведение исследования, верификация данных, администрирование данных, создание рукописи и ее редактирование.

А. В. Кононенко – администрирование данных, визуализация, создание рукописи.

References

1. Suglobov, A. E., Orlova, K. S., Zharov, A. N., Katys, P., & Novikov, A. V. (2021). Intellectual property policy of universities: specific regulation. Revista Tempos e Espaços em Educação, 14 (33), e16155. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16155>
2. Afanasyev, A. A., Borovskaya, M. A., Kolesnikov Yu. A. and Fedosova T. V. (ed.) (2023), Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v ekonomike znaniy: pravovoe regulirovanie i kommercializaciya [Intellectual Property Management in the Knowledge Economy: legal regulation and commercialization], Izdatelstvo Yuzhnogo federalnogo universiteta, Rostov-na-Donu; Taganrog, Russia.
3. Kortov, S. V., Terlyga, N. G., Shulgin. D. B., Unegova, I. E. Patent Strategy as a Key Component of Innovation Development in Universities. University Management:

- Practice and Analysis. 2019; 23 (5): 85–96. DOI: 10.15826/umpa.2019.05.044.
4. Ivliev, G. P., Zubov, Yu. S., Erivanceva, T. N. and Kalyatin, V. O. (2023), Foreign experience in using patent pools as one of the tools of a patent strategy that facilitates access to patented technologies, *Law and digital economy*, no 1 (19), pp. 7–27, DOI 10.17803/2618–8198.2023.19.1.007–027.
 5. Rudaya, I. L. (2019), Problems of strategic management of intellectual property of Russian innovative organizations, *Upravlenie*, no 1, pp. 50–59.
 6. Novikov, S.V., Kulikov, S. P. Development of a Toolkit for an Intellectual Property Management System for Higher Education Institutions. Russ. Engin. Res. 44, 584–589 (2024). <https://doi.org/10.3103/S1068798X2470045X>.
 7. Carayannis, E.G., Meissner, D. & Edelkina, A. Targeted innovation policy and practice intelligence (TIP2E): concepts and implications for theory, policy and practice. J Technol Transf 42, 460–484 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-015-9433-8>
 8. Carayannis, E.G., Meissner, D. Glocal targeted open innovation: challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice. J Technol Transf 42, 236–252 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9497-0>
 9. Dubina, I.N., Campbell, D.F.J., Carayannis, E.G. et al. The Balanced Development of the Spatial Innovation and Entrepreneurial Ecosystem Based on Principles of the Systems Compromise: A Conceptual Framework. J Knowl Econ 8, 438–455 (2017). <https://doi.org/10.1007/s13132-016-0426-0>
 10. Neretin, O. P., Aleksandrova, A. V. and Gorushkina, S. N. (2023), Features of the formation and development of digital ecosystems of intellectual property, *Cifrovye intellektual'nye ekosistemy v ekonomike i promyshlennosti* [Digital intelligent ecosystems in the economy and industry], POLITEKH-PRESS, Sankt-Peterburg, Russia, DOI 10.18720/IEP/2023.5/3.
 11. Budyldina, N. (2018), Entrepreneurial universities and regional contribution. Int Entrep Manag J 14, 265–277, <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0500-0/>
 12. Medvedev, V. V. (2021), The National project «Science and Universities» as a mechanism of state support for the development of territories with high scientific and technological potential, *Civilizaciya znaniy: rossijskie realii: Sbornik trudov XXII Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii* [Civilization of Knowledge: Russian Realities: Proceedings of the XXII International Scientific Conference], *Civilizaciya znaniy: rossijskie realii* [Civilization of Knowledge: Russian Realities] Moscow, Russia, 15–24 April 2021, pp. 106–109.
 13. Makarov, A. M. (2022), Topical issues of intellectual property management at the university, *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v Udmurtskoj Respublike: Materialy Vserossijskoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Intellectual property management in the Udmurt Republic: Materials of the All-Russian Scientific

and Practical Conference], *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v Udmurtskoj Respublike* [Intellectual property management in the Udmurt Republic], Izhevsk, Russia, 25 October 2022, pp. 4–5.

14. Kletkina, Yu. A. (2020), Management of intellectual property of the university through the Intellectual Property Department, *Alleya nauki*, vol. 1, no 4 (43), pp. 291–295.
15. Gvozdeckaya, I. V. and S. E. Majkova (2024), Intellectual property is a factor in ensuring technological sovereignty and economic security, *Intellectual property*. Industrial property, no 1, pp. 32–43.

Information about the authors

Marina A. Borovskaya, Dr. Sci. (Economics), Professor, Academician of RAE, President of Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000–0002–8089–183X; bma@sfnedu.ru

Anton A. Afanasyev, Cand. Sci. (Economics), Leading Researcher at the IMISE Research Center, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000–0002–4297–2663. afanasyevanton@sfnedu.ru

Anastasia Yu. Nikitaeva, Dr. Sci. (Economics), Professor, Head of the Department of Information Economics, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000–0003–0406–7440; aunikitaeva@sfnedu.ru

Tatyana V. Fedosova, Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Enterprise Economics, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000–0003–1463–3346; tvfedosova@sfnedu.ru

Alexander V. Kononenko, Advisor to the Administration for Youth Policy of Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000–0003–4084–0963; kav@sfnedu.ru

Contribution of the authors

M. A. Borovskaya – conceptualization, Methodology, Formal Analysis, Supervision, Writing – Review & Editing.

A. A. Afanasyev – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Visualization, Writing – Review & Editing.

A. Yu. Nikitaeva – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Software, Writing – Review & Editing.

T. V. Fedosova – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing.

A. V. Kononenko – Data Curation, Visualization, Writing.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 12.11.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 02.12.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 05.12.2024-жылы кабыл алынган

3 РЕГИОНАЛДЫК ЭКОНОМИКА ЖАНА ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК

Илимий макала

Original article

УДК:347.77:330.101.8

EDN: <https://elibrary.ru/osblsu>

Регионалдык бренд астындагы продукцияны жарандык жүгүртүүгө тартууга багытталган колдоо чараларын системалаштыруу ыкмалары

Олег Петрович Неретин*, Владимир Викторович Климанов**,
Светлана Николаевна Горушкина*

* Өнөр жай менчигинин федералдык институту

** Россия Федерациясынын Президентине караштуу Эл чарбасы

жана мамлекеттик башкаруу академиясы,

АКО «Коомдук финанстарды реформалоо институту»

Кыскача мүнөздөмө: макалада Россиядагы региондук бренддерди илгерилетүүгө багытталган мамлекеттик колдоо чаралары каралат. Бул макаланын басымдуулугу географиялык көрсөткүчтөр жана товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштары сыяктуу идентификациялоо каражаттарына колдоо көрсөтүү чараларын изилдөөгө багытталган. Региондук бренддерди колдоо чараларын системалаштыруу маселеси каралып, туруктуу экономикалык өсүштү камсыз кылууга жана региондук товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатууга таасир этүүчү натыйжалуу механизмдерди аныктоо максатында изилдөө жүргүзүлгөн. Жергиликтүү товар өндүрүүчүлөргө региондук бренд астында иштөө өндүрүмдөрдү аймактык рынокторго илгерилетүү үчүн берген артыкчылыктар белгиленди. Региондук нормативдик-укуктук документтерди талдоонун негизинде Россия Федерациясынын субъекттеринин аткаруу бийлик органдары үчүн өндүрүмдү региондук бренд астында жарандык жүгүртүүгө тартууну стимулдаштыруу шарттарын камсыз кылуу боюнча чаралар топтомун ишке ашыруу үчүн сунуштар иштелип чыккан. Изилдөөдө ачык булактардагы маалыматтар келтирилген. Маалыматтар 2024-жылдын октябрына карата актуалдаштырылган.

Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчик, экономикалык өнүгүү, региондук бренддер, колдоо программасы, географиялык көрсөткүчтөр; товарлардын келип чыккан жеринин аталыштары; региондук бренддерди пайдалануунун артыкчылыктары.

Шилтеме кылуу үчүн: Неретин, О. П. Региондук бренд астында продукцияны жарандык жүгүртүүгө тартууга багытталган колдоо чараларын системалаштырууга карата ыкмалар / О. П. Неретин, В. В. Климанов, С. Н. Горушкина // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 394-405.

Ыраазычылык билдирүүлөр: изилдөө ФБМБ ФӨМИнин «Географиялык көрсөткүчтөрдү жана товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын пайдалануунун Россия Федерациясынын субъекттеринин социалдык-экономикалык өнүгүүсүнө тийгизген таасирин аныктоо жана баалоо» аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында жүргүзүлгөн (каттоо номери: 124060300042-8).

Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover

Oleg P. Neretin*, Vladimir V. Klimanov**, Svetlana N. Gorushkina*

* Federal institute of industrial property

** RANEPa, NGO "Institute for Public Finance Reform"

Abstract: the article discusses government support measures aimed at promoting regional brands in Russia. The focus of this article is on the study of support measures in relation to such means of individualization as geographical indications and appellations of origin. The problem of systematization of measures to support regional brands in order to identify effective methods and tools that have an impact on ensuring sustainable economic growth and increasing the competitiveness of regional goods and services is considered. The advantages provided by the work under a regional brand to local manufacturers to promote products to territorial markets are highlighted. Based on the analysis of regional regulatory documents, proposals have been formulated for the executive authorities of the constituent entities of the Russian Federation on a set of measures to ensure conditions for stimulating the involvement of products under a regional brand in civil turnover. The study presents data from open sources. The information is updated as of October 2024.

Keywords: intellectual property, economic development, regional brands, support program, geographical indications, appellation of origin, advantages of using regional brands.

For citation: Neretin, O. P. Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover / O. P. Neretin, V. V. Klimanov, S. N. Gorushkina // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 394–405.

Acknowledgements: research Project of the Federal State Budgetary Institution "Federal Institute of Industrial Property" "Identification and assessment of the impact of the use of geographical indications and appellations of origin on the socio-economic development of the subjects of the Russian Federation" (reg. No. 124060300042–8).

Киришүү

Ырас, Россия Федерациясынын субъекттеринин социалдык-экономикалык өнүгүүсүндө натыйжалуу жыйынтыктарга жетишүү интеллектуалдык менчик чөйрөсүндө региондук саясатты түзүүдөн көз каранды. Бул саясат интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын (мындан ары – ИИЖ) түзүү механизмдерин өнүктүрүүгө багытталган чаралар комплексин камтууга тийиш. Интеллектуалдык менчик (ИМ) Россия Федерациясынын Конституциясына ылайык мыйзам менен корголот жана интеллектуалдык менчиктин укуктук жөнгө салынышы Россия Федерациясынын карамагына кирет (44-ст. жана 71-ст.). Ошол эле учурда, интеллектуалдык менчиктин өзгөчөлүгүн эске алуу менен, бул жагдай интеллектуалдык менчиктин аймактык деңгээлде экотүзүмдөрүн түзүүгө тоскоолдук жаратпайт. Анда интеллектуалдык менчикти колдоонун аймактык инфраструктурасын жана шаймандарын түзүү жана өнүктүрүү боюнча иш-чаралар, анын ичинде салыктык стимулдаштыруу механизмдери, ИИЖ укуктарын башкаруу тутуму жана идентификациялоо каражаттары, ошондой эле инвестициялык жана маалыматтык колдоо шарттарын камсыз кылган атайын уюмдар жана инфраструктура камтылган.

Бул макалада авторлор туруктуу экономикалык өсүштү камсыз кылууга жана региондук товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатууга таасир этүүчү эң натыйжалуу механизмдерди аныктоо максатында региондук бренддерди колдоо чараларын системалаштыруу маселесин караштырышкан

«Бренд» термини менен бириктирилген түшүнүктөрдүн жалпы жыйындысында, маркетингде белгилүү бир продукция жана кызматтар менен байланышкан маалыматтардын комплексинин символдук чагылышы катары колдонулган [1, 2], авторлор бул макалада географиялык көрсөткүчтөр (мындан ары – ГК) жана товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштары (мындан ары – ТКЖА) сыяктуу идентификациялоо каражаттарына колдоо чараларын изилдөөгө басым жасашкан¹. Авторлор Россиянын Соода-өнөр жай палатасынын вице-президенти В. В. Чубаровдун мыйзам ченемдүүлүгү жагынан региондук бренд – бул же географиялык көрсөткүч (ГК), же товарлардын келип чыккан жеринин аталышы (ТКЖА) деп эсептеген пикирин колдошот [3].

ГК жана ТКЖАны изилдөө предмети катары тандоо төмөнкүдөй бир катар негиздер боюнча кызыктуу болуп саналат:

- коллективдик маданий салттардын негизинде чыгарылган товарларды идентификациялоонун оптималдуу шайманы болуп эсептелет;
- өндүрүмдү илгерилетүү жана ата мекендик өндүрүүчүлөрдүн товарларына керектөөчүлөрдүн суроо-талаптарын канааттандыруу үчүн маркетингдик шаймандын касиеттерине ээ;

Илим, билим берүү жана маданият боюнча комиссиянын төрайымы Л. С. Гумерованын пикири боюнча,

¹ Россия Федерациясынын Жарандык кодекси (төртүнчү бөлүк) 2006-жылдын 18-декабры № 230-ФЗ. 1516-ст.

региондук бренд туристтердин көз алдында аймактын уникалдуу образын түзүүгө жардам берет, бул өз кезегинде алардын агымынын өсүшүнө жана зарыл болгон инфраструктураны өнүктүрүүгө алып келет. Региондук бренд ошондой эле аймактын маданий жана табигый мурасын сактоого жана өнүктүрүүгө көмөк көрсөтө алат, бул жердин өзгөчөлүгүн жана бөтөнчөлүгүн сактоо үчүн маанилүү тапшырма болуп эсептелет².

ГК жана ТКЖАны региондук бренддөө драйверлери катары караган С. Ю. Фабричный, О. А. Рузакова жана Е. Г. Леонидова белгилешет, айрыкча Россия Федерациясынын айрым субъекттеринде бир эмес, кээде ондогон аталыштар бар, алар калктуу конуштар жана аймактар менен байланышкан жана өзгөчө объекттер түзүлүүчү жерлерди билдирет. Бул объекттер регионго атак-даңк алып келип, туристтерди тартуу менен гана чектелбестен, маанилүү киреше да алып келет [4, 5].

А. Е. Сычев жана М. М. Рогожина региондук бренддин жардамы менен өз товарын айырмалап, анын таанымалдуулугун жогорулатуу жана керектөөчүлөрдүн көңүлүн буруу үчүн географиялык көрсөткүчтөрдү (ГК) жана товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын (ТКЖА) каттоонун маанилүүлүгүн белгилешет. Өндүрүүчү тарабынан региондук бренддердин жардамы менен мындай маркалоону жүргүзүүнүн максатка ылайыктуулугу рынокто географиялык жайгашкан жери оюнча келип чыккандыгы менен аныкталган өзгөчө товарды айырмалоо муктаждыгына байланыштуу [6].

Л. В. Щербачёва ГК жана ТКЖАнын актуалдуулугун белгилейт, бул белгилер аймактык өндүрүүчүлөрдү колдоого жана алардын товарларын коргоого байланыштуу, ал эми бул болсо өзгөчө Россия Федерациясынын экономикасынын импортту алмаштырууга багытталган азыркы баскычында абдан маанилүү [7].

Роспатенттин жетекчиси Ю. С. Zubovдун пикири боюнча, ГК жана ТКЖА менен белгиленген товарлар өз аймактарынын чыныгы «визиттик карточкаларына» жана жергиликтүү өндүрүмдүн сапатынын көрсөткүчүнө айланган³. Белгилей кетсек, методикалык жардам көрсөтүү максатында Роспатент жана Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлиги тарабынан үч тараптуу макулдашуулардын алкагында «Россия Федерациясынын региондорунда интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына жана идентификациялоо каражаттарына укуктарды башкаруу боюнча сунуштамалар» иштелип чыккан⁴.

Эксперттердин пикирлерин жалпылай келгенде, ГК жана ТКЖА аймактык рыноктордо продукцияларды

илгерилетүү үчүн региондук бренддер катары берген артыкчылыктары төмөнкүлөр:

- өндүрүүчүлөрдүн кызматташуусун жакшыртуу жана чогуу-чаран рыноктук стратегиянын эсебинен транзакциялык чыгымдарды азайтуу;
- камсыздоо чынжырындагы кошумча нарктын үлүшүн көбөйтүү;
- туруктуу туризм менен өз ара байланыш аркылуу жергиликтүү түрдүүлүктү камсыз кылуу.

Региондук бренддерди колдоо чараларына кайрылып, анализ үчүн булак катары Россия Федерациясынын субъекттеринин ченемдик актыларын карайбыз, алардын негизги массиви региондук программалар менен көрсөтүлгөн.

Изилдөө ыкмалары

Изилдөө аксиоматикалык ыкманын негизинде, ошондой эле анализ, синтез жана салыштыруу сыяктуу жалпы илимий ыкмалардын жыйындысында жүргүзүлгөн. Эмпирикалык негизди Россия Федерациясынын субъекттеринин ченемдик-укуктук документтери жана башкы жыйындысы жергиликтүү товар өндүрүүчүлөр менен көрсөтүлгөн социологиялык сурамжылоонун маалыматтары түзгөн. Жаңылыгы Россия Федерациясынын субъекттеринин региондук бренддерди колдоо боюнча мамилелерин системалаштырууда жана колдоо чаралары менен ГК жана ТКЖА белгиленген жергиликтүү бренддерди каттоо өсүшүнүн ортосундагы мыйзам ченемдүүлүктү аныктоодо жатат.

Талкуулоо жана жыйынтыктар

Ченемдик базаны түзүүнүн негизи көпчүлүк учурда 2023-жылдын 25-августундагы Россия Федерациясынын Президентинин № Пр-1676 тапшырыктарынын тизмесиндеги 11-пункт болуп саналат. Ал «Жаңы доор үчүн күчтүү идеялар» форумунун пленардык жыйынынын жыйынтыгы боюнча кабыл алынган жана ага ылайык, Россия Федерациясынын субъекттери жергиликтүү бренддерди колдоо жана илгерилетүү боюнча регионалдык программаны иштеп чыгып, аны туруктуу негизде ишке ашырууну камсыздоосу керек болчу.

Булактарды көзөмөл кылуу региондук бренддерди колдоо чараларын камсыз кылуу жана бекитүү боюнча ыкмалардын бир тектүү эместигин көрсөтүп турат. Негизги массив өз алдынча ченемдик акт катары кабыл алынган регионалдык программалар менен көрсөтүлгөн, ошондой эле алар учурдагы мамлекеттик программаларга интеграцияланышы же аткаруу бийлигинин ыйгарым укуктуу бөлүмү тарабынан аракеттер планы катары аткарылышы мүмкүн (мисал катары Коми Республикасы, Мордовия Республикасы, Чуваш Республикасы, Пенза жана Ленинград облустарын келтирсе болот). Белгилей кетсек, айрым региондордо региондук бренддерди колдоо чаралары «Экономикалык өнүгүү жана заманбап экономика» мамлекеттик программасынын, ошондой эле «Экономикалык өнүгүүгө, инвестициялык жана тышкы экономикалык

1-таблица.

Россия Федерациясынын регионалдык бренддерге колдоо көрсөтүү чараларын камсыз кылган субъекттеринин саны

Федералдык округдун аталышы	РФ субъекттеринин саны	Колдоо чараларын мыйзам менен бекитүү	Анын ичинде регионалдык бренддерди колдоо программалары
Борбордук	18	6	5
Түндүк-Батыш	11	6	7
Түштүк	7	5	4
Түндүк Кавказ	7	2	2
Урал	6	2	2
Приволжский	14	3	3
Сибирь	10	2	2
Ыраакы чыгыш	11	3	2
Жаңы региондор	4	-	-
БАРДЫГЫ:	89	29	27

ФӨМИ маалыматтарынын негизинде авторлор тарабынан түзүлгөн

ишмердүүлүккө көмөк көрсөтүү» программасынын алкагында ишке ашырылат.

2024-жылдын октябрь айына карата 56 региондо регионалдык бренддерди колдоо боюнча нормативдик актылар бар экендиги катталган, анын ичинде:

1. 29 региондун нормативдик актыларынын негизинде жергиликтүү бренддердин өндүрүүчүлөрүнө жардам көрсөтүлөт.

Россия Федерациясынын субъекттеринин нормативдик документтерине ылайык, колдоо чаралары жергиликтүү бренддерди илгерилетүүнүн жаңы форматын түзүүгө, аларды ички жана тышкы рыноктордо жайылтууга, ошондой эле региондордо ишкердик субъекттерин түзүү жана өнүктүрүү үчүн жагымдуу шарттарды түзүүгө багытталган;

2. 27 региондо кабыл алынган нормативдик-укуктук актылардын алкагында «Жергиликтүү бренддерди колдоо жана илгерилетүү» аттуу регионалдык программалар ишке ашырылууда. Регионалдык программалар ишке ашыруу мөөнөттөрү боюнча бир тектүү эмес экенин белгилөө керек. Мисалы, Белгород, Курск жана Москва облустарында программалар 2024-2026-жылдарга караштырылган, ал эми Иваново жана Рязань облустарында – 2023-2024-жылдарга, Тамбов облусундагы субсидиялар болсо 2023-жылы гана берилген.

Программалык документтердин жалпы анализи бардык региондор үчүн мүнөздүү төмөнкүдөй негизги милдеттерди аныктоого мүмкүндүк берет:

- Россия Федерациясына карата атайын экономикалык чаралар киргизилген шарттарда жергиликтүү бренддердин өндүрүмдөрүнө суроо-талапты түзүү жана сатууну стимулдаштыруу;
- ишкердик субъекттерине өз продукциясын илгерилетүү боюнча чыгымдарды азайтууда, жергиликтүү

2-таблица.

Россия Федерациясынын субъекттеринде кабыл алынган регионалдык бренддерди колдоо чараларын камсыз кылуу программалары боюнча катталган ГК жана ТКЖА объекттеринин саны

Россия Федерациясынын субъекттерин катталган ГК жана ТКЖА объекттеринин саны боюнча топтоштуруу	ГК жана ТКЖА объекттеринин саны жалпы жолунан	РФ жалпы субъекттеринин саны
Москва облусу	11	1
Свердловский облусу, Вологодский облусу	8	2
Рязань облусу, Адыгей Республикасы, Крым Республикасы	7	3
Астрахань облусу, Челябинск облусу	6	2
Ленинград облусу, Дагестан Республикасы	5	2
Чуваш Республикасы	4	1
Иванов облусу, Калининград облусу, Новгород облусу	3	3
Белгород облусу, Псков облусу, Пензен облусу, Карелия Республикасы, Мордовия Республикасы, Севастополь ш.	2	6
Курск облусу, Кемеров облусу, Сахалин облусу, Коми Республикасы, Хакасия Республикасы, Еврей АО	1	6
БАРДЫГЫ	47	26*
*Колдоо программасы бар Чечен Республикасында ГК жана ТКЖА катталган эмес.		

ФӨМИ маалыматтарынын негизинде авторлор тарабынан түзүлгөн

өндүрүмдү сатуу боюнча жаңы каналдарды түзүүдө көмөк көрсөтүү;

- ички жана тышкы рыноктордо жергиликтүү өндүрүштүн товарларынын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу.

Россия Федерациясынын субъекттеринин документтеринин массивин талдоо региондордун илгерилетүү процесстерине жетишсиз деңгээлде тартылгандыгын көрсөттү (1-таблицаны караңыз).

Эң активдүү колдоо Түндүк-Батыш жана Түштүк федералдык округдарда байкалат, ал жерде региондордун көбү өзүнүн регионалдык программаларын ишке ашырат же мыйзам менен бекитилген башка колдоо түрлөрүн колдонот.

Жергиликтүү бренддерди колдоого Приволжский, Сибирь жана Ыраакы Чыгыш федералдык округдары минималдуу күч жумшап жатышат, Борбордук, Урал жана Түндүк Кавказ федералдык округдары орточо деңгээлдеги колдоо көрсөтүп, орточо абалды ээлейт.

Талдоонун негизинде Россия Федерациясынын 9 субъектинде регионалдык бренддерди колдоо боюнча программалар же башка мыйзамдуу бекитилген чаралар жок экени айкын болду. Кыязы, буга ГК жана ТКЖА

² Региондук бренддерди кантип өнүктүрүү керектиги тууралуу панелдик талкууда талкууланган // Интеллектуалдык укук бюллетени: сайт. URL: <https://vestnikip.ru/news/6467/?ysclid=m31nqv471f446061867> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

³ Региондук бренддерди кантип өнүктүрүү керектиги жөнүндө панелдик талкууда талкууланган // Интеллектуалдык укук бюллетени: сайт. – URL: <https://vestnikip.ru/news/6467/?ysclid=m31nqv471f446061867> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

⁴ Роспатент. Интеллектуалдык менчикти башкаруу боюнча аймактар үчүн сунуштар // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат: расмий сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/regions> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

3-таблица.

Россия Федерациясынын регионалдык бренддерди колдоо чараларын камсыз кылуу программалары жок субъекттериндеги катталган ГК жана ТКЖА саны

Россия Федерациясынын субъекттерин катталган ГК жана ТКЖА объекттеринин саны боюнча топтоштуруу	Катталган ГК жана ТКЖА объекттеринин саны.	РФ жалпы субъекттеринин саны
Краснодар крайы	27	1
Ставрополь крайы	15	1
Туль облусу, Башкортостан Республикасы	9	2
Нижегород облусу	8	1
Ярослав облусу, Курган облусу, Новосибирск облусу, Северная Осетия-Алания Республикасы, Забайкальский крайы	6	5
Брянский облусу, Владимирский облусу, Тверь облусу, Оренбург облусу, Удмурт Республикасы, Марий Эл Республикасы	5	6
Киров облусу, Иркутск облусу	4	2
Санкт-Петербург ш., Воронеж облусу, Калуга облусу, Кострома облусу, Тамбов облусу, Архангельск облусу, Тюмень облусу, Карачай-Черкес Республикасы, Татарстан Республикасы, Алтай Республикасы, Камчатка аймагы, Пермь аймагы, Красноярск аймагы, Алтай аймагы	3	14
Москва ш., Волгоград облусу, Амур облусу, Тамбов облусу; Саха Республикасы (Якутия), Ингушетия Республикасы, Кабардин-Балкар Республикасы	2	7
Мурманск облусу, Ростов облусу, Самара облусу, Ульяновск облусу, Омск облусу, Томск облусу, Запорожье облусу, Сахалин облусу, Калмык Республикасы, Тыва Республикасы, Бурятия Республикасы, Ямал-Ненецк АО, Ханты-Манси АО-Югра, Приморск аймагы	1	14
БАРДЫГЫ:	80	53

ФӨМИ маалыматтарынын негизинде авторлор тарабынан түзүлгөн

объекттеринин катталуусунун толук жоктугу себеп болууда. Буга, Запорожье облусун кошпогондо, Орлов, Смоленск, Саратов, Магадан облустары, Ненецк жана Чукот автономдуу округдары, Хабаровск аймагы, жаңы региондор кирет.

Регионалдык бренддерди колдоо программасынын ГК жана ТКЖА катталуу көлөмүнө тийгизген таасирин аныктоо максатында Роспатенттин⁵ сайтындагы көрсөткүчтөрдөн үлгү алабыз (2-таблицаны караңыз).

Ошентип, регионалдык бренддерди колдоо программаларын кабыл алган 26 региондун тобунда 47 коргоо объектиси катталган. Айрым ТКЖА объекттери, мисалы, Москва облусунда, колдоо программасы кабыл алынганга чейин эле корголгон статус алган. Уникалдуу табигый жана маданий өзгөчөлүктөргө ээ болгон алты субъектте бирден коргоо объектиси катталган.

2-таблицада берилген маалыматка ылайык, регионалдык бренддерди колдоо программасынын болушу ГК жана ТКЖА тийиштүү деңгээлде өнүгүүсүн ар дайым камсыздай албайт.

Жергиликтүү программалардын натыйжалуулугун мүнөздөгөн максаттуу көрсөткүчтөр сыяктуу аспектке көңүл буруу маанилүү. Аймактык бренддерди илгерилетүү

боюнча изилдөө жүргүзгөн А. В. Молдокин жана И. В. Биткин белгилегендей, максаттуу көрсөткүчтөрдүн ичинде негизинен ГК жана ТКЖА белгилери менен белгиленген жергиликтүү өндүрүмдүн үлүшүн мүнөздөй турган көрсөткүчтөр жана экономикалык өсүүнү көрсөтүүчү башка көрсөткүчтөр бар.

Жергиликтүү программалардын натыйжалуулугун мүнөздөгөн максаттуу көрсөткүчтөр сыяктуу аспектке көңүл буруу маанилүү.

Анткен менен, жогоруда аталган авторлор калыстык менен белгилегендей, негизинен, экономикалык натыйжаны чагылдырбаган көрсөткүчтөр көбүрөөк кездешет, анын ичинде: ишке ашырылган колдоо чараларынын саны, колдоо алган бренд өндүрүүчүлөрдүн саны жана катталган товардык белгилердин саны [8].

Регионалдык бренддерди колдоо программалары жок аймактарда ГК жана ТКЖА катталуусуна мисалдарды карап көрөлү (3-таблицаны караңыз).

3-таблицада берилген маалыматка ылайык, регионалдык бренддерди колдоо программасы жок болсо да, Краснодар аймагы 27 коргоо объектиси катталгандыгы

4-таблица.

Бир региондогу катталган ГК жана ТКЖА орточо саны

Регионалдык бренддерди колдоо программасынын болушу	РФ субъекттеринин саны	ГК жана ТКЖА коргоо объекттеринин болушу	Катталган ГК жана ТКЖА объекттеринин орточо көлөмү
ООБА	26	47	1,8 бир регионго
ЖОК	53	80	1,5 бир регионго

менен регионалдык бренддерди түзүү боюнча абсолюттук лидер болуп саналганы көрүнүп турат. Ставрополь аймагында 15 ГК жана ТКЖА объекттери катталган. Алдыңкы үч орунда – Башкортостан Республикасы жана Тула облусу турат, аларда ГК жана ТКЖА белгилери менен белгиленген 9 объект катталган.

ГК жана ТКЖА боюнча 3 объект регионалдык бренддерди колдоо программалары жок Россия Федерациясынын 14 субъектинде катталган, ошондой эле программалар кабыл алынган аймактарда да 3 объект катталган.

Ошентип, 2 жана 3-таблицадагы маалыматтарды талдоо регионалдык бренддерди колдоо программаларынын болушу же жоктугу ГК жана ТКЖА каттоонун азыраак болушуна таасир этпей турганын көрсөтүп турат.

Берилген талдоодон айкын көрүнүп тургандай, регионалдык бренддерди колдоо механизмдеринин тең салмактуу эмес, бул болсо кабыл алынган программалардын жергиликтүү товар өндүрүүчүлөр тарабынан ГК жана ТКЖА каттоо жана колдонууга түрткү болуу таасири жөнүндө объективдүү баа берүү мүмкүнчүлүгүн жетиштүү деңгээлде камсыздай албайт. Федералдык өнөр жай менчик институтунун (мындан ары – ФӨМИ)⁶ маалыматы боюнча, катталган ГК жана ТКЖА объекттеринин саны боюнча лидер болгон региондор регионалдык бренддерди колдоо программалары жок Россия Федерациясынын субъекттери болуп саналат, алар: Краснодар аймагы (27 объект), Ставрополь аймагы (15 объект), ошондой эле Башкортостан Республикасы жана Тула облусу. Ошол эле учурда Чечен Республикасында программа бар, бирок ГК же ТКЖа объекттеринин бирөө да катталган эмес.

5-таблица.

«Россиянын регионалдык бренддери – жаңы өсүү чекиттери» семинарынан кийин ГК жана ТКЖА каттоо үчүн арыз берилгенине мисалдар

Семинар өткөрүлгөн жер жана күнү	Семинар өткөрүлгөнгө чейин катталган/ ГК жана ТКЖА берилген өтүнмөлөрдүн саны.	Семинар өткөрүлгөндөн кийин берилген өтүнмөлөр
Тамбов ш., 31.01.2023	-	1) «Моршанское пиво» ГК 2) «Сыр Мичуринский» ГК 3) «Котовская неваляшка» ГК 4) «Тамбовский картофель» ГК 5) «Рассказовский трикотаж» ГК 9 өтүнмө
Петрозаводск ш., 14.07.2022	1 ТКЖА катталган	1) «Карельский мед» ГК 3 өтүнмө 2) «Карельский мармелад» ГК 3) «Карельская клубника» ГК 3 өтүнмө 4) «Карельский гранит» ГК 5) «Карельская форель» ГК 6) «Карельский шунгит» ГК 7) «Карельский Иван-чай» ГК 8) «Карельская пастила» ГК 9) «Карельские узоры» ТКЖА 10) «RÄIMÄLÄ» ГК
Саранск ш., 31.10.2023	1 ГК катталган ГК 3 өтүнмө берилген	1) «Мордовская ювелирная елочная игрушка» ГК 2) мурдараак катталган «Мордовская ювелирная елочная игрушка» ГК укук берүүгө 3) «Мордовский сидр» ГК 4) «Мордовский хлеб» ГК 5) «Мордовская вышивка» ГК 2 өтүнмө

ФӨМИ маалыматтарынын негизинде авторлор тарабынан түзүлгөн

Айрыкча Тамбов облусу жана Камчатка аймагы көңүл бурууга татыктуу. Бул региондордо колдоо программалары жок, бирок регионалдык бренддердин өндүрүүчүлөрүнө каржылык колдоо көрсөтүүнү жөнгө салуучу айрым ченемдик актылар иштеп жатат. Бул санга карабастан, Тамбов облусунда жана Камчатка аймагында катталган ГК жана ТКЖА саны аз бойдон калууда: ар биринде 2 объекттен, бул көрүлгөн чаралардын натыйжалуулугунун төмөн экенин көрсөтүп турат (4-таблицаны караңыз).

Ошону менен бирге, ФӨМИ адистери жана ТКЖА каттоо үчүн арыздарды берүү процессин көзөмөлдөн өткөрүү учурунда, «Россиянын регионалдык бренддери – жаңы өсүү чекиттери» долбоорунун алкагында семинарлар өткөрүлгөндөн кийин жергиликтүү бренддерди каттоо

⁵ Федералдык интеллектуалдык менчик кызматы: расмий сайт URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands/regional-brands> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

⁶ Федеральная служба по интеллектуальной собственности: офиц. сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands/regional-brands> (дата обращения: 01.10.2024).

6-таблица.

Россия Федерациясынын субъекттериндеги жергиликтүү бренддердин товарларын өндүрүүчүлөрдү колдоо чараларынын тизмеси

Каржылык колдоо чараларынын түрлөрү	Региондордун саны	Каржылык эмес колдоо чараларынын түрлөрү	Региондордун саны
Субсидиялар	14	Маалыматтык колдоо	27
Микрозайымдарды берүү	13	Маркетингдик кызматтарды көрсөтүү / өндүрүмдү илгерилетүү боюнча башка иш-чаралар	25
Гранттар	5	Билим берүү жана консультациялык иш-чаралар	23
Кепилчилик	4	Жергиликтүү бренддердин көргөзмө-жарманке иш-чараларына катышуусуна көмөктөшүү	22
Салык жеңилдиктери	2	Өндүрүмдү сатууга көмөктөшүү	17
Ижара акысынынын жеңилдиктери	2	Жергиликтүү бренддердин реестрин түзүү	15
Каржылык (өтүнмө берүү мүнөзүнө ээ)	5	Сынак иш-чараларын өткөрүү	11
Каржылык колдоо чаралары жок	4	Жергиликтүү бренддердин сынак иш-чараларына катышуусуна көмөктөшүү	8

ФӨМИ маалыматтарынын негизинде авторлор тарабынан түзүлгөн

үчүн арыздарды берүү активдешкенин белгилешти (5-таблицаны караңыз).

Келтирилген мисалдар жергиликтүү товар өндүрүүчүлөрдү окутуу сыяктуу ыкманын натыйжалуулугун тастыктайт, анткени алар региондук бренддин өндүрүштү жана аймакты жалпы өнүктүрүү үчүн маанилүүлү экенин көрсөтүп турат.

Бул жыйынтык регионалдык өндүрүмдү түзүү жана илгерилетүү үчүн кабыл алынган чаралардын суроо-талаптуулугун баалоо, ГК жана ТКЖА боюнча интеллектуалдык укуктарды каттоонун негизинде чыгарылды. ФӨМИ 2024-жылдын III чейрегинде Россия Федерациясынын Соода-өнөр жай палатасы менен биргеликте Россия Федерациясынын 15 субъектисинде социологиялык изилдөө жүргүзгөн. Сурамжылоонун негизги катышуучулары ГК жана ТКЖА менен белгиленген өндүрүмдөрдү илгерилеткен товар өндүрүүчүлөр тарабынан көрсөтүлгөн. ГК жана ТКЖА каттоонун жана колдонуунун мүмкүн болгон экономикалык артыкчылыктарын баалоо менен, респонденттердин 31% атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жогорулашын белгилешкен; 29% сатуунун көлөмүнүн көбөйүшүн белгилешкен; 25% жаңы рынокторго чыгууну, ал эми 15% өндүрүштү кеңейтүүнү баса белгилешкен [9].

Колдоо чаралары тууралуу

Жергиликтүү бренддерди колдоо практикасын талдоо колдоо чараларынын эки категориясын: каржылык жана каржылык эмес, бөлүп көрсөтүүгө мүмкүндүк берет (6-таблицаны караңыз)

Берилген талдоонун негизинде, орточо алганда региондор 2ден 7ге чейин колдоо чараларын караштырат, алардын негизги бөлүгүн каржылык эмес жардамдын түрлөрү түзөт.

Колдоо чараларынын эң көбү – 12 түрү – Ленинград облусунун (6 каржылык жана 6 каржылык эмес) жана Адыгей Республикасынын (5 каржылык жана 7

каржылык эмес) региондук ченемдик-укуктук актыларында каралган.

Колдоо чараларынын эң аз көлөмү Тамбов облусунда жана Камчатка крайында каралган: болгону каржылык жардамдын 1 эле түрү бар. Ошондой эле Хакасия Республикасында жана Еврей Автономиялуу Облусунда каржылык эмес колдоо чараларынын 3 түрү каралган.

Каржылык колдоо чаралары 6-таблицада көрсөтүлгөн формалардын ар түрдүүлүгүн көрсөтөт.

Эң кеңири тараган форма субсидиялар болуп саналат, алар 14 региондо берилет. Экинчи орунда 13 региондо каралган жеңилдетилген шарттардагы микрозайымдар турат. Гранттарды Россия Федерациясынын 5 субъекти сунуштайт (Белгород, Ленинград, Челябинск облустарында, Чуваш Республикасында жана Адыгей Республикасында).

Каржылык жардамдын өтүнмө берүү мүнөзү Москва, Новгород, Псков, Сахалин облустарында жана Хакасия Республикасындагы ченемдик-укуктук актыларда каралган, бирок мындай жардамдын түрлөрү аныкталган эмес.

Азыраак белгилүү болгон жардам түрлөрү болуп салык жеңилдиктери жана ижара акысындагы жеңилдиктер саналат, алар болгону эки региондо – Ленинград облусунда жана Адыгей Республикасында колдонулат. Россия Федерациясынын ушул эки субъектинде каржылык колдоо чараларынын эң кеңири спектри каралган: гранттар, субсидиялар, микрокредиттер, салык жеңилдиктери, ижара акысындагы жеңилдиктер жана кепилдиктер.

Пенза жана Вологда облустарында, ошондой эле Карелия Республикасында, Коми Республикасында жана Еврей Автономиялуу Облусунда каржылык колдоо чаралары каралган эмес.

Регионалдык бренддерди каржылык колдоо боюнча федеральдык округдар боюнча жүргүзүлгөн талдоо Приволжье, Ыраакы Чыгыш жана Түндүк Кавказ федералдык округдарынын региондору ГК жана ТКЖА менен белгиленген товарларды өнүктүрүү жана илгерилетүү

үчүн каржылык жардамды эң аз деңгээлде көрсөтөрүн көрсөтөт.

Каржылык эмес колдоо чараларынын категориясында эң белгилүү болгон чаралар – бул маалыматтык колдоо, маркетинг кызматтары жана жергиликтүү бренддерди илгерилетүү боюнча башка кызматтар, анын ичинде билим берүү жана консультациялык кызматтар, ошондой эле жергиликтүү бренддердин көргөзмө-жарманке иш-чараларына катышуусуна көмөктөшүү.

Каржылык эмес колдоо чараларынын түрлөрүнүн эң көп вариациялары Россия Федерациясынын Чуваш Республикасында белгиленген – 8 түр. Рязан жана Ростов облустарында, ошондой эле Карелия, Адыгей, Дагестан жана Чечен Республикасында каржылык эмес колдоо чараларынын 7 түрү каралган.

Ошентип, регионалдык бренддерди илгерилетүү боюнча программаларда жана иш-чаралардын пландарында каржылык эмес колдоо чаралары басымдуулук кылат. Ачык көрүнүп тургандай, салык жеңилдиктери жана ижара акысындагы жеңилдиктер, ошондой эле гранттар регионалдык бренддерди каттоо процесстерин жана жергиликтүү товар өндүрүүчүлөрдүн продукциясын аймактык базарларга чыгарууну стимулдаштырууда олуттуу таасир этмек.

Колдоо ыкмалары тууралуу

Эң кеңири таралган ыкмалардын катарына белгилүү бир региондун продукциясы үчүн бирдиктүү имиджди түзүүгө жана анын таанымалдуулугун жогорулатууга жардам берген «чатыры бренддерди» колдонуу кирет.

Чатыр бренди – бул бир бренддин алдында бир нече товарларды жана кызматтарды бириктирген маркетинг стратегиясы Мындай ыкма негизги бренддин таанымалдыгын жана аброюн жаңы өндүрүмдү илгерилетүү үчүн колдонууга, маркетинг чыгымдарын азайтууга жана керектөөчүлөрдүн ишенимин жогорулатууга мүмкүндүк берет.

Россиянын Экономикалык өнүктүрүү министрлигинин⁷ маалыматы боюнча, Россиянын региондорунун үчтөн эки бөлүгү «100% Подмосковье», «Продукты Приангарья», «Новосибирь», «Орловское качество», «Тамбовская марка», «Знай Пензу» сыяктуу чатыр бренддерди колдонушат. Өлкөнүн региондорунун үчтөн экиси өз чатыр бренддерин өнүктүрүп жатышат: алар 56 субъекте түзүлгөн.

«Россияда жасалган» өлкө брендин өнүктүрүү стратегиясы өзгөчө көңүлдү бурат, ал «Кубанда жасалган», «Татарстанда жасалган», «ДНРде жасалган» сыяктуу бир топко кирген бренди менен көрсөтүлөт. «Сделано» деген сөз колдонулуп, конкреттүү аймакта өндүрүмдү (кызматтарды) даярдоо менен байланышкан регионалдык бренддердин тобу Россия Федерациясынын 36 субъекти тарабынан көрсөтүлгөн деп ФӨМИ Роспатенти билдирет.

Эң ири регионалдык чатыр бренддердин топтору Карелия Республикасында түзүлгөн, ошондой эле лидерлер

арасында Башкортостан Республикасы, Чуваш Республикасы, Вологда, Ульяновск жана Ленинград облустары, Красноярск жана Приморский крайлары бар.

Регионалдык чатыр бренддерди колдонгон катышуучулардын саны боюнча лидерлер – Москва, Москва облусу, Свердлов облусу, Башкортостан Республикасы жана Краснодар крайы.

Россия Федерациясынын субъекттеринин маалыматтык ресурстарын көзөмөлдөө көрсөткөндөй, регионалдык чатыр бренддер көбүнчө туризм, иштетүү өндүрүштөрү, жогорку технология тармактары, агроөнөр жай комплекси жана чыгармачыл индустрияларды көрсөтүүчү тармактар тарабынан колдонулат. Өндүрүлгөн өндүрүмгө кийим-кечелер, косметика, жергиликтүү азык-түлүктөр, сувенирлер, оюнчуктар, ошондой эле IT-өндүрүмдөр, туристтик кызматтар жана технологиялык иштеп чыгуулар кирет.

Чатыр брендинин концепциясы регионго бир катар олуттуу артыкчылыктарды алып келиши мүмкүн.

Керектөөчүлөрдүн таанымалдыгы жана берилгендиги:

- Өндүрүмдөрдү жана кызматтарды бирдиктүү бренддин астында бириктирүү региондун күчтүү жана таанымал имиджин түзүүгө жардам берет. Бул болсо региондун керектөөчүлөргө таанылышына шарт түзөт, бул өз кезегинде көбүрөөк туристтерди жана инвесторлорду тартууга жардам берет.
- Ар кандай демилгелерди жана долбоорлорду бирдиктүү чатыр бренддин алдында бириктирүү көрсөтүлүп жаткан кызматтардын жана өндүрүмдөрдүн сапатын стандартташтырууга өбөлгө түзүшү мүмкүн, бул ар кандай максаттуу аудиториянын каалоолорун канааттандырууга мүмкүнчүлүк берет. Керектөөчүлөр бир нече сапаттуу өндүрүм жана кызматтар бир бренддин астында бириктирилгенин көргөндө, бул алардын регионго карата ишенимин жана берилгендигин арттырышы мүмкүн.
- Чатыр бренди региондун уникалдуу табигый, маданий же экономикалык өзгөчөлүктөрүн баса белгилеп, атаандаштык артыкчылыгын түзүп, аны башка аймактардан айырмалай алат.

Экономикалык таасирлер

Чатыр бренди жакшы өнүккөн регион инвесторлор үчүн көбүрөөк жагымдуу болушу мүмкүн, анткени бул узак мөөнөттүү өнүгүүгө жана сапатты сактоого багытталган стратегиянын бар экенин көрсөтөт. Мындан тышкары, чатыр бренди колдонуу аймактарга маркетинг чыгымдарын үнөмдөөгө мүмкүндүк берет, анткени алар өзүнчө өндүрүмдөрдү же кызматтарды эмес, бүтүндөй бренди жарнамалашат. Бул жарнамалык кампаниялардын камтуусун жана натыйжалуулугун кеңейтүү аркылуу синергияны жаратат.

Ошентип, чатыр бренди региондун ички жана эл аралык рыноктогу абалын чыңдоого чоң салым кошуп, аны таанымал жана атаандаштыкка жөндөмдүү кылууга жардам бере алат.

Ошол эле учурда, чатыр бренди стратегиясын колдонууда мүмкүн болгон терс жактарга көңүл буруу маанилүү,

⁷ Россия Федерациясынын Экономикалык өнүктүрүү министрлиги: расмий сайт. Жаңылыктар бөлүмү. 2024-жыл, 15-октябрь URL: <https://www.economy.gov.ru/material/news/> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

мисалы, «бренддин бүдөмүктөлүшү», бул бир бренддин алдында өндүрүмдөр өтө эле арт түрдүү чыгарылганда бренддин кабыл алынышын алсыратып, анын өзгөчөлүгүн төмөндөтүшү мүмкүн, же өндүрүмдүн биринде көйгөйлөр жаралса, бренддин жалпы аброюна зыян келтириши ыктымал. Ошондой эле, бирдиктүү бренддин астында көптөгөн өндүрүмдөрдү башкаруу олуттуу операциялык чыгымдарды алып келиши мүмкүн экенине көңүл буруу зарыл.

Регионалдык бренддерди колдоонун экотүзүмүн түзүү

Биз карап чыккан регионалдык бренддерди колдоонун чаралары жана түрлөрү, жергиликтүү өндүрүүчүлөрдүн өндүрүмдөрүн илгерилетүүгө жардам берүүгө багытталган, Россия Федерациясынын субъекттеринин экономикалык өнүгүүсү үчүн жагымдуу шарттарды түзүүгө багытталган шаймандардын жана механизмдердин комплексин түзгөн экотүзүмдүн пайда болгонун көрсөтөт. Пайда болуп жаткан экотүзүм каржылык, консультациялык жана маалыматтык колдоо сыяктуу элементтерди камтыйт. Маркетингдик колдоо активдүү өнүгүүдө, бул рынокто товарларды жана кызматтарды илгерилетүүгө көмөк көрсөтүүнү, көргөзмөлөргө жана экспорттук потенциалды өнүктүрүү боюнча иш-чараларга катышууну камтыйт.

Мисалы, аймактардын бир катарлары ыйгарым укуктуу компанияларды сынак өткөрүү иш-чараларын жүргүзүүгө тартуу жолуна түшүштү. Мисалы, Тамбов облусу «Бизнеске көмөк көрсөтүүнү координациялоо борбору» АКУга жергиликтүү бренддерди түзүү жана илгерилетүү боюнча иш-чараларды ишке ашыруу үчүн субсидия бөлүп берди. Субсидия Тамбов облусунун «Экономикалык өнүгүү жана заманбап экономика» мамлекеттик программасынын алкагында бөлүнөт.

Белгород облусунда бренддер сынагынын уюштуруучусу⁸ болуп, чакан жана орто ишкердикти колдоо боюнча «Облустук фонд» микрокредиттик компаниясы Белгород облусунун экономикалык өнүгүү жана өнөр жай министрлиги менен биргеликте эсептелет. Сынактын максаты – бренддерди колдоо жана илгерилетүү, аларды Россия Федерациясынын ички жана тышкы рыногунда белгилүү кылуу.

«Курскконтролькачества» ОБМ Курск облусунун⁹ администрациясынын өнөр жай, соода жана ишкерлик комитети менен биргеликте «Курск өндүрүмүн сатып алабыз» көргөзмө-сынагынын уюштуруучулары болуп эсептелет. Жыл сайын өткөрүлүүчү аймактык көргөзмө-сынак курск өндүрүүчүлөрүнүн өндүрүмүн аймактык жана федералдык соода түйүндөрүндө илгерилетүү, ошондой эле

облус тургундарынын көңүлүн курск өндүрүүчүлөрүнүн товарларына буруу үчүн өткөрүлөт.

Фермердик өндүрүмдү сатуу каналдарын кеңейтүү максатында Коми Республикасында чакан жана орто ишкердик корпорациясы тарабынан иштелип чыккан жана киргизилген «Фермердик аралча» долбоору ишке ашырылууда, анын максаты – жергиликтүү айыл чарба өндүрүүчүлөрүнүн өндүрүмдөрүн илгерилетүү.

«Кузбассдагы мыкты товарлар жана¹⁰ кызматтар» сынагы Кемеров облусунун администрациясы тарабынан 1999-жылдан бери ФБМ «Кузбассдагы СМСБ» жана «Кузбасстагы соода-өнөр жай палатасы» Союзунун колдоосу менен өткөрүлүп келет.

Ставропол крайында регионалдык бюджеттен каржылануучу ишкердикти колдоо фонду иштеп жатат, бул аймактын регионалдык бренддерге айланууга жөндөмдүү долбоорлорду колдоого даярдыгын көрсөтөт.

Анализ көрсөткөндөй, регионалдык бренддерди колдоо экотүзүмүн атайын фонддор жана ыйгарым укуктуу уюмдар сыяктуу инфраструктуралык элементтерди камтыйт, алар көргөзмө-жарманке иш-чараларынын алкагында жергиликтүү бренддерди илгерилетүүгө жардам көрсөтүшөт.

Ошону менен бирге тармактык өз ара аракеттенүү жана технологиялык колдоо сыяктуу компоненттерге көңүл буруу максатка ылайыктуу болуп саналат. Тактап айтканда, керектүү ресурстарга жетүүнү жана идеялар менен тажрыйбаларды ачык бөлүшүүнү камсыз кылган коворкингдерди, башка аянтчаларды жана билим берүү чөйрөсүн түзүү боюнча иштерди активдештирүү зарыл. Айрыкча, заманбап нерселерди жана жаңы технологияларды киргизүүнү стимулдаштыруу, региондун табигый, маданий жана заманбап өзгөчөлүктөрүн изилдөөгө багытталган илимий-изилдөө иштеп чыгууларды колдоо маанилүү, бул ГК жана ТКЖА белгиси менен белгиленген товарлар жана кызматтарды регионалдык рынокторго илгерилетүү аркылуу аймактын туруктуу өнүгүүсү үчүн шарттарды түзүүгө таасир эте алат.

Биз мурунку материалда белгилегендей [9], санарип платформа бийлик менен бизнес кызматташуусунун механизмине айланышы мүмкүн, ал ГК жана ТКЖА геобрендди түзүүгө жана бул материалдык эмес активди интеллектуалдык укуктар аркылуу реалдуу экономикага өткөрүүгө тартууга мүмкүнчүлүк берет. Бул максаттар үчүн учурдагы санарип чечимдердин ичинен региондордун инвестициялык порталдары (инвестициялык карталары) эң ылайыктуу болуп саналат. Албетте, мындай чечимдерди колдонуу түздөн-түз процесстерге катышкан тараптардын санариптик жетилгендигин жогорулатууну талап кылат.

Ошентип, регионалдык бренддерди колдоо экотүзүмүн өнүктүрүү аймактын экономикалык жана социалдык жагымдуулугун олуттуу жакшыртып, ошондой эле ички жана эл аралык рыноктордогу атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн

¹⁰ ФБМБ «Кемеров облусу – Кузбассдагы стандартташтыруу, метрология жана сыноо боюнча мамлекеттик борбор»; расмий сайты. URL: <https://kuzcsm.ru/konkursy/luchshie-tovary-i-uslugi-kuzbassa/> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

⁸ Белгород облусунда бренддердин аймактык сынагын өткөрүү эрежеси. 2024-жылдын 17-сентябрындагы № 1806 МКК МКБОЧОИ фондунун Байкоочу кеңешинин жыйынынын протоколу менен бекитилген // Ивнянский районунун администрациясы: сайт. URL: https://admivnya.gosuslugi.ru/netcat_files/32/2892/Polozhenie_o_konkurse_brendov.pdf?ysclid=m42de1z0o5764128146 (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

⁹ Курск облусунун губернаторунун жана өкмөтүнүн расмий сайты. URL: <https://kursk.ru/region/control/documents/document-96305>/<https://docs.cntd.ru/document> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

бекемдей алат. Бул мамлекеттик органдардын, билим берүү жана илимий мекемелердин, жеке сектордун жана коомдук уюмдардын аракеттерин бириктирүү аркылуу, аймактын туруктуу ишкердик чөйрөсүн түзүү боюнча комплекстүү иштөөнү талап кылат.

Корутунду жана сунуштар

Бул кароодо берилген, өндүрүмүн илгерилетүү үчүн ГК жана ТКЖА белгилерин колдонгон жергиликтүү товар өндүрүүчүлөрдү колдоо чараларынын жыйындысы регионалдык бренддерди колдоо жана өнүктүрүү экотүзүмүнүн түзүлүп жатканын көрсөтөт.

Бир жагынан алып караганда, регионалдык бренддерди колдоо программасынын болушу же жоктугу Россия Федерациясынын субъектилериндеги ГК жана ТКЖА институтунун өнүгүшүнө олуттуу таасир этпейт. Экинчи жагынан, каржылык артыкчылыктарды, билим берүү, консультациялык жана маркетингдик кызматтарды камтыган колдоо чаралар түзүмү өндүрүмдү регионалдык бренд менен жарандык жүгүртүүгө тартууну стимулдайт.

Ошентип, регионалдык тажрыйбаны талдоо негизинде ГК жана ТКЖА белгилери менен белгиленген регионалдык бренддердин өнүгүүсү берген бир катар артыкчылыктар тууралуу божомолдорду чыгарууга болот:

1. Жергиликтүү бренддерди колдоо өндүрүштү көбөйтүү, жумуш орундарын түзүү жана салык кирешелерин жогорулатуу аркылуу региондун экономикалык өсүшүнө жана өнүгүүсүнө өбөлгө түзөт, ошондой эле анын ички жана тышкы рыноктордогу атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жана аброюн жогорулатат.

2. Регионалдык бренддерге өзгөчө көңүл буруу чакан жана орто ишкердиктин өнүгүшүнө өбөлгө түзүп, бул экономика туруктуулугунун маанилүү фактору болуп саналат.

3. Регионалдык бренддер, адатта, жергиликтүү каада-салттар жана маданият менен байланыштуу. Аларды колдоо региондун маданий мурасын, элдик көркөм кол өнөрчүлүк салттуу жайгашкан жерлерди сактоого жана белгилүү кылууга жардам берет. Регионалдык бренддерди белгилүү кылуу жана колдоо транспорттук, туристтик жана соода инфраструктурасынын өнүгүүсүнө түрткү бериши мүмкүн.

Ошол эле учурда алынган маалыматтар регионалдык өндүрүүчүлөрдүн муктаждыктарын эске алып, өндүрүмдү өнүктүрүү жана илгерилетүүнү стимулдаштырып, ошондой эле географиялык көрсөткүчтөрдү жана товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын активдүү

каттоо үчүн шарттарды түзүүчү регионалдык бренддерди колдоо жана илгерилетүү боюнча комплекстүү ыкманын зарылдыгын көрсөтөт.

Баарынан мурда, регионалдык бренддерди өнүктүрүү үчүн концептуалдык ыкманы иштеп чыгуу зарыл, анын өзөгү белгилүү бир аймак (жер) менен байланышкан уникалдуу ГК жана ТКЖА болушу керек. Мындай концепциянын негизги элементтери төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

- региондун уникалдуу өзгөчөлүктөрүн аныктоо, мисалы, тарыхый мурас, табигый ресурстар, маданий өзгөчөлүктөр же өзгөчө өндүрүштөр (мисалы, гастрономия, кол өнөрчүлүк);
- учурдагы кырдаалды талдоо, ГК жана ТКЖА белгилерине ээ болгон товарлар менен кызматтардын региондун ВИП үлүшүн чагылдыруу, учурдагы бренддерди максаттуу аудиториянын кабыл алуусу, ошондой эле ГК жана ТКЖА каттоого потенциалы бар өндүрүмдүн көлөмүнө болжолдуу баа берүү жана аны илгерилетүүнүн логистикалык чынжырларын аныктоо;
- маркетингдик кампанияларды пландаштыруу жана ишке ашыруу, брендди аймактык жана регионалдык деңгээлде илгерилетүүгө багытталган;
- коммуникация каналдарын түзүү, анын ичинде социалдык тармактар, салттуу медиа, PR жана окутуп-үйрөтүүчү иш-чаралар, ошондой эле региондун атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу үчүн маалыматтык платформалар жана башка технологиялык чечимдер;
- жергиликтүү жамааттарды, ишкерлерди жана бийликти брендди түзүү жана илгерилетүү процесине тартууга багытталган социалдык өнөктөштүк үчүн шарттарды түзүү. Мисалы, бул жергиликтүү ишканалар жана туристтик операторлор менен өнөктөштүктү, ошондой эле өндүрүм жана кызматтардын сапатын жакшыртуу программаларын камтышы мүмкүн;
- жергиликтүү өндүрүмдүн жалпы товар ассортиментиндеги үлүшүн жогорулатуу эсебинен экономикалык өсүштү мүнөздөгөн максаттуу көрсөткүчтөрдү аныктоо, ГК жана ТКЖА белгилери бар өндүрүмдүн санынын көбөйүшү; регионалдык бренддер менен өндүрүмдү белгилеген жергиликтүү товар өндүрүүчүлөрдүн санынын көбөйүшү;
- колдоо чараларынын натыйжалуулугун сандык жана сапаттык көрсөткүчтөрдү колдонуу аркылуу көзөмөл жүргүзүү жана баалоо.

Аракеттердин шайкештигин камсыздоо үчүн, регионалдык бренддерди өнүктүрүү маселелери боюнча регионалдык бийлик органдарынын, өндүрүүчүлөрдүн, эксперттердин жана илимий уюмдардын өкүлдөрүн камтыган жумушчу топту (координациялык кеңешти) түзүү максатка ылайыктуу. Иш-чаралар комплексин ишке ашыруу боюнча аракеттер планын («жол картасын») иштеп чыгуу жана регионалдык бренддерди колдонуу аркылуу экономикалык натыйжаларды ачык көрсөтө турган натыйжаларга ырааттуу жетишүү.

Баарынан мурда, регионалдык бренддерди өнүктүрүү үчүн концептуалдык ыкманы иштеп чыгуу зарыл, анын өзөгү белгилүү бир аймак (жер) менен байланышкан уникалдуу ГК жана ТКЖА болушу керек.

Программалары жок региондордо, регионалдык бренддерди колдоо жана илгерилетүү боюнча каржылык жардамдардын ар түрдүүлүгүн жана каржылык эмес колдоо формаларын камтыган, товарларды жана кызматтарды илгерилетүүгө багытталган чаралар комплексин иштеп чыгуу зарыл. Көргөзмөлөргө, мелдештерге жана жарна-малык кампанияларга катышуу үчүн гранттарды берүү, колдоо чаралары жана ГК жана ТКЖА каттоо талаптары боюнча консультациялык кызматтарга жетүүнү камсыз кылуу, ошондой эле өндүрүмдүн сапат тутумун иштеп чыгууга жана киргизүүгө колдоо көрсөтүү каралышы керек.

Орусия Федерациясынын субъекттеринде, иштеп жаткан айрым ченемдик актыларга карабастан, катталган ТКЖА жана ГК саны төмөн бойдон калууда, бул колдоо чаралары-нын натыйжалуулугун жогорулатуу максатында учурдагы чараларды кайра карап чыгуунун зарылдыгын көрсөтөт. Мурда белгилегенибиздей, регионалдык бренддерди укуктук коргоо шаймандарына суроо-талаптын төмөн болушунун негизги себептери: ишкерлерди стимулдаштыруунун натыйжалуу механизмдеринин жоктугу, биргелешкен баа-луулуктарды илгерилетүү процессинде социалдык өз ара аракеттенүүнүн субъекттеринин ортосундагы ишенимдин жетишсиздиги [11]. Өндүрүүчүлөр үчүн тоскоолдуктарды аныктоо жана регионалдык бренддерди колдоо чөйрөсүндө учурдагы көйгөйлөр жана өндүрүүчүлөрдүн муктаждык-тары жөнүндө маалымат алуу үчүн кайтарым байланыш ыкмаларынын негизинде аларды жоюу механизмдерин иштеп чыгуу маанилүү.

Берилген чараларды жана Орусия Федерациясынын субъекттеринин социалдык-экономикалык өнүгүүсүн камсыздоодо регионалдык бренддердин маанилүүлүгүн жогорулатууну эске алуу менен, интеллектуалдык менчикти коргоо жана сактоо механизмдерин колдонуу, товарлар жана кызматтардын кошумча наркын түзүүчү негизги элемент катары, маанилүүлүгү өзгөрүүсүз жогорулайт.

С учетом представленных мер, а также повышения значимости региональных брендов в обеспечении соци-ально-экономического развития субъектов Российской Федерации неизменно будет повышаться актуальность использования механизмов защиты и охраны интел-лектуальной собственности как основного элемента, формирующего добавленную стоимость товаров и услуг.

Адабияттардын тизмеси:

1. Зуйкова, Н. В. Понятие «бренд» / Н. В. Зуйкова // Кон-сультантПлюс: сайт. – URL: <http://www.consultant.ru> (кайрылуу датасы: 01.10.2024). – Режим доступа: для зарегистрир. пользователей.
2. Беляев, М. Н. Влияние географического указания на развитие регионов Российской Федерации / М. Н. Беляев // Индустриальная экономика. – 2020. – № 3. – С. 45-52. – DOI 10.47576/2712-7559_2020_3_45. – EDN CHEZLU.
3. Чубаров, В. В. «В современном мире интеллектуальная собственность как одна из составляющих мировой коммерции играет ключевую роль...» / В. В. Чубаров // «ЭЖ-Бухгалтер»: журнал. – 2024. – № 17 (10033). –

URL: <https://www.eg-online.ru/article/483211/> (кайрылуу датасы: 01.10.2024).

4. Фабричный С. Ю. Новеллы о географических указаниях как объектах интеллектуальных прав / С. Ю. Фабричный, О. А. Рузакова // Имущественные отношения в РФ. – 2018. – № 12 (207). – С. 53-61.
5. Леонидова, Е. Г. Повышение эффективности регио-нальных туристических брендов / Е. Г. Леонидова // Современные проблемы сервиса и туризма. – 2018. – № 4. – С. 77-85.
6. Сычев, А. Е. Россиялык өндүрүүчүлөрдүн товарлардын географиялык көрсөткүчтөрүн, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын, товардык белгилерин колдонуу өзгөчөлүктөрү / А. Е. Сычев, М. М. Рогожина // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 3 (9). – С. 276-287. – EDN RRLDWF.
7. Щербачева, Л. В. Основные отличия географического указания от наименования места происхождения товара / Л. В. Щербачева // Вестник экономической безопасности – 2023. – № 1. – С. 205-211.
8. Молодкин, А. В. Поддержка и продвижение региональных брендов как условие социально-экономического разви-тия субъектов Российской Федерации / А. В. Молодкин. И. В. Биткина // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 6. – С.26-32.
9. Царёва, Е. Г. Исследование востребованности мер под-держки товаропроизводителей региональных брендов / Е. Г. Царёва, С. Н. Горушкина // Интеллектуальная собственность – основа инновационной экономики: приоритеты и механизмы научно-технологического развития: Сборник докладов XXVIII Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 8-9 октября 2024 года: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт про-мышленной собственности», 2024.
10. Биткина, И. В. Вовлечение средств индивидуализации в формирование геобренда с использованием циф-ровых платформ / И. В. Биткина, С. Н. Горушкина, Е. Г. Царёва // Интеллектуальная инженерная экономика и Индустрия 5.0 (ИНПРОМ-2024): Сборник трудов X Международной научно-практической конференции. В 2-х томах, Санкт-Петербург, 25-28 апреля 2024 года. – Санкт-Петербург: ПОЛИТЕХ-ПРЕСС, 2024. – С. 27-30. – DOI 10.18720/IEP/2024.2/3. – EDN ESSPTQ.
11. Александрова, А. В. Региональный брендинг: оценка применения новых инструментов развития в совре-менных реалиях / А. В. Александрова, С. Н. Горушкина / n-Economy. – 2023. – Т. 16, № 2. – С. 37-51. – DOI 10.18721/JE.16203. – EDN GTBQJU

Авторлор тууралуу маалымат

Олег Петрович Неретин, экономика илимдеринин доктору, ФИПСтин директору (Москва шаары, Бережковская набе-режная, 30, 1-курулуш), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, neretin@rupto.ru.

Владимир Викторович Климанов, экономика илимдеринин доктору, РАНХиГСтин Регионалдык саясат борборунун

директору, «Коомдук каржыларды реформалоо институту» АНОнун директору (Москва, Большой Кисловский тилкеси, 1, 2-имарат), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9282-0812>, vvk@irof.ru.

Светлана Николаевна Горушкина, социология илимдеринин кандидаты, ФИПСтин илимий катчысы (Москва шаары, Бережковская набережная, 30, 1-курулуш), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2340-4345>, svetlana.gorushkina@rupto.ru.

Авторлоштордун жарыяланган салымы

О. П. Неретин – концептуализация, методология, руководство исследованием, создание рукописи и ее редактирование; **В. В. Климанов** – методология, формальный анализ, про-ведение исследования, верификация данных, администри-рование данных, создание рукописи и ее редактирование; **С. Н. Горушкина** – методология, формальный анализ, про-ведение исследования, верификация данных, администри-рование данных, создание рукописи и ее редактирование.

References

1. Zuikova, N. V., (2024), “The concept of “brand”, available at: <http://www.consultant.ru> (Accessed 1 Oct 2024). Access foe registered users only.
2. Beliaev, M. N., (2020) “The influence of geographical indi-cation on the development of the regions of the Russian Federation”, *Industrial Economics*, no 3, pp. 45–52, DOI 10.47576/2712–7559_2020_3_45.
3. Chubarov, V. V., (2024), “In the modern world, intellectual property, as one of the components of global commerce, plays a key role...”, *EZh-Buhgalter*, no 7 (10033), available at: <https://www.eg-online.ru/article/483211/> (Accessed 1 Oct 2024).
4. Fabrichniy S. Yu. and Ruzakova O. A., (2018), “New law on geographical indications as objects of intellectual rights”, *Imushchestvennye otnosheniya v RF*, no 12 (207), pp. 53–61.
5. Leonidova, Ye. G., (2018), “Improving the effectiveness of regional travel brands”, *Service and Tourism: Current Challenges*, no 4, pp. 77–85.
6. Sychev, A. E. and Rogozhina, M. M., (2024), “Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by Russian manufacturer of goods”, *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, Vol. 3, no 3 (9), pp. 276–287.
7. Shcherbacheva, L. V., (2023), “The main differences between a geographical indication and the name of the place of origin of the goods”, *Vestnik ekonomicheskoy bezopasnosti*, no 1, pp. 205–211.
8. Molodkin, A. V. and Bitkina, I. V., (2024), “Support and promo-tion of regional brands as a condition for the socio-economic development of the subjects of the Russian Federation”, *Intellectual Property. Industrial property*, no 6, pp. 26–32.
9. Tsareva, E. G. and Gorushkina, S. N. (2024), “Research on the relevance of measures to support producers of regional brands”, *Intellektualnaya sobstvennost – osnova innovacionnoj ekonomiki: priority i mekhanizmy nauchno-tekhnologicheskogo razvitiia: Sbornik dokladov XXVIII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii Rospatenta* [Intellectual

property is the basis of the innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development: Collection of reports of the XXVIII International Scientific and Practical Conference of Rospatent], *Intellektualnaya sobstvennost – osnova innovacionnoj ekonomiki: priority i mekhanizmy nauchno-tekhnologicheskogo razvitiia* [Intel-lectual property is the basis of the innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development], Moscow, Russia, 8–9 Oct 2024, pp.

10. Bitkina, I. V., Tsareva, E. G. and Gorushkina, S. N., (2024), “Involvement of means of individualization in the formation of a geobrand using digital platforms”, *Intellektualnaya inzhenernaya ekonomika i Industriya 5.0 (INPROM-2024): Sbornik trudov X Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Intelligent Engineering Economics and Industry 5.0 (INPROM-2024): Proceedings of the X International Scientific and Practical Conference], *Intellektualnaya inzh-enernaya ekonomika i Industriya 5.0 (INPROM-2024)* [Intelligent Engineering Economics and Industry 5.0 (INPROM-2024)], Saint-Petersburg, Russia, 25–28 Apr 2024, pp. C. 27–30. DOI 10.18720/IEP/2024.2/3.
11. Aleksandrova, A. V. and Gorushkina, S. N. (2023), “Regional branding: assessment of the use of new development tools in modern conditions”, *n-Economy*, vol. 16, no 2, pp. 37–51, DOI 10.18721/JE.16203.

Information about the authors

Oleg P. Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009–0001–1370–6008>; neretin@rupto.ru.

Vladimir V. Klimanov, Dr. Sci. (Economics), Director of the Centre for Regional Policy of RANEPa, director of NGO “Institute for Public Finance Reform” (Moscow, Bolshoy Kislovsky lane, 1, bld. 2), ORCID: <https://orcid.org/0000–0001–9282–0812>, vvk@irof.ru

Svetlana N. Gorushkina, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009–0001–2340–4345>, svetlana.gorushkina@rupto.ru

Contribution of the authors

O. P. Neretin – Conceptualization, Methodology, Formal Anal-ysis, Supervision, Writing – Review & Editing; **V. V. Klimanov** – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing; **S. N. Gorushkina** – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпе-стик жок экендигин билдиришет. The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 01.10.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 03.12.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 05.12.2024-жылы кабыл алынган

4 X-ФАЙЛДАРЫ ВПТБ

EDN: <https://elibrary.ru/vdzete>

Заманбап адам Гималай тоосундай болгон китепканалардын алдында алтын издеген адамга окшо, ал кумдун арасынан алтындын бөлүкчөлөрүн тандап алышы керек.
Сергей Иванович Вавилов¹

Журналдын онунчу чыгарылышынан баштап жаңы рубрика – «X-файлдар ВПТБ» ачылат. Бул жерде Россиянын патенттик-техникалык китепканасынын фонддорунун эксклюзивдүү материалдары тууралуу маалымат берилет: ченемдик укуктук актылар, интеллектуалдык менчик чөйрөсүндө классикалык юристтердин ойлоп табуучулук ишке тиешелүү эмгектери, илим жана техниканын тарыхына тиешелүү басылмалар жана башка материалдар.

Бул рубрикада сунушталган материалдар илимий да, практикалык да ишмердүүлүк үчүн пайдалуу болот. Мазмунду ыңгайлуу пайдалануу үчүн ар бир кыскача аннотация библиографиялык шилтеме жана шифр менен камсыздалган.

Материалдар «Ийгиликтүү патент» долбоорунун алкагында даярдалган, ал Россиянын Билим берүү жана илим министрлигинин грантынын колдоосу менен «Илимди жана технологияларды популярдаштыруу» федералдык долбоорунун алкагында ишке ашырылууда.

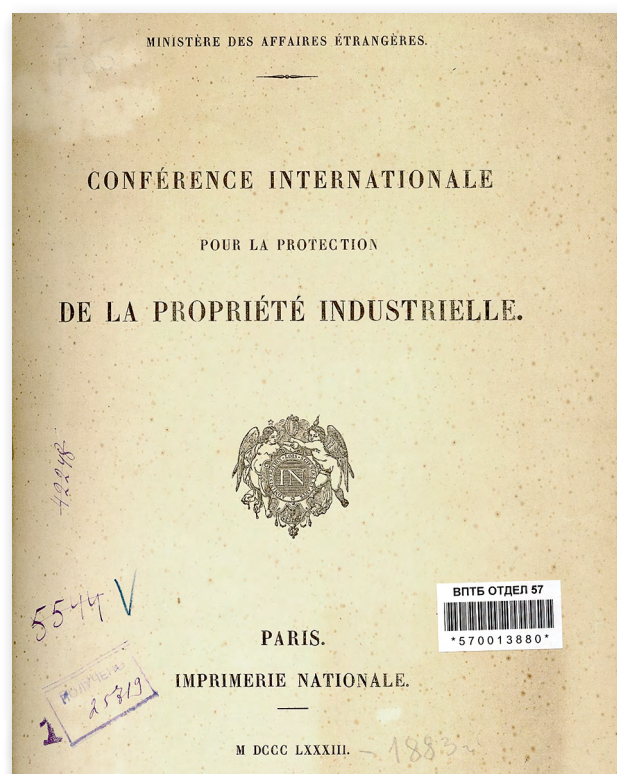
1883-ЖЫЛДАГЫ ПАРИЖДЕ ӨТКӨН КОНФЕРЕНЦИЯ

Париж конвенциясы өнөр жай менчигин коргоо боюнча 1883-жылдын март айында Парижде өткөн эл аралык конференцияда кабыл алынган. Бирок ал конференцияда эмне тууралуу сөз болгон? Эмне үчүн Россия документке кол койгон эмес? 6-статьядан Испанияга эмне жакпай калган? Нидерланддар өздөрүнө кандай өзгөчө шарттарды сурашкан?

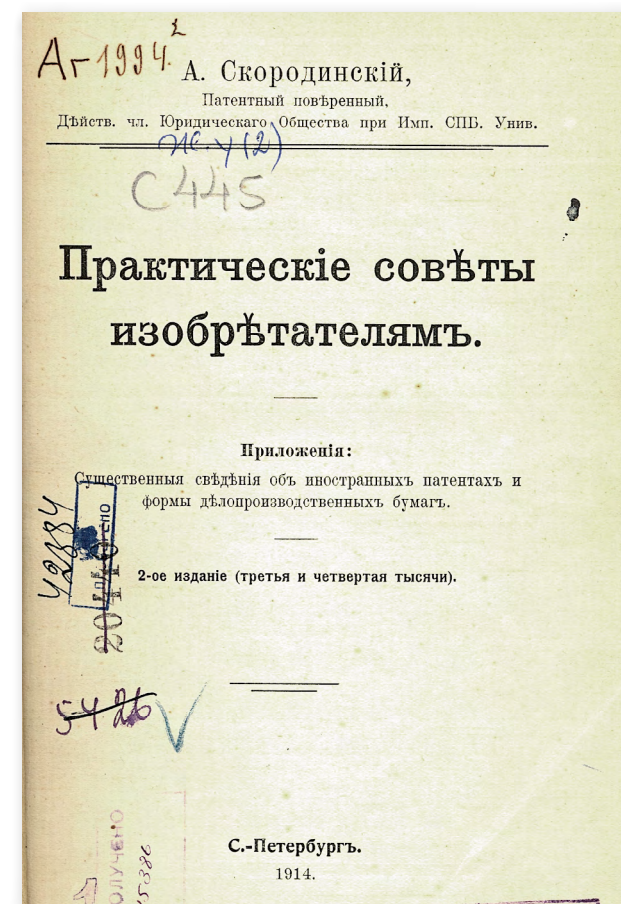
БПТК ФӨМИ 1883-жылы өткөн өнөр жай менчигин коргоо боюнча эл аралык конференциянын басылмасы сакталат, анда өнөр жай менчигин коргоо боюнча Конвенциянын түпнуска тексти жана конференциянын жыйынтык протоколу жарыяланган.

Conference Internationale pour la protection de la propriete industrielle / Ministere des affaires etrangeres. – Paris: Imprimerie nationale, 1883. – pag. var. – Фр. яз.

Өнөр жай менчигин коргоо боюнча эл аралык конференция.
 Шифр: 10.003; С 74

¹ С. И. Вавилов (1891–1951) – советский физик, основатель научной школы физической оптики, младший брат Н. И. Вавилова, советского ученого-генетика.

ОЙЛОП ТАБУУЧУЛАРГА КЕҢЕШТЕР

Адамдар ар убакытта: ар кандай, пайдалуу, түшүнүксүз, фантазиялуу нерселерди ойлоп табышкан. Бирок интеллектуалдык менчикти мамлекеттик коргоо тутумунун пайда болушу жана өнүгүшү менен өтүмөлөрдү берүү жана карап чыгуу боюнча белгилүү бир эрежелер менен эркин сүрөтчү-ойлоп табуучу өз иштеп чыгуусун каттоо кыйынчылыктарына туш болду.

БПТК фондунда 1914-жылы жарык көргөн патенттик өкүл А. Скородинскийдин «Ойлоп табуучулар үчүн практикалык кеңештер» аттуу басылмасы сакталат. Первый совет следующий: «Колеблющимся, патентовать или нет: лучше нет. Ойлоп табылган нерсе сиз үчүн эле эмес, башкалар үчүн да жаңы экенине ишенсеңиз, патенттөөнүн кажети бар...»

Кайсы бир басылманы окуу 100 жылдан кийин да кызыктуу, ал эми автордун кеңештери заманбап ойлоп табуучулар үчүн да пайдалуу болушу мүмкүн.

Скородинский, А. П. Практические совѣты изобрѣтателямъ: приложенія: Существенные свѣдѣнія об иностранных патентахъ и формы дѣлопроизводственныхъ бумагъ / А. Скородинский. – 2-е изд. – С. – Петербургъ, 1914. – 74 с.

Шифр: 1.002.4; С 44

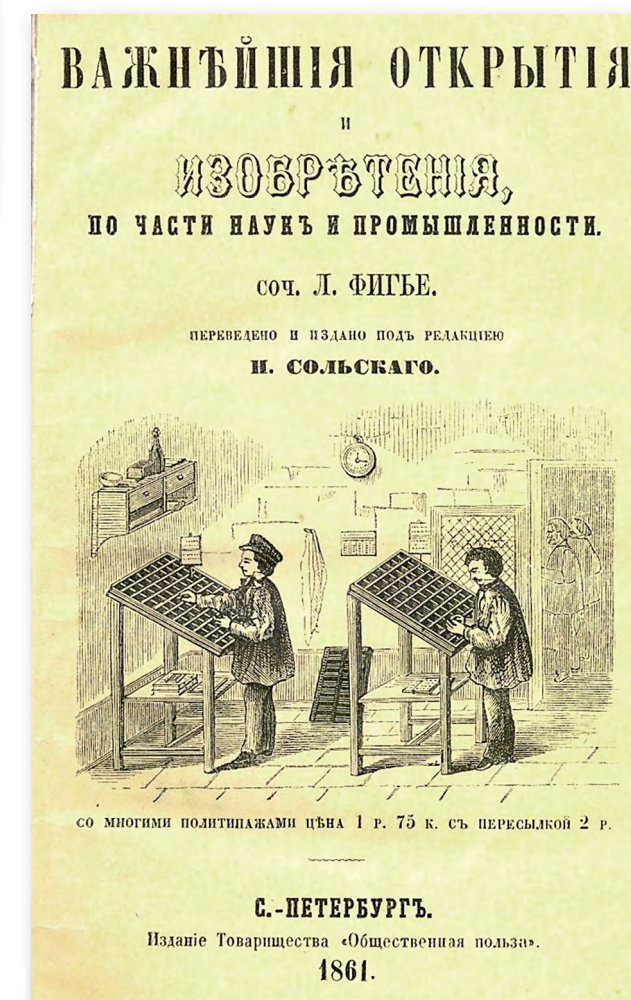
АЧЫЛЫШТАР ЖАНА ОЙЛОП ТАБУУЛАР

Адам баласынын өнүгүп-өсүшү үчүн, ойлоп табуулар чоң рол аткарат. Алардын айрымдары укмуш революциялык ачылыштарга айланып, дүйнөнү түп-тамырынан бери өзгөртүп, жашоонун ар түрдүү тармактарына олуттуу таасирин тийгизет.

БПТК фондунда француз жазуучусу жана жаратылыш изилдөөчүсү Луи Фигьенин 1861-жылы басылып чыккан «Илим жана өнөр жайдагы эң маанилүү ачылыштар жана ойлоп табуулар» деген эмгеги сакталып калган. Бул китепте автор «атайын адистер үчүн эле эмес, жөнөкөй окурмандарга да жеткиликтүү болгон жеңил баяндар аркылуу» китеп басып чыгаруунун ойлоп табылышынан баштап, желимдин жасалышына чейинки татаал илимий суроолорду талкуулаган.

Фигье, Л., Важнѣйшія открытія и изобрѣтенія, по части наукъ и промышленности / пер. и ред. Н. Сольскаго. С. – Петербургъ: Изданіе Товарищества «Общественная польза», 1861. – 431 с.: ил.

Шифр: 4.017; Ф 49

Интеллектуалдык менчикке байланыштуу ар түрдүү маселелер боюнча китептер жана мезгилдүү басылмалардагы макалалар жөнүндө маалымат, ошондой эле жарыялардын толук тексттери жана башка маалыматтык ресурстарды ФӨМИнин БПТК электрондук китепканасынан тапсаңыз болот: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>.

5 ПАТЕНТ ИШИНИН ЖАЛПЫ МАСЕЛЕЛЕРИ ОЙЛОП ТАБУУЧУЛУК

Илимий макала

Original article

УДК 001.894:392.3

EDN: <https://elibrary.ru/hsjoxu>

Россиядагы үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук салттары

Татьяна Викторовна Кузнецова, Ольга Валентиновна Зезина[✉]

Федералдык өнөр жай менчик институту

[✉]olga.zezina@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: макаланын актуалдуулугу улуттук патенттик документтерде камтылган интеллектуалдык жана тарыхый-маданий баалуулуктарды сактоо зарылдыгы менен шартталган. Чыгармачыл идеяларды алып жүрүүчүлөр көбүнчө ойлоп табуулардын, пайдалуу моделдердин, өнөр жай үлгүлөрүнүн жана интеллектуалдык менчиктин башка объектилеринин авторлору болуп саналат. Макаланын максаты жаңы техникалык чечимдерди түзүүдө жана ойлоп табуучулук ишмердүүлүккө чыгармачыл ыкмаларды калыптандырууда үй-бүлөнүн ролунун маанисин негиздөө болуп саналат. Мамлекеттик патент фондунун XIX-XX кылымдардагы документтеринин массивдери анализденди, ойлоп табуучулардын үй-бүлөлүк жана туугандык байланышы аныкталган. Айрым үй-бүлө мүчөлөрүнүн интеллектуалдык ишмердүүлүгүнүн негизинде аталар-уулдар, ага-инилер, жубайлар, тая-ке-жээндер сыяктуу байланыштар боюнча чыгармачыл жетишкендиктер түзүмдөштүрүлүп, бүтүндөй үй-бүлөлүк династиялар аныкталды. Муундан муунга мурастоо биздин маданий мурасыбызды сактоо үчүн абдан маанилүү болуп саналат, ал үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук аркылуу техникалык ой жүгүртүүнүн өнүгүшүн көзөмөлдөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Негизги сөздөр: ачылыштарга патенттер, мамлекеттик патент фонду, чыгармачыл союз, үй-бүлөлүк салттар, ойлоп табуучу династиялар, техникалык чечимдер, илимий-техникалык өнүгүү, технологиялык мурастар.

Шилтеме кылуу үчүн: Кузнецова, Т. В. Традиции семейного изобретательства в России / Т. В. Кузнецова, О. В. Зезина // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4 (10). – С. 408-417.

Ыраазычылык билдирүүлөр: материалдар «Ийгиликтүү патент» долбоорунун алкагында даярдалган, ал Россиянын Билим берүү жана илим министрлигинин грантынын колдоосу менен «Илим жана технологияларды белгилүү кылуу» федералдык долбоорунун алкагында ишке ашырылууда.

Family invention traditions in Russia

Tatyana V. Kuznetsova, Olga V. Zezina[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]olga.zezina@rupto.ru

Abstract: The article's relevance is determined by the need to preserve the intellectual, historical and cultural heritage contained in domestic patent documents. Creative ideas often belong to authors of inventions, utility models, designs and other intellectual property objects. The article is aimed to show the family's important role in creating new technical solutions and in forming creative approaches to inventive activity. Arrays of documents of the State Patent Collection of the XIX–XX centuries were analyzed, and inventions authors' family ties were investigated. Based on the results of intellectual activities of members of selected families, creative

achievements were systemized according to “fathers-children”, “brothers”, “spouses”, “uncles-nephews” patterns; whole “dynasties” were identified. Continuity between generations is important for cultural heritage preservation and allows us to trace the development of technical thought through the prism of family invention.

Keywords: patents for inventions, state patent collection, creative union, family traditions, dynasties of inventors, technical solutions, scientific and technical development, technological trail.

For citation: Kuznetsova T. V. Family invention traditions in Russia / T. V. Kuznetsova, O. V. Zezina // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4 (10). – P. 408–417.

Acknowledgements: the materials were prepared within the framework of the Successful Patent project, implemented with the support of a grant from the Ministry of Education and Science of the Russian Federation within the framework of the federal project “Popularization of Science and Technology”.

Интеллектуалдык менчик экономика менен заманбап мамлекеттин жалпы өнүгүшүнүн негизги кыймылдаткыч күчтөрүнүн бири болуп саналат, дүйнөлүк деңгээлде анын баасы 53 триллион доллардан ашат [1].

2022-2031-жылдар Россия Федерациясынын Президентинин 2022-жылдын 25-апрелиндеги № 231¹ Жарлыгына ылайык, Россия Федерациясында Илим жана технологиялардын он жылдыгы деп жарыяланган. Анын негизги максаттары таланттуу жаштарды изилдөөлөр жана иштеп чыгуулар чөйрөсүнө тартуу; изилдөөчүлөрдү жана иштеп чыгуучуларды коомдун жана өлкөнүн өнүгүүсүндөгү маанилүү маселелерди чечүүгө тартууга көмөктөшүү; Россия илиминин жетишкендиктери жана келечеги тууралуу маалыматты Россиянын жарандары үчүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу болуп саналат.

2024-жыл Россия Федерациясынын Президенти тарабынан Үй-бүлө жылы деп жарыяланган (2023-жылдын 22-ноябрындагы № 875² Жарлык). Россияда тарыхый мааниге ээ үй-бүлөлүк мамилелер улуу муундарды тарбиялап, үйрөтүп, салттарды жана билимди, анын ичинде кесиптик тажрыйбаны өткөрүп беришет.

Эгерде ойлоп табуучунун туугандарынын кеминде бири өз идеяларынын негизинде жаңылыкты түзүүгө катышса, үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук салтка айланат. Үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук, негизинен, маданий жана технологиялык мурастарды калыптайт [2].

Маданий мурас кесиптик мурастуулуктун маанилүү формасы болуп саналат, ал ойлоп табуучулук тажрыйбаны жаңы муундарга өткөрүп берүүдөн көрүнөт жана ойлоп табуучулуктун тарыхын сактоого мүмкүнчүлүк берет.

Технологиялык мурас патенттик документтерде аналогдор жана прототиптер түрүндөгү документтештирилген маалыматтар аркылуу көрсөтүлүп, жаңы технологияларды жакшыртуу жана түзүү, ошондой эле жаңы технологиялык маселелерди чечүү үчүн негиз катары кызмат кылат.

Мамлекеттик патент фонду (МПФ), Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепканада (БРПТК) көрсөтүлгөн, ал алдыңкы ата мекендик жана дүйнөлүк илимий-техникалык ойлордун үлгүлөрүн, ойлоп табуучулар менен

2024-жыл Россия Федерациясынын Президенти тарабынан Үй-бүлө жылы деп жарыяланган (2023-жылдын 22-ноябрындагы № 875 Жарлык). Эгерде ойлоп табуучунун үй-бүлө мүчөлөрүнүн кеминде бири өз идеяларынын негизинде жаңылыкты түзүүгө катышса, үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук салтка айланат.

жаңычылдардын көп муундарынын эмгектеринин жыйынтыктарын камтыйт жана биздин өлкөнүн интеллектуалдык жана маданий келечектүүлүгүн сактоо менен өнүктүрүүнүн илимий-техникалык билимдердин түгөнбөс булагы болуп саналат [3].

Россияда бул процесс абдан ийгиликтүү болгондуктан, эки жүз жылдан ашуун убакыттын ичинде ар түрдүү ишмердүүлүк чөйрөлөрүндө туугандык чыгармачыл союздар жана атүгүл династиялар түзүлгөн. Ойлоп табуучулук бул эрежеден четте калган жок.

XIX кылымдын башынан тартып Ефим Алексеевич Черепанов (1774–1842) жана анын уулу Мирон Ефимович Черепанов (1803–1849) аттуу механиктер, Демидовдордун чептик завод ээлери, алардын ишканаларында домендик, темир иштетүүчү, жез эритүүчү, жыгач кесүүчү, ун өндүрүүчү жана алтын казып алуу өнөр жайларына жабдууларды жакшырткандыгы менен белгилүү болгон. Черепановдор Россияда биринчи паровозду жаратышкан, бирок бул жаңылык колдоо тапкан эмес жана паровоздор ат араба менен алмаштырылган³.

1812-жылы император Александр I кол койгон «Ар кандай ойлоп табуулар боюнча өнөр жана кол өнөрчүлүктөр тармагында артыкчылыктар жөнүндө» манифести ойлоп табууларды⁴ укуктук коргоо башталган учур болуп сана-

¹ Россия Федерациясынын Президентинин 2022-жылдын 25-апрелиндеги № 231 «Россия Федерациясында Илим жана технологиялар он жылдыгын жарыялоо жөнүндө» Жарлыгы // Россиянын Президенти: сайт. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47771> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

² Россия Федерациясынын Президентинин 2023-жылдын 22-ноябрындагы № 875 «Россия Федерациясында Үй-бүлө жылын өткөрүү жөнүндө» Жарлыгы // Россиянын Президенти: сайт. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/49978> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

³ Черепановдор // Россий чоң энциклопедиясы: сайт. URL: <https://bigenc.ru/c/cherepanovy-7cea13?ysclid=iz14sdcwmf111956839> (кайрылган күн: 11.09.2024).

⁴ 17.06.1812-жылдагы манифест «Ар кандай ойлоп табуулар жана ачылыштар боюнча өнөр жана кол өнөрчүлүк тармагында артыкчылыктар жөнүндө» // Россия империясынын мыйзамдарынын толук жыйнагы. Т. XXXII (1812–1815). Санкт-Петербург, 1830. № 25143. С. 355–356 (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

Технологиялык мурас патенттик документтердеги аналогдор жана прототиптер түрүндө документтештирилген маалыматтар менен көрсөтүлүп, жаңы технологияларды жакшыртуу жана түзүү, ошондой эле жаңы технологиялык маселелерди чечүү үчүн негиз катары кызмат кылат.

лат. Ошол учурдан тартып МПФда авторлору, кызматташ авторлор же укук ээлери ар кандай даражадагы туугандык байланыштары бар адамдар болгон документтерди табууга болот. Россия империясынын ойлоп табууларга катталган артыкчылыктары, СССРдеги ойлоп табууларга автордук күбөлүктөр жана ачылыштарга дипломдор, ошондой эле Россия Федерациясындагы ойлоп табууларга патенттер жана пайдалуу моделдер жөнүндө маалымат ушул макалада Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын (Роспатент) жана Федералдык өнөр жайменчик институтунун (ФӨМИ) патенттик-маалыматтык ресурстарында жүргүзүлгөн издөө натыйжаларына ылайык берилген.

Аталар-уулдар

Мисал катары ар түрдүү чөйрөлөрдөгү чыгармачыл кызматташтыкты С. П. жана Е. С. Боткин аттуу доктурлар, бийчилер жана балетмейстерлер Л. М. и М. М. Лавровские, театр артистери Б. А. и А. Б. Фрейндлих, Б. В. и В. Б. Ливановалар, кинорежиссерлер П. Е. и В. П. Тодоровскийлер, космонавттар А. А. и С. А. Волковдор, Ю. В. и Р. Ю. Романенко, спорт машыктыруучулары А. И. и Т. А. Тарасовдор көрсөтүшү мүмкүн.

Ойлоп табуучулар жөнүндө айта турган болсок, чыгармачыл союздардын алгачкыларынын бири катары электр жаа ширетүүсүнүн ойлоп табуучусу, инженер Николай Гаврилович Славяновду (1854–1897) эскере кетсек болот. 1891-жылдын 13-августунда ал бул тармактагы ойлоп табуулары үчүн Россия империясынан эки артыкчылык (№ 4693 жана 4694) алган. Чикагодогу Дүйнөлүк электротехникалык көргөзмөдө Славяновдун электроширетүү боюнча иштери медаль жана «Техникалык революцияны ишке ашырганы үчүн» деген аталыштагы диплом менен белгиленген. Анын уулу, Николай Николаевич Славянов (1878–1958), азыркы гидрогеологиянын жана минералдык суулардын геохимиясынын негиздерин түзгөн. Ал көп жылдар бою Кавказ минералдык сууларынын булактарын изилдеп, кийин анын атынан аталып калган минералдык суунун булагын ачкан. 2002-жылы Россия Федерациясында товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарынын мамлекеттик реестрине № 50 «Славян» каттоосу «минералдык суу» товары үчүн киргизилген.

1893-жылы Владимир шаарынан инженер-механик Александр Александрович Микулин (1862–1926) № 7265 артыкчылыкты «Кыймыл учурунда кайыштарды шкивдерге

кыйгизүүчү приборду» ойлоп тапканы үчүн алган. Анын уулу жана аты-жөнү так эле атасыныкындай (1895–1985), авиациялык кыймылдаткычтардын көрүнүктүү конструктору, беш Сталин сыйлыгынын лауреаты, СССР Илимдер академиясынын академиги, Улуу Ата Мекендик согуш учурунда авиациялык тематика боюнча эки ойлоп табууга автордук күбөлүк алган. Ошол эле маалда ал № 65930 автордук күбөлүктү «Адам денесинин булчуңдарын машыктыруу жана өнүктүрүү үчүн түзүлүш» үчүн да алган. 1960-жылдардын башында ал ден соолукту чыңдоо үчүн бөтөнчө ыкма иштеп чыгып, кийинчерээк Саламаттык сактоо министрлиги тарабынан бекитилген.

Казанцевдер – Флорентий Пименович (1877–1940) жана Флорентий Флорентьевич атуу атасы менен уулу (1905–1990) өз өмүрүн темир жолдун автоматтык тормоздорунун конструкцияларын жана газ жабдууларын иштеп чыгууга арнашкан. Ф. П. Казанцев СССРдин 20 патентин жана автордук күбөлүгүн, анын ичинде жүргүнчүлөр поезддери үчүн эки өткөргүчтүү аба тормозун, жарым-катуу тормозду жана башкаларды алган. Анын уулу 1956-жылдан 1987-жылга чейин МосгазДолбоор институтунда газ жабдууларын конструктор-инженер катары иштеген жана үч ойлоп табуунун автору болгон. Ф. Ф. Казанцевдин приборлору түзүлүштөрү көптөгөн заводдор тарабынан чыгарылып, эксплуатациялык юмдардын арасында кеңири суроо-талапка ээ болгон. Бул өткөн кылымдын 60-жылдарында аз кубаттуулуктагы котелдерди тейлөөчү жумушчуларсыз эле уюштуруп, ийгиликтүү иштетүүгө мүмкүнчүлүк берген. Ф. Ф. Казанцев ошондой эле Кремль дубалындагы Түбөлүктүү оттун чырагын сыноого да катышкан⁵.

Органикалык химия боюнча адистер Александр Ерминигельдович Арбузов (1877–1968) жана Борис Александрович Арбузов (1903–1991) аттуу атасы менен уулу белгилүү. Экөө тең СССР Илимдер академиясынын мүчөлөрү жана Социалисттик Эмгектин Баатырлары болуп, 7 жана 60 автордук күбөлүк жана СССР патенттерин алышкан, алардын алтоо биргелешип жасалган ойлоп табуулар болгон. Б. А. Арбузов РИА Казан илимий борборуна караштуу А. Е. Арбузов атындагы органикалык жана физикалык химия институтунун уюштуруучусу жана директору болгон.

Павел Александрович Флоренский (1882–1937) орус диний философу, окумуштуу, православдык дин кызматчы катары белгилүү. Ал электротехникалык материал таануу маселелери менен алектенип, Мамлекеттик эксперименталдык электротехникалык институтта (кейин – Бүткүл союздук электротехникалык институт, ВЭИ) иштеген жана ойлоп табууларына укуктук коргоо документтерине да ээ болгон. 1937-жылы «Балырларды комплекстүү иштетүү ыкмасын» ойлоп тапканы үчүн № 51091 автордук күбөлүк алынган. Анын уулу, Кирилл Павлович Флоренский (1915–1982), советтик геохимик жана планетолог, көп жылдар бою СССР Илимдер академиясынын В. И. Вернадский

⁵ Ф. Ф. Казанцев // Мосгаз: сайт. URL: <https://www.mos-gaz.ru/about/team/gold-frames/11?ysclid=lyhbah9315833944408> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

атындагы геохимия жана аналитикалык химия институтунда иштеген. Институттун директору, академик В. Л. Барсуков К. П. Флоренскийнин ишмердүүлүгү жөнүндө мындай деген: «Кирилл Павлович геология-минералогия илимдер кандидаты даражасына гана ээ болчу, бирок анын колу коюлган документтерсиз бир да советтик космостук аппарат Айга жана планеталарга учкан эмес» [4]. К. П. Флоренскийге № 736751 «Жогорку температуралуу газдардын кычкылдандыруу-калыбына келтирүү чөйрөсүнүн түстүү көрсөткүчү» аттуу автордук күбөлүк таандык.

1939-жылы Петр Леонидович Капица (1894–1984) абаны суюлтуунун жаңы ыкмасын – жогорку натыйжалуу турбодетандер аркылуу ишке ашырылган төмөнкү басымдуу циклиди сунуштаган. Бул ыкма суюк жана газ фазасындагы кычкылтекти чоң көлөмдө алууга мүмкүндүк берген. Бул чечим үчүн 1941-жылы СССРдин № 62833 автордук күбөлүгү берилген. Улуу Ата Мекендик согуштун башында бул технология боюнча абадан суюк кычкылтекти өнөр жайлык масштабда өндүрүү, айрыкча, жарылгыч заттарды чыгаруу үчүн уюштурулган. П. Л. Капица, СССР Илимдер академиясынын академиги, эки жолку Социалисттик Эмгектин Баатыры, 1984-жылы физика боюнча Нобель сыйлыгынын лауреаты, 1970-жылы СССРдин Мамлекеттик ачылыштар реестринде № 87 катары катталган ачылыштын автору болгон. Ал «Жогорку басымдагы жогорку жыштыктагы разрядда жогорку температуралуу плазманын пайда болуу кубулушу» аттуу күбөлүк жана СССРдин он ойлоп табуусуна автордук күбөлүк алган. Анын уулу уулу, профессор Сергей Петрович Капица (1928–2012), эки ойлоп табуунун (СССРдин № 674629 автордук күбөлүгү жана РФтин № 226743 патенти) жана СССРдин № 269 ачылышынын – «Жуп-жуп ядролордун фото бөлүнүүсүнүн барьер алдындагы мыйзам ченемдүүлүгүнүн» (1983-ж.) – кызматташ автору болгон. С. П. Капица кеңири таанымалдуулукка илимди белгилүү кылуучу катары жана 1973-жылдан 2012-жылга чейин «Айкын – таң калычтуу» аттуу илимий атактуу телеберүүнүн алмашкыс алып баруучусу катары ээ болгон.

Советтик космонавтиканын негиздөөчүлөрүнүн бири, реактивдүү учуруучу түзүлүштөрдүн, ракеталык-космос жана согуштук старттык комплекстердин конструктору, РАН академиги, Социалисттик Эмгектин Баатыры Владимир Павлович Бармин (1909–1993), компрессорлор жана муздаткыч түзүлүштөрүн иштеп чыгуу менен алектенген инженерден тартып, ракеталык техника түзүү боюнча иштерди координациялоо боюнча С. П. Королёв тарабынан уюштурулган Башкы конструкторлор кеңешинин мүчөлүгүнө чейинки жолду басып өткөн. 1941-жылы В. П. Барминдин жетекчилиги алдында «Катюша» залптык ракеталык учуруучу түзүлүштөрү, баллистикалык ракеталар үчүн учуруучу жабдуулар, ошондой эле кийинчерээк Капустин Яр, Байконур, Плесецк космодромдорунда «Союз», «Восток», «Протон», «Энергия» жана башка ракета ташуучу жердеги старттык жана техникалык комплекстер иштелип чыккан. 1974-жылдан 1985-жылга чейин ал ички күйүүчү кыймылдаткычтарды, конструкцияларды жасоо жана жылдыруу, түзүлүштөр жана абаны кургатуу

ыкмалары жана башка тармактар боюнча 24 автордук күбөлүк алган. Анын уулу, Игорь Владимирович Бармин (1943), 1974-жылдан бери В. П. Бармин атындагы жалпы машина куруу конструктордук бюросунда иштеп келет. Ал алдыңкы инженерден башкы директор – башкы конструктор даражасына чейин жеткен жана космостук аппараттарды учуруу менен байланышкан 50 ойлоп табуу жана пайдалуу моделдердин тең автору болуп саналат. 2011-жылы ал К. Э. Циолковский атындагы Орус космонавтика академиясынын.

Михаил Тимофеевич Калашников (1919–2013), белгилүү советтик жана орус атуучу куралдардын конструктору, дүйнөгө белгилүү автоматтын жаратуучусу, өз ойлоп табууларына укуктук коргоочу «Аңчылык курал» (№ 2066828, 1996-ж.) жана «Кол пулемет» (№ 2209385, 2003-ж.) документтерин алган.

Анын уулу, Виктор Михайлович Калашников (1942–2018), «Калашников» концернинин алдыңкы инженери болуп иштеп, атуучу куралдар тармагында 13 ойлоп табуунун автору/кызматташ автору болгон. Бул ойлоп табууларга Россия Федерациясынын патенттери берилген, алардын арасында: «Атуучу куралдар үчүн дүкөн» (№ 2089912, 1997-ж.), «Атуучу куралдардын эки буттуу таянычы» (№ 2179696, 2002-ж.), «Пистолет-пулемет» (№ 2205345, 2003-ж.) жана башкалар бар.

«Атасы-кызы» чыгармачыл ойлоп табуучулук тандеми салыштырмалуу сейрек кездешет, бирок орус медицинасында буга бир нече мисалдар бар.

Евгений Иванович Чазов (1929–2021) кардиолог катары практикалык ишти жана административдик милдеттерди ийгиликтүү айкалыштыра алган. Ал 1967–1986-жылдары СССРдин Саламаттык сактоо министрлигинин 4-башкы башкармалыгынын башчысы, 1987–1990-жылдары СССРдин Саламаттык сактоо министри болуп иштеген. Чазов Е. И демилгеси менен «Ядролук согушту алдын алуу үчүн дүйнөнүн дарыгерлери» аттуу эл аралык кыймылын түзүүгө жана анын тең төрагасы болууга жардам берген. Бул кыймыл 1985-жылы Тынчтык боюнча Нобель сыйлыгына татыктуу болгон. Академик СССР ИАнын мүчөсү Чазовдун «патенттик портфелинде» 22 ойлоп табуу боюнча СССРдин автордук күбөлүктөрү жана Россия Федерациясынын патенттери болгон. РИА академигинин мүчөсү Ирина Евгеньевна Чазова жүрөк-кан тамыр системасынын ооруларын дарылоонун ыкмалары боюнча РФнын 13 патентин алган.

Алгачкы чыгармачыл союздардын арасында электр жаа менен ширетүүнү ойлоп тапкан инженер Николай Гаврилович Славяновдун үй-бүлөсүн айтууга болот, ал 1891-жылдын 13-августунда бул тармактагы ойлоп табуулары үчүн Орус империясынын эки артыкчылыгын алган.

Чыгармачыл «атасы-кызы» тандеми чындап эле сейрек кездешет, бирок орус медицинасында буга мисалдар бар. Алардын арасында Чазовдор, Бокерия жана Барбараш үй-бүлөлөрүнүн ойлоп табуучулук жана илимий жетишкендиктери өзгөчө орунду ээлейт.

Орус кардиохирургу, РИАнын академиги жана «Ата Мекен алдындагы кызматы үчүн» орденинин ээси Лео (Леонид) Антонович Бокерия (1939-ж.) 1968-жылдан бери Жүрөк-кан тамыр хирургиясы боюнча илимий-изилдөө институтунда (1993-жылдан тартып А. Н. Бакулев атындагы жүрөк-кан тамыр хирургиясы борбору) иштеп келет жана 1994-жылдан бери аны жетектейт. Жүрөктүн ритмин бузулууларын хирургиялык жол менен дарылоонун негиздөөчүлөрүнүн бири катары ал тахиаритмияларда жүрөккө болжол менен 2,5 миң ачык операция жасаган. Л. А. Бокерия ойлоп табуулар жана РФнын пайдалуу моделдери боюнча алганда 135 патенттин автордук коллективдерине кирет. Ошондой эле ал ЭВМ программалары боюнча 8 күбөлүктүн автордук тобунда, алардын ичинен 7нин тең автору болуп, кызы жана кесиптеши Ольга Леонидовна Бокерия (1973) менен бирге иштеп чыккан. О. Л. Бокерия, РИАна мүчө-корреспонденти, А. Н. Бакулев атындагы Жүрөк-кан тамыр хирургиясы боюнча илимий медициналык изилдөө борборунун башкы илимий кызматкери, фундаменталдык электрофизиология, кардиология жана аритмология тармагындагы адис, 23 ойлоп табуу жана пайдалуу моделдер боюнча патенттердин жана ЭВМ программалары боюнча 28 күбөлүктүн кызматташ автору болуп саналат.

РИА академиги Леонид Семёнович Барбарашты (1940–2023) Кузбасс кардиологиясынын негиздөөчүсү деп бекеринен аташкан эмес. Анткени ал 30 жылдан ашуун убактысын трансплантологияны, хирургияны жана аймактын кардиологиялык кызматын өнүктүрүүгө арнаган. Анын жетекчилиги астында өлкөдөгү жүрөк жана кан тамырлар үчүн биопротездерди өндүргөн алгачкы ишкана түзүлүп, аймакта биопротездди колдонуп, жүрөк клапанын протездөө боюнча биринчи операция жасалган. Ал 87 ойлоп табуулардын жана пайдалуу моделдердин автору/кызматташ автору болгон, алар Россия Федерациясынын патенттери менен корголот. Кемеровский кардиологиялык диспансери 2016-жылдан бери негиздөөчүсү – академик Л. С. Барбараштын атын алып жүрөт [5]. Анын кызы, Россия Илимдер Академиясынын академиги, жүрөк-кан тамыр ооруларынын комплекстүү көйгөйлөрү боюнча ИИИНун башчысы болуп иштейт. Ольга Леонидовна Барбараш (1961) – кардиология, жүрөк-кан тамыр ооруларын диагностика жана дарылоо жаатында РФ 43 ойлоп табуунун жана пайдалуу моделдердин патенттеринин автору/кызматташ автору, ошондой эле

ЭВМ үчүн программаларга 14 күбөлүк жана маалымат базаларына 5 күбөлүктүн ээси болуп саналат.

Ага-инилер жана

Музыканттар А. Г. жана Н. Г. Рубинштейндер, сүрөтчүлөр В. М. жана А. М. Васнецовдор, архитекторлор А. А., В. А. жана Л. А. Весниндер, жазуучулар А. А. жана Г. А. Вайнерлер, Б. Н. жана А. Н. Стругацкийлер. Мындай чыгармачыл бирикмелер ойлоп табуучулукта да бар.

1863-жылы негизделген Коломенск машина куруу заводу XIX кылымдын экинчи жарымында Россияда темир жол транспортунун өнүгүүсүнүн символдорунун бири болуп калган. Заводдо Россияда биринчи жолу темир жол жана шаардык транспорт үчүн көпүрө конструкцияларын өндүрүү уюштурулган. Заводдун негиздөөчүсү, аскер инженер жана ишкер Аманд Егорович Струве (1835–1898) аны 1863-жылдан 1866-жылга чейин жетектеген, андан кийин башкарууну бир тууганы Густав Егорович Струвеге (1833–1882) өткөрүп берген, ал каза болгондон кийин, кайрадан башкармалыкка кайтып келген. Ага-инилер Струве, ошондой эле А. Е. Струвенин бакма уулу – россиялык саясатчы жана ишкер Александр Амандович Крюденер-Струве (1864–1953), заводдо инженер болуп иштеп, темир жол техникасына жана торфту кайра иштетүүгө байланышкан ойлоп табуулары үчүн Россия империясынан беш патент алган [6].

Алафузовдордун фабрикалары жана заводдору соода-өнөр жай коому 1893-жылы түзүлгөн. Казандын Заречье районунда жөнөкөй соодагер катары ишин баштаган Иван Иванович Алафузов (1837–1891) бир туугандары менен биргеликте текстиль жана булгаары өнөр жайында эң ири соода империясын түзгөн⁶. Ага-инилер Алафузовдор өз ойлоп табуулары үчүн Россия империясынан ар бирөө бирден патент алышкан: Иван Иванович – «Фураждык галеттер» (№ 2186, 1879-ж.), ал эми Николай Иванович – «Бөрөнөлөрдү көтөрүү үчүн түзүлүш» (№ 6058, 1891-ж.) атуу патент алган.

Мошковский атуу бир туугандардын үчөөсүнүн ичинен патенттик документтер Шабсай Давидовичте (1895–1982) жана Михаил Давидовичте (1908–2002) бар. Ш. Д. Мошковский – белгилүү инфекционист жана эпидемиолог малярияны изилдөө жана бул ооруну жеңүү жаатында көп иштерди жасаган, ал эми М. Д. Машковский (ал өз фамилиясынын дал ушундай аталышын тандаган) 80ге жакын ойлоп табуулардын жана пайдалуу моделдердин автору/кызматташ автору болгон. Бир нече муундан турган доктурлар жана фармацевтика жаатындагы адистер М. Д. Машковскийдин «Дарылык каражаттар (врачтар үчүн фармакотерапия боюнча колдонмо)» аттуу 1954-жылы жарык көргөн китебин колдонушкан. Автордун көзү тирүүсүндө бул китептин 14 басылышы жарык көргөн, азыркы учурда китепти кайра басып чыгаруу иштери уланууда [7].

⁶ Алафузов – Казанда белгилүү фамилия // Казан аңгемелери: маданият-агартуу гезити. 2023. 9-июль. URL https://history-kazan.ru/kazan-uchera-segodnya-zavtra/istoriya-v-litsakh/zhzl-kazanskaya-seriya/14255-alafuzov-familiya-v-kazani-izvestnaya?ysclid=lyobze8u_ia106129740 (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

Ага-инилердин ортончусу – Яков Давыдович (1905–1939) ойлоп табуулар боюнча катталган патенттик документтери жок болгон, ал Кызыл Армияда аба-десанттык аскерлерди уюштуруучулардын бири жана 1937-жылы И. Д. Папаниндин Түндүк уюлга экспедициясын жайгаштырууга активдүү катышуучу катары белгилүү.

Ойлоп табуучу-конструкторлор болгон ага-инилер Шамариндер Белозерск шаарынын (азыркы Вологда облусу) туңгучтары болушкан. Андрей Николаевичтин (1901–1972) 5 ойлоп табуусу катталган, Борис Николаевичти (1905–1955) 6, Владимир Николаевичти (1906–1991) 8, ал эми Николай Николаевичтин (1903–1956) Владимир аттуу бир тууганы менен биргеликте 3 ойлоп табуусу катталган. Ар бир бир туугандын ойлоп табууларынын тематикасы өтө ар түрдүү болгон: өлчөөчү аспаптар, оптикалык кварц айнектин өндүрүшү, аскердик техника, минометтик курал-жарактар ж.б. Ал эми техникага болгон сүйүү аларга атасынан өткөн, ал оригиналдуу конструкциядагы бурулуш станокту жасап, келечектеги конструкторлор катары бир туугандарды тарбиялоодо чечүүчү роль ойногон⁷.

Почетные граждане г. Дубна Московской области, братья-близнецы Валерий Леонидович (1940-2003) и Юрий Леонидович (1940) Нехаевские стояли у истоков развития воднолыжного спорта в СССР. Юрий Нехаевский биринчи өлкө чемпионатынын бул спорт түрүндөгү сыйлыгын СССРдин лыжа спорту Федерациисынын негиздөөчүлөрүнүн бири, биринчи космонавт Ю. А. Гагариндин өз колунан алган⁸. Бир туугандар авторлор катар чогуу кызматташып, спортчу суулуу лыжачыларды машыктырууга арналган түзүлүштөр боюнча үч ойлоп табуу (№№ 828202, 1017351, 1029968) үчүн автордук күбөлүк алышкан. Ал эми 1964-жылы Ю. Л. Нехаевский, ал ошол учурда Дубнадагы Бириккен ядролук изилдөөлөр институтунда иштеп жаткан, өзүнүн биринчи автордук күбөлүгүн № 165628 «Эркин никелдик пленкаларды алуу ыкмасы» үчүн алган.

Искусствонун

Искусствонун ар кайсы тармактарында М. Ф. Ларионов жана Н. С. Гончарова сүрөтчүлөр, Р. К. Щедрин композитор жана М. М. Плисецкая балерина, С. А. Герасимов жана Т. Ф. Макарова кино ишмерлери, Т. Н. Москвина жана А. Н. Мишин спорт машыктыруучулары катары даңкка ээ болушкан.

Илимий чөйрөдө адамдар үчүн маанилүү болгон тармактарда чоң жетишкендиктерге жубайлар жетишкен.

Зинаида Виссарионовна Ермольева (1897–1974), советтик микробиолог, 1942-жылы СССРде биринчи жолу пенициллинди (Крустозин ВИЭМ) алган жана анын

өнөр жай өндүрүшүн уюштурууга жигердүүлүк менен катышкан. Бул Улуу Ата Мекендик согуш учурунда жүз миңдеген советтик жоокерлердин өмүрүн сактап калган. Ал 4 автордук күбөлүк алган, алардын биринчиси № 37976 (1934-жыл) «Икраны консервалоо ыкмасы» үчүн берилген, ал эми акыркысы № 502027 (1976-жыл) «Холерагендин канчалык уулуу экенин аныктоо ыкмасы» үчүн алынган. 1928-1935-жылдары анын жолдошу Лев Александрович Зильбер (1894–1966) пеллагра жана дифтерияга каршы дары-дармектерди алуу ыкмаларын ойлоп тапканы үчүн №№ 69008 жана 73348 автордук күбөлүктөрүн алган. Ал ошондой эле 1967-жылы СССРдин Мамлекеттик ачылыштар реестрине № 53 менен киргизилген «Шишк жаратуучу вирустардын патогендүүлүгүнүн жаңы касиеттерин» илимий ачылышын жасаган авторлош болгон. З. В. Ермольева менен Л. А. Зильбер болуп, В. Кавериндин «Ачык китеп» романындагы башкы каармандардын прототиптери катары кызмат кылган⁹.

Ермольеванын ишин Георгий Францевич Гаузе (1910–1986) жана Мария Георгиевна Бражникова (1913–1998) аттуу жубайлар улантышкан, алар согуштан кийинки мезгилде СССРдин МИАнын антибиотиктер лабораториясында иштеп, ал 1953-жылы СССРдин МИАнын жаңы антибиотиктерди изилдөө институту болуп өзгөртүлгөн. 25 жылдан ашуун убакыт бою Г. Ф. Гаузе учурда анын аты менен аталган институтту башкарган.

1946-жылы жубайлар «Бактерициддик препаратты (грамидин С) алуу ыкмасы» үчүн өздөрүнүн биринчи автордук № 67606 күбөлүгүн алышкан, ал эми көп өтпөй медицинада азыркыга чейин колдонулуп келе жаткан бул антибиотик үчүн Сталин сыйлыгына татышкан. Кийинчерээк алар дагы бир нече антибиотикти алышып, изилдеп жана өндүрүшкө киргизишкен, алар боюнча башка адистер менен биргелешип СССРдин ойлоп табуулар боюнча 13 автордук күбөлүгүн алышкан.

Семён Давидович (1898–1978) жана Валентина Хрисанфовна аттуу (1904–1971) жубайлар Кирлиан фотосуреттерин алуу ыкмалары, жогорку жыштыктагы талаа токторунун таасири астында объектердин бетинде пайда болгон электрдик көрүнүштөрдү байкоо түзүлүштөрү ж.б. ойлоп табуулары үчүн СССРдин 16 автордук күбөлүгүн алышкан, алардын 7нү биргелешип алышкан.

Советтик авиаконструктор Олег Константинович Антоновдун (1906–1984) жетекчилиги астында Ан-8, Ан-12, Ан-22 «Антей», Ан-124 «Руслан» аттуу жүктөрдү ташуучу учактар, Ан-2, Ан-14, Ан-28 көп максаттуу учактар, Ан-10, Ан-24 жүргүнчү учактары жана толугу менен металлдан жасалган планерлер түзүлгөн; транспорттук учактарды автоматташтырылган долбоорлоо түзүмү иштелип чыккан; авиакурулуш тармагына желим менен ширетилген бириктирүүлөр жана композициялык материалдар киргизилген; авиакуруу экономикасынын методдору

⁷ Ойлоп табуучулар-конструкторлор Шамарин атту ага-инилер // Белозерский облустук тарыхый-краеведчилик музейи: сайт. – URL: <https://belozermus.ru/internetexhibitions/izobretatel-i-konstruktor-bratya-shamariny?ysclid=lymvxrvkl0442825115> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

⁸ Вы были нашей эпохой» // Дубна: еженедельник: электронная версия. – URL: <http://jinrmag.jinr.ru/win/2015/25/ne25.htm> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

⁹ Лев Зильбер, же Коркунучка каршы даба // spletnik: сайт. – URL: <https://spletnik.ru/162736-lev-zilber-ili-lekarstvo-protiv-strakha-267613?ysc> (кайрылуу датасы: 11.09.2024)

өнүктүрүлгөн. Антоновдун Конструктордук бюросунда анын экинчи жубайы Елизавета Аветовна Шахатуни (1911–2011) иштеген, ал Антоновдун Конструктордук бюросунун баштоочусу болуп, алгач конструкциялардын бекемдиги боюнча маселелерди чечүү менен алектенген. Кийинчерээк ал дүйнөдөгү эң чоң турбовинттүү Ан-22 «Атей» учагы, дүйнөдөгү жүк көтөрүмдүүлүгү боюнча экинчи орундагы Ан-124 «Руслан» жана «Ан» маркасындагы башка учактар боюнча иштерге катышкан [8]. 1934-жылдан 1979-жылга чейинки убакыт аралыгында Олег Константинович 10, ал эми Елизавета Аветовна СССРдин 2 автордук күбөлүгүн алышкан.

1946-жылы жубайлар Борис Романович (1910–1979) жана Наталья Иоасафовна (1911–1997) Лазаренко металлды электроискра жолу менен иштетүүнү ойлоп тапканы үчүн Сталин сыйлыгынын лауреаттары болушкан. Наталья Иоасафовна Б. Р. Лазаренконун көзү тирүүсүндө алган 36 ойлоп табуусунун ичинен бсына авторлош болгон. 1961-жылдан тартып алар Молдавия ССРинин Илимдер академиясынын Колдонмо физика институтунда иштешкен: Борис Романович директор катары, ал эми Наталья Иоасафовна илимий кызматкер катары эмгектенген.

Тайке-жээн

Буга мисал катары биринчилерден болуп поэт В. Л. Пушкин жана «орус поэзиясынын Күнү» деп эсептелген А. С. Пушкин, мындан тышкары, жазуучу А. П. Чехов жана актер, театр педагогу М. А. Чехов, ишкерлер И. С. Мальцов жана Ю. С. Нечаев-Мальцов, артисттер Н. П. жана А. В. Баталовдор, ошондой эле А. Б. Ардова, жээни А. В. Баталованы келтирсе болот. Мариин театрындагы прима-балерина М. Ф. Кшесинская менен Улуу театрдагы прима-балерина Э. К. Севенарддын туугандык байланышы да кызыктуу: Севенард – балеринанын бир тууган агасы, бийчи Иосиф Кшесинскийдин чөбөрөсү болгон.

Атактуу окумуштуу, «орус авиациясынын атасы» деп белгилүү болгон Николай Егорович Жуковский (1847–1921) негизинен гидро жана аэродинамика тармагындагы эмгектери менен белгилүү. Ошону менен бирге Мамлекеттик патент фондунда Москвадан келген «чыныгы статтык кеңешчи Н. Жуковскийдин» «Тез айлануучу телолор үчүн жогорку таянычтын түзүлүшү» (№ 1283, 1898-ж.), «Тез жүрүүчү нория» (№ 8311, 1903-ж.) жана «Вентилятор» (№ 20806, 1912-ж.) аттуу ойлоп табууларынын сүрөттөмөлөрү да бар. А. А. Микулиндин (Н. Е. Жуковскийнин эжеси Вера Егоровнанын уулу, жээни) ойлоп табуучулук ишмердүүлүгү жөнүндө бул макалада айтылган, бирок ойлоп табуучу болгон дагы бир адам – Борис Сергеевич Стечкин (1891–1969), Н. Е. Жуковскийнин бөлөсү, анын бөлөсү Сергей Яковлевичтин (1864–1913) уулу болгон. Б. С. Стечкин ички күйүүчү кыймылдаткычтардын конструкциясына тиешелүү 4 ойлоп табуунун автору болуп саналат жана бул ойлоп табууларга автордук күбөлүктөр берилген (алардын бири – № 74531, 1955-жыл, А. А. Микулин менен авторлош болгон). Стечкиндер тукумуна белгилүү курал конструктору Игорь Яковлевич Стечкин (1922–2001), Б. С. Стечкиндин аттуу жээни да кирет; ал ок

Москва шаарынан 10 жаштагы жашоочу Анастасия Родимина жана анын чоң атасы Евгений Родимин «Фракталдык «энергоинформациялык монотипияны» жасоо ыкмасын» ойлоп тапканы үчүн патент алышкан.

атуучу куралдар: тапанча жана револьверлер тармагында 5 ойлоп табуу үчүн патент жана 1 пайдалуу модели үчүн патент алган¹⁰ [9, 10].

Чоң-ата-неберелер

Бул топко булар кирет: жазуучулар А. Н. Толстой жана Т. Н. Толстой, мамлекеттик ишкерлер В. М. Молотов жана А. И. Микоян, ошондой эле алардын неберелери: политолог В. А. Никонов жана музыкант, продюссер А. А. Микоян (Стас Намин), кинематографисттер С. Ф. Бондарчук жана К. В. Крюков.

2012-жылы он жаштагы москвалык Анастасия Родимина «Фракталдык «энергомаалыматтык монотипияны» жасоо ыкмасы» аттуу ойлоп табуусу үчүн № 2443570 патентин алган. Бул ойлоп табуу басма графикасына тиешелүү болуп, уникалдуу сүрөттөрдү алуу, алардын көркөм баалуулугун жогорулатуу жана көрүүчүлөрдүн жүркөктөрүн козгоочу таасирин күчөтүү максатын көздөйт. Учурунда Анастасияны кадимки монотипия менен иштөөнү анын чоң атасы үйрөткөн. Ал патент үчүн арыз берүүгө жардам берип, ойлоп табуунун авторлошу болгон¹¹. Евгений Михайлович Родимин 25 ойлоп табуу үчүн Орусия Федерациясынын патенттеринин ээси болуп эсептелет.

Династиялар

Орус тарыхында өзгөчө орунду Демидовдор (7 муун) – өнөр жайчылар жана кен иштетүүчүлөр; Бенуа (4 муун) – архитекторлор жана сүрөтчүлөр; Ляпуновдор – астрономдор, математиктер, тилчилер жана музыкатануучулар; Громыкодор – дипломаттар; Лазаревдер-Немоляевдер (3 муун) – актёрлор жана башкалар ээлейт.

Ойлоп табуучулук ишмердүүлүк менен кызуу алектенген династиялардын арасында биринчи кезекте биолог Скрыбиндердин үй-бүлөсүн белгилеп кетүү керек.

Константин Иванович Скрыбин (1878-1972) гелиминтологиянын негиздөөчүсү болуп саналат, ал – бул чөйрөдө дүйнөдөгү эң чоң илимий мектепти түзгөн, айыл чарба жаныбарларынын жана адамдын гелиминттеринин

¹⁰ Дворяндык Стечкиндер тукумунун тарыхы // Тула жаңылыктары: сайт. 2019. 15-ноябрь. URL: https://newstula.ru/fn_500107.html?ysclid=lyogace8gn591078159 (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

¹¹ Он жаштагы борбордун тургуну өзүнүн ойлоп тапкан жаңылыгы үчүн патент алып, рекорд койду // Patentus: сайт. URL: <https://patentus.ru/blog/2012/05/desyatiletnyaya-zhitelnitsa-stolitsyi-ustanovila-rekordzapatentovav-sobstvennoe-izobretenie/?ysclid=lyoj2fnmxc650774810> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

морфологиясы, систематикасы, экологиясы боюнча негизги эмгектердин автору¹².

Анын уулу, микробиолог жана биохимик Георгий Константинович Скрыбиндин (1917-1989) негизги изилдөөлөрү жалпы жана техникалык микробиологияга, микроорганизмдердин биохимиясына, ошондой эле табияттагы микроорганизмдерди медицинада жана эл чарбасында пайдалануу максатында изилдөөгө багытталган. Ал СССР ИК Микроорганизмдердин биохимиясы жана физиологиясы институтунун негиздөөчүлөрүнүн бири, азыр ал академия анын атында. Авторлош катары СССРдин ойлоп табуулары үчүн 21 автордук күбөлүк алган.

К. И. Скрыбиндин небереси Константин Георгиевич Скрыбиндин (1948–2019) жетекчилиги астында СССРде биринчи жолу гербициддерге, вирустарга жана зыянкеч курт-кумурскаларга туруктуу картошканын улуттук сорттору түзүлүп, өсүмдүктөрдүн ооруларын аныктоонун ыкмалары иштелип чыккан. Ал Россияда геномду чечмелөө боюнча баштапкы изилдөөлөрдүн автору болгон. Авторлоштор менен бирге СССРдин ойлоп табуулар үчүн 11 автордук күбөлү жана бул тармактар боюнча РФнын 64 патентин алган.

К. И. жана Г. К. Скрыбиндер Социалисттик Эмгектин Баатырлары наамына ээ болушкан; үчөө тең СССР жана РФ ИАнын, ошондой эле РАИКА академиктери болгон, ал эми К. И. Скрыбин СССРдин ММУ академиги да болгон [16].

Ворожцов аттуу химик-органиктердин династиясынын биринчи өкүлү Николай Николаевичулуусу (1881-1941) боёк өндүрүү боюнча советтик химиялык өнөр жайды уюштурууда чоң роль ойногон. Анын уулу, Николай Николаевич кичүүсү (1907-1979) – СССР ИА академиги, СБнун Органикалык химия боюнча Новосибирск институтунун уюштуруучуларынын бири жана директору болгон, азыр бул институт анын атында. «Ворожцов Николай Николаевич» деген ысым менен фамилияда болжол менен 50 ойлоп табуу катталган, алар автордук күбөлүктөр менен корголгон; алардын автору атасы же уулу экенин так аныктоо кыйын, анткени көптөгөн ойлоп табуулар боёк химиясына же эки олимпоздун тең илимий кызыкчылыгына тиешелүү башка маселелерге байланышкан. Ойлоп табуулардын 8 гана сүрөттөмөсүндө авторлордун арасында «Ворожцов Н. Н. кичүүсү» деп көрсөтүлгөн.

Николай Николаевич кичүүсүнүн уулу Георгий Николаевич Ворожцов (1935) Д. И. Менделеев атындагы Москвадагы химия-технология институтун аяктагандан кийин Органикалык жарым фабрикалар жана боёктор институтуна (НИОПИК) келген. Бул институтту негиздегендердин жана алдыңкы кызматкерлеринин арасында анын чоң атасы жана өз атасы болгон. Ал кенже илимий кызматкерден тартып башкы деректирге чейин көтөрүлгөн. Ал 200гө жакын ойлоп табуунун авторлошу болуп, алар үчүн Орусия Федерациясынын патенттери берилген, РФ ИАнын корреспондент-мүчөсү болуп саналат.

Вологдиндер үй-бүлөсүнүн төрт мууну 100 жылдан ашык убакыттан бери ойлоп табуучулук менен алектенишет. Төрт бир туугандын ичинен эң белгилүүлөрү – Валентин Петрович (1881-1953), жогорку жыштык техникасы боюнча көрүнүктүү советтик окумуштуу, Россияда биринчи жогорку жыштык генераторун түзгөн, жана Виктор Петрович (1883-1950). Ал Ленинграддагы кемелерди куруу институтунун профессору болуп, кемелерди курууда электр менен ширетүүнү колдонууга негиз салган. «Вологдин В. П.» деген фамилияда электр конденсаторлору, сымап түзөткүчтөрү, индукциялык мештер, металлдарды катуулатуу ыкмалары, ширетүүчү түзүлүштөр жана башка ойлоп табуулары үчүн 62 автордук күбөлүк катталган.

Валентин Петровичтин эки уулу болгон – Всеволод Валентинович (1911-1972) жана Владислав Валентинович (1917-1981), өлкөдөгү индукциялык ширетүүнүн негиздөөчүлөрүнүн бири болгон. «Вологдин В. П.» деген фамилияда 6 ойлоп табуу катталган, аларга автордук күбөлүктөр берилген.

Валентин Петровичтин небереси Валентин Владиславович Вологдин (1950) 1992-жылы «ФРЕАЛ и Ко» компаниясын негиздеген, ал индукциялык жылытуу жабдууларын иштеп чыгуу жана өндүрүү менен алектенет; ал СССРдин 1 автордук күбөлүгүнүн жана Орусия Федерациясынын ойлоп табуулар үчүн 7 патентинин, ошондой эле пайдалуу моделдер үчүн 5 патентинин автору/ээси болуп саналат. Алардын ичинен үч документте теңавтор катары Валентин Петрович Вологдиндин небереси Владислав Валентинович Вологдин көрсөтүлгөн¹³ [11].

Бехтерев фамилиясы эң алды менен Владимир Михайлович менен байланыштуу, ал көрүнүктүү орусиялык жана дүйнөгө белгилүү энциклопедист-окумуштуу, орусиялык психоневрологдор мектебинин негиздөөчүсү болгон, ошондой эле анын небереси Наталья Петровна (1924-2008) – советтик жана орусиялык нейрофизиолог, мээни изилдөөгө чоң салым кошкон окумуштуу болгон. Н. П. Бехтерева СССРдин № 347 «Адам мээсинин алдындагы пайда болгон нейрондордун түзүлүштөрүнүн өзгөчөлүгү» аттуу ачылышынын, ошондой эле № 1593635 «Нейрогендик кыймылдык бузулууларды дарылоо ыкмасы» (1990-ж.) аттуу ойлоп табуусунун авторлошу болгон. Анын атасы, Петр Владимирович Бехтерев (1886-1937), 20дан ашык ойлоп табуулар үчүн автордук күбөлүккө ээ болгон жана алардын дээрлик бардыгынын жалгыз автору болгон. Ал авиация, телемеханика, радио байланыш жана курал-жарак чөйрөсүндө аскердик мүнөздөгү ойлоп табууларды жана жаңы конструкцияларды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу менен алектенген атайын техникалык бюродогу жашыруун конструктордук инженер болуп иштеген. П. В. Бехтерев Кызыл армияда колдонулган торпедаларды иштеп чыккан.

Наталья Петровнанын жолдошу – физиолог, Россия Илимдер академиясынын корреспондент-мүчөсү Всеволод

¹² Скрыбиндер // Азыркы түшүндүрмө сөздүк, БСЭ: сайт. URL: <https://slovar.cc/rus/bse/521731.html?ysclid=lyzy7a7rdg939688711> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

¹³ Компания тууралуу. Индукциялык жылытуунун алдыңкы технологиялары // «Фреал и К» ЖЧК Илимий-өндүрүштүк фирмасы: сайт. URL: <https://freal.ru/informatsiya/o-kompanii.html> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

Иванович Медведевди (1924-2008) эскере кетпесек болбойт. Ал 1996-жылы № 2915 «Адамдын функционалдык абалын жана ишке жөндөмдүүлүгүн баалоонун автоматташтырылган түзүмү» деген пайдалуу моделге патент алган. Ошондой эле алардын уулу, Россия Илимдер академиясынын академиги Святослав Всеволодович Медведев (1949) мээ ооруларын дарылоо ыкмалары боюнча 4 патенттин авторлошу болуп саналат. 2015-жылы С. В. Медведев физиология жана медицина тармагында И. П. Павлов атындагы РИАнын сыйлыгына ээ болгон¹⁴.

Бул макалада эң белгилүү үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук союздарынын айрымдары жөнүндө гана маалымат

Ойлоп табуучулук менен активдүү алектенген династиялардын арасында, эң алды менен биолог Скрябиндердин, химик-органик Ворожцовдордун, нейрофизиолог Бехтеревдердин үй-бүлөлөрүн атап өтүү керек.

берилген, ал эми «Мекендик ойлоп табуучулар» [12] үч томдук энциклопедиялык биографиялык сөздүгүндө туугандык жана чыгармачылык байланышта болгон 100дөн ашуун адамдар жөнүндө маалымат камтылган.

Изилдөөнүн жыйынтыгында ойлоп табуучулар үй-бүлөлөрүнүн жаңы техникалык чечимдерди түзүүдөгү олуттуу илимий жана практикалык салымы көрсөтүлгөн. Мамлекеттик патент фондунун документтери менен тастыкталган үй-бүлөлүк ойлоп табуучулуктун ар кандай формалары аныкталган.

XIX-XX кылымдардагы МПФнун документтерин талдоонун натыйжасында ата-бала, бир туугандар, жубайлар, тайке-жээндер, чоң ата-неберелер жана бүтүндөй династиялар сыяктуу үй-бүлөлүк байланышы бар көптөгөн чыгармачыл союздар аныкталган. Алардын арасында мекендик эле эмес, дүйнөлүк илимге да зор салым кошкон көптөгөн ысымдар бар.

Илимий салттарга катышуу, илимдин багытын негиздегенден анын үй-бүлө мүчөлөрү болгон шакирттерине тажрыйбаны өткөрүү, «илимий капиталды» топтоо жана анын андан ары өнүгүүсү илим жана техниканын таптакыр жаңы багыттарын түзөт.

Орусиянын үй-бүлөлүк ойлоп табуучулугу аркылуу илимий-техникалык билимдин көптөгөн тармактарында теңднши жок чоң жетишкендиктер топтому биринчи жолу системалаштырылды.

Изилдөөнүн жыйынтыктары СССРдин жана Россия Федерациясынын эмгек сиңирген ойлоп табуучуларын өз курамына камтыган айрым үй-бүлөлөрдүн ролун, мамлекеттин көңүл буруусу жана колдоосун, ойлоп табуучулукту

Мурастоо принциби бир муун окумуштууларынын илимий кызматташуусу чегинде да, бир нече муун изилдөөчүлөрүнүн масштабында да ишке ашырылат. Орусиядагы үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук салттарын сактоо өлкөнүн илимий-техникалык келечектүүлүгүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт.

мамлекеттик саясаттын бир бөлүгү катары илгерилетүү жана таануу канчалык маанилүү экенин көрсөттү.

Жыйынтыктап айтканда, үй-бүлө жана салттары анын мүчөлөрүнүн ойлоп табуучулук жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө таасир этет, ал эми техникалык чыгармачылык – бул жеке адамдын өзүн-өзү өнүктүрүү үчүн пайдалуу адат болуп саналат. Орусиядагы үй-бүлөлүк ойлоп табуучулук салттарын сактоо өлкөнүн илимий-техникалык келечектүүлүгүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт.

Адабияттардын тизмеси

1. Ивлиев, Г. П. Символы и смыслы патентования / Г. П. Ивлиев; Евразийское патентное ведомство, ФИПС. – Москва: ООО «ИД «Городец», 2023. – 255 с.
2. Лопатина Н. В., Неретин О. П. Сохранение цифрового культурного наследия в едином электронном пространстве знаний / Н. В. Лопатина, О. П. Неретин // Вестник МГУКИ. 2018. – № 5 (85) сентябрь – октябрь. – С. 74-80.
3. Кузнецова, Т. В. Новые страницы истории патентной библиотеки / Т. В. Кузнецова, Н. О. Некрасова / Библиотечная история: современное состояние и перспективы изучения. – Москва: Московский государственный институт культуры, 2021. – С. 223-237. – EDN SVLSJW.
4. Шкуратов, Ю. Г. Хождение в науку / Ю. Г. Шкуратов; М-во образования и науки Украины, Нац. акад. наук Украины, Харьковский нац. ун-т им. В. Н. Каразина, Радиоастрономический ин-т НАН Украины. – Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2013-275 с., ил. – URL: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_007531572/?ysclid=m0xwef2tyg561806788 (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
5. Памяти академика Леонида Семёновича Барбараша // НМИЦ трансплантологии и искусственных органов им. ак. В. И. Шумакова Минздрава России: сайт. – URL: <https://transpl.ru/about/press-center/pamyati-akademika-leonida-semyenovicha-barbarasha/?ysclid=lyzwm0f43o971827830> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
6. Зезина, О. В. Знаменитые патентовладельцы России: биобиблиографический указатель / О. В. Зезина; Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент), Федеральный институт промышленной собственности. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2019. – 82 с. – ISBN 978-5-9500988-1-9. – EDN MKOCRM.

7. Жизнь и деятельность основоположника отечественной фармакологии академика М. Д. Машковского // Международный студенческий научный вестник: сетевое издание. – URL: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=18710&ysclid=lyzx1lt6tz341105822> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
8. Женщины-конструкторы: успешные в «неженском» деле // Ростех: сайт. – 2020. – 7 марта. – URL: <https://rostec.ru/news/zhenshchiny-konstruktory/?ysclid=lyo75u2nmq841681013> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
9. Яковлев, В. И. Николай Егорович Жуковский (1847-1921): к 120-летию со дня рождения и 100-летию со дня смерти / В. И. Яковлев // Вестник Пермского университета: сайт. – 2022. – Вып. 1 (56). – URL: <file:///C:/Users/bibl1/Downloads/nikolay-egorovich-zhukovskiy-1847-1921-k-175-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-i-100-letiyu-so-dnya-smerti.pdf> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
10. Семья Жуковского // Научно-мемориальный музей профессора Николая Егоровича Жуковского: сайт. – URL: <https://zhukovskymuseum.ru/nezh-semiya/?ysclid=lyog7564l5522194356> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
11. Тюменева, Т. Три поколения петербургских ученых выбрали делом жизни электротехнику / Т. Тюменева // Российская газета. – 2022. – 13 апреля. – URL: <https://rg.ru/2022/04/13/reg-szfo/tri-pokoleniia-peterburgskih-uchenyh-vybrali-delom-zhizni-elektrotehniku.html?ysclid=lyzypguvmq767694993> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).
12. Колесников, А. П. Отечественные изобретатели (1917-1991): энциклопедический биографический словарь в 2 томах / А. П. Колесников, С. И. Никольская. – Москва: ИНИЦ «ПАТЕНТ», 2021. – Т. 1: А-К. – 2021. – 689 с.: ил.; Т. 2: Л-Я. – 2021. – 606 с.

Авторлор тууралуу маалымат

Татьяна Викторовна Кузнецова, педагогика илимдеринин доктору, профессор, «Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепкана» (БПТК) борборунун башчысы, «Федералдык өнөр жай менчигинин институту» ФММ (Москва, Бережковская набережная, 24) кызматкери. kuznetsova@rupto.ru
Ольга Валентиновна Зезина, «Федералдык өнөр жай менчигинин институту» ФММ БПТК борборунун башкы библиографы (Москва, Бережковская набережная, 24). olga.zezina@rupto.ru

References

1. Ivliev, G. P. (2013) "Symbols and senses of patenting", Eurasian Patent Office, FIPS, LLC ID "Gorodets", Moscow, Russia.
2. Lopatina, N. V. and Neretin, O. P. (2018) "Digital cultural heritage preservation in a unified electronic knowledge space", *MGUKI Bulletin*, no 5 (85) September – October, pp. 74–80.
3. Kuznetsova T. V. and Nekrasova N. O. (2021) "New patent library history pages *Library history: current state and prospects for studying: monograph*", Moscow State Institute of Culture, MGIK Publishing House, Moscow, Russia, pp.223–237
4. Shkuratov, Yu. G. (2013) "Hozhdenie v nauku", Ministry of Science and Education of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkov National University n. a. V. N. Karazin,

- Radio Astronomic Institute of National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkov: KhNU n. a. V. N. Karazin, available at: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_007531572/?ysclid=m0xwef2tyg561806788 (Accessed 11 September 2024).
5. "In memoriam of Academician Leonid Semyonovich Barbarash", *National Medical Research Center of Transplantology and Artificial Organs n. a. Ac. V. I. Shumakov of Ministry of Health of Russia* available at: <https://transpl.ru/about/press-center/pamyati-akademika-leonida-semyenovicha-barbarasha/?ysclid=lyzwm0f43o971827830> (Accessed 11 September 2024).
6. Zezina, O. V. (2019) "Famous patenters of Russia", Rospatent, FIPS, Moscow, Russia.
7. "Life and activity of the [Russian] domestic pharmacology founder Academician M. D. Mashkovsky", *International Student Scientific Bulletin: web edition*, available at: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=18710&ysclid=lyzx1lt6tz341105822> (Accessed 11 September 2024).
8. "Women designers: the successful ones in a 'not women's' business" (2020), available at: <https://rostec.ru/news/zhenshchiny-konstruktory/?ysclid=lyo75u2nmq841681013> (Accessed 11 September 2024).
9. Yakovlev, V. I. (2022) "Nikolay Egorovich Zhukovsky (1847–1921): To the 120th anniversary of birth and the 100th anniversary of death", *Perm University Bulletin*, Issue 1 (56) available at: <file:///C:/Users/bibl1/Downloads/nikolay-egorovich-zhukovskiy-1847-1921-k-175-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-i-100-letiyu-so-dnya-smerti.pdf> (Accessed 11 September 2024).
10. "Zhukovsky's family" available at: <https://zhukovskymuseum.ru/nezh-semiya/?ysclid=lyog7564l5522194356> (Accessed 11 September 2024).
11. Tyumeneva, T. (2022), Three generations of Saint Petersburg scientists dedicated their lives to electrical engineering", *Rossiyskaya Gazeta*, April 13, available at: <https://rg.ru/2022/04/13/reg-szfo/tri-pokoleniia-peterburgskih-uchenyh-vybrali-delom-zhizni-elektrotehniku.html?ysclid=lyzypguvmq767694993> (Accessed 11 September 2024).
12. Kolesnikov, A. P. and Nikolskaya S. I. (2021) "Domestic inventors (1917–1991): *encyclopedia biographical dictionary*", INIC "PATENT", Moscow, Russia.

Information about the authors

Tatyana V. Kuznetsova, Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the Center "All-Russian Patent and Technical Library" (VPTB) of FBGU "Federal Institute of Industrial Property" (FIPS) (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); kuznetsova@rupto.ru
Olga V. Zezina, Chief Bibliographer of VPTB Center of FBGU "Federal Institute of Industrial Property" (FIPS) (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); olga.zezina@rupto.ru

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declares no conflict of interests.

Редакцияга 17.09.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 27.11.2024-жылы кабыл алынган

¹⁴ Илимпоз Бехтеревдер династиясы: чоң ата, уул, небереси, чебереси // Liveinternet: сайт. 2023. 13-март. URL: <https://www.liveinternet.ru/users/stewardess0202/post498541985/> (кайрылуу датасы: 11.09.2024).

6 КИТЕП ТЕКЧЕСИ

Методикалык колдонмонун аннотациясы.

Methodological manual abstract

EDN: <https://elibrary.ru/rcfrhm>**«Географиялык көрсөткүчтөр катары жарыяланган белгилерди экспертизалоонун өзгөчөлүктөрү»****Авторлор:** А. Е. Сычев, Ю. В. Турчина**Басма:** «Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун» басмасы**“Features of the examination of designations claimed as geographical indications”****Authors:** A. E. Sychev, Yu. V. Turchina**Prepared by the** Federal Institute of Industrial Property

Методикалык колдонмонун максаты – жергиликтүү товар өндүрүүчүлөргө, патенттик ишенимдүү адамдарга, юристтерге географиялык көрсөткүчтү мамлекеттик каттоого жана (же) мындай географиялык көрсөткүчкө өзгөчө укук берүү үчүн өтүнмө түзүүдө жана документтерди даярдоодо жардам көрсөтүү.

Өтүнмөнүн географиялык көрсөтмөнү мамлекеттик каттоо боюнча экспертизасынын өзгөчөлүктөрү жана географиялык көрсөтмөгө өзгөчө укук берүү үчүн негиздери ачыкка чыгарылган.

Товардын өндүрүш баскычтары жана чек аралары, ошондой эле товар мүнөздөмөлөрүнүн колдонулуучу мыйзамдарга ылайык келишин текшерүү талаптары боюнча, арыз берүүгө укуктуу адамдардын (арыз ээлеринин) тизмесин түзүү ыкмалары тууралуу түшүндүрмөлөр берилген. Өндүрүш шарттарын сактоо жана товар мүнөздөмөлөрүн сактоо боюнча көзөмөл жүргүзүү тартиби боюнча көрсөтмөлөр ачыкка чыгарылган.

Тезистер экспертиза боюнча арыздарды кароо практикасынын мисалдары менен түшүндүрүлгөн. Өтүнмө берүүчүлөргө мүнөздүү каталар каралган.

Методикалык колдонмо «Интеллектуалдык менчик жаатындагы кызмат көрсөтүүлөрдүн элдик көркөм маданият жана салттуу билим тармагы үчүн зарылдыгын баалоо» аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында даярдалган.

Рецензия

Review

EDN: <https://elibrary.ru/qkbwyo>**Методикалык колдонмосуна рецензия А. Е. Сычева, Ю. В. Турчина «Географиялык көрсөткүчтөр катары жарыяланган белгилерди экспертизалоонун өзгөчөлүктөрү»****Терещенко Ольга Ивановна,**
Юридика илимдеринин кандидаты, «Россиянын мамлекеттик интеллектуалдык менчик академиясы» ММББ ЖОЖ өнүктүрүү жана стратегиялык коммуникациялар боюнча проректору**Review of the methodological manual by A. E. Sychev, Yu.V. Turchina “Features of the examination of designations claimed as geographical indications”****Olga I. Tereshchenko,**
Cand. Sci. (Law), vice-rector for development and strategic communications of the Russian state academy of intellectual property

Колдонмонун актуалдуулугу талашсыз, анткени каралып жаткан интеллектуалдык укук объектиси Россиянын мыйзамдарында эң жаш болуп саналат жана анын колдонулушу боюнча укук колдонуу практикасы азыр гана калыптанууда.

Авторлор укуктук ченемдерди толук жана так чечмелеп, аларды практикадагы мисалдар менен түшүндүрүшөт, окурмандын көңүлүн эң маанилүү тармактарга бурушат, бул көрсөтүлгөн көйгөй боюнча туура илимий көз карашты түзүү тууралуу тыянак чыгарууга мүмкүндүк берет. Ошондой эле иштин түзүлүшү изилденип жаткан объект жана предмет боюнча туура түшүнүк калыптандырууда илимий жактан абдан баалуу болуп саналат.

Иште изилдөөнүн эмпирикалык базасы жетиштүү деңгээлде иштелип чыккан, өтүнмө берүүчүлөрдүн эң көп кездешкен каталары жана алардын суроо-талаптары менен шартталган түшүнүктүү жана логикалык жактан негизделген түзүлүш бар.

Авторлор тарабынан илимий таануу ыкмалары – жалпылоо, классификациялоо, системалаштыруу

толугу менен колдонулган. Методикалык колдонмонун түзүлүшү түшүнүктүү, материал ырааттуу берилген, тыянактардын аргументациясы аныкталган көйгөй боюнча аспектилерге дал келет.

Колдонмону жазууда авторлор атайын ченемдик укуктук актыларды, сот чечимдерин жана Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун жана Бүткүл дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун расмий интернет-ресурстарынын материалдарын гана колдонушкан, ошол эле учурда белгиленген көйгөй боюнча укук таануучу окумуштуулардын кандайдыр бир көз караштары келтирилген эмес. Ошол эле учурда, иштин практикалык багытын жана эмпирикалык базанын көптүгүн эске алуу менен мындай ыкманы кабыл алууга болот, ал иш авторлордун өздөрү, ошондой эле бул тармактын башка адистери жана илимпоздор тарабынан илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү үчүн негиз катары кызмат кыла алат.

Методикалык колдонмо кыскача баяндалган жана жетиштүү сандагы практикалык мисалдардын анализин камтыйт.

**Журнал
ФӨМИ жарчысы**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Чыгаруучу редактор:

Елена Геннадиевна Царёва
ФММ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Жоопту катчы:

Анастасия Александровна Ломакина
ФММ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Редактура жана компьютердик текшерүү:

«Группа ПРСБ» ЖЧК:

Эльмира Магомедэминовна Магомедова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

ФӨМИ котормочусу:

Андрей Юрьевич Москаленко
(алдыңкы котормочу)

Сүрөт:

Олеся Анатольевна
жана Дмитрий Владимирович Башаровдор

Басууга кол коюлган күн: 20.12.2024

Формат: 205×290 мм

Басуу: түстүү (офсеттик, 4/4)

Тиражы: 500 нуска **Буйрутма:** № 504

Басмакана:

Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчигинин институту»
125993, Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй,
1-корп.Г-59, ГСП-3

**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 20.12.2024

Format: 205×290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 504

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

УРМАТТУУ ОКУРМАНДАР, «ФӨМИ ЖАРЧЫСЫНА» ЖАЗЫЛУУНУ УНУТПАҢЫЗДАР!

Жазылууга катталган соң,
сиз интеллектуалдык менчик
боюнча актуалдуу маалыматты
жана уникалдуу аналитикалык
маалыматтарды дайыма алып
тура аласыз.

«РОССИЯ ПОЧТАСЫНЫН» БӨЛҮМҮНДӨ ЖЕ ОНЛАЙН КАТАЛОГДОР АРКЫЛУУ ЖАЗЫЛУУНУ УЗАРТУУГА ЖЕ АНЫ БИРИНЧИ ЖОЛУ КАТТОО БОЛОТ:

• «Пресса России»
www.pressa-rf.ru сайтында
Жазылуу индекси — 85599

• «Книга-Сервис» агенттиги
www.aks.ru сайтында
Жазылуу индекси: Е 85599

**Интеллектуалдык менчик
дүйнөсүндөгү эң актуалдуу
жаңылыктар:**

VK ВКонтант
Роспатент

VK ВКонтант
ФӨМИ